

Banca Națională a Moldovei

07-01102/7/1386

27 mai 2020

Dnei Zinaida GRECEANÎ
Președinte al Parlamentului Republicii Moldova
Parlamentul Republicii Moldova

Stimată Doamnă Președinte,

În conformitate cu art. 69 alin. (1) al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, Vă remitem alăturat Raportul anual pentru anul 2019, care conține:

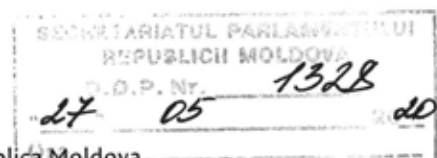
- a) situațiile financiare confirmate de auditorul extern;
- b) activitatea și operațiunile sale pentru anul financiar încheiat;
- c) situația economică a statului.

Anexă:

- 1 exemplar - Situațiile financiare individuale pentru anul încheiat la 31 decembrie 2019 (76 pagini);
- 1 exemplar - Situațiile financiare consolidate pentru anul încheiat la 31 decembrie 2019 (76 pagini);
- 1 exemplar - Raport anual 2019 (171 pagini).

Cu respect,

Octavian ARMAȘU
Guvernator

Raport anual

2019

Note

Raportul anual 2019 a fost examinat și adoptat de Consiliul de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei în ședința din 21 mai 2020 și a fost înaintat Parlamentului Republicii Moldova în conformitate cu prevederile din Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.297-300, art.544, cu modificările ulterioare).

Raportul a fost întocmit în baza celor mai recente date statistice deținute de Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică, Ministerul Economiei și Infrastructurii și de Ministerul Finanțelor.

De asemenea, au fost selectate informații statistice furnizate de către organismele internaționale și de băncile centrale ale statelor vecine.

Calculul unor date statistice a fost efectuat de Banca Națională a Moldovei.

Toate drepturile sunt rezervate. Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei.

*Banca Națională a Moldovei
Bulevardul Grigore Vieru nr. 1,
MD-2005, Chișinău
tel.:(373 22) 822 606
fax: (373 22) 220 591
pagina web: <http://bnm.md>*

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Sumar	5
1 Contextul internațional	9
1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime	9
1.2 Evoluția economiilor importante	11
1.3 Evoluția economiilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț	12
2 Situația economică a Republicii Moldova	14
2.1 Sectorul real	14
2.2 Evoluția inflației	23
2.3 Sectorul public și politica fiscală	28
2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2019 (date provizorii)	30
2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova	37
3 Politica monetară	40
3.1 Obiectivul politicii monetare	40
3.2 Deciziile de politică monetară	40
3.3 Realizarea politicii monetare	41
3.4 Condițiile monetare și valutare	45
3.5 Piața monetară	51
3.6 Piața valutară	55
4 Supravegherea bancară	66
4.1 Evoluția sectorului bancar	66
4.2 Activitatea de supraveghere a BNM	75
4.3 Evaluarea riscurilor sectorului bancar	81
4.4 Combaterea spălării banilor și finanțării terorismului .	83

5	Sistemul de plăți	85
5.1	Reglementarea și supravegherea sistemelor de plăți .	85
5.2	Licențierea, reglementarea și supravegherea activității de prestare a serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice	86
5.3	Sistemul automatizat de plăți interbancare	88
5.4	Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare	89
5.5	Instrumentele de plată fără numerar	90
6	Activitatea de emisie a numerarului	95
6.1	Evoluția numerarului (bancnote și monede în circulație)	95
6.2	Emisiunea, retragerea și procesarea numerarului . . .	98
6.3	Emisiunea numismatică	100
7	Cadrul legal de reglementare	101
7.1	Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci	101
7.2	Reglementarea valutară	103
8	Relații internaționale	105
8.1	Colaborarea internațională	105
9	Cadrul instituțional și de organizare	118
9.1	Guvernarea corporativă a Băncii Naționale	118
9.2	Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei	127
9.3	Management și organizare	131
9.4	Managementul resurselor umane	132
9.5	Auditul intern	134
9.6	Tehnologia informației	136
10	Analiza situației financiare pentru anul 2019	137
10.1	Considerații generale	137
10.2	Profitul disponibil pentru distribuire	137
10.3	Capital și rezerve	140
11	Activitatea de cercetare	142
12	Comunicarea externă	143
13	Responsabilitatea socială	145
14	Educație financiară	147
A	Anexe	158

Lista acronimelor

ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNR	Banca Națională a României
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
Brexit	Retragerea Regatului Unit al Marii Britanii din Uniunea Europeană
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CE	Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei
CHIBID	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei de la alte bănci
CHIBOR	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei altor bănci
CIF	Cost, asigurare și navlu
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DCU	Depozitarul Central Unic
EUR	Moneda unică europeană
FAO	Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație
FMI	Fondul Monetar Internațional
ISD	Investiții străine directe
OPEC+	Cooperarea OPEC cu producătorii de petrol din afara OPEC în încercarea de a reduce producția și de a crește prețul petrolului
PIB	Produsul intern brut
SADD	Sistemele automatizate de deservire la distanță
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SRF	Sistemul Rezervelor Federale
SUA	Statele Unite ale Americii
TIC	Tehnologia informației și comunicațiilor
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolarul SUA
USDX	Indicele dolarului SUA
VMC	Valori mobiliare corporative
VMS	Valori mobiliare de stat

Cuvânt înainte

Anul 2019 a fost marcat de multe evenimente, atât pe plan extern, cât și pe plan intern, toate cu impact asupra activității economice, asupra prețurilor și asupra monedei naționale. Pe plan extern, anul 2019 a fost dominat de disensiuni comerciale între SUA și China, de pregătirile pentru Brexit și de încetinirea creșterii economice în mai multe țări dezvoltate ale lumii, pe plan intern am avut instabilitate politică și schimbarea a două guverne.

Deși mai modestă decât în anii precedenți, dinamica anuală a activității economice a fost una pozitivă în anul 2019, produsul intern brut fiind cu 3,6 la sută superior celui din anul precedent. Creșterea veniturii disponibil al populației s-a reflectat mai puțin asupra consumului privat, dar a avut un impact mai pronunțat asupra investițiilor. Majoritatea sectoarelor economiei naționale au înregistrat dinamici pozitive. Totuși, construcțiile și comerțul interior au continuat să exercite un rol dominant asupra creșterii economice. Totodată, condițiile meteorologice adverse pentru anumite culturi au avut un impact negativ asupra performanței sectorului agricol în anul 2019.

Pe parcursul anului 2019, rata anuală a inflației a conturat o traiectorie ascendentă pronunțată, susținută, pe de o parte, de o cerere internă pozitivă și, pe de altă parte, de incidența unor fenomene distincte cum ar fi: ajustările politicii fiscale, deprecierea monedei naționale, condiții meteorologice adverse, precum și majorarea tarifului la energia electrică.

În pofida acestor factori, am reușit să menținem inflația medie anuală, care a constituit 4,8 la sută, foarte aproape de ținta inflației. Deși la finele anului inflația a crescut peste coridorul de variație țintit de Banca Națională, prognozăm în anul 2020 o diminuare rapidă a acesteia.

Măsurile de politică monetară adoptate de Banca Națională au avut ca scop temperarea variațiilor prognozate ale indicelui

prețurilor de consum. În lunile iunie și iulie ratele de politică monetară au fost majorate, pentru a tempera creșterea prețurilor. La finele anului, conform prognozei de diminuare rapidă a nivelului prețurilor, au fost diminuate ratele dobânzilor și mărirea rezervelor obligatorii ale băncilor la deținerile în lei. Banca Națională va relaxa în continuare condițiile monetare și va asigura cu lichidități sectorul bancar, în funcție de evoluția prețurilor și de necesitățile economiei.

Sistemul bancar a trecut în ultimii ani printr-un proces de transformare majoră, pe care îl putem considera încheiat. Transformările au vizat aspectele activității bancare – cadrul legislativ și normativ, acționariatul și administrarea corporativă, relațiile cu clienții și produsele oferite. Au fost puse în aplicare principiile Basel 3, care includ un set amplu de prevederi privind mărirea capitalului băncilor și a amortizoarelor de capital, evaluarea și prevenirea riscurilor, controlul intern și extern al activității băncilor. Pe parcursul anului, au avut loc câteva tranzacții mari cu acțiunile unor bănci de la noi, pe piață continuând să intre investitori străini de calitate, cu acces la piețele financiare internaționale, asigurând o guvernare adecvată. După depășirea perioadei de transformare, sistemul bancar și-a reluat din plin activitatea: și, respectiv, volumul portofoliului de credite a început să crească, băncile au oferit noi produse de credit, inclusiv în domeniul ipotecar și al creditelor de consum, economia a început să asimileze lichiditatea excesivă acumulată în ultimii ani.

Banca Națională și-a menținut independența instituțională și decizională, conlucrând cu instituțiile statului și cu factorii de decizie pe domeniile activităților sale statutare.

Managementul diligent al rezervelor valutare ale statului, finanțările de la partenerii externi și politica intervențiilor valutare promovată de Banca Națională au permis creșterea valorii activelor oficiale de rezervă la peste 3 miliarde USD. Rezervele valutare asigură posibilitatea de temperare a volatilității excesive a cursului de schimb, sunt garanția onorării obligațiilor externe ale statului și, în cazul unei încetiniri semnificative a exporturilor, ar constitui resurse necesare pentru a susține câteva luni de importuri.

Având în vedere situația de la finele anului 2019, putem afirma că sistemul nostru bancar se află într-o stare destul de bună, atât organizațional, cât și financiar. Actualmente, ținând cont de starea epidemiologică și problemele cauzate de încetinirea activităților economice, sănătatea sistemului bancar este ca niciodată foarte importantă. Nivelul înalt al lichidităților, volumul mare al activelor oficiale de rezervă, capitalizarea robustă a băncilor ne vor permite să depășim situația creată, menținând încrederea cetățenilor noștri în moneda națională și în sistemul financiar-bancar al Republicii Moldova.

Octavian Armașu

Guvernator

Sumar

Contextul internațional

Anul 2019 s-a evidențiat prin tensiuni comerciale, negocierile Brexit și declinul producției industriale în Germania. Pe parcursul anului 2019, SUA și China și-au impus reciproc mai multe tarife comerciale, rundele de negocieri de cele mai multe ori finalizându-se fără succes până spre sfârșitul anului. Ieșirea Regatului Unit al Marii Britanii din componența Uniunii Europene programată la 29 martie 2019 a fost amânată de două ori, la 31 octombrie 2019 și 31 ianuarie 2020. Economia Germaniei s-a confruntat cu o contracție semnificativă a producției industriale, după ce la 1 ianuarie 2019 au intrat în vigoare noi standarde privind emisiile de carbon care au afectat industria de automobile. Dacă în prima jumătate a anului 2019 perspectivele creșterii economice în multe economii erau favorabile, în a doua jumătate se vorbea tot mai mult de o temperare a economiei la nivel mondial. În semestrul II 2019, Sistemul Rezervelor Federale a micșorat de trei ori intervalul ratelor dobânzilor pe fondul temperării cererii mondiale. Cotația Brent la petrol a scăzut per ansamblu în anul 2019, piața petrolieră balansând între îndeplinirea acordului OPEC+ de limitare a producției de petrol și temperarea cererii mondiale. În regiune s-a înregistrat o ușoară creștere economică, fără șocuri extraordinare.

Evoluții ale activității economice

În anul 2019, PIB a înregistrat o creștere de 3,6 la sută, inferioară celei din anul 2018. Evoluția activității economice în anul 2019 a fost determinată, în mare măsură, de cererea internă, atât pentru consum, cât și pentru investiții. În acest sens, consumul gospodăriilor populației a fost cu 3,0 la sută superior celui din anul precedent, iar formarea brută de capital fix s-a majorat cu 12,9 la sută. Atât evoluția consumului privat, cât și cea a investițiilor a fost susținută, preponderent, de creșterea venitului disponibil al populației pe parcursul anului 2019. Totodată, creșterea economică se datorează majorării cu 7,3 la sută a exporturilor comparativ cu anul 2018. Consumul final al administrației publice s-a contractat cu 0,5 la sută comparativ cu anul precedent. Importurile în anul 2019 s-au majorat cu 6,7 la sută comparativ cu anul 2018. În cadrul sectoarelor economiei naționale, valoarea adăugată brută aferentă sectorului construcțiilor a fost cu 15,9 la sută superioară celei din anul 2018. Sectorul comercial a înregistrat o creștere de 5,7 la sută. Contribuții pozitive la dinamica PIB au fost generate și de creșterea valorii adăugate brute în industrie și în sectorul informațiilor și comunicațiilor. Evoluția sectorului activităților financiare și al asigurărilor, precum și a celui al tranzacțiilor imobiliare a avut un impact pozitiv, dar modest la creșterea PIB. Totodată, impozitele nete pe produse au crescut cu 1,4 la sută comparativ cu anul 2018. Un impact negativ asupra creșterii economice în anul 2019 a fost exercitat de dinamica sectorului agricol.

Evoluția inflației

În anul 2019, rata medie anuală a inflației IPC a constituit 4,8 la sută, fiind superioară celei din anul 2018. Pe parcursul anului 2019, rata anuală a inflației a avut o traiectorie ascendentă pronunțată. Aceasta s-a majorat de la 0,9 la sută în luna decembrie 2018 până la 7,5 la sută în luna decembrie 2019. Traiectoria ascendentă a ratei anuale a inflației a fost susținută, conform estimărilor, de o cerere agregată pozitivă. În același timp, la începutul anului 2019 traiectoria ascendentă a ratei anuale a inflației a fost determinată de unele ajustări ale politicii fiscale ce au accelerat inflația de bază, precum și de efectul unei perioade de bază reduse din trimestrul I 2018 pentru prețurile reglementate. Ulterior, tendința respectivă a fost susținută de deprecierea monedei naționale, precum și de efectele condițiilor meteorologice adverse pentru unele culturi agricole, fapt ce a exercitat presiuni inflaționiste asupra prețurilor la produsele alimentare și o contribuție în creștere până la finele anului din partea acestui subcomponent. În trimestrul III 2019, prețurile reglementate au generat presiuni adiționale ca urmare a ajustării tarifului la energia electrică. Totodată, spre finele anului 2019 presiunile inflaționiste sus-menționate au fost atenuate parțial de vremea atipic de caldă ce a întârziat și a diminuat din impactul efectului sezonier pozitiv caracteristic perioadei respective asupra prețurilor la produsele alimentare și a celor la combustibil.

Promovarea politicii monetare

Pe parcursul anului 2019, BNM a majorat rata de bază în lunile iunie și iulie cu câte 0,5 p.p., până la nivelul de 7,5 la sută, după care, la ultima ședință de politică monetară din anul 2019, Comitetul executiv al BNM a hotărât de a diminua rata de bază cu 2,0 p.p., până la 5,5 la sută anual.

BNM a micșorat norma rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești de la 42,5 la sută până la 41,0 la sută, perioada de aplicare fiind în trimestrul I 2020. Norma rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă a fost majorată în luna iulie 2019 cu 3,0 p.p., până la nivelul de 17,0 la sută și în luna decembrie 2019 cu 3,0 p.p., până la nivelul de 20,0 la sută, ultima decizie fiind aplicată în trimestrul I 2020.

Ritmul anual de creștere a masei monetare în sens larg în anul 2019 a constituit 8,2 la sută. Agregatul monetar M2 (masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei și instrumentele pieței monetare) a crescut cu 8,2 la sută anual, banii în circulație s-au majorat cu 8,9 la sută anual, baza monetară în sens larg a crescut cu 7,6 la sută anual. Rata medie a dobânzilor la creditele noi acordate în moneda națională în anul 2019 a constituit 8,24 la sută anual, totodată, rata medie la depozite noi atrase a constituit 4,63 la sută anual.

Sistemul bancar

La finele anului 2019 în Republica Moldova activau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei (BNM).

Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a continuat eforturile pentru asigurarea unei guvernări corporative sănătoase, transparentizarea acționariatului, atragerea potențialilor investitori și diminuarea riscurilor la care sunt expuse băncile, în vederea menținerii unui sector bancar stabil.

Astfel, pe parcursul anului, au parvenit unele schimbări în structura acționariatului a trei bănci sistemice:

- la 22.01.2019, Comitetul executiv al BNM a acordat aprobarea prealabilă pentru achiziționarea de către „Doverie—Invest” S.A. (Bulgaria) a deținerii calificate în capitalul social al BC „Moldindconbank” S.A. în mărime de 63,89 la sută. În februarie 2019, pachetul menționat de acțiuni a fost achiziționat de către Agenția Proprietății Publice. Ulterior, în cadrul licitației pachetul de acțiuni în mărime de 63,89 la sută din capitalul social al BC „Moldindconbank” S.A. a fost vândut către „Doverie—Invest” S.A. Pe parcursul anului 2019, acționarul „Doverie—Invest” S.A. și-a majorat deținerea calificată până la 77,63 la sută, ca urmare a finalizării ofertei de preluare obligatorie a acțiunilor băncii (13,73 la sută) și achiziționării deținerii de la alți acționari ai băncii (0,01 la sută).
- la 28.02.2019, Comitetul executiv al BNM a acordat aprobarea prealabilă pentru achiziționarea deținerii calificate în mărime de 48,37 la sută din capitalul social al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. de către grupul de persoane constituit din „HEIM PARTNERS LIMITED” și alți 5 acționari ai băncii în baza Contractului de uzufruct încheiat. Astfel, consorțiul de investitori format din BERD, Invalda INVL și Horizon Capital prin intermediul „HEIM PARTNERS LIMITED” controlează 48,37 la sută din capitalul social al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.
- la 10.07.2019, Comitetul executiv al BNM a aprobat achiziționarea de către OTP Bank Nyrt., Ungaria, a pachetului de control de acțiuni (mai mult de 50 la sută) din capitalul social al Mobiasbanca – OTP Group S.A. Astfel, în contextul înregistrării dreptului de proprietate al noului acționar OTP BANK Nyrt a fost modificată denumirea oficială a băncii în Mobiasbanca – OTP Group S.A., înregistrat Statutul Băncii în redacție nouă, noua componentă a Consiliului Băncii, precum și președintele Comitetului de Direcție - CEO.

În anul 2019, în sectorul bancar a continuat tendința de consolidare a fondurilor proprii, care au constituit 11,5 miliarde lei, fiind în creștere cu 5,6 la sută.

Băncile au respectat cerința față de indicatorul Rata fondurilor proprii totale, inclusiv amortizoarele de capital. Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar, conform datelor prezentate de băncile licențiate, a înregistrat valoarea de 25,3 la sută, fiind în scădere cu 1,2 p.p. față de finele anului precedent.

În același timp, băncile au menținut un nivel înalt de lichiditate și profitabilitate.

Astfel, valoarea indicatorului lichidității pe termen lung (principiul I al lichidității) a constituit 0,7 (limita ≤ 1), fiind la același nivel ca și la finele anului 2018.

Lichiditatea curentă pe sector (principiul II al lichidității) s-a diminuat cu 4,0 p.p., constituind 50,6 la sută (limita ≥ 20 la sută), menținându-se la un nivel din cele mai înalte din regiune, mai mult de jumătate din activele sectorului bancar fiind concentrate în active lichide.

Profitul anului 2019 pe sectorul bancar a constituit 2,3 miliarde lei, majorându-se față de anul precedent cu 55,5 la sută. Pentru anul 2019, rentabilitatea activelor¹ și rentabilitatea capitalului² băncilor licențiate au înregistrat valori de 2,5 la sută și, respectiv, 14,6 la sută, fiind în creștere cu 0,8 p.p. și, respectiv, cu 4,3 p.p. comparativ cu finele anului precedent.

De asemenea, a crescut în continuare volumul activelor și al depozitelor, respectiv cu 9,1 la sută până la 90,6 miliarde lei și cu 7,7 la sută până la 68,4 miliarde lei. Comparativ cu sfârșitul anului precedent, a fost înregistrată majorarea portofoliului de credite pe sectorul bancar cu 13,9 la sută până la 40,4 miliarde lei. Pe parcursul anului s-a redus ponderea creditelor neperformante în portofoliul de credite, constituind 8,5 la sută.

¹Rentabilitatea activelor=venitul net anualizat/media activelor

²Rentabilitatea capitalului=venitul net anualizat/media capitalului acționar

Capitolul 1

Contextul internațional

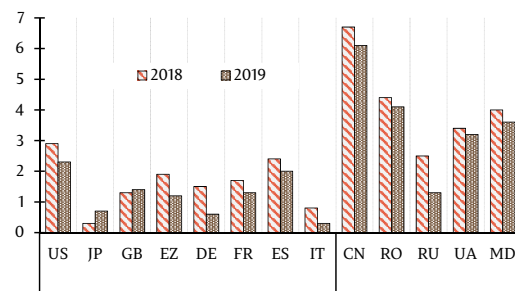
1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime

Anul 2019 s-a evidențiat prin tensiuni comerciale, negocierile Brexit și declinul producției industriale în Germania. Pe parcursul anului 2019, SUA și China și-au impus reciproc mai multe tarife comerciale, rundele de negocieri de cele mai multe ori finalizându-se fără succes. Ieșirea Regatului Unit al Marii Britanii din componența Uniunii Europene programată la 29 martie 2019 a fost amânată de două ori, la 31 octombrie 2019 și 31 ianuarie 2020. Economia Germaniei s-a confruntat cu o contracție semnificativă a producției industriale, după ce la 1 ianuarie 2019 au intrat în vigoare noi standarde privind emisiile de carbon care au afectat industria de automobile. Dacă în prima jumătate a anului 2019 perspectivele creșterii economice în multe economii erau favorabile, în a doua jumătate se vorbea tot mai mult de o temperare a economiei la nivel mondial. În a doua jumătate a anului 2019, Sistemul Rezervelor Federale a micșorat de trei ori intervalul ratelor dobânzilor pe fondul temperării cererii mondiale. Cotația Brent la petrol a scăzut per ansamblu în anul 2019, piața petrolieră balansând între îndeplinirea acordului OPEC+ de limitare a producției de petrol și temperarea cererii mondiale. În regiune s-a înregistrat un ușor avânt economic, fără șocuri semnificative.

În luna ianuarie 2020, FMI³ a raportat că economia mondială a crescut în anul 2019 în medie cu 2,9 la sută față de 3,6 la sută înregistrat în anul 2018. Economiiile avansate au înregistrat o creștere medie de 1,7 la sută, iar cele emergente și în curs de dezvoltare de 3,7 la sută, în ambele cazuri creșterile fiind semnificativ mai mici comparativ cu anul 2018.

Economia SUA a crescut în anul 2019 cu 2,3 la sută față de 2,9 la sută în anul 2018, drept urmare a efectelor de runda a doua ale tarifelor comerciale impuse pentru alte economii. Economia Japoniei este una din puținele economii avansate care în anul 2019 a înregistrat o creștere economică mai mare comparativ cu anul 2018 (0,7 vs. 0,3 la sută). Economia Regatului Unit al Marii Britanii a crescut cu 1,4 la sută, aproximativ în aceeași măsură ca în anul 2018, drept urmare a continuării negocierilor privind Brexit pentru o perioadă mai îndelungată decât s-a presupus inițial. În zona euro în anul 2019 s-a înregistrat o temperare mai accentuată a economiei, produsul intern brut cumulat crescând cu 1,2 la sută față de 1,9 la sută în anul 2018. Economia Germaniei s-a confruntat cu o contracție semnificativă a producției industriale după ce la 1 ianuarie 2019 au intrat în vigoare noi standarde privind emisiile de carbon care au afectat industria de automobile.

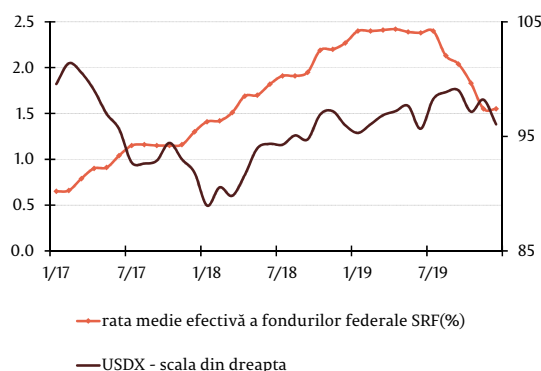
Graficul 1.1: Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2018 și 2019 (%)*

Sursa: FMI - World Economic Outlook Update - ianuarie 2020, Oficiile de statistică ale țărilor vizate;
* US - Statele Unite ale Americii, JP - Japonia, GB - Regatul Unit al Marii Britanii, EZ - Zona euro, DE - Germania, FR - Franța, ES - Spania, IT - Italia, CN - China, RO - România, RU - Federația Rusă, UA - Ucraina, MD - Republica Moldova

³IMF World Economic Outlook Update - ianuarie 2020

Graficul 1.2: Evoluția indicelui USDX în contextul politicii monetare a SRF

Sursa: SRF, Bloomberg

Tabelul 1.1: Aprecierea (-)/deprecierea (+) valutelor în anul 2019 %*

	USD	
	2019/ 2018	Dec.19/ Dec.18
Economii avansate		
EUR	-5,2	2,4
JPY	-1,3	-2,9
GBP	4,5	-3,3
AUD	-6,7	-0,7
CAD	-2,4	2,0
CHF	1,6	-0,9
SEK	8,8	4,5
Economii emergente și în curs de dezvoltare		
ARS	71,7	58,1
BGN	5,2	2,4
BRL	7,9	5,7
BYR	2,6	-1,3
CNY	4,3	1,9
HUF	7,5	4,9
INR	2,9	0,5
PLN	6,3	2,0
RON	7,5	5,2
RUB	3,5	-6,5
TRY	17,8	10,0
UAH	-5,0	-15,0
ZAR	9,2	1,8
Republica Moldova		
MDL	4,6	0,7

Sursa: paginile web a Băncilor Centrale vizate, calcule BNM;
 *USD – Dolarul SUA, EUR – moneda unică europeană, JPY – Yenul japonez, GBP – Lira sterlină, AUD – Dolarul australian, CAD – Dolarul canadian, CHF – Francul elvețian, SEK – Coroana suedeză, ARS – Peso argentinian, BGN – Leva bulgară, BRL – Realul brazilian, BYR – Rubla bielorusă, CNY – Yuanul chinezesc, HUF – Florintul ungar, INR – Rupia indiană, PLN – Zlotul polonez, RON – Leul românesc, RUB – Rubla rusească, TRY – Lira turcească, UAH – Hrivna ucraineană, ZAR – Randul sud-african

Per ansamblu, economia Germaniei a crescut doar cu 0,6 la sută în anul 2019 față de 1,5 la sută în anul 2018. Totodată, în cadrul zonei euro alte economii mari au înregistrat următoarele creșteri: Franța – 1,3 la sută, Spania – 2,0 la sută și Italia – 0,3 la sută. Economia Chinei a crescut cu 6,1 la sută în anul 2019 față de 6,7 la sută în anul 2018 (Graficul 1.1).

În regiune, economiile vecine au progresat într-o măsură mai mică decât în anul precedent. Astfel, în anul 2019 economia României a crescut cu 4,1 la sută, economia Federației Ruse cu 1,3 la sută, economia Ucrainei cu 3,2 la sută. Pentru comparație, economia Republicii Moldova a crescut în anul 2019 cu 3,6 la sută (în subcapitolul 1.3 urmează a fi descrise mai detaliat evoluțiile economiilor vecine și ale partenerilor de comerț) (Graficul 1.1).

După ce în anul 2018 Sistemul Rezervelor Federale a majorat intervalul ratelor dobânzilor treptat până la 2,25-2,5 la sută, începând cu a doua jumătate a anului 2019, acesta a relaxat politica monetară, diminuând de trei ori intervalul ratelor dobânzilor cu câte 0,25 p.p. Relaxarea politicii monetare de către SRF a constituit un factor principal al presiunilor de depreciere a dolarului SUA. Totodată, pe fondul agravării tensiunilor comerciale între SUA și China, dolarul SUA s-a apreciat semnificativ. Indicele USDX a consemnat în anul 2019 o creștere de 3,8 la sută, ceea ce raportat la dolarul SUA semnifică o apreciere medie a acestuia față de alte 6 valute principale⁴(Graficul 1.2).

Comparativ cu anii precedenți, în anul 2019 pe piața valutară nu s-au înregistrat turbulențe. Mai mult, spre sfârșitul anului, volatilitatea parității EUR/USD ajunsese la un nivel foarte scăzut. În medie, moneda unică europeană s-a apreciat în anul 2019 cu 5,2 la sută în raport cu dolarul SUA, însă valoarea de la sfârșitul anului era cu 2,4 la sută mai depreciată decât la sfârșitul anului 2018. Lira sterlină s-a depreciat în anul 2019 în medie cu 4,5 la sută față de dolarul SUA, însă spre sfârșitul anului, când acordul Brexit a fost aprobat de Parlamentul britanic, lira sterlină a reușit să se recupereze, apreciindu-se cu 3,3 la sută față de dolarul SUA (Tabelul 1.1).

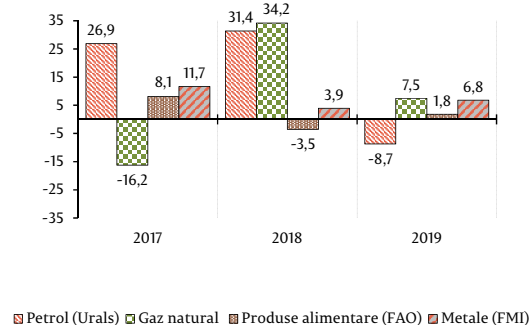
În anul 2019 pe fondul aprecierii continue a dolarului SUA și a creșterii incertitudinilor aferente tensiunilor comerciale, majoritatea valutelor economiilor emergente și în curs de dezvoltare s-au depreciat în raport cu dolarul SUA. Deprecierea semnificativă a pesoului argentinian și a bolivarului venezuelean reflectă situația precară din economiile respective. Lira turcească a continuat să se deprecieze, urmare consecințelor sancțiunilor impuse de SUA în anul 2018. Rubla rusească s-a depreciat în medie cu 3,5 la sută față de dolarul SUA, însă spre sfârșitul anului, urmare creșterii prețurilor la petrol, rubla rusească a reușit să se aprecieze cu 6,5 la sută față de dolarul SUA. Hrivna ucraineană s-a apreciat pe fundalul recuperării economice în medie cu 5,0 la sută față de dolarul SUA, valoarea din decembrie 2019 fiind cu 15,0 la sută mai apreciată decât valoarea din decembrie 2018. În anul 2019, leul românesc, coroana cehă, zlotul polonez și forintul maghiar s-au depreciat în raport cu dolarul SUA, reflectând, în

⁴USDX este un indice calculat prin media geometrică ponderată a valorii dolarului SUA în raport cu un coș de valute: euro – 57,6%, yenul japonez – 13,6%, lira sterlină – 11,9%, dolarul canadian – 9,1%, coroana suedeză – 4,2%, francul elvețian – 3,6%.

mare parte, tendința monedei unice europene față de dolarul SUA, dar și problemele interne cu care se confruntă economiile respective. Pentru comparație, în anul 2019 leul moldovenesc s-a depreciat în medie cu 4,6 la sută față de dolarul SUA (Tabelul 1.1).

Prețurile internaționale au avut în medie o evoluție ușor ascendentă în anul 2019. Prețurile la petrol au fost susținute de prelungirea acordului OPEC+ care presupune limitarea producției de petrol cu 1,7 milioane de barili pe zi. Acționarea concertată a țărilor membre ale OPEC+ a condus la echilibrarea pieței petroliere. Totuși, temerile privind temperarea economică aferentă creșterii tensiunilor comerciale au determinat scăderea per ansamblu a cotațiilor petroliere cu 8,7 la sută (Urals) față de anul 2018. Luând în considerare formula de calcul a prețului de import al gazelor naturale și creșterea prețurilor la petrol consemnată anterior, în anul 2019 prețul de import al gazelor naturale în Republica Moldova a crescut în medie cu 7,5 la sută. O tendință ascendentă s-a înregistrat și în cazul prețurilor internaționale la produse alimentare (indicele FAO), care au crescut în medie cu 1,8 la sută pe fondul ofertei limitate în condițiile unei cereri sporite, dar și a perturbării lanțului logistic al comerțului internațional cu produse alimentare. Prețurile la metale au crescut în anul 2019 în medie cu 6,8 la sută, dintre care la metalele prețioase cu 10,6 iar la metalele de bază cu 3,7 la sută. Prețurile la metalele prețioase au crescut brusc în anul 2019 ca răspuns la incertitudinea globală sporită și la politicile monetare acomodabile (Graficul 1.3).

Graficul 1.3: Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor internaționale (%)

Sursa: Ministerul Dezvoltării Economice al Federației Ruse, FAO, ANRE, FMI

1.2 Evoluția economiilor importante

Statele Unite ale Americii

În anul 2019, *produsul intern brut al SUA* a crescut cu 2,3 la sută, mai lent cu 0,6 p.p. comparativ cu anul 2018. Temperarea creșterii economice în SUA, cu precădere în a doua jumătate a anului 2019, a fost cauzată de efectele negative ale tensiunilor comerciale care au afectat comerțul internațional și cotațiile la materiile prime. Rata șomajului în SUA a coborât de la 4,0 la sută în luna ianuarie 2019 la 3,5 la sută în luna decembrie 2019. Un alt indicator cheie - rata medie a inflației - a fost de 1,8 la sută în anul 2019, cu mult sub rata de 2,4 la sută înregistrată în anul 2018 și sub nivelul - țintă de 2,0 la sută al SRF. Persistența presiunilor dezinflaționiste a determinat SRF să diminueze de trei ori intervalul ratelor dobânzilor, de fiecare dată cu câte 0,25 p.p.

Zona euro

În anul 2019, *economia zonei euro* a crescut cu 1,2 la sută, aceasta fiind cea mai joasă creștere înregistrată din anul 2014. Producția industrială în zona euro s-a contractat în medie cu 1,5 la sută, după ce sectorul de producere a automobilelor din Germania a fost afectat de noile cerințe privind emisiile de carbon. Totodată, producția în construcții a crescut în medie cu 1,9 la sută, importurile cu 1,5 la sută, iar exporturile au crescut doar cu 2,7 la sută, fiind afectate de introducerea de către SUA a tarifelor la importul de oțel și aluminiu dar și per ansamblu de înrăutățirea

climatului comerțului internațional. Rata șomajului s-a redus și în anul 2019, în decembrie fiind atins nivelul de 7,4 la sută. Deoarece cererea internă a continuat să fie scăzută și prețurile internaționale s-au micșorat sau au crescut într-o măsură mai mică, prețurile de consum în zona euro au crescut în medie doar cu 1,2 la sută (Tabelul 1.2).

China

Economia *Chinei* a crescut cu 6,1 la sută în anul 2019, cu 0,6 p.p. mai puțin față de anul 2018, reprezentând, totodată, cel mai redus ritm din 1990. Temperarea activității economice în anul 2019 a fost cauzată de tensiunile comerciale dintre SUA și China.

1.3 Evoluția economiilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț

România

Tabelul 1.2: Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și ale principalilor parteneri de comerț în anul 2019 (%)

	Zona euro	România	Federația Rusă	Ucraina
PIB	1,2	4,1	1,3	3,2
IPC, dec.19/dec.18	1,3	4,0	3,1	4,1
IPC, media anuală	1,2	3,8	4,5	7,9
Producția industrială	-1,5	-2,3	2,4	-0,5
Producția în construcții	1,9	27,6	0,6	23,6
Export*	2,7	1,9	-6,0	11,2
Import*	1,5	4,2	2,2	6,0
Rata șomajului	7,6	3,9	4,6	8,2

Sursa: Eurostat, INSSE al României, Serviciul Federal de Statistică Federației Ruse, Serviciul Statistică de Stat al Ucrainei

*Date privind comerțul extern cu bunuri

În anul 2019, economia *României* a crescut cu 4,1 la sută, fiind cel mai mic ritm din ultimii 4 ani. Pentru prima oară după criza financiară din 2008-2009, producția industrială a înregistrat o contractare semnificativă (-2,3 la sută). De asemenea, s-a înregistrat o deteriorare a comerțului internațional, exporturile majorându-se în anul 2019 doar cu 1,9 la sută, iar importurile au crescut cu 4,2 la sută. Ritmul anual al inflației în anul 2019 în România a fost de 3,8 la sută, depășind intervalul țintit de BNR (Tabelul 1.2).

Federația Rusă

Economia *Federației Ruse* a crescut în anul 2019 în medie cu 1,3 la sută, cu 1,2 p.p. mai puțin ca în anul 2018. Creșterea anemică a economiei Federației Ruse a fost cauzată de persistența prețurilor joase la petrol, și de sancțiunile internaționale impuse contra ei. Pe parcursul anului 2019, producția industrială s-a majorat în medie cu 2,4 la sută. Pentru prima oară după mulți ani exporturile din Federația Rusă s-au contractat în medie cu 6,0 la sută, reflectând reducerea producției de petrol, urmare prelungirii acordului OPEC+, dar și a declinului comerțului internațional per ansamblu. Totodată, importurile în Federația Rusă au crescut în medie cu 2,2 la sută, ceea ce denotă o cerere internă relativ redusă. Spre sfârșitul anului 2019, creșterea prețurilor la petrol a accentuat excedentul de cont curent ceea ce a contribuit semnificativ la aprecierea rublei rusești. În a doua jumătate a anului 2019, prețurile de consum au scăzut sub nivelul țintit de Banca Centrală a Federației Ruse de 4,0 la sută (inflația medie anuală în anul 2019 – 4,5 la sută, inflația anuală în decembrie 2019 – 3,1 la sută), ceea ce a determinat autoritatea monetară să diminueze de 5 ori rata de bază, de la 7,75 la 6,25 la sută. (Tabelul 1.2).

Ucraina

Produsul intern brut al *Ucrainei* a crescut în medie cu 3,2 la sută în anul 2019, puțin sub ritmul înregistrat în anul 2018. Pe parcursul perioadei analizate producția industrială s-a contractat în medie cu 0,5 la sută, producția agricolă a crescut în medie cu 1,1 la sută, iar activitatea de construcții cu 23,6 la sută. Totodată, exporturile și importurile au crescut în medie cu 11,2 și respectiv cu 6,0 la sută. Atenuarea presiunilor inflaționiste pe parcursul anului 2019 a determinat temperarea ritmului inflației anuale până la 4,1 la sută în decembrie 2019, media anuală constituind 7,9 la sută (Tabelul 1.2).

Turcia

Economia *Turciei* s-a adaptat treptat după șocul valutar din august 2018, produsul intern brut majorându-se în anul 2019 cu 0,9 la sută. Totodată, ritmul inflației anuale s-a temperat până la 11,8 la sută în decembrie 2019, însă inflația medie anuală a constituit 15,2 la sută. Banca Centrală a Turciei și-a menținut constantă la 24,0 la sută rata de politică monetară în prima jumătate a anului 2019, însă perspectivele de temperare a inflației în a doua jumătate a anului 2019 au determinat reducerea semnificativă a ratelor dobânzilor, în total cu 12,0 p.p.

Belarus

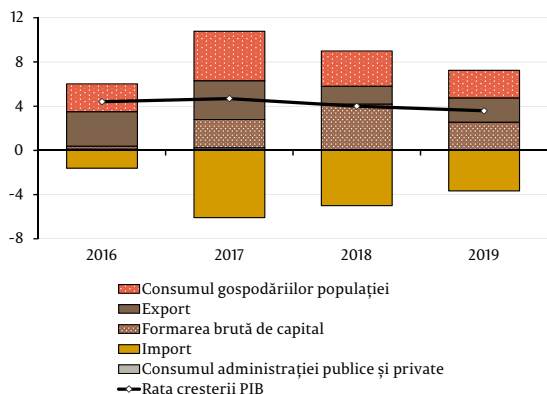
În anul 2019 economia *Republicii Belarus* a crescut cu 1,2 la sută, cu 1,9 p.p. mai puțin față de anul precedent. Totodată, prețurile de consum au avut o evoluție constantă lent descrescătoare, înregistrând un ritm anual al inflației în luna decembrie 2019 de 4,7 la sută.

Capitolul 2

Situația economică a Republicii Moldova

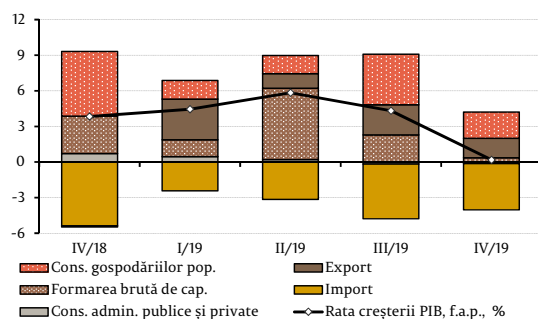
2.1 Sectorul real

Graficul 2.1: Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.)

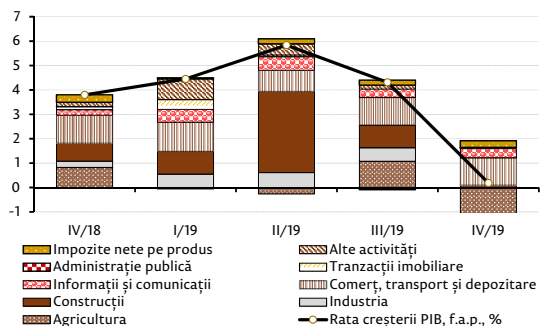
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.2: Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.) pe parcursul anului 2019

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.3: Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.) pe parcursul anului 2019

Sursa: BNS, calcule BNM

Produsul intern brut

În anul 2019, PIB a înregistrat o creștere de 3,6 la sută, inferioară cu 0,4 p.p. celei din anul 2018 (Graficul 2.1). Pe parcursul anului evoluția activității economice a consemnat unele fluctuații. În prima parte a anului aceasta a conturat o tendință ascendentă, înregistrând valoarea de 5,8 la sută în trimestrul II. Ulterior, situația s-a inversat și rata anuală a creșterii PIB s-a temperat până la 0,2 la sută spre finele anului 2019. În prima jumătate a anului economia Republicii Moldova a fost susținută, preponderent, de o contribuție semnificativă din partea exporturilor și de majorarea investițiilor care au determinat o dinamică pronunțată a sectorului construcțiilor. În pofida creșterii semnificative a venitului disponibil al populației, consumul privat a avut o dinamică modestă în prima jumătate de an. Totuși, acesta a accelerat în trimestrul III 2019, exercitând un impact însemnat asupra creșterii economice. Spre finele anului 2019, în contextul temperării creșterii venitului disponibil al populației, al unui mediu extern mai puțin favorabil, precum și al unei performanțe modeste în sectorul agricol, creșterea economică a fost una marginală (Graficele 2.2, 2.3).

Din perspectiva utilizărilor, evoluția activității economice în anul 2019 a fost determinată, într-o mare măsură, de cererea internă, atât pentru consum, cât și pentru investiții. În acest sens, consumul gospodăriilor populației a fost cu 3,0 la sută superior celui din anul precedent, iar formarea brută de capital fix s-a majorat cu 12,9 la sută. Aceste evoluții au determinat o contribuție de 5,6 p.p. la dinamica PIB. Atât evoluția consumului privat, cât și cea a investițiilor a fost susținută, preponderent, de creșterea venitului disponibil al populației pe parcursul anului 2019. Componenta variația stocurilor a exercitat totuși un impact negativ de 0,6 p.p. la dinamica PIB. Totodată, o parte semnificativă (2,2 p.p.) a creșterii economice din anul 2019 poate fi atribuită majorării exporturilor cu 7,3 la sută comparativ cu anul 2018 care s-a datorat, preponderent, evoluției agriculturii în anul 2018. Consumul final al administrației publice în anul 2019 s-a contractat cu 0,5 la sută comparativ cu anul precedent. Dinamica activității economice în anul 2019 a fost atenuată de majorarea importurilor cu 6,7 la sută comparativ cu anul 2018 care a generat un impact negativ de 3,7 p.p., dar a fost susținută de creșterea cererii interne.

Pe categorii de resurse (Graficul 2.4), creșterea PIB în anul 2019 a fost determinată, în mare măsură, de contribuția pozitivă din

partea sectorului construcțiilor și comerțului⁵. Valoarea adăugată brută aferentă construcțiilor a fost cu 15,9 la sută superioară celei din anul 2018. Sectorul comercial a înregistrat o creștere de 5,7 la sută. Contribuții pozitive, dar de o magnitudine mai redusă au fost generate de creșterea valorii adăugate brute în industrie și în sectorul informațiilor și comunicațiilor cu 2,6 la sută și, respectiv, 9,2 la sută. Sectorul activităților financiare și al asigurărilor, precum și cel al tranzacțiilor imobiliare a înregistrat o creștere de 4,4 la sută și, respectiv, 1,2 la sută. Totuși, contribuția acestora la dinamica PIB a fost una minoră (câte 0,1 p.p.). Totodată, impozitele nete pe produse în anul 2019 au crescut cu 1,4 la sută, contribuind cu 0,2 p.p. la dinamica PIB. Un impact negativ de 0,2 p.p. a fost exercitat de contractarea sectorului agricol⁶ cu 2,3 la sută.

Consumul populației

În anul 2019, consumul final al gospodăriilor populației s-a majorat cu 3,0 la sută, înregistrând un ritm inferior cu 0,8 p.p. celui din anul 2018 (Graficul 2.5). Dinamica respectivă a consumului populației a fost susținută de accelerarea creșterii cheltuielilor pentru procurarea serviciilor până la 5,3 la sută, dar și a cheltuielilor pentru procurarea bunurilor. Astfel, acestea au fost cu 2,3 la sută superioare celor din anul 2018.

Creșterea consumului gospodăriilor populației în anul 2019 a fost susținută de majorarea principalelor surse de finanțare a acestuia (salarii, pensii, remiteri, credite). Astfel, în anul 2019, acestea, conform estimărilor, s-au majorat în termeni reali cu cca 10,0 la sută (Graficul 2.6). Această dinamică a fost determinată, în cea mai mare parte, de veniturile din activitatea salarială și de creditele noi acordate persoanelor fizice. Totodată, contribuții pozitive de o magnitudine mai redusă au fost exercitate și de dinamica remiterilor și veniturilor aferente asigurărilor sociale.

Investiții

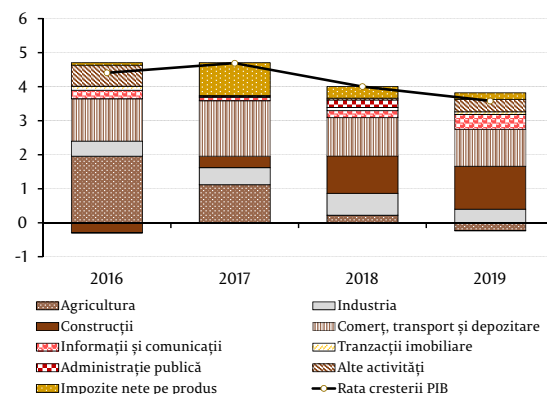
Deși, investițiile au exercitat un impact pozitiv important asupra PIB, în anul 2019, ritmul de creștere a acestora a fost inferior celui din anul precedent. În anul 2019, rata anuală a formării brute de capital a consemnat o încetinire în comparație cu anul 2018, ca urmare a temperării investițiilor în formarea brută de capital fix și a impactului negativ al variației stocurilor (Graficul 2.7). Astfel, rata anuală a formării brute de capital fix în anul 2019 a avut un nivel de 12,9 la sută sau cu 1,6 p.p. inferior celui din anul 2018. Variația stocurilor a generat un impact negativ de 0,6 p.p. la dinamica PIB.

Sursa principală de finanțare a investițiilor în active imobilizate au fost investițiile efectuate din mijloacele proprii ale întreprinderilor și ale populației (Graficul 2.8). Totodată, spre deosebire de anul 2018, când investițiile din fondurile bugetului public național au contribuit esențial la accelerarea ratei anuale a investițiilor, în anul 2019 aportul acestora a fost net inferior.

⁵Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică.

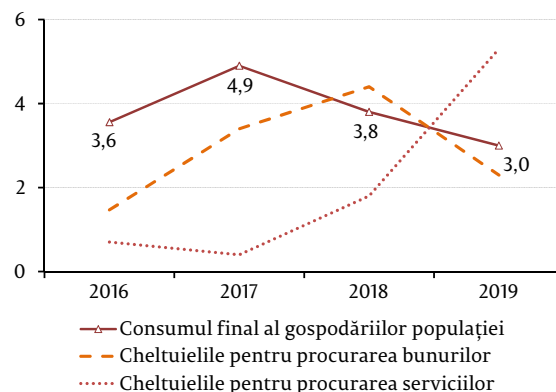
⁶Agricultură, silvicultură și pescuit.

Graficul 2.4: Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.)

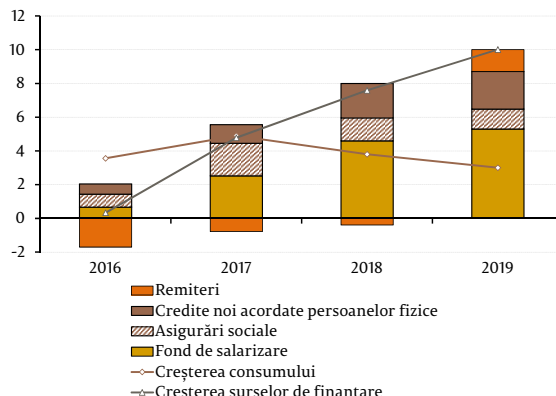
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.5: Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% f.a.p.)

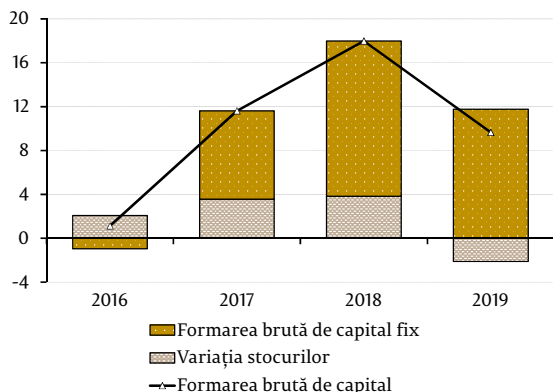
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.6: Evoluția venitului disponibil al populației (% f.a.p.) și contribuțiile componentelor (p.p.)

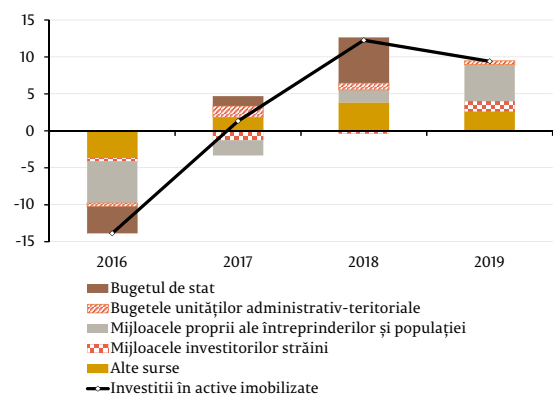
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.7: Rata anuală a formării brute de capital (%) și contribuția componentelor (p.p.)

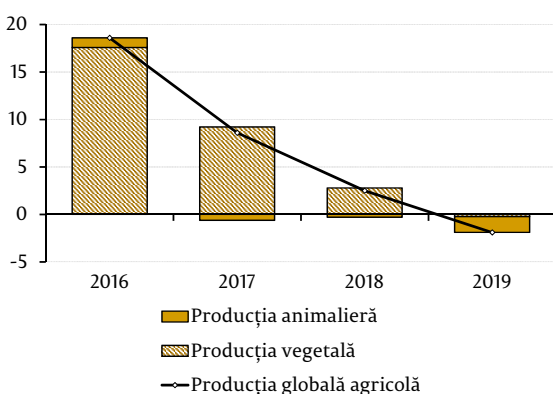
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.8: Rata anuală a investițiilor în active imobilizate (%) și contribuția după sursele de finanțare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.9: Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Producția agricolă

În anul 2019, producția globală agricolă s-a diminuat cu 1,9 la sută comparativ cu anul 2018 (Graficul 2.9), ca urmare a diminuării volumului producției animaliere cu 6,0 la sută. Contractarea volumului producției în sectorului zootehnic a fost determinată de evoluția negativă a producției de „lapte” (minus 10,9 la sută), de carne în masă vie (minus 5,0 la sută) și cea de ouă (minus 2,2 la sută).

Totodată, în anul 2019 volumul producției vegetale a fost cu 0,3 la sută inferior celui din anul 2018. Astfel, în structură a fost înregistrată o diminuare a producției de „struguri”, „sfecleă de zahăr”, „fructe, nuci și pomușoare” și „grâu”. În același timp, recolta de „legume”, „floarea soarelui”, „porumb pentru boabe” și cea de „soia” a fost superioară celei din anul 2018.

Producția industrială

În anul 2019, volumul producției industriale pe toate formele de proprietate s-a majorat în termeni reali cu 2,0 la sută față de anul 2018 (Graficul 2.10). Această evoluție a fost determinată, preponderent, de majorarea producției în industria prelucrătoare (subcomponenta cu cea mai mare pondere) cu 3,1 la sută. Totodată, în sectoarele industria extractivă și în „producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat” s-au înregistrat diminuări de 1,9 și, respectiv, 4,0 la sută ale volumului producției. În industria prelucrătoare cele mai semnificative majorări au fost înregistrate în următoarele activități industriale: „fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor” (24,4 la sută), „industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații” (18,8 la sută), „fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice” (17,8 la sută), „industria metalurgică” (12,5 la sută) și „fabricarea de mobilă” (12,0 la sută).

Transportul de mărfuri

În anul 2019, întreprinderile de transport feroviar, rutier, fluvial și aerian au transportat cu 3,7 la sută mai puține mărfuri comparativ cu anul 2018 (Graficul 2.11). Această diminuare a fost determinată de micșorarea în termeni anuali a volumului de mărfuri transportate pe cale feroviară (13,6 la sută) și rutieră (0,4 la sută). În același timp, transportul de mărfuri pe cale aeriană și fluvială s-a majorat în termeni anuali cu 18,3 și 2,0 la sută, respectiv.

Comerțul cu amănuntul

În anul 2019, volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul s-a majorat cu 13,2 la sută față de anul 2018, în creștere cu 5,6 p.p. față de cea din anul 2018. Totodată, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a înregistrat în aceeași perioadă o majorare în termeni anuali de 14,6 la sută (Graficul 2.12), cu 3,7 p.p. superioară celei din anul 2018.

Comerțul cu ridicata

În anul 2019, volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu ridicata s-a majorat cu 14,7 la sută (prețuri curente) față de anul 2018, în creștere cu 7,3 p.p. față de cea din anul 2018 (Graficul 2.13). Totodată, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate întreprinderilor a înregistrat în aceeași perioadă o majorare în termeni anuali de 8,2 la sută (prețuri curente), cu 4,1 p.p. superioară celei din anul 2018.

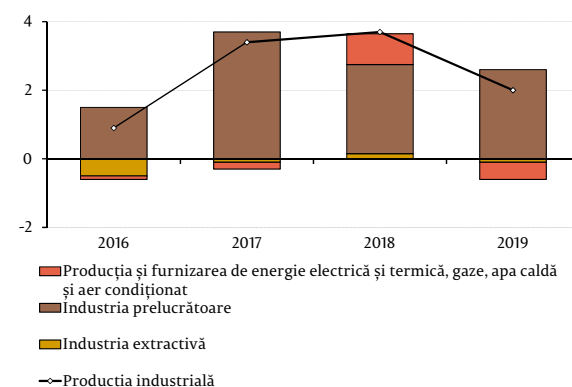
Comerțul extern

Datele cu privire la comerțul extern al Republicii Moldova în anul 2019 prezintă semnale de temperare semnificativă a ratei anuale a exporturilor și a importurilor în comparație cu cea din anul 2018⁷. Rata anuală a exporturilor în anul 2019 a avut un nivel de 2,7 la sută, cu 8,9 p.p. inferioară celei din anul 2018. Tendința descendentă a ratei anuale a fost determinată de evoluția exporturilor către UE (Graficul 2.14), care s-au contractat în termeni anuali cu 1,7 la sută. Totodată, ponderea exporturilor către țările UE a constituit circa 2/3 din totalul exporturilor, astfel și contribuția acestora la evoluția exporturilor totale a fost una dominantă. Principali factori care au determinat dinamica exporturilor către UE au fost temperarea activității economice în UE și tendința de depreciere a monedei unice europene față de dolarul SUA în anul 2019. Totodată, exporturile către țările CSI și cele clasificate ca Restul lumii s-au majorat cu 4,6 și 18,5 la sută, astfel contribuind la majorarea exporturilor totale cu 0,7 și 3,2 p.p., respectiv.

Temperarea ratei anuale a exportului în anul 2019 a fost determinată de evoluția exportului de „vehicule, aparate optice și de înregistrat sau reprodus sunete”, „materiale textile și îmbrăcăminte” și „articole din metale, pietre sau ceramică” (Graficul 2.15). În anul 2019 a avut loc o contractare a reexporturilor, dinamică asociată în principal cu volumul producției din zonele economice libere, dar și cu cererea din partea UE. Totodată, exporturile de mărfuri autohtone au generat un aport pozitiv, însă inferior celui din anul precedent (Graficul 2.16).

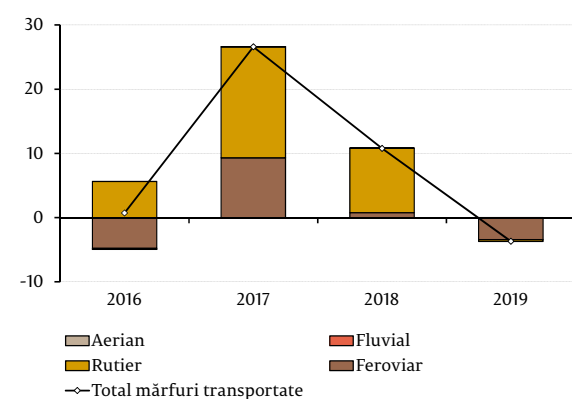
⁷S-au utilizat datele trimestriale cu privire la evoluția comerțului extern al Republicii Moldova, exprimate în mii dolari SUA.

Graficul 2.10: Evoluția producției industriale (% , f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)

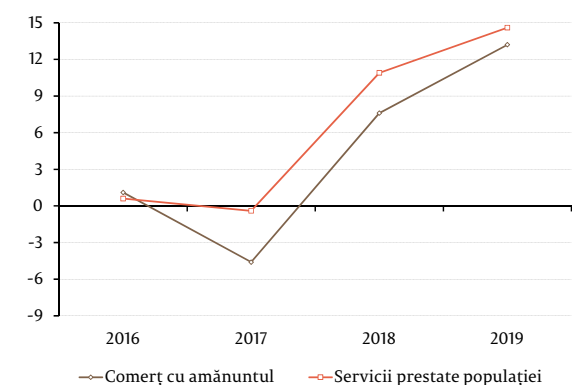
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.11: Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% , f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)

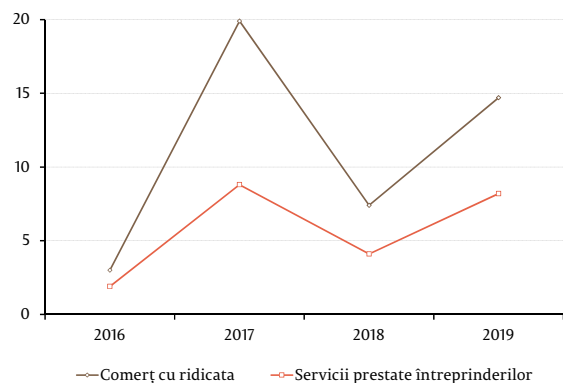
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.12: Evoluția în termeni reali a comerțului intern (% , f.a.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.13: Evoluția comerțului cu ridicata (% f.a.p.), prețuri curente

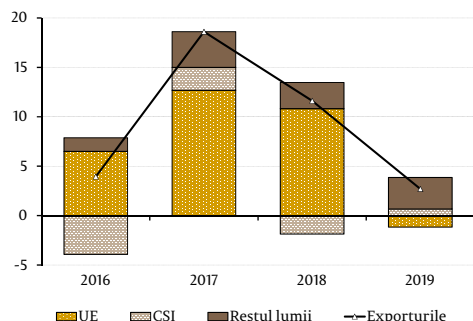

Sursa: BNS, calcule BNM

Rata anuală a importurilor a consemnat în anul 2019 un nivel de 1,4 la sută, cu 17,9 p.p. inferior celui din anul 2018. Temperarea semnificativă a ratei anuale a importurilor a fost susținută de evoluția importurilor din toate categoriile de țări (Graficul 2.17). În anul 2019, ponderea importurilor din UE a constituit circa 48,3 la sută, iar celor din țările CSI și celor clasificate ca „Restul lumii” le-au revenit câte 24,0 și 26,7 la sută, respectiv.

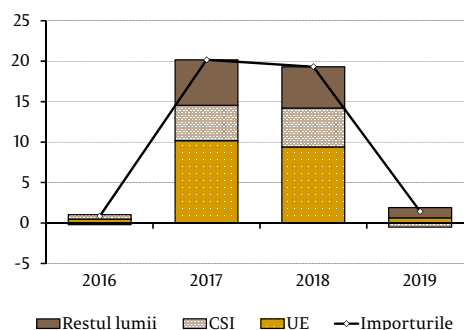
Pe grupe de mărfuri (Graficul 2.18), temperarea ratei anuale a importurilor în anul 2019 a fost influențată, în principal, de evoluția importurilor de „produse minerale”, „vehicule, aparate optice și de înregistrat sau de reprodus sunete”, „produse ale industriei chimice și ale prelucrării lemnului” și „articole din metale, pietre sau ceramică”.

Graficul 2.14: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)

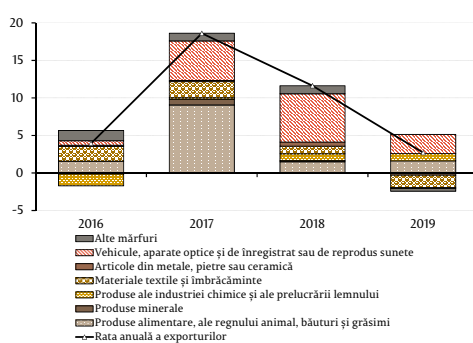
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.17: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)

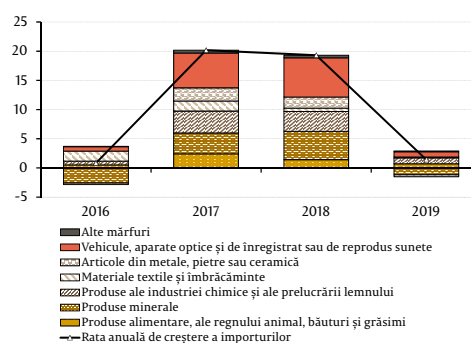
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.15: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)

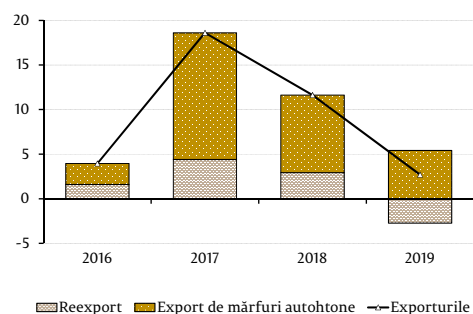
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.18: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)

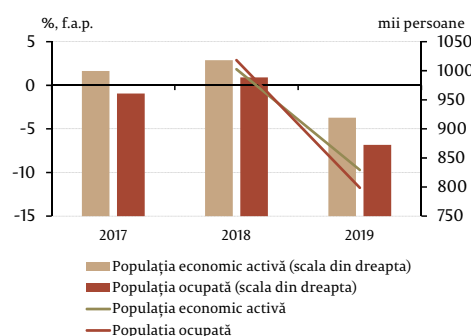
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.16: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.)

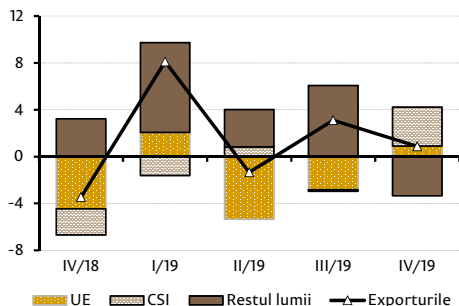
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.19: Populația economic activă și populația ocupată

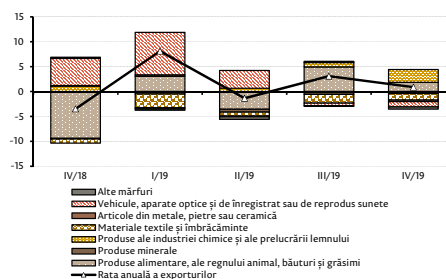
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.20: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.) pe parcursul anului 2019

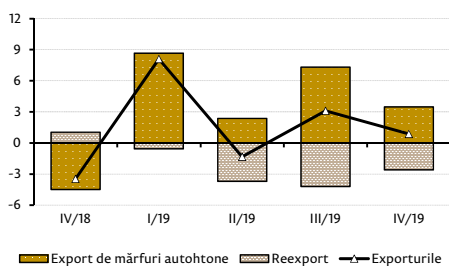
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.23: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.) pe parcursul anului 2019

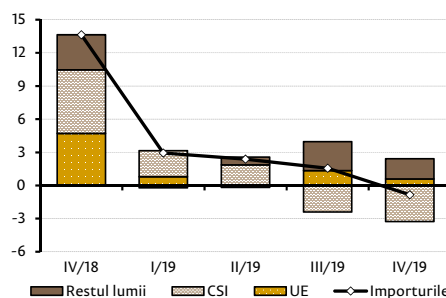
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.21: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.) pe parcursul anului 2019

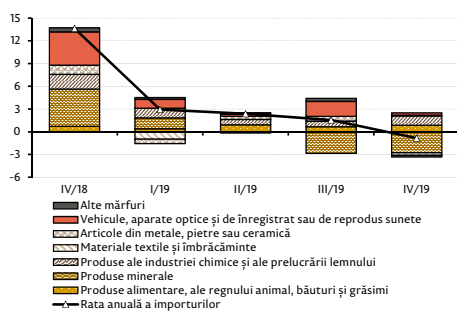
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.24: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.) pe parcursul anului 2019

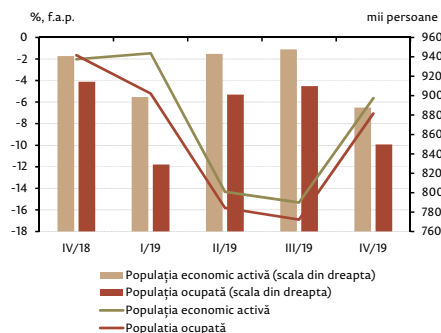
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.22: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.) pe parcursul anului 2019

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.25: Populația economic activă și populația ocupată pe parcursul anului 2019

Sursa: BNS, calcule BNM

Piața muncii

Forța de muncă

În anul 2019, în metodologia cercetării "Ancheta forței de muncă (AFM)"⁸ au fost operate modificări care complică interpretarea dinamicii unor indicatori pentru perioade mai lungi. În acest fel, indicatorii privind populația activă, inactivă, populația ocupată, rata șomajului au fost recalculați în conformitate cu metodologia nouă doar pentru ultimii trei ani. Indicatorii pieței muncii reflectă o scădere semnificativă a numărului populației ocupate și al populației economic active pe parcursul anului 2019, precum și o majorare a ratei șomajului.

Printre principalele modificări ale metodologiei cercetării „Ancheta forței de muncă” poate fi menționată utilizarea numărului populației cu reședință obișnuită, recalculat în baza rezultatelor recensământului populației și al locuințelor din 2014. O altă modificare importată este faptul că populația ocupată cuprinde doar persoanele care desfășoară activități de producere a bunurilor sau de prestare a serviciilor pentru plată sau profit⁹. Schimbările metodologice menționate mai sus au generat o dinamică negativă pronunțată pentru populația economic activă și cea ocupată. În structură, contractarea a fost determinată, preponderent, de scăderea populației ocupate în agricultură, efect asociat excluderii persoanelor ocupate în gospodăria auxiliară cu producerea produselor agricole pentru consumul propriu al gospodăriei.

Recalcularea indicatorilor pieței muncii pentru anii 2017 și 2018, în conformitate cu prevederile metodologiei noi, a permis interpretarea evoluției din anul 2019 în comparație cu anii precedenți. Astfel, după evoluția favorabilă din anul 2018, pe parcursul anului 2019 atât populația economic activă, cât și cea ocupată a înregistrat o dinamică negativă pronunțată, în scădere cu 9,7 la sută și, respectiv, 11,7 la sută față de anul 2018 (Graficul 2.19). În același timp, rata de activitate a constituit 42,3 la sută, fiind cu 3,6 p.p. inferioară celei din anul 2018, iar rata de ocupare a reprezentat 40,1 la sută, cu 4,4 p.p. inferioară celei din anul 2018 (Graficul 2.26).

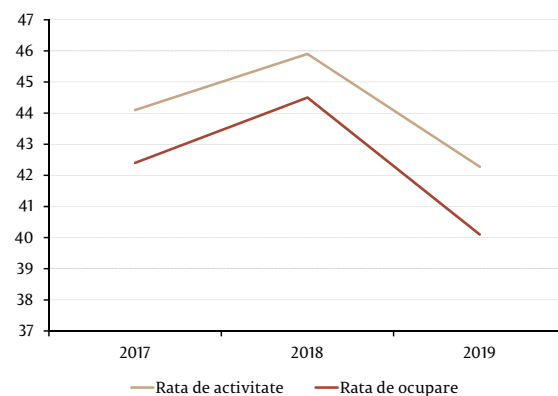
Totodată, numărul șomerilor în anul 2019 s-a mărit cu cca 17,3 mii persoane, rata șomajului constituind 5,1 la sută, fiind superioară (cu 2,1 p.p.) celei din anul 2018 (Graficul 2.27).

Veniturile salariale

În anul 2019, fondul de salarizare în economie a crescut cu 17,7 la sută comparativ cu anul 2018. Deflatat cu IPC, fondul de salarizare s-a majorat cu 12,4 la sută. În același timp, numărul mediu de salariați în economia națională s-a majorat cu 3,0 la sută (Graficul 2.28).

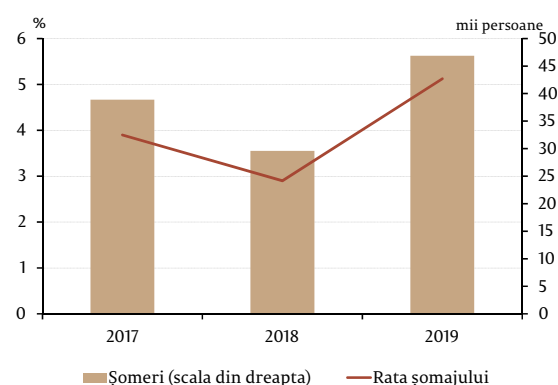
În anul 2019, câștigul salarial mediu în economia națională s-a majorat cu 14,1 la sută în comparație cu anul 2018. În sectorul

Graficul 2.26: Evoluția ratei de activitate și a ratei de ocupare a populației (%)

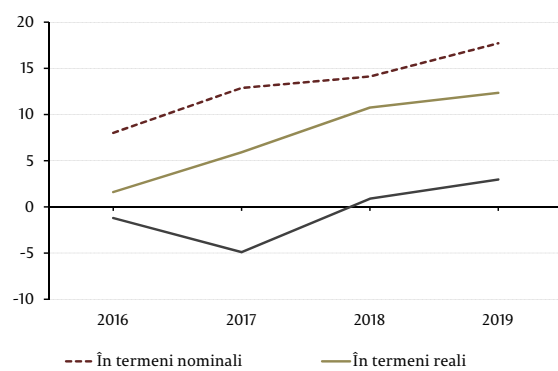
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.27: Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.28: Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% , f.a.p.)

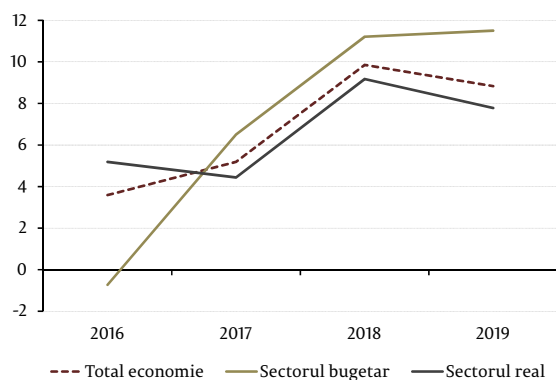

Sursa: BNS, calcule BNM

⁸Metodologia anchetei asupra forței de muncă în gospodăriei, aprobată prin Ordinul Buroul Național de Statistică nr.53 din 20 septembrie 2019.

⁹<http://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6468&parent=0>

Graficul 2.29: Salariul mediu real (% , f.a.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

bugetar al economiei și în sectorul real s-a înregistrat o creștere a câștigului salarial mediu de 16,9 la sută și 13,0 la sută, respectiv. Ritmul anual de creștere a câștigului salarial mediu în termeni reali pe economie a constituit în anul de referință 8,8 la sută (Graficul 2.29). Câștigul salarial mediu în termeni reali din sectorul real s-a majorat cu 7,8 la sută, iar din sfera bugetară – cu 11,5 la sută.

2.2 Evoluția inflației

Indicele prețurilor de consum (IPC)

În anul 2019, rata medie anuală a inflației IPC a constituit 4,8 la sută, fiind cu 1,8 p.p. superioară celei din anul 2018. Pe parcursul anului 2019, rata anuală a inflației a avut o traiectorie ascendentă pronunțată. Aceasta s-a majorat de la 0,9 la sută în luna decembrie 2018 până la 7,5 la sută în luna decembrie 2019, intersectând astfel, în mai-septembrie 2019, intervalul de 5,0 la sută $\pm 1,5$ p.p. stipulat în Strategia politicii monetare pe termen mediu (Graficul 2.30).

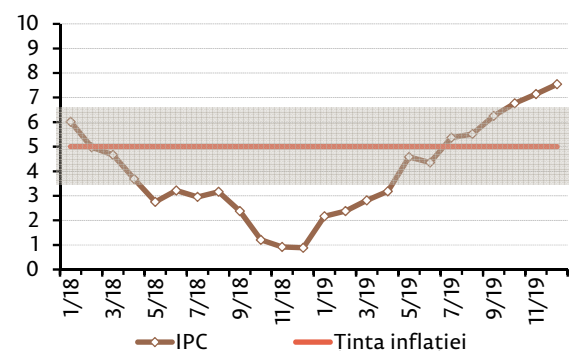
În anul 2019 traiectoria ascendentă a ratei anuale a inflației a fost susținută, conform estimărilor, de o cerere agregată pozitivă. În același timp, la începutul anului 2019 traiectoria ascendentă a ratei anuale a inflației a fost determinată de unele ajustări ale politicii fiscale cum ar fi majorarea accizelor și stabilirea prețului minim de comercializare a țigărilor, ceea ce a accelerat creșterea inflației de bază (Graficul 2.31), precum și de efectul unei perioade de bază reduse din trimestrul I 2018 pentru prețurile reglementate. Ulterior, această tendință a fost susținută de deprecierea monedei naționale, precum și de incidența condițiilor meteo adverse pentru unele culturi agricole, fapt ce a exercitat presiuni inflaționiste asupra prețurilor la produsele alimentare și o contribuție în creștere până la finele anului din partea acestui subcomponent (Graficul 2.32). În trimestrul III 2019, prețurile reglementate au generat presiuni adiționale ca urmare a ajustării tarifului la energia electrică. Totodată, spre finele anului 2019 presiunile inflaționiste sus-menționate au fost atenuate parțial de vremea atipic de caldă ce a întârziat și a diminuat din impactul efectului sezonier pozitiv caracteristic perioadei respective asupra prețurilor la produsele alimentare și a celor la combustibili.

Inflația de bază¹⁰

Similar ratei anuale a IPC, în anul de referință ritmul anual de creștere a inflației de bază a urmat o traiectorie ascendentă, dar mai puțin pronunțată. Aceasta s-a plasat în intervalul țintei inflației cu excepția lunii decembrie 2019, majorându-se de la 2,3 la sută în luna decembrie 2018 până la 6,9 la sută în luna decembrie 2019. Tendința ascendentă a inflației de baza a fost mai semnificativă în primele șase luni ale anului 2019, fiind susținută, preponderent, de efectele ajustării politicii bugetar-fiscale pentru anul 2019, precum

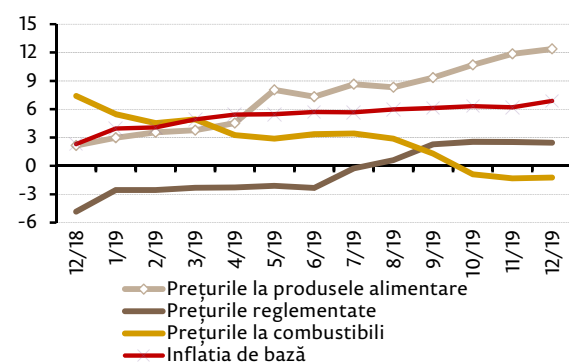
¹⁰Inflația de bază este calculată de BNS prin excluderea prețurilor ce sunt în afara ariei de influență a măsurilor de politică monetară promovată de BNM, cum ar fi cele la produsele alimentare și băuturi, combustibili, produsele și serviciile cu prețuri reglementate. Datele elaborate și publicate începând cu luna februarie 2012 sunt calculate de BNS în baza modificării Anexei nr. 2 la „Metodologia privind calculul indicelui inflației de bază”, aprobată prin ordinul comun al Băncii Naționale a Moldovei și al Biroului Național de Statistică N8-07-01203/6 din 19 februarie 2012 (modificarea constă în includerea prețurilor la serviciile comunicării la distanță și la medicamente în cadrul prețurilor reglementate).

Graficul 2.30: Rata anuală a IPC (%)

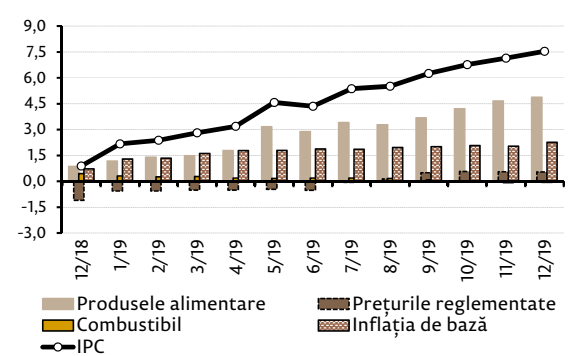
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.31: Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)

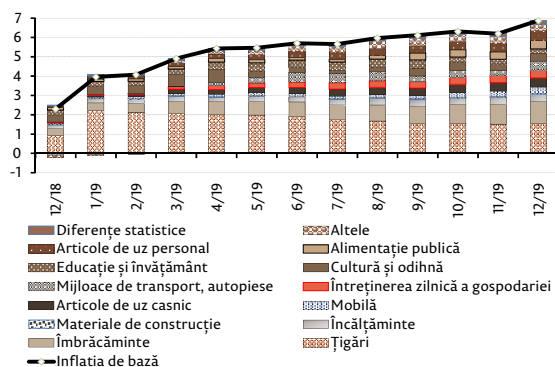
Sursa: BNS

Graficul 2.32: Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.33: Contribuția subcomponentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

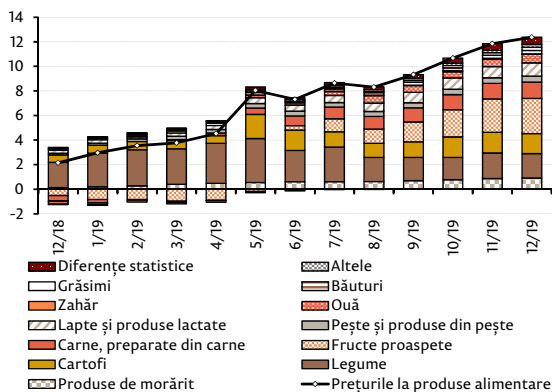
și de presiunile inflaționiste exercitate de deprecierea ratei de schimb în prima jumătate de an. Totodată, conform estimărilor, cererea agregată a exercitat presiuni inflaționiste asupra inflației de bază în anul 2019.

După cum a fost menționat anterior, la începutul anului 2019, un impact major asupra creșterii inflației de bază a fost de natură fiscală – majorarea accizelor la țigări¹¹ și reglementările adiționale cu privire la prețul minim de comercializare a acestora¹², fapt care a cauzat majorarea pronunțată a prețurilor la țigări și un impact semnificativ pe parcursul perioadei de referință. Ca urmare a impactului comun de la ajustările respective, în anul 2019 prețurile la componenta „țigări” din cadrul IPC au crescut cu 28,9 la sută. Totodată, unele presiuni inflaționiste pe parcursul anului au fost determinate de incidența unor șocuri sectoriale.

În structură în anul 2019, pe lângă impactul major din partea prețurilor la țigări, contribuții pozitive asupra inflației de bază au fost exercitate de subcomponentele „îmbrăcăminte”, „încălțăminte”, „alimentația publică”, „educație și învățământ” (Graficul 2.33), fiind generate, într-o anumită măsură, de majorarea costurilor, ca urmare a ajustării tarifului la energie electrică din a doua jumătate a lunii august 2019¹³, dar și de creșterea salariilor pe parcursul anului 2019.

Prețurile la produsele alimentare

Graficul 2.34: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Pe parcursul anului 2019, rata anuală a prețurilor la produsele alimentare a consemnat o dinamică pronunțat ascendentă, astfel aceasta s-a majorat cu 9,4 p.p., până la nivelul de 12,4 la sută în luna decembrie 2019. Dinamica ascendentă a ratei anuale a fost determinată, în principal, de majorarea contribuțiilor din partea grupelor „fructe proaspete”, „carne, preparate și conserve din carne”, „cartofi”, „lapte și produse lactate” și „produse de morărit și panificație” (Graficul 2.34).

Majorarea prețurilor la fructele proaspete și cartofi a fost determinată de o recoltă mai modestă pentru aceste produse, cauzată de condițiile meteorologice nefavorabile din vara anului 2019. De menționat că, pe parcursul anului 2019 au fost consemnate presiuni inflaționiste din partea bunurilor procesate¹⁴. Creșterea prețurilor pentru aceste categorii de produse a fost generată de majorarea costurilor de producere (cheltuieli de salarizare, materia primă, energia electrică, deprecierea în termeni anuali a cursului de schimb MDL/USD), dar și drept urmare a unei cereri agregate pozitive.

Prețurile la produsele alimentare la nivel internațional, de asemenea, au avut o traiectorie ascendentă pe parcursul anului 2019, astfel rata anuală a acestora s-a majorat cu 16,7 p.p., până la nivelul de 12,2 la sută în luna decembrie 2019.

¹¹<https://monitorul.fisc.md/editorial/cota-accizei-la-tigarete-pentru-2019-2020.html>

¹²<http://lex.justice.md/md/378600/>

¹³<http://www.anre.md/argumentele-anre-in-privinta-ajustarii-preturilor-si-tarifelor-3-30>

¹⁴Produse de morărit, preparate din carne, lapte și produse lactate, zahăr, băuturi.

Prețurile reglementate

În prima jumătate a anului 2019, rata anuală a prețurilor reglementate a avut o dinamică relativ stabilă, menținându-se în palierul negativ și înregistrând o valoare medie de -2,4 la sută. Ulterior, în a doua parte a anului aceasta a conturat o traiectorie ascendentă pronunțată, majorându-se de la -2,3 la sută în luna iunie 2019 până la 2,4 la sută în luna decembrie 2019 (Graficul 2.35).

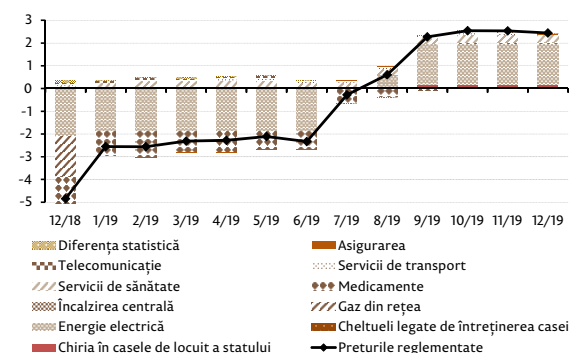
Dinamica negativă a prețurilor reglementate din prima perioadă a anului s-a datorat preponderent scăderii tarifului la energia electrică din luna iulie 2018 cu cca 10 la sută, precum și scăderii continue a prețurilor la medicamente. Pe de altă parte, la începutul anului 2019 au fost înregistrate și unele majorări de tarife. Astfel, prețurile la serviciile medicale în primele două luni ale anului 2019 s-au majorat cumulativ cu cca 3,3 la sută. Începând cu luna august 2019, rata anuală a prețurilor reglementate a intrat în teritoriu pozitiv, preponderent datorită majorării tarifului la energia electrică¹⁵. În acest fel, prețurile la energia electrică în perioada respectivă au crescut cu 9,8 la sută, ca urmare a aprobării noilor tarife de către ANRE la 16 august 2019. Printre factorii invocați pentru creșterea tarifelor au fost menționați: evoluția cursului de schimb mediu anual al monedei naționale față de dolarul SUA pentru anul 2019; majorarea prețului mediu de import al energiei electrice, cuantumul indicelui prețurilor de consum mediu anual pentru anul 2019; investițiile noi, precum și creșterea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real.

De asemenea, începând cu a doua jumătate a anului 2019 au fost sesizate contribuții pozitive asupra dinamicii prețurilor reglementate din partea prețurilor la medicamente. Pe parcursul anului fluctuații de prețuri au fost înregistrate la transportul aerian și feroviar și la chiria în căminele studențești. Totuși, impactul acestora asupra dinamicii prețurilor reglementate a fost unul minor.

Prețurile la combustibili

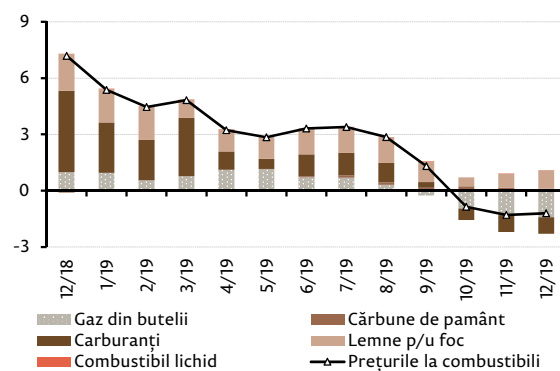
În anul 2019, rata anuală a prețurilor la combustibili a avut o dinamică descendentă. Astfel, aceasta s-a diminuat de la 7,2 la sută în luna ianuarie 2019 până la un nivel negativ de 1,2 la sută spre finele anului (Graficul 2.36). Dinamica respectivă a fost susținută, preponderent, de diminuarea prețurilor la carburanți, ca urmare a micșorării prețurilor internaționale la petrol (prețul mediu la petrol marca Urals în anul 2019 a constituit 63,7 dolari SUA/baril, cu 8,7 la sută mai puțin față de prețul mediu al petrolului în anul 2018). Impactul a fost atenuat de deprecierea monedei naționale față de dolarul SUA. În acest fel, în anul 2019 rata medie de schimb a constituit 17,5735 MDL/USD, depreciindu-se cu 4,6 la sută față de anul precedent. Merită a fi menționat că în prima parte a anului 2019 a fost revizuită Metodologia formării și aplicării prețurilor la produsele petroliere¹⁶. Conform acesteia, ANRE nu

Graficul 2.35: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.36: Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili (%)

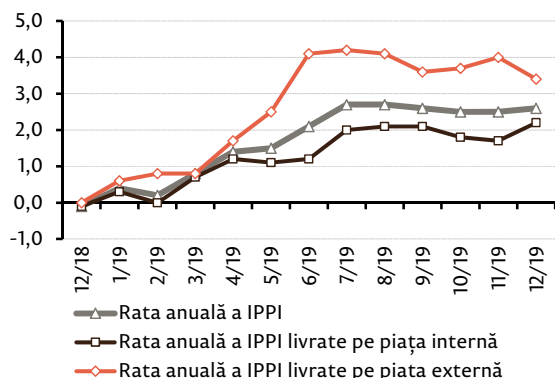

Sursa: BNS, calcule BNM

¹⁵<http://www.anre.md/argumentele-anre-in-privinta-ajustarii-preturilor-si-tarifelor-3-30>

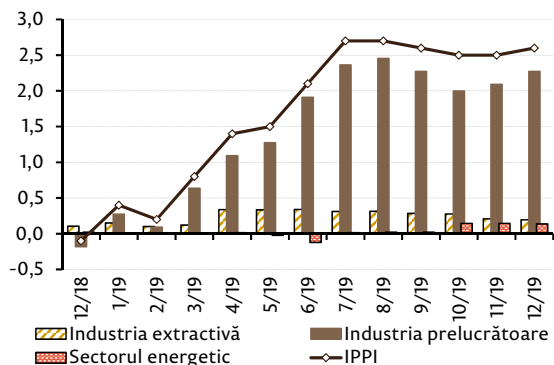
¹⁶Aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al (ANRE) nr. 50 din 11 martie 2019 (Monitorul Oficial nr. 94-99, art. nr. 510 din 15.03.2019)

Graficul 2.37: Rata anuală a prețurilor în industrie (%)

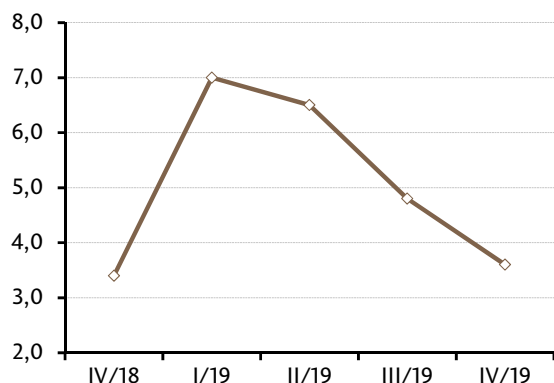
Sursa: BNS

Graficul 2.38: Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acesteia clasificată după principalele ramuri (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.39: Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)

Sursa: BNS

va mai aproba prețurile maxime de vânzare cu amănuntul pentru produsele petroliere, iar stabilirea costului carburanților la stațiile de alimentare a revenit în competența operatorilor, ținând cont de propriile costuri și aplicarea ratei de rentabilitate de cel mult 10 la sută. Totodată, dinamica descendentă a ratei anuale, în perioada de referință, a fost susținută și de evoluția prețurilor la gazul din butelii. Contribuția din partea acestora s-a diminuat de la 1,0 p.p. la începutul anului 2019 până la minus 1,4 p.p. la finele anului 2019.

Pe parcursul anului 2019, contribuția din partea prețurilor la lemnele pentru foc s-a diminuat treptat până la nivelul de 1 p.p. spre finele anului 2019. În același timp, un aport pozitiv, dar modest (0,1 p.p.), la formarea ratei anuale la combustibili, a fost determinat de prețurile la cărbune.

Prețurile producției industriale

Pe parcursul anului 2019, rata anuală a prețurilor în industrie a crescut, constituind în luna decembrie 2,6 la sută, fiind cu 2,7 p.p. superioară celei din luna decembrie 2018. Evoluția ascendentă a ratei anuale a IPPI pe parcursul anului 2019 a fost influențată de dinamica prețurilor la produsele livrate atât pe piața internă, cât și cea externă (Graficul 2.37).

Creșterea ratei anuale a prețurilor în industrie a fost determinată, în principal, de evoluția prețurilor în industria prelucrătoare (Graficul 2.38). Majorarea semnificativă a ratei anuale a prețurilor în industria prelucrătoare a fost generată de creșterea prețurilor în industria alimentară, ca urmare a creșterii prețurilor la produsele din grupa „prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor”, „prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne”, „fabricarea altor produse alimentare (zahăr)” și a „fabricării produselor lactate”. Totodată, prețurile din industria extractivă și cele din sectorul energetic, de asemenea, au consemnat o tendință ascendentă, însă impactul asupra prețurilor a fost unul mai modest.

Prețurile în construcții

Pe parcursul anului 2019, rata anuală a prețurilor în construcții a avut o traiectorie descendentă. Astfel, în trimestrul IV 2019, aceasta s-a poziționat la nivelul de 3,6 la sută, fiind cu 3,4 p.p. inferioară celei din trimestrul I 2019 (Graficul 2.39).

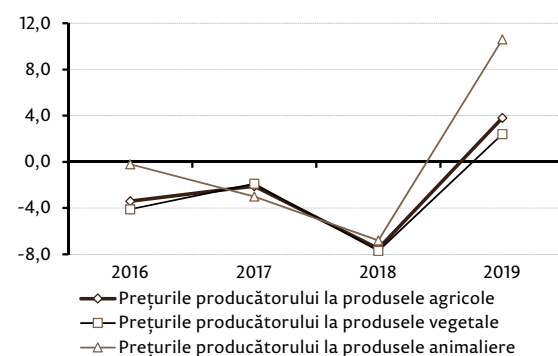
Prețurile producătorului la produsele agricole

În anul 2019, prețurile producătorului la produsele agricole s-au majorat cu 3,8 la sută în comparație cu cele din anul precedent. Această evoluție a fost determinată de majorarea prețurilor la produsele vegetale cu 2,4 la sută și a celor la produsele animaliere cu 10,6 la sută (Graficul 2.40).

Evoluția prețurilor la produsele vegetale a fost determinată, preponderent, de majorarea prețurilor la „cartofi” (31,6 la sută), „fructe și pomsușoare” (17,1 la sută), „sfecla de zahăr” (14,4 la sută), „legume” (12,7 la sută) și „rapiță” (11,7 la sută).

Totodată, tendința ascendentă a prețurilor la produsele animaliere a fost determinată de majorarea prețurilor la carne (în masă vie) cu 13,1 la sută și lapte cu 3,6 la sută. Totodată, prețul la ouă s-a diminuat cu 4,8 la sută.

Graficul 2.40: Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)

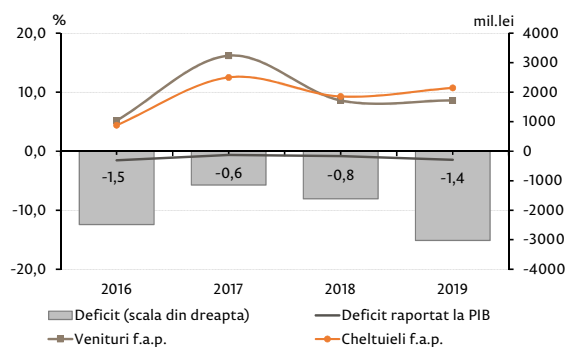

Sursa: BNS

2.3 Sectorul public și politica fiscală

Executarea bugetului public național

Graficul 2.41: Indicatorii bugetului public național

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

În anul 2019, indicatorii bugetului public național au avut o evoluție similară comparativ cu anul precedent, iar deficitul bugetar s-a încadrat în limitele admisibile. Ca rezultat al creșterii veniturilor publice, pe de o parte, și al majorării cu un ritm mai mare a cheltuielilor publice, pe de alta parte, deficitul bugetar s-a majorat și a constituit 3 022,7 milioane lei. Conform datelor furnizate de către Ministerul Finanțelor, veniturile bugetului public național au fost acumulate în sumă de 62 949,2 milioane lei, cu 8,6 la sută peste nivelul veniturilor acumulate în anul 2018 (Graficul 2.41). Raportate la datele PIB, veniturile colectate în anul 2019 au constituit 30,0 la sută, cu 0,1 p.p. mai puțin față de anul precedent.

Partea majoră a veniturilor bugetare a fost acumulată din contul impozitelor și taxelor, care au avut o pondere de 63,6 la sută (40 054,2 milioane lei). Contribuțiile și primele de asigurări obligatorii au constituit 29,2 la sută (18 403,9 milioane lei), iar ponderea altor venituri și granturi – 4,6 la sută (2 888,5 milioane lei) și respectiv 2,5 la sută (1 602,6 milioane lei) din totalul veniturilor bugetare.

Pe parcursul anului de raportare, Republica Moldova a beneficiat de suport financiar pentru susținerea bugetului sub formă de granturi externe în sumă de 1 602,6 milioane lei sau cu 339,6 la sută mai mult față de anul 2018. Raportate la PIB, granturile au constituit 0,8 la sută, cu 0,6 p.p. mai mult față de anul 2018. Asistența oferită de către organizațiile financiare internaționale și țările donatoare constituie o contribuție importantă pentru recuperarea economică și implementarea reformelor necesare pentru modernizarea și relansarea Republicii Moldova.

Cheltuielile bugetului public național au totalizat în anul de referință 65 971,9 milioane lei, înregistrând o creștere de 10,7 la sută față de anul 2018. Din totalul de cheltuieli, ponderea cea mai mare au avut-o cheltuielile pentru protecția socială (35,4 la sută), pentru învățământ au fost alocate 18,4 la sută, iar ocrotirii sănătății 13,1 la sută. Cheltuielile publice, raportate la PIB, au constituit 31,4 la sută sau cu 0,5 p.p. mai mult decât în anul 2018.

De menționat că, pe parcursul anului 2019, din bugetul de stat (BS) a fost transferată către bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS), fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală (FAOAM) și bugetele locale (BL) suma de 23 098,8 milioane lei (în creștere cu 16,9 la sută față de anul 2018). Partea majoră a transferurilor din bugetul de stat au fost îndreptate către bugetele locale, aproximativ 53,4 la sută din totalul transferurilor, fiind urmate de transferurile în BASS, circa 34,4 la sută, FAOAM beneficiind de o finanțare mai modestă, de 12,2 la sută.

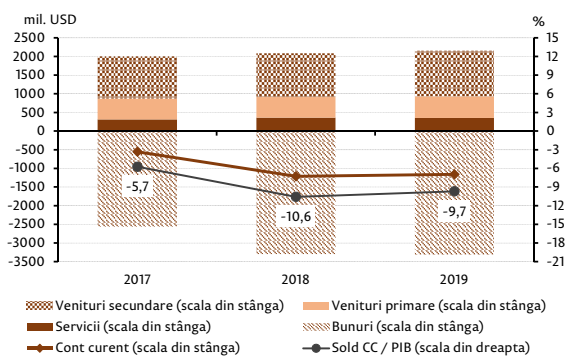
În acest context, în anul 2019, executarea bugetului public național s-a soldat cu un deficit de 3 022,7 milioane lei. Raportat la PIB,

acest deficit reprezintă 1,4 la sută, cu 0,6 p.p. peste nivelul anului 2018. Sursele de finanțare a deficitului public național s-au format din împrumuturi externe nete în sumă de 422,9 milioane lei, ceea ce reprezintă 0,2 la sută din PIB (cu 0,1 p.p. mai puțin față de anul 2018), din datorii și împrumuturi interne în sumă de 140,9 milioane lei sau 0,1 la sută din PIB (în scădere cu 0,1 p.p. față de anul precedent) și active financiare în sumă de 521,9 milioane lei, ceea ce a constituit 0,2 la sută din PIB (similar cu nivelul înregistrat anul 2018). Totodată, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetelor componente ale bugetului public național la finele anului au constituit 4 673,6 milioane lei.

2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2019 (date provizorii)

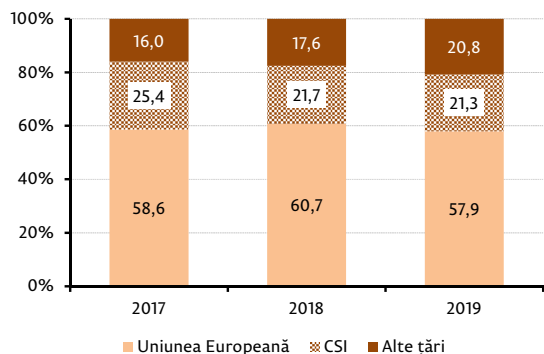
Balanța de plăți¹⁷

Graficul 2.42: Contul curent – componente principale

Sursa: BNM

Graficul 2.43: Exportul de bunuri, structura pe zone geografice (%)

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare)

Conform datelor preliminare, în anul 2019, soldul **contului curent** al balanței de plăți a Republicii Moldova a înregistrat un deficit de 1 159,30 milioane USD, care s-a redus cu 4,3 la sută comparativ cu cel consemnat în anul 2018. Raportat la PIB, contul curent a constituit -9,7 la sută (față de -10,6 la sută în 2018) (Graficul 2.42, tabelul A.1). Sursa deficitului contului curent a fost comerțul exterior cu bunuri, celelalte componente înregistrând solduri excedentare.

Deficitul *comerțului cu bunuri* a constituit 3 312,77 milioane USD¹⁸, aprofundându-se cu 0,6 la sută, deoarece importurile au crescut mai mult (+159,98 milioane USD) decât exporturile (+141,21 milioane USD), comparativ cu anul 2018. Raportul dintre soldul deficitar al comerțului exterior cu bunuri și PIB a fost de 27,7 la sută, (față de -28,8 la sută în 2018).

Exportul de bunuri înregistrat în balanța de plăți (fără bunurile după/pentru prelucrare) a totalizat 2 116,26 milioane USD (+7,1 la sută comparativ cu anul 2018). În pofida evoluției nefavorabile a prețurilor la bunurile exportate, valoarea exporturilor a crescut grație majorării volumelor fizice.

Structura geografică a exporturilor de bunuri în anul 2019 reflectă faptul că 57,9 la sută au fost direcționate către țările UE, 21,3 la sută au fost orientate către țările CSI, iar restul de 20,8 la sută din exporturi au fost destinate altor țări (Graficul 2.43). Cea mai mare contribuție la creșterea exporturilor a avut-o categoria alte țări, exporturile către acestea majorându-se cu 26,6 la sută față de anul 2018. Exporturile către țările UE au crescut cu 1,8 la sută, iar către țările CSI – cu 4,6 la sută.

În exporturile de bunuri au predominat, ca de obicei, produsele agroalimentare (în creștere cu 4,5 la sută comparativ cu 2018), cu o pondere de 56,7 la sută din total. Exportul de mașini și aparate (preponderent, fire și cabluri), cu o pondere de 15,3 la sută din totalul exporturilor, a continuat tendința ascendentă, majorându-se cu 32,4 la sută față de anul 2018. Exportul de articole și părți de mobilier a scăzut cu 5,4 la sută, de produse ale industriei chimice s-a majorat cu 19,7 la sută. Exportul de materiale și articole textile a scăzut cu 21,1 la sută.

Importul de bunuri înregistrat în balanța de plăți (fără bunurile după/pentru prelucrare) a constituit 5 429,03 milioane USD (+3,0 la sută comparativ cu anul 2018). Majorarea importului de bunuri, alimentată de sporirea formării brute de capital fix și de creșterea

¹⁷Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <http://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-anul-2019-date-provizorii>

¹⁸Spre deosebire de datele BNS, statistica comerțului exterior cu bunuri publicată de BNM în balanța de plăți conține un șir de ajustări.

consumului final al gospodăriilor casnice, s-a încetinit pe parcursul anului, până la stagnare în trimestrul IV 2019. Aceasta se explică prin faptul că, deși veniturile populației au crescut în anul 2019, în a doua jumătate a anului ritmurile de creștere a salariilor și a pensiilor s-au diminuat. Totodată, creșterea remiterilor a fost modestă. Cu toate că prețurile la bunurile importate au scăzut, valoarea importurilor a crescut ca rezultat al majorării volumelor fizice.

În structura geografică a *importurilor de bunuri* (după principiul țării de livrare), în anul 2019, ponderea majoritară i-a revenit Uniunii Europene – 54,9 la sută (Graficul 2.44), valoarea importurilor provenite din UE fiind în creștere cu 3,3 la sută, comparativ cu anul 2018. Importurile din CSI au înregistrat o dinamică negativă (-1,4 la sută) și au avut ponderea de 28,2 la sută. Importurile din alte țări au înregistrat o creștere de 7,5 la sută față de anul 2018, revenindu-le 16,9 la sută din totalul importurilor.

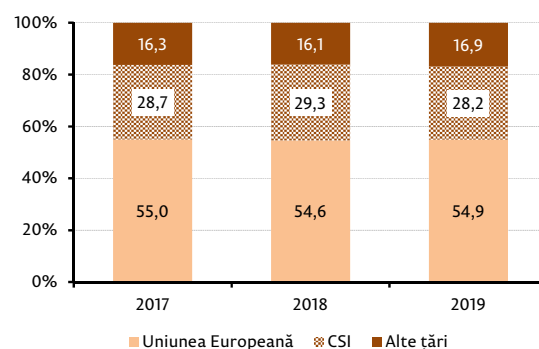
Principalele categorii de bunuri importate în anul 2019 au fost: produsele minerale, cu o pondere de 17,4 la sută (în scădere cu 6,7 la sută), mașinile și aparatele (+6,6 la sută), produsele agroalimentare (+5,9 la sută), produsele industriei chimice (+5,8 la sută), metalele comune și articolele din acestea (-0,3 la sută), mijloacele și echipamentele de transport (+5,2 la sută).

Importul de *produse energetice și electricitate*, în anul 2019, a constituit 894,26 milioane USD, înregistrând o scădere de 6,3 la sută în raport cu anul 2018. Această evoluție a fost determinată de scăderea importului de combustibili diesel cu 4,8 la sută, energie electrică cu 27,6 la sută și de benzine auto cu 7,6 la sută (Graficul 2.45).

Diminuarea soldului pozitiv al balanței *serviciilor* cu 2,4 la sută până la 352,83 milioane USD a fost cauzată de creșterea importurilor (+6,0 la sută) și de încetinirea ritmului de majorare a exporturilor (3,9 la sută) față de anul 2018. Raportul dintre soldul balanței serviciilor și PIB a constituit 3,0 la sută, cu 0,2 p.p. mai mic față de anul 2018 (Graficul 2.46). Declinul înregistrat în balanța serviciilor a fost, în mare parte, legat de scăderea *exporturilor de servicii* de transport (-5,9 la sută), îndeosebi a transportului aerian de mărfuri (conform comunicatului publicat de IATA¹⁹, anul 2019 a fost la nivel global cel mai prost din ultimii zece ani pentru transportul aerian de mărfuri).

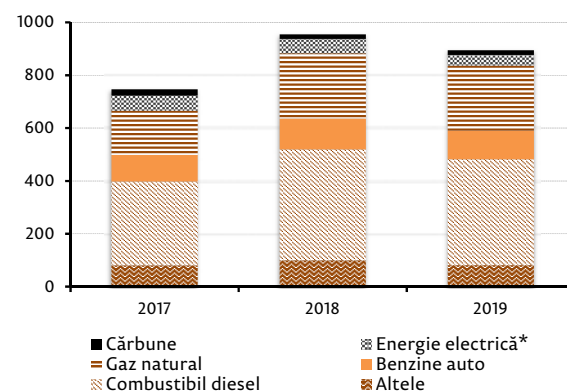
De asemenea, constatăm scăderea continuă (din 2013) și accentuată a exporturilor de servicii de telecomunicații (-27,2 la sută față de anul 2018). Impactul negativ a fost estompat de creșterea semnificativă a exporturilor de servicii de informatică (+32,1 la sută) și de alte servicii pentru afaceri (+19,6 la sută). Exportul de servicii de prelucrare a materiei prime s-a majorat pe parcursul anului 2019 cu 6,8 la sută, însă trebuie de menționat că în a doua jumătate a anului a avut o dinamică negativă. Sporirea *importurilor de servicii* a rezultat, preponderent, din creșterea importurilor de servicii de călătorii (+9,6 la sută) și de transport (+4,0 la sută).

Graficul 2.44: Importul de bunuri, structura pe zone geografice, prețuri CIF (%)

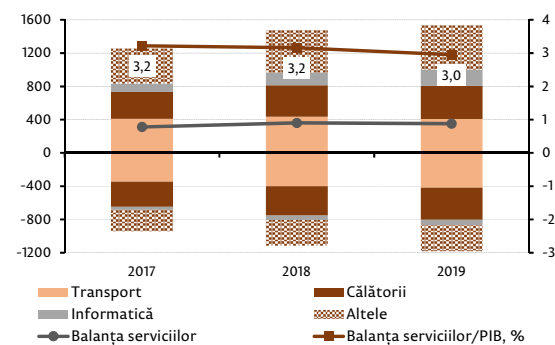
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare, selecții la import după principiul țării de livrare)
Nota: BNS prezintă importul după principiul țării de origine.

Graficul 2.45: Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare)
* Import net

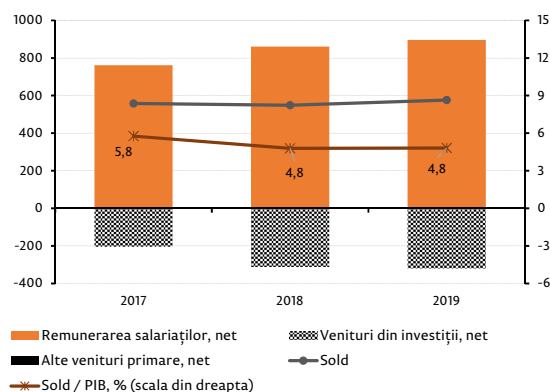
Graficul 2.46: Exportul și importul de servicii (milioane USD)

Sursa: BNM

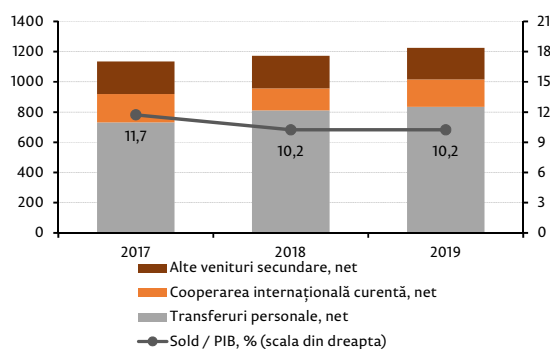
¹⁹<https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-02-05-01/>

Graficul 2.47: Veniturile primare, pe componente (milioane USD)

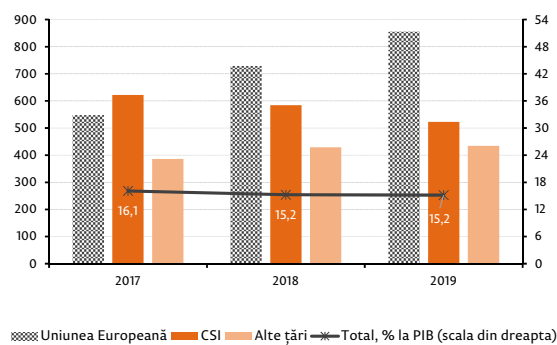
Sursa: BNM

Graficul 2.48: Veniturile secundare, pe componente (milioane USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.49: Distribuția geografică a remiterilor personale (milioane USD)

Sursa: BNM

Excedentul *veniturilor primare* a crescut în anul 2019 cu 5,1 la sută față de anul 2018, până la 576,31 milioane USD, constituind 4,8 la sută raportat la PIB (Graficul 2.47). Remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată patronilor nerezidenți (credit) s-a majorat cu 3,6 la sută, până la nivelul de 975,88 milioane USD. Concomitent, au sporit substanțial plățile sub formă de dividende achitate investitorilor străini direcți (+29,4 la sută față de anul 2018), ceea ce a influențat excedentul veniturilor primare în sensul descreșterii.

Balanța *veniturilor secundare* a constituit 1 224,33 milioane USD (10,2 la sută raportat la PIB), majorându-se cu 4,4 la sută comparativ cu anul 2018 (Graficul 2.48). Transferurile personale primite din exterior de rezidenții moldoveni s-au majorat cu 4,2 la sută și au constituit 933,86 milioane USD. După diminuarea înregistrată în prima jumătate a anului 2019, în a doua jumătate a anului a crescut volumul asistenței tehnice și al granturilor primite în cadrul cooperării internaționale curente, care a constituit, în total pentru anul 2019 și pentru toate sectoarele instituționale, 188,72 milioane USD (+22,7 la sută față de anul 2018). Totodată, a continuat creșterea transferurilor personale de la rezidenți la nerezidenți (debit), care în anul 2019 au constituit 99,03 milioane USD (+17,5 la sută comparativ cu 2018).

Remiterile personale²⁰ primite de rezidenții Republicii Moldova în anul 2019 au constituit 1 812,44 milioane USD (+4,0 la sută comparativ cu anul 2018), ceea ce reprezintă 15,2 la sută relativ la PIB (neschimbat față de anul 2018). Majorarea remiterilor personale a fost determinată, preponderent, de creșterea fluxurilor din țările UE (+17,3 la sută față de anul 2018), dar și de majorarea remiterilor din alte țări (+1,1 la sută). Concomitent, fluxurile din CSI au înregistrat o scădere de 10,6 la sută comparativ cu anul 2018 (Graficul 2.49).

Contul de capital a avut un sold negativ de 52,08 milioane USD care s-a deteriorat cu 44,9 la sută față de anul 2018. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (73,01 milioane USD), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 20,95 milioane USD.

Suma soldurilor **contului curent și contului de capital** denotă că, drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, **necesarul net de finanțare** externă a constituit 1 211,38 milioane USD (10,1 la sută în raport cu PIB).

În **contul financiar** al balanței de plăți a fost înregistrată o creștere considerabilă a intrărilor nete de capital sub formă de investiții străine directe (în special în trimestrul II 2019). O altă evoluție a fost reluarea creditării externe începând cu trimestrul II 2019, după suspendarea parțială a acesteia la începutul anului în contextul incertitudinii legate de alegerile parlamentare. Cu toate

²⁰Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la balanța de plăți și reflectă suma remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în țara-gazdă și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice, indiferent de sursa de proveniență a acestora.

acestea, principala sursă de finanțare a deficitului de cont curent în anul 2019 au fost activele sub formă de numerar și depozite ale populației.

Astfel, contul financiar pe parcursul anului 2019 s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 1 205,94 milioane USD ca urmare a majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți cu 694,37 milioane USD generate de tranzacțiile efective, concomitent cu scăderea netă a activelor financiare externe ale rezidenților cu 511,57 milioane USD (Graficul 2.50).

Pasivele s-au majorat, în special, datorită creșterii nete a angajamentelor sub formă de *investiții directe* cu 593,01 milioane USD. Valoarea participațiilor la capital (altele decât reinvestirea profiturilor) în posesia nerezidenților a crescut, în anul 2019, ca urmare a tranzacțiilor efective, cu 426,93 milioane USD; reinvestirea profiturilor a fost evaluată la 76,00 milioane USD, iar acumularea netă de datorii față de investitorii străini direcți – la 90,08 milioane USD (Graficul 2.51).

La pasivele sub formă de *împrumuturi* au fost înregistrate trageri nete în sumă de 58,90 milioane USD (trageri – 518,57 milioane USD, rambursări – 459,67 milioane USD) (Tabelul A.2).

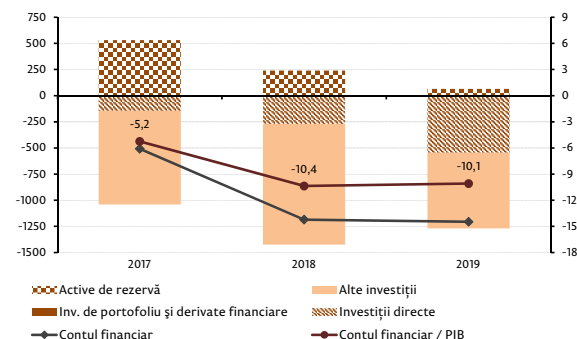
Administrația publică, inclusiv cea locală, a contractat în anul 2019 împrumuturi externe noi în valoare de 149,26 milioane USD, creditorii fiind: Banca Europeană de Investiții – 56,46 milioane USD, Fondul Monetar Internațional (FMI) – 27,51 milioane USD, Comisia Europeană – 22,22 milioane USD, Asociația Internațională de Dezvoltare – 14,98 milioane USD, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 13,55 milioane USD, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 8,86 milioane USD, Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă – 3,59 milioane USD, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei – 2,10 milioane USD. Rambursările efectuate de administrația publică în aceeași perioadă au constituit 125,50 milioane USD. Banca Națională a Moldovei a primit de la FMI 18,48 milioane USD, dar a rambursat 55,38 milioane USD din împrumuturile contractate anterior. Băncile licențiate au efectuat rambursări nete în sumă de 21,54 milioane USD, iar celelalte sectoare – trageri nete de 93,58 milioane USD.

De asemenea, pasivele au crescut cu 50,66 milioane USD pe parcursul anului 2019, ca urmare a primirii nete de către rezidenți a *creditelor comerciale și avansurilor* de la partenerii comerciali nerezidenți.

Concomitent, pasivele sub formă de *numerar și depozite* au înregistrat o diminuare netă cu 4,86 milioane USD, determinată de retragerile de mijloace de pe conturile nerezidenților deschise în băncile comerciale rezidente.

Diminuarea **activelor** financiare a fost determinată de scăderea netă a activelor sub formă de *numerar și depozite* cu 537,56 milioane USD (din care activele băncilor licențiate au crescut cu 46,33 milioane USD, iar activele altor sectoare s-au redus cu 583,89 milioane USD). Partenerii comerciali nerezidenți au efectuat achitări nete în valoare de 97,51 milioane USD la *creditele*

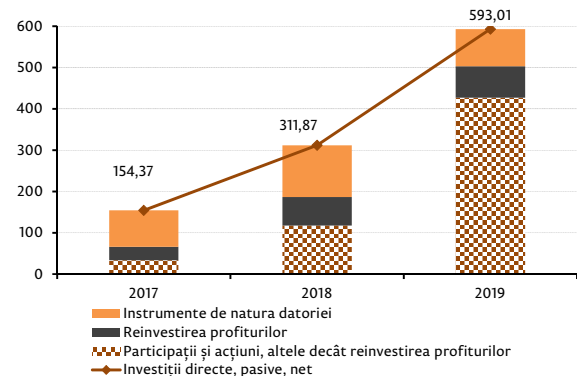
Graficul 2.50: Contul financiar după categorii funcționale (milioane USD)

Sursa: BNM

Nota: (+) ieșiri nete, (-) intrări nete de capital.

Graficul 2.51: Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)

Sursa: BNM

comerciale și avansurile acordate anterior de către rezidenții moldoveni, diminuând astfel activele financiare externe.

Totodată, majorarea netă a *activelor oficiale de rezervă* ale BNM cu 60,49 milioane USD pe parcursul anului 2019 a influențat activele totale în sensul creșterii. De asemenea, au crescut cu 46,94 milioane USD activele externe ale rezidenților sub formă de *investiții directe*, constituite, preponderent, din participațiile în capitalul întreprinderilor afiliate din străinătate. S-au majorat cu 11,52 milioane USD în valoare netă și activele externe ale rezidenților sub formă de *împrumuturi* acordate nerezidenților. Activele externe ale rezidenților sub formă de *investiții de portofoliu* s-au majorat cu 4,55 milioane USD în valoare netă, determinate de investițiile băncilor licențiate în titluri de creanță.

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova la 31 decembrie 2019

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, la 31.12.2019, a constituit -5 084,65 milioane USD (-42,5 la sută relativ la PIB), soldul debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2018 cu 21,1 la sută (Tabelul A.3, graficul 2.52).

Activele financiare externe au însumat 5 315,89 milioane USD, în scădere cu 4,1 la sută de la începutul anului, iar *pasivele* – 10 400,54 milioane USD, în creștere cu 6,8 la sută.

Evoluția soldului poziției investiționale internaționale, în anul 2019, a fost determinată negativ de tranzacțiile efective nete cu nerezidenții (-1 205,94 milioane USD) și de schimbările de preț ale instrumentelor financiare (-81,61 milioane USD), în timp ce fluctuația ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA (38,81 milioane USD) și alte schimbări (362,19 milioane USD) au influențat pozitiv soldul poziției. Toate schimbările menționate au rezultat într-o deteriorare totală a poziției investiționale la 31.12.2019 cu 886,55 milioane USD.

În cadrul activelor financiare externe, cea mai mare pondere (57,6 la sută) a revenit *activelor de rezervă*. Pe parcursul anului 2019, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 2,2 la sută comparativ cu stocul de la începutul anului, constituind 3 059,63 milioane USD la 31.12.2019.

Stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat pe seama fluxului net înregistrat în balanța de plăți cu 60,49 milioane USD (calculat la rata de schimb zilnică), fluctuației ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA cu 2,03 milioane USD și a modificărilor de preț ale titlurilor de valoare și ale aurului monetar cu 1,93 milioane USD.

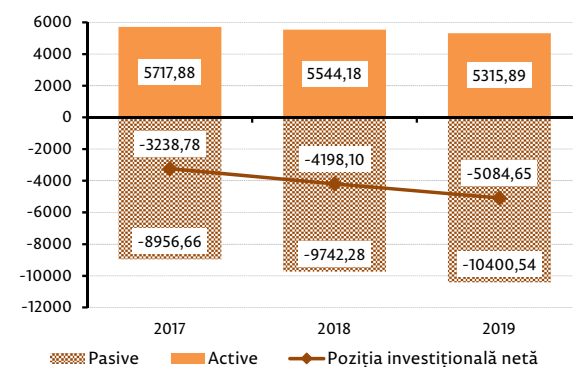
Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,6 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 141,7 la sută); acoperirea a 20 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 83,4 la sută); acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria pe termen scurt + 15 la sută din alte angajamente + 5 la sută din M2 + 5 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 196,9 la sută) (Graficul 2.53).

În structura *pasivelor externe*, au predominat alte investiții cu o pondere de 53,2 la sută, urmate de investițiile directe cu o pondere de 46,5 la sută.

Stocul total de pasive sub formă de *investiții directe* acumulat la 31.12.2019 a fost evaluat la 4 836,36 milioane USD (în creștere cu 16,2 la sută față de 31.12.2018).

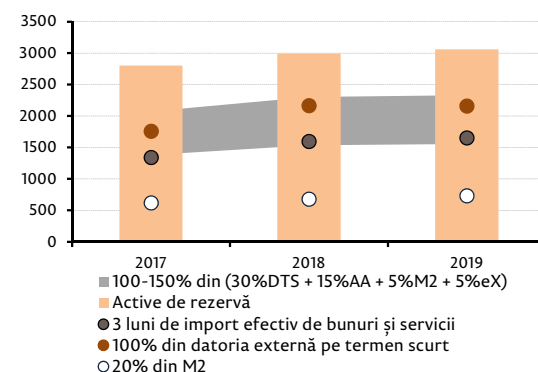
Ponderea ISD sub formă de participații și acțiuni a constituit 58,4 la sută din stocul total, restul revenind instrumentelor de datorie (Graficul 2.54). În cadrul instrumentelor de datorie, cea mai mare parte – 41,6 la sută – reprezintă stocul împrumuturilor contractate

Graficul 2.52: Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

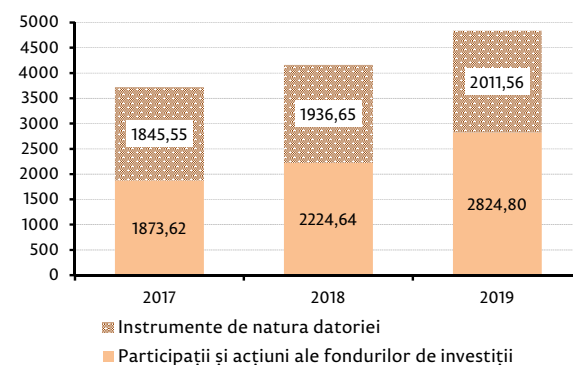
Graficul 2.53: Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD)

Sursa: BNM

Notă: DTS – datoria pe termen scurt (după scadența originală), AA – alte angajamente, M2 – masa monetară, eX – export de bunuri și servicii.

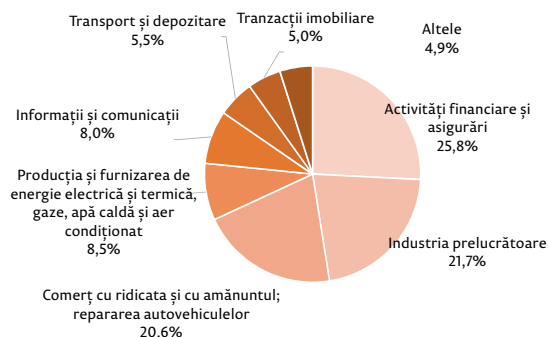
Graficul 2.54: Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc* la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

*Stocuri calculate conform valorii de bilanț

Graficul 2.55: Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2019, pe activități economice (conform CAEM 2), %

Sursa: BNM

de la investitorii străini direcți, restul sunt angajamente sub formă de credite comerciale și alte datorii față de investitorii nerezidenți.

În distribuția geografică a investițiilor directe sub formă de participații și acțiuni acumulate, investitorilor din țările UE le-a revenit ponderea majoritară – 83,8 la sută.

Investitorii din țările CSI au deținut o pondere de 6,8 la sută din totalul capitalului propriu acumulat, iar cei din alte țări – 9,4 la sută.

Principalele activități economice care au atras investiții străine sunt: activitățile financiare și de asigurări (25,8 la sută) și industria prelucrătoare (21,7 la sută din stocul de investiții directe sub formă de capital propriu) (Graficul 2.55).

2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova

Datoria de stat

La sfârșitul anului 2019, datoria de stat a Republicii Moldova a constituit 52 494,3 milioane lei, reprezentând 25,0 la sută din PIB. Datoria de stat a crescut, pe parcursul anului 2019, cu 481,8 milioane lei sau cu 0,9 la sută, din contul majorării soldului datoriei de stat externe cu 372,2 milioane lei și soldului datoriei de stat interne cu 109,6 milioane lei. Ca pondere în PIB, atât datoria de stat internă, cât și datoria de stat externă s-au redus în 2019 cu câte 1,0 p.p. (Graficul 2.56).

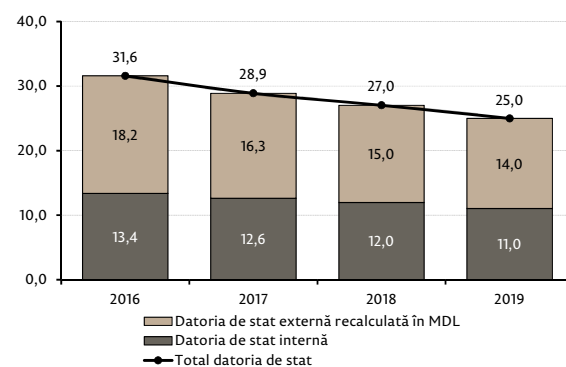
La 31 decembrie 2019, datoria de stat a fost formată din datoria de stat externă în proporție de 55,9 la sută și datoria de stat internă în proporție de 44,1 la sută, înregistrând modificări neesențiale față de sfârșitul anului 2018.

Soldul datoriei de stat externe, exprimat în valută, la situația din 31 decembrie 2019, s-a majorat cu 0,9 la sută față de 31 decembrie 2018 și a constituit 1 704,1 milioane dolari SUA. Datoria de stat externă, ca valoare exprimată în lei, a totalizat la sfârșitul anului de raportare 29 326,1 milioane lei, nivel superior celui de la finele anului 2018 cu 1,3 la sută.

Datoria de stat internă, la sfârșitul anului 2019, a înregistrat 23 168,2 milioane lei, superioară celei de la sfârșitul anului 2018 cu 0,5 la sută. Majorarea datoriei de stat interne a fost determinată de emisiunile suplimentare de VMS pe piața primară cu circa 4,3 la sută. De menționat că în 2019 au fost răscumpărate VMS emise la 4 octombrie 2016 pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat, în sumă de 230,0 milioane lei. Prin urmare, la finele anului 2019, datoria internă a fost formată din VMS emise pentru executarea garanțiilor de stat (55,5 la sută), VMS emise pe piața primară (35,6 la sută) și VMS convertite (8,9 la sută).

În anul 2019, pentru serviciul datoriei de stat de la bugetul public național au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 1 619,5 milioane lei (cu 7,6 la sută mai mult comparativ cu anul 2018). Serviciul datoriei de stat externe a constituit 412,1 milioane lei (cu 8,6 la sută mai mult comparativ cu anul 2018), iar serviciul datoriei de stat interne 1 207,4 milioane lei (cu 7,3 la sută mai puțin comparativ cu anul 2018).

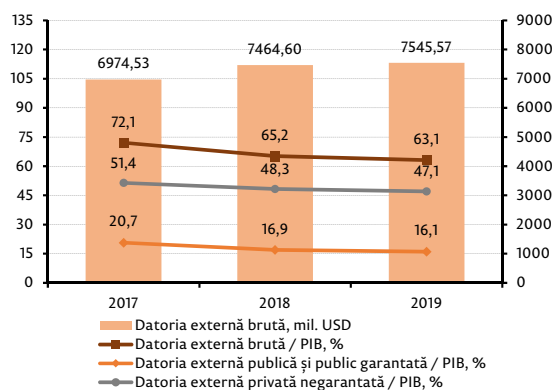
Graficul 2.56: Datoria de stat ca pondere în PIB (%)

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

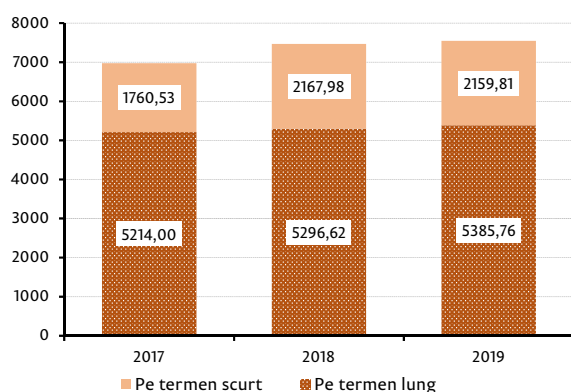
Datoria externă a Republicii Moldova

Graficul 2.57: Datoria externă brută în dinamică

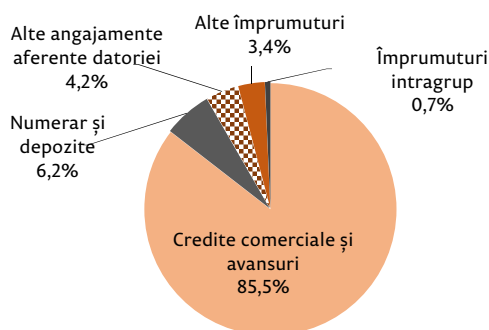
Sursa: BNM

Graficul 2.58: Structura datoriei externe pe scadențe, la sfârșitul perioadei (milioane USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.59: Structura datoriei externe pe termen scurt pe tipuri de angajamente, la 31.12.2019

Sursa: BNM

Datoria externă brută a Republicii Moldova a crescut față de începutul anului cu 1,1 la sută și a înregistrat 7 545,57 milioane USD la 31.12.2019, ceea ce constituie 63,1 la sută raportat la PIB (Graficul 2.57, tabelul A.4).

Datoria externă publică și public garantată a reprezentat 25,4 la sută din totalul datoriei externe, însumând 1 919,15 milioane USD (-1,0 la sută de la începutul anului). *Datoria externă privată negarantată* s-a cifrat la 5 626,42 milioane USD, în creștere cu 1,8 la sută față de 31.12.2018.

Din punctul de vedere al structurii pe sectoare instituționale, cea mai mare parte din datoria externă, conform situației din 31.12.2019, a revenit societăților nefinanciare – 40,6 la sută din stocul total, urmate de creditarea intragrup din cadrul investițiilor directe (inclusiv datoriile pentru importul de gaze naturale) – 26,7 la sută, administrația publică – 22,8 la sută, societățile care acceptă depozite – 4,1 la sută, alte societăți financiare – 2,9 la sută, BNM – 2,4 la sută, gospodăriile populației – 0,5 la sută.

Cel mai mare creditor al statului, conform situației la 31.12.2019, a fost Grupul Băncii Mondiale cu o pondere de 37,7 la sută din datoria externă publică totală sau 715,82 milioane USD (din care datoria față de AID a constituit 616,68 milioane USD, față de BIRD – 98,52 milioane USD și față de CFI – 0,62 milioane USD), urmat de FMI cu 24,1 la sută, Banca Europeană de Investiții – 15,4 la sută, BERD – 4,9 la sută etc.

Din punctul de vedere al structurii pe scadențe (scadența originală), cea mai mare parte a stocului datoriei externe brute îi revine *datoriei pe termen lung* (71,4 la sută). La 31.12.2019, datoria externă *pe termen lung* 5 385,76 milioane USD (+1,7 la sută față de 31.12.2018) (Graficul 2.58).

Datoria externă pe termen scurt s-a diminuat cu 0,4 la sută față de 31.12.2018, constituind 2 159,81 milioane USD. Raportul datoriei pe termen lung la datoria pe termen scurt reprezintă 249,4 la sută. Acest raport s-a îmbunătățit comparativ cu situația la 31.12.2018 cu 5,1 p.p.

Datoria externă pe termen scurt a cuprins: *credite comerciale și avansuri* (constituite din avansuri primite pentru exporturi și facturi neachitate pentru importuri) – 85,5 la sută, *depozitele bancare* (la termen și la vedere) ale nerezidenților în băncile licențiate din Republica Moldova – 6,2 la sută, *alte angajamente aferente datoriei* – 4,2 la sută, *împrumuturi intragrup* – 0,7 la sută, *alte împrumuturi pe termen scurt* – 3,4 la sută (Graficul 2.59).

Din punctul de vedere al structurii pe valute a împrumuturilor externe, cele din cadrul *datoriei publice și public garantate* au fost preponderent, în DST (cu o pondere de 54,0 la sută), în timp ce împrumuturile externe din cadrul datoriei private negarantate au fost contractate, preponderent, în dolari SUA – 49,7 la sută și în euro cu o pondere de 46,5 la sută.

Relațiile Băncii Naționale cu Guvernul Republicii Moldova

Datoria Guvernului față de Banca Națională

La situația din 31 decembrie 2019, datoria statului față de Banca Națională sub formă de valori mobiliare de stat în portofoliul BNM a totalizat 14 914,6 milioane lei și era constituită din:

- Obligațiuni de stat (OS) emise și transmise Băncii Naționale la 4 octombrie 2016 în vederea executării obligațiilor Ministerului Finanțelor derivate din garanțiile de stat nr.807 din 17 noiembrie 2014 și nr.101 din 1 aprilie 2015 – 12 851,2 milioane lei. Acestea au rata dobânzii (cuponului) de 1,40 la sută pentru scadențele de 4 – 9 ani și 5,30 la sută pentru scadențele de 10 – 25 ani;
- Valori mobiliare de stat obținute în portofoliul BNM în urma convertirii împrumuturilor contractate anterior de Ministerul Finanțelor de la BNM – 2 063,4 milioane lei. Pe parcursul anului 2019, VMS obținute în portofoliul propriu al BNM ca rezultat al reemisiunilor efectuate au avut scadența de 1 an (BT) cu rata dobânzii 6,59 la sută și 2 ani (OS) cu rata dobânzii (cuponului) de 6,20 la sută și 6,30 la sută.

Depozitele statului plasate la Banca Națională a Moldovei

La 31 decembrie 2019, soldul depozitelor la termen ale Ministerului Finanțelor plasate la Banca Națională a însumat 253,5 milioane lei, fiind constituit exclusiv din depozite pentru formarea rezervei de lichiditate. Acestea au fost constituite în anul 2018, pe termen de la 2 până la 5 ani, în scopul formării rezervei de lichiditate necesare pentru a reduce riscul de refinanțare a datoriei de stat.

Rata medie ponderată la depozitele în sold a înregistrat 6,23 la sută anual, iar termenul mediu ponderat – 1111 zile.

Pe parcursul anului 2019 Ministerul Finanțelor a plasat la Banca Națională depozite doar în scopul gestionării resurselor contului unic trezorerial (28,0 milioane lei), cu scadența până la 31 decembrie 2019.

Capitolul 3

Politica monetară

3.1 Obiectivul politicii monetare

În conformitate cu prevederile Legii nr.548–XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM este banca centrală a Republicii Moldova, fiind persoană juridică publică autonomă care stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat. Pe parcursul anului 2018, BNM a activat în concordanță cu prevederile Strategiei politicii monetare pe termen mediu, aprobate de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 27 decembrie 2012.

Conform strategiei, pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, BNM a stabilit ținta continuă a inflației, măsurată prin indicele prețurilor de consum, publicat lunar de către Biroul Național de Statistică (BNS), la nivelul de 5,0 la sută cu o posibilă deviere de $\pm 1,5$ p.p.

Banca Națională a Moldovei a promovat pe parcursul anului 2019 o politică monetară, urmărind scopul de a asigura condiții monetare reale adecvate susținerii creditării și economisirii, alături de adaptarea mediului economic intern la volatilitățile și incertitudinile din mediul extern. Totodată, conduita politicii monetare a fost afectată de complexitatea balanței riscurilor atât interne, cât și externe, cu accentuarea treptată a riscurilor inflaționiste.

3.2 Deciziile de politică monetară

Conduita politicii monetare a continuat să se profileze în funcție de riscurile și incertitudinile asociate evoluțiilor din mediul extern și cel intern. Activizarea procesului inflaționist la începutul anului 2019 a fost confirmată de prognozele Băncii Naționale, conform cărora rata anuală a inflației a avut o traiectorie ascendentă peste limitele coridorului de variație de $\pm 1,5$ p.p. de la ținta inflației până în trimestrul IV 2019.

Astfel, pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de calibrare graduală a politicii monetare, în condițiile: cererii agregate care genera presiuni inflaționiste, creșterii fondului de salarizare, pensiilor, creditelor de consum, precum și a impulsului fiscal pozitiv. În acest context, Comitetul executiv al BNM a decis să majoreze cu câte 0,5 p.p. rata dobânzii de politică monetară în lunile iunie și iulie 2019 până la nivelul de 7,5 la sută anual.

La ultima ședință de politică monetară din anul 2019, Comitetul executiv al BNM a hotărât de a diminua rata de bază cu 2,0 p.p., până la 5,5 la sută anual. Aceasta decizie de ajustare a politicii monetare în direcția unei relaxări a fost bazată pe prognozele evoluției inflației, dinamica căreia arăta o reducere pe parcursul anului 2020 sub impactul diminuării cererii agregate pe seama atenuării cererii de consum și a celei externe ca urmare a temperării activității economice mondiale, stagnării relative a ritmurilor de creștere a prețurilor internaționale la produsele alimentare și materii prime (Graficul 3.1).

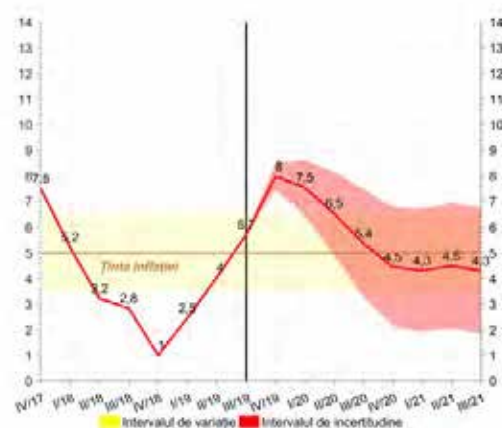
De menționat că, în ședința din 11 decembrie 2019, Banca Națională a Moldovei a micșorat norma rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă cu 1,5 p.p. până la valoarea de 41,0 la sută, perioada de aplicare fiind în trimestrul I 2020. Totodată, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă a fost majorată în luna iulie 2019 cu 3,0 p.p., până la nivelul de 17,0 la sută și în luna decembrie 2019 cu 3,0 p.p., până la nivelul de 20,0 la sută, ultima decizie fiind aplicată în trimestrul I 2020.

Acest mix de măsuri de politică monetară au avut drept scop ancorarea anticipațiilor inflaționiste prin prisma consolidării perspectivelor de menținere a ratei inflației în interiorul intervalului de variație de $\pm 1,5$ p.p. de la ținta de 5,0 la sută. Acest obiectiv urma să fie realizat prin încurajarea utilizării mai largi a monedei naționale în procesul de economisire și investiții, precum și în activitatea de creditare. Decizia respectivă urma să contribuie la stimularea cererii de consum privat și guvernamental, la impulsionearea activității investiționale și la susținerea comerțului exterior. Totodată, decizia privind diminuarea normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă și majorarea normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă urmărea încurajarea intermedierei financiare în moneda națională și, respectiv, atenuarea celei în valută.

3.3 Realizarea politicii monetare

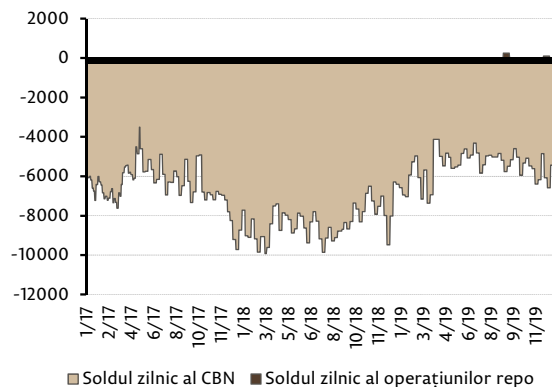
Operațiunile de piață monetară, facilitățile permanente și mecanismul rezervelor obligatorii au continuat să joace un rol-cheie în implementarea politicii monetare. Banca centrală și-a adecvat setul de instrumente de politică monetară la noul context creat de tendința de restrângere graduală a excedentului de lichiditate din sectorul bancar, reluând, începând cu 30 iulie 2019, operațiunile repo de vărsare a lichidităților. Această schimbare a survenit după ce în prima jumătate a anului BNM a utilizat în exclusivitate certificatele BNM pentru drenarea excedentului de lichiditate. Facilitățile permanente au fost utilizate la discreția băncilor, fiind ambele solicitate pe parcursul anului. Norma rezervelor obligatorii aferentă pasivelor în lei și în valute neconvertibile ale băncilor a fost menținută la nivelul anului precedent. Totodată, în scopul încurajării intermedierei financiare în lei, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valute liber convertibile a fost majorată cu 3,0 p.p.

Graficul 3.1: Prognoza IPC publicată în Raportul asupra inflației nr.4, 2019 (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.2: Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)

Sursa: BNM

Operațiunile de piață monetară

Emiterea certificatelor BNM

Restrângerea graduală a excedentului de lichiditate s-a reflectat în evoluția privind operațiunile de politică monetară ale BNM. Astfel, volumul operațiunilor destinate absorbției de lichiditate s-a restrâns cu circa 34 la sută comparativ cu anul 2018, situație reflectată și în media anuală a stocului plasamentelor CBN, care s-a diminuat de la 8 356,8 milioane lei, nivel înregistrat în anul 2018, la 5 500,1 milioane lei în anul 2019 (Graficul 3.2).

Soldul zilnic al CBN a înregistrat atât valoarea maximă de 7 368,3 milioane lei, cât și cea minimă de 4 124,7 milioane lei în a doua jumătate a lunii martie, urmare intervențiilor BNM în calitate de vânzător pe piața valutară în perioada ianuarie-februarie. Soldul plasamentelor CBN la finele anului 2019 a constituit 5 396,1 milioane lei.

BNM a derulat licitațiile de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, scadența de 14 zile și cu anunțarea ratei maxime a dobânzii echivalente cu rata de bază a BNM. Pe ansamblul anului 2019 rata medie ponderată a CBN plasate s-a cifrat la 6,86 la sută, față de 6,50 la sută înregistrată în anul precedent.

Operațiuni repo

Banca Națională a reluat, începând cu 30 iulie 2019, operațiunile repo de vărsare a lichidităților, oferind un sprijin suplimentar băncilor în gestionarea lichidităților. Acestea s-au realizat la inițiativa Băncii Naționale săptămânal prin procedura licitațiilor fără plafon, conform calendarului operațiunilor de politică monetară actualizat. Astfel, BNM a derulat licitații repo pe termen de 14 zile la rata fixă (rata de bază plus o marjă de 0,25 p.p.); volumul de lichiditate livrat a fost de 350,0 milioane lei.

Facilitățile permanente

Regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight) stabilit de Banca Națională în anul 2019 a oferit băncilor un plus de flexibilitate în gestionarea eficientă a lichidităților proprii, în condițiile diminuării excedentului de lichiditate pe parcursul anului.

Ratele dobânzilor la facilitățile permanente pe parcursul anului 2019, spre deosebire de anul precedent când acestea au fost menținute la același nivel, au fost majorate în două etape succesive, cu câte 0,50 p.p., în lunile iunie și iulie, după care au fost diminuate în luna decembrie cu 2,0 p.p. Astfel, rata la depozitele overnight la finele anului a constituit 2,50 la sută, iar rata la creditele overnight – 8,50 la sută.

Amplitudinea coridorului simetric format de cele două facilități permanente în jurul ratei de bază a fost menținută la $\pm 3,0$ p.p.

Facilitatea de depozit overnight

Utilizarea pe parcursul întregului an a facilității de depozit de către bănci pentru absorbirea excedentului net din sistemul bancar a

presupus o capacitate mai bună a băncilor de administrare a mijloacelor pe termen scurt.

Băncile au recurs la facilitatea de depozit overnight cu preferință spre finele perioadelor de constituire a rezervelor obligatorii. Frecvența cererilor pentru facilitatea de depozit a urmat, în linii mari, un model similar pe durata tuturor perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii în lei moldovenești: sumele plasate overnight de bănci la BNM s-au situat la niveluri relativ inferioare la începutul perioadei, crescând ulterior, pe măsură ce băncile își îndeplineau obligația de menținere a rezervelor obligatorii.

Volumul total al depozitelor overnight plasate de bănci la Banca Națională în anul 2019 a însumat 75,94 miliarde lei, ceea ce indică un sold mediu zilnic de 288,7 milioane lei, diminuându-se la jumătate față de anul 2018 (Graficul 3.3).

Soldul mediu zilnic al plasamentelor overnight ale băncilor calculat pentru fiecare lună a înregistrat valori neuniforme. Astfel, în primele luni ale anului 2019 soldul a înregistrat valori mai înalte, acestui segment revenindu-i maxima anuală înregistrată în luna martie (628,1 milioane lei); după care, concomitent cu scăderea excedentului de lichiditate din sistemul bancar, soldul depozitelor overnight coboară semnificativ, minima (103,3 milioane lei) fiind înregistrată în luna august, ca să crească ușor spre finele anului.

Facilitatea de credit overnight

Diminuarea excesului de lichiditate urmărit în sistemul bancar în anul 2019 a influențat și cererile băncilor pentru obținerea creditelor overnight.

Astfel, suma totală a creditelor overnight acordate de BNM în anul 2019 s-a cifrat la 1 055 milioane lei, fiind de peste 2,5 ori superioară celei din anul precedent (411 milioane lei).

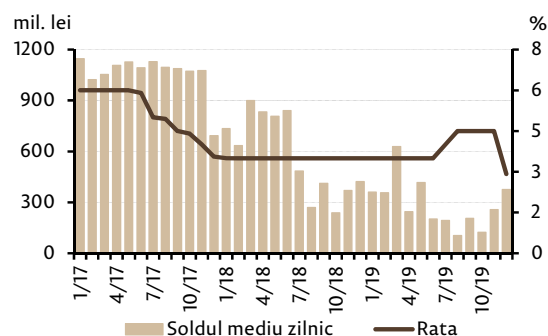
Facilitatea de credit a fost solicitată, în special, la finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii de către un număr restrâns de bănci, pentru a se conforma cerințelor stabilite prin regimul rezervelor obligatorii.

Rezervele obligatorii

Mecanismul rezervelor obligatorii a continuat să îndeplinească funcțiile de control monetar și management al lichidității în sectorul bancar.

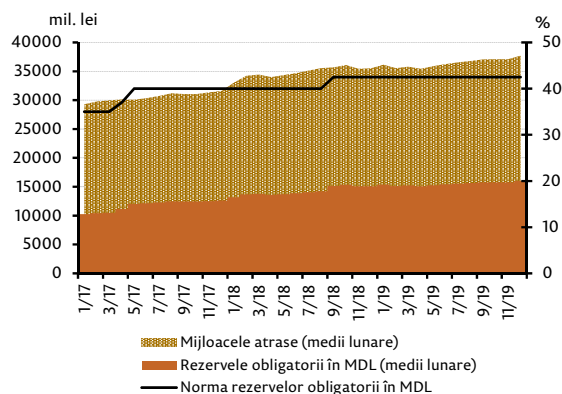
Pe parcursul anului 2019, pe fondul excesului structural de lichiditate în sectorul bancar, BNM a menținut norma rezervelor obligatorii în MDL la nivelul de 42,5 la sută din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă. Totodată, în condițiile în care pe parcursul anului au crescut mijloacele atrase de bănci în lei moldovenești, volumul rezervelor obligatorii în MDL păstrate de bănci la BNM a însumat 16 031,1 milioane lei în perioada 16 decembrie 2019 – 15 ianuarie 2020, fiind cu 6,2 la sută superior celui înregistrat în perioada 16 decembrie 2018 – 15 ianuarie 2019 (Graficul 3.4).

Graficul 3.3: Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor overnight și a ratei medii a dobânzii

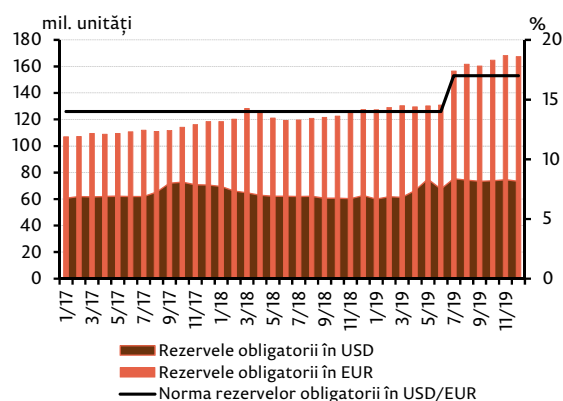
Sursa: BNM

Graficul 3.4: Evoluția mijloacelor atrase în MDL, a rezervelor obligatorii în MDL și a normei rezervelor obligatorii în anii 2017-2019

Sursa: BNM

Graficul 3.5: Evoluția rezervelor obligatorii în dolari SUA și euro în anii 2017-2019

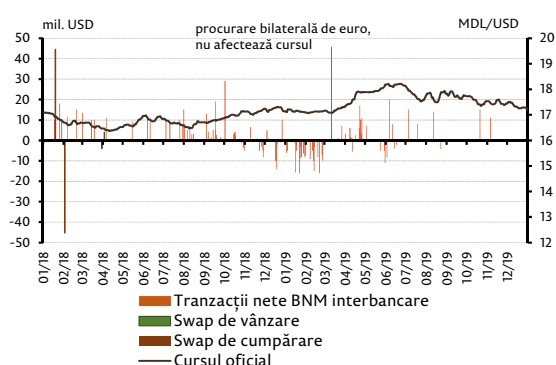

Sursa: BNM

Referitor la rezervele obligatorii în valută, norma acestora a fost majorată cu 3,0 p.p., până la 17,0 la sută din mijloacele atrase în valute liber convertibile, băncile urmând să constituie rezerve obligatorii potrivit noii începând cu perioada 16 iulie 2019 – 15 august 2019. În aceste condiții, au sporit și soldurile rezervelor obligatorii în dolari SUA și în euro menținute de bănci la BNM, care potrivit situației din 31 decembrie 2019 au însumat 73,4 milioane dolari SUA și 167,4 milioane euro, cu 17,3 la sută și respectiv cu 31,4 la sută mai mult decât la sfârșitul anului 2018 (Graficul 3.5).

Potrivit reglementărilor în vigoare pe segmentul rezerve obligatorii, BNM poate să plătească dobânzi pentru cota rezervelor obligatorii ce depășește 5,0 la sută din mijloacele atrase supuse rezervării. În anul 2019, BNM a plătit băncilor dobânzi în sumă de 530,2 milioane lei, cu 19,8 la sută mai mult decât în anul 2018. Creșterea cheltuielilor BNM cu dobânzile pentru rezervele obligatorii s-a datorat menținerii unei norme înalte a rezervelor obligatorii în MDL pe parcursul anului și majorării cu 1,0 p.p. a ratelor de politică monetară ale BNM în vara anului 2019. Astfel, în anul de raportare rata de remunerare a rezervelor obligatorii în MDL – rata la facilitatea de depozit overnight – a constituit în medie 3,9 la sută în comparație cu 3,5 la sută în anul 2018. Totodată, pe parcursul anului 2019, BNM a modificat principiile de remunerare a rezervelor obligatorii în valută (dolari SUA și euro), plătind băncilor dobânzi de 0,01 la sută anual începând cu luna mai 2019. Anterior, BNM remunera rezervele obligatorii în valută la o rată a dobânzii de piață – rata medie ponderată pe sectorul bancar la depozitele noi la vedere în valută cu dobândă. Respectiv, în anul 2019, BNM a remunerat rezervele obligatorii în valută la o rată medie anuală mai redusă, de 0,12 la sută, în comparație cu 0,36 la sută în anul 2018.

Graficul 3.6: Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anii 2018-2019

Sursa: BNM

Intervențiile pe piața valutară internă

În anul 2019, Banca Națională a Moldovei a intervenit pe piața valutară internă atât în calitate de cumpărător, cât și de vânzător de valută pentru a evita fluctuațiile excesive ale cursului leului în contextul decalajelor, atât pozitive, cât și negative între cererea și oferta de valută înregistrate pe piața intrabancară în diferite perioade ale anului.

Pe parcursul perioadei analizate, volumul tranzacțiilor nete ale Băncii Naționale a Moldovei efectuate pe piața valutară interbancară contra lei moldovenești la data valutei a constituit (-4,15) milioane dolari SUA, inclusiv conversii valutare cu instituțiile Băncii Mondiale în valoare netă de 0,88 milioane dolari SUA (Graficul 3.6).

În perioada de referință, BNM nu a efectuat operațiuni de tip swap.

3.4 Condițiile monetare și valutare

Dinamica indicatorilor monetari

Pe parcursul anului 2019, indicatorii monetari s-au menținut pe un trend pozitiv. Astfel, ritmul anual de creștere a masei monetare în sens larg pe parcursul anului 2019 a constituit 8,2 la sută în termeni anuali. Comportamentul tuturor agregatelor monetare pe parcursul anului de referință a fost similar.

Masa monetară

În anul 2019, masa monetară (M2)²¹ a crescut cu 8,2 la sută, fiind cu 1,9 p.p. sub nivelul creșterii anuale din 2018 (Graficul 3.7). În prima jumătate a anului, evoluția agregatului monetar M2 a fost caracterizată de un trend ascendent, atingând creșterea maximă în luna iunie, după care ritmul de creștere s-a diminuat treptat. Ambele componente ale masei monetare M2 au înregistrat evoluții pozitive. Astfel, depozitele în moneda națională și banii în circulație au crescut față de anul 2018 cu 7,9 la sută și cu 8,9 la sută respectiv.

Depozitele în lei au fost caracterizate de o evoluție uniformă pe parcursul primelor trei trimestre, ritmul de creștere variind în jurul valorii medii de 5,7 la sută cu o accelerare treptată în ultimul trimestru. Astfel, la sfârșitul lunii decembrie 2019, creșterea anuală a atins nivelul de 7,9 la sută. Totodată, de menționat temperarea pe tot parcursul anului a creșterii depozitelor în lei moldovenești comparativ cu evoluția acestora din anul 2018, când creșterea anuală a constituit 9,8 la sută. Evoluția depozitelor în lei a fost determinată, în mare parte, de depozitele la vedere. În același timp depozitele la termen au generat contribuții negative neesențiale pe tot parcursul anului, cu excepția a ultimelor două luni, în care au avut contribuții pozitive semnificative. Pe durata întregului an, banii în circulație au avut o evoluție pozitivă caracterizată de un ritm de creștere accelerat în primul semestru și un ritm mai temperat în al doilea semestru, ritmul de creștere la finele anului fiind cu 1,7 p.p. sub nivelul creșterii anuale din 2018.

În același timp, masa monetară (M3)²² a înregistrat o creștere anuală de 8,2 la sută, ritmul de creștere fiind mai mare față de 2018 cu 0,2 p.p. (Graficul 3.8).

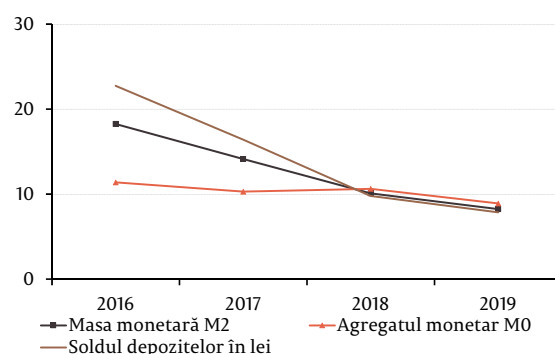
La sfârșitul anului 2019, ritmul de creștere al depozitelor în valută a constituit 8,0 la sută, fiind determinat de contribuția majoră a depozitelor la vedere. Depozitele în valută la termen recalulate în lei au înregistrat o creștere de 1,5 la sută anual, iar cele la vedere s-au majorat cu 17,6 la sută.

La sfârșitul anului 2019, ponderea depozitelor în lei moldovenești în totalul depozitelor a fost similară celei din anul 2018 și a

²¹Masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei și instrumentele pieței monetare.

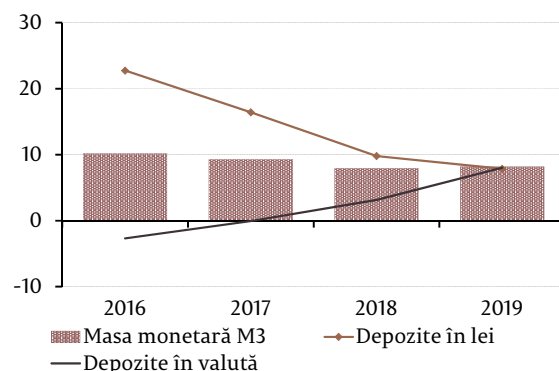
²²Masa monetară M3 include masa monetară M2 și depozitele în valută ale rezidenților exprimate în lei.

Graficul 3.7: Evoluția componentelor masei monetare M2 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

Graficul 3.8: Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

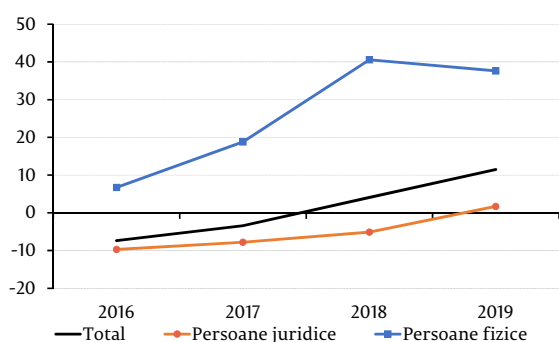

Sursa: BNM

constituit 60,0 la sută, iar ponderea depozitelor în valută – 40,0 la sută.

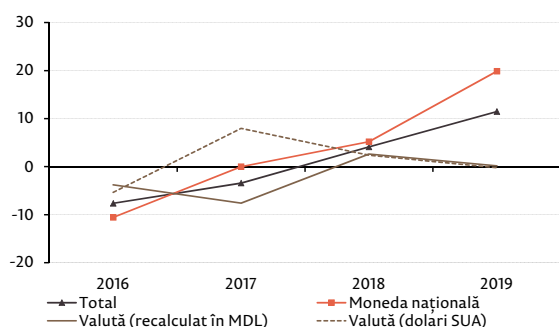
În structura depozitelor în lei moldovenești, ponderea depozitelor la termen în totalul depozitelor în lei la finele lunii decembrie 2019 a constituit 51,0 la sută, fiind în descreștere cu 0,5 p.p. față de finele lunii decembrie 2018. În structura depozitelor în valută, ponderea depozitelor la termen a reprezentat 56,0 la sută, cu 3,6 p.p. sub nivelul înregistrat în anul 2018.

Graficul 3.9: Soldul creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

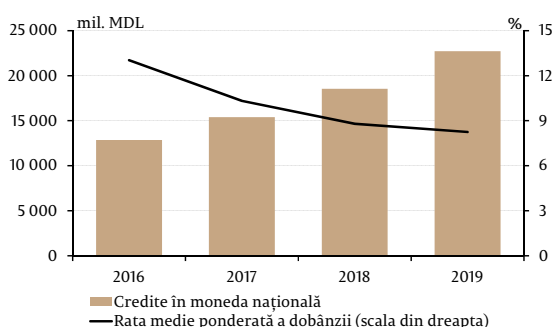
Sursa: BNM

Graficul 3.10: Dinamica componentelor soldului creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

Graficul 3.11: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în MDL

Sursa: BNM

Piața creditelor

Dinamica soldului creditelor acordate în moneda națională a reflectat efectele favorabile exercitate asupra cererii și ofertei de credite în lei, ca urmare a scăderii ratelor dobânzilor la soldul creditelor și înregistrării surplusului de lichiditate din sistemul bancar.

Spre finele anului de raportare, ritmul anual de creștere a soldului total al creditelor acordate în economie de către băncile licențiate a înregistrat 11,5 la sută, fiind superior celui de la sfârșitul anului 2018 de 2,8 ori (Graficul 3.9). Această evoluție a fost influențată de dinamica ascendentă a soldurilor creditelor acordate atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice.

La sfârșitul anului 2019, soldul creditelor acordate persoanelor juridice, a căror pondere constituia 66,4 la sută, a consemnat un ritm de creștere de 1,7 la sută (față de ritmul anual negativ de la sfârșitul anului 2018). Dinamica anuală pozitivă a apărut la finele lunii februarie 2019 și s-a menținut pe tot parcursul anului de raportare.

La finele anului 2019, ritmul anual de creștere a soldului creditelor acordate persoanelor fizice a fost 37,6 la sută. Dinamica a fost influențată, în mare parte, de creșterea soldului creditelor în lei, a căror pondere constituia circa 97,0 la sută, majoritatea fiind credite acordate în scop de consum și pentru imobil, asociate cu nivelul relativ scăzut al ratelor dobânzilor.

În structura pe monede, soldul creditelor în moneda națională și-a continuat trendul crescător început în anul 2018 pe tot parcursul anului 2019, prin înregistrarea ritmurilor anuale pozitive de două cifre, ca urmare a înviorării procesului de creditare în MDL și scăderea ritmului componentei în valută exprimat în dolari SUA (Graficul 3.10). Astfel, ritmul anual de creștere a soldului total al creditelor acordate în economie în MDL a constituit la sfârșitul anului de raportare 19,9 la sută, superior celui de la sfârșitul anului 2018 de 3,8 ori. De menționat că, la sfârșitul anului 2019, ritmul de creștere a soldului creditelor acordate în valută recalculate în lei a constituit doar 0,2 la sută, în descreștere cu 2,4 p.p.

Evoluția creditelor noi acordate

În anul 2019, creditele noi acordate au avut o dinamică ascendentă, al căror volum a constituit 33 833,0 milioane lei, superior celui din 2018 cu 17,5 la sută. Majorarea se datorează creșterii atât a volumului creditelor în moneda națională cu 22,5 la sută, cât și a volumului celor în valută recalculate în lei cu 8,3 la sută. Pe

parcursul anului 2019, ponderea componentei în moneda națională s-a majorat și a ajuns la 67,2 la sută, pe fondul diminuării ratelor dobânzilor (Graficul 3.11).

Dinamica anuală a fost impulsionată de creditele noi acordate în lei persoanelor fizice, a căror pondere a crescut până la 46,3 la sută în 2019 (42,0 la sută în 2018). Volumul creditelor în moneda națională acordate persoanelor fizice s-a majorat cu 35,2 la sută comparativ cu anul 2018, pe seama creșterii volumului creditelor pentru imobil și consum. Totodată, volumul creditelor în lei acordate persoanelor juridice a crescut cu 13,3 la sută, iar ponderea lor a coborât până la 53,7 la sută (58,0 la sută în 2018).

În anul 2019, volumul creditelor acordate în valută recalculate în lei a fost de două ori mai mic față de cel al creditelor acordate în moneda națională (Graficul 3.12). Cota majoritară din volumul creditelor în valută recalculate în lei le revine creditelor acordate persoanelor juridice (98,2 la sută din totalul creditelor acordate în valută), al căror volum s-a majorat în anul de referință cu 9,0 la sută. Volumul creditelor acordate în valută persoanelor fizice recalculat în MDL a înregistrat o descreștere comparativ cu anul 2018.

Piața depozitelor

Pe parcursul anului 2019, ritmul de creștere a soldului total al depozitelor din sistemul bancar a înregistrat dinamici anuale pozitive. La finele anului 2019, variația anuală a soldului depozitelor s-a majorat față de decembrie 2018 cu 0,8 p.p. și a constituit 7,9 la sută (Graficul 3.13). În structură pe monede, soldul depozitelor a înregistrat la sfârșitul anului de raportare pe sectorul monedei naționale și pe sectorul valutei același ritm de creștere ca soldul total al depozitelor.

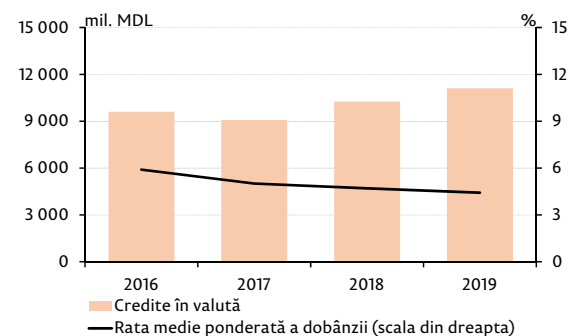
Dinamica soldului depozitelor în lei s-a redus, consemnând pe parcursul anului 2019 valori în intervalul 4,5-7,8 la sută față de 9,8-16,5 la sută din anul 2018. Scăderea ritmurilor de creștere a soldului depozitelor atrase în moneda națională s-a produs, în mare parte, pe seama reducerii depozitelor noi atrase la termen în lei și de micșorarea ritmului de creștere a soldului depozitelor la vedere în moneda națională ale persoanelor juridice. De menționat că, la sfârșitul anului 2019 ponderea depozitelor la termen în soldul total al depozitelor în MDL a constituit circa 51,0 la sută.

Ritmul de creștere a soldului depozitelor în valută exprimat în moneda națională a fost neomogen și spre finele anului 2019 a înregistrat 7,9 la sută anual, superior celui de la finele anului 2018 cu 4,7 p.p.

Pe parcursul anului de raportare s-a diminuat și ritmul de creștere a soldului depozitelor în valută exprimat în dolari SUA, a căror evoluție nu a fost omogenă și, în mare parte, a fost influențată de reducerea soldului depozitelor la termen în valută ale persoanelor juridice.

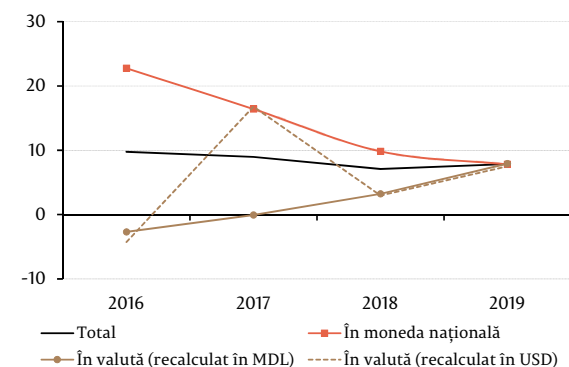
La sfârșitul anului 2019, soldul total al depozitelor persoanelor juridice a consemnat un ritm de creștere de 4,6 la sută, inferior celui de la finele anului 2018 cu 2,0 p.p. La rândul său, ritmul de

Graficul 3.12: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută

Sursa: BNM

Graficul 3.13: Dinamica componentelor soldului depozitelor atrase (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

creștere a soldului depozitelor atrase de la persoanele fizice la sfârșitul anului 2019 a constituit 9,5 la sută, superior celui de la finele anului 2018 cu 2,2 p.p. De menționat că ponderea depozitelor atrase de la persoanele fizice în soldul total al depozitelor a constituit 67,7 la sută.

Evoluția depozitelor noi atrase

În anul 2019, volumul anual al depozitelor noi atrase de către băncile licențiate a avut o dinamică descendentă comparativ cu anul 2018 cu 10,9 la sută și a constituit 29 912,3 milioane lei (Graficul 3.14). Analogic anului 2018, diminuarea s-a înregistrat atât pe segmentul monedei naționale cât și pe cel în valută recalculat în MDL (Graficul 3.15).

Pe segmentul monedei naționale micșorarea volumelor a fost mai semnificativă comparativ cu segmentul valută. Volumul total al depozitelor atrase în moneda națională pe parcursul anului 2019 a constituit 18 719,3 milioane lei, inferior celui din 2018 cu 13,8 la sută. Aceasta a condus la o ușoară scădere a ponderii componente în moneda națională în totalul depozitelor atrase (62,6 la sută față de 64,7 la sută în anul 2018). Cota majoritară din volumul depozitelor noi atrase în lei le-a revenit depozitelor persoanelor fizice, 75,7 la sută. În anul 2019, ritmul anual de creștere a depozitelor atrase la termen de la persoanele fizice a înregistrat o creștere ușoară, comparativ cu descreșterea anuală din 2018. De menționat că, volumul total al depozitelor atrase la termen în lei de la persoanele juridice s-a redus cu 40,9 la sută comparativ cu anul 2018.

În anul 2019 comparativ cu anul 2018, volumul total al depozitelor noi atrase în valută recalculat în lei s-a redus cu 5,4 la sută. Cota majoritară din volumul depozitelor în valută la termen le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice (90,1 la sută), al căror volum s-a redus cu 0,9 la sută comparativ cu anul 2018.

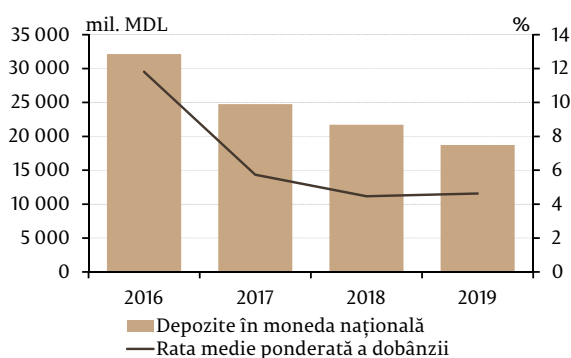
Ratele dobânzilor la depozitele și creditele noi acordate

În primele cinci luni ale anului 2019, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a menținut rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară la nivelul stabilit la finele anului 2017, de 6,5 la sută anual. Ulterior, în lunile iunie și iulie 2019, a majorat succesiv cu 0,5 p.p. rata de bază până la nivelul de 7,5 la sută anual. În ultima lună a anului 2019, a redus rata de bază cu 2,0 p.p. până la nivelul de 5,5 la sută anual. Aceste modificări și surplusul de lichiditate înregistrat în sistemul bancar pe tot parcursul anului de raportare au influențat ratele medii ale dobânzilor la depozitele noi atrase la termen și la creditele noi acordate.

Rata aferentă creditelor noi acordate

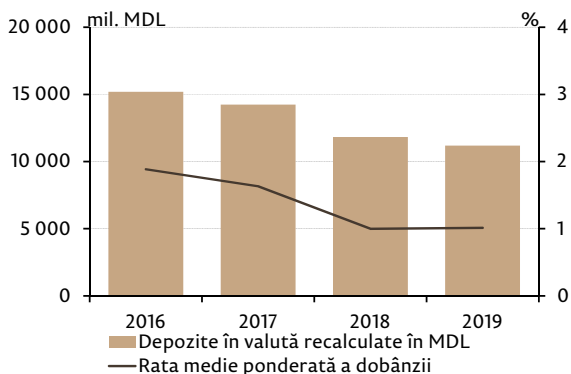
Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în MDL în anul 2019 a constituit 8,24 la sută anual, inferioară celei din anul 2018 cu 0,55 p.p. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în MDL persoanelor juridice a constituit 8,76 la sută anual, inferioară celei din 2018 cu 0,55 p.p. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele acordate în MDL persoanelor fizice s-a redus

Graficul 3.14: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL

Sursa: BNM

Graficul 3.15: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculat în MDL

Sursa: BNM

cu 0,43 p.p., până la nivelul de 7,65 la sută anual, comparativ cu anul 2018.

Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în MDL s-a diminuat în primele cinci luni ale anului 2019 de la 8,34 la sută anual (ianuarie 2019) până la 8,08 la sută anual (mai 2019) (Graficul 3.16). Din luna iunie 2019 a crescut (cu excepția lunii iulie 2019) până în octombrie 2019, când a fost atinsă valoarea maximă (8,63 la sută), iar în noiembrie și decembrie 2019 a înregistrat din nou un trend descrescător.

Pe ansamblul anului 2019, rata medie ponderată la creditele acordate în valută a constituit 4,42 la sută anual, inferioară celei din 2018 cu 0,27 p.p. Reducerea ratei a fost influențată atât de ratele dobânzilor la credite acordate persoanelor juridice, a căror pondere este predominantă, cât și de ratele la creditele noi acordate în valută persoanelor fizice.

Rata aferentă depozitelor noi la termen

În anul 2019, influențate de modificările ratei de bază aplicate la principalele operațiuni de politică monetară a Băncii Naționale a Moldovei și de excesul de lichiditate înregistrat în sistemul bancar, ratele dobânzilor la depozitele noi atrase la termen de către băncile licențiate au evoluat neuniform, dar cu trend crescător (Graficul 3.16). Rata medie ponderată a depozitelor atrase la termen în moneda națională a constituit 4,63 la sută anual, superioară celei din 2018 cu 0,16 p.p. Evoluția acesteia a fost determinată, în mare parte, de costul mijloacelor atrase de la persoanele fizice, a căror pondere a constituit 75,7 la sută. Rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase de la persoanele fizice în moneda națională în anul 2019 a constituit 4,99 la sută anual, superioară celei din anul 2018 cu 0,19 p.p. Cea mai înaltă rată medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase la termen în moneda națională a fost înregistrată în noiembrie 2019 (5,26 la sută anual), iar cea mai joasă în februarie 2019 (4,35 la sută anual) (Graficul 3.16).

Evoluția lunară a ratelor medii ponderate ale dobânzii la depozitele atrase la termen în valută a fost și mai neuniformă. În luna februarie 2019, această rată a înregistrat nivelul minim istoric, coborând până la 0,86 la sută anual, iar în aprilie 2019 nivelul maxim de 1,31 la sută anual (Graficul 3.15). Rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase la termen în valută în anul 2019 nu a suferit modificări esențiale comparativ cu anul 2018 și a constituit 1,01 la sută anual.

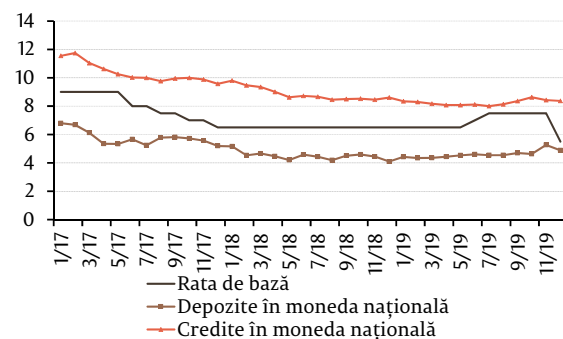
Marja bancară la operațiunile noi

În anul 2019, pe segmentul monedei naționale, marja bancară la operațiunile noi în lei s-a redus comparativ cu anul 2018 cu 0,71 p.p., înregistrând valoarea de 3,61 p.p. Pe segmentul valutei marja bancară a consemnat o descreștere anuală cu 0,28 p.p., situându-se la nivelul de 3,41 p.p. (Graficul 3.17).

Ratele dobânzilor aferente soldurilor

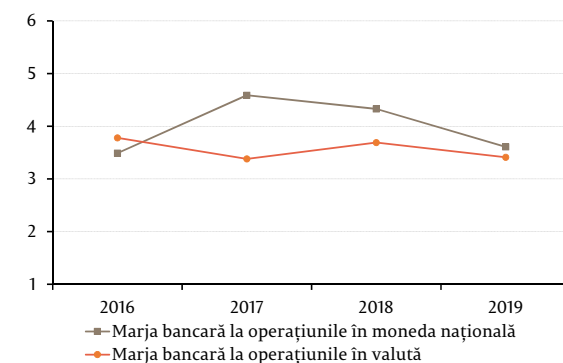
Pe parcursul anului 2019, ratele medii ale dobânzilor aferente soldului creditelor acordate de către băncile licențiate și-au

Graficul 3.16: Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)

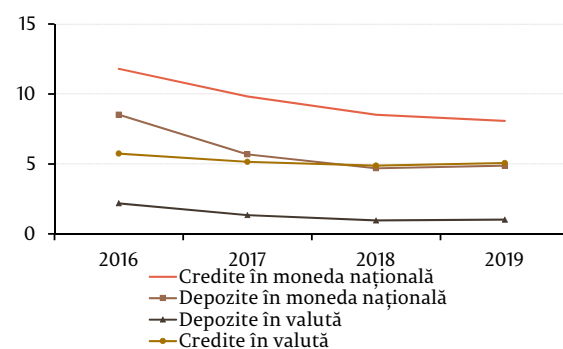
Sursa: BNM

Graficul 3.17: Evoluția marjei bancare la operațiunile noi în moneda națională și în valută (p.p.)

Sursa: BNM

Graficul 3.18: Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor (%)

Sursa: BNM

continuat tendința de diminuare (Graficul 3.18). Astfel, rata medie ponderată a dobânzii aferentă soldului creditelor acordate în moneda națională la sfârșitul anului 2019 a constituit 8,08 la sută anual, inferioară celei de la sfârșitul anului 2018 cu 0,43 p.p.

Rata medie ponderată a dobânzii aferentă soldului creditelor în valută a constituit 5,07 la sută anual, superioară celei de la sfârșitul anului 2018 cu 0,19 p.p.

Rata medie ponderată a dobânzii aferentă soldului depozitelor în lei a constituit 4,88 la sută anual, superioară cu 0,19 p.p. față de sfârșitul anului 2018. Această dinamică a fost influențată de evoluția lichidităților excesive din sistemul bancar și de deciziile de politică monetară aprobate în anul 2019. În același timp, rata medie ponderată a dobânzii aferentă soldului plasamentelor în valută s-a majorat comparativ cu finele anului 2018 și a constituit 1,02 la sută anual.

La sfârșitul anului 2019, marja bancară aferentă soldului în moneda națională a constituit 3,20 p.p. față de 3,82 p.p. din 2018. Marja bancară la soldurile în valută a înregistrat 4,05 p.p. față de 3,92 p.p. din 2018.

3.5 Piața monetară

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

În calitate de agent al statului în organizarea plasării valorilor mobiliare de stat în formă de înscriere în cont, în anul 2019 Banca Națională a organizat și derulat 121 licitații de plasare a titlurilor de stat.

Volumele oferite pe parcursul anului la licitații au avut evoluții neuniforme și au fost ajustate în funcție de necesitățile de finanțare a deficitului bugetar. În aceste condiții, Ministerul Finanțelor a încercat să mențină maturitatea portofoliului de VMS, păstrând nemodificată structura VMS oferite spre plasare.

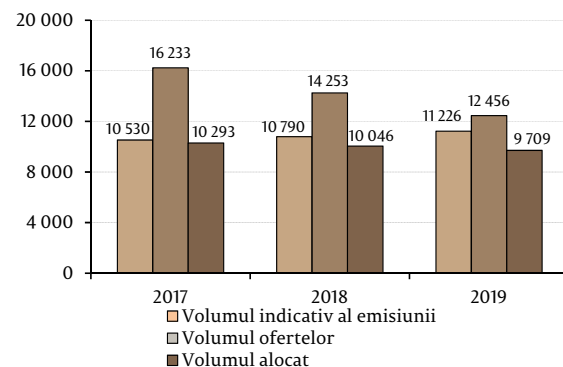
Restrângerea excedentului de lichiditate, efect atenuat parțial de creșterea ratelor de dobândă aferente pieței primare a VMS, a afectat interesul investitorilor pentru aceste plasamente. În total, pe parcursul anului 2019 raportul între volumul ofertelor depuse și volumul anunțat spre plasare s-a diminuat, constituind 1,1. Ministerul Finanțelor a reușit să atragă de pe piață 9 708,6 milioane lei, sub valoarea programată de 11 225,5 milioane lei (Graficul 3.19). Pe parcursul anului 2019, evoluția ratelor dobânzilor pe piața primară a titlurilor de stat a reflectat influențele combinate exercitate de comprimarea excesului de lichiditate în sectorul bancar, implicit, de un interes mai redus al investitorilor pentru acest tip de plasamente și de modificările operate asupra ratei de bază a BNM.

În primele opt luni ale anului 2019, rata medie lunară a VMS a fost relativ stabilă, oscilând în jurul valorii de 6,0 la sută. În perioada septembrie-noiembrie, aceasta s-a plasat pe un trend rapid ascendent, reflectând diminuarea sensibilă a cererii pentru VMS din partea investitorilor (în această perioadă raportul dintre volumul ofertelor depuse și volumul anunțat spre plasare fiind subunitar) și modificările în creștere operate asupra ratelor BNM. În luna decembrie, în condițiile diminuării ratei de bază a BNM și sporirii semnificative a cererii pentru aceste valori mobiliare, această rată a revenit pe un trend descendent (Graficul 3.20).

Investitorii nebancați au fost în continuare prezenți pe piața VMS grație atractivității ratelor de dobândă aferente VMS, volumele procurate de aceștia pe parcursul anului 2019 (1 836,8 milioane lei) s-au majorat ușor atât ca valoare absolută (+120,9 milioane lei), cât și ca pondere în volumul total adjudecat (de la 17,1 la sută la 18,9 la sută) comparativ cu anul 2018.

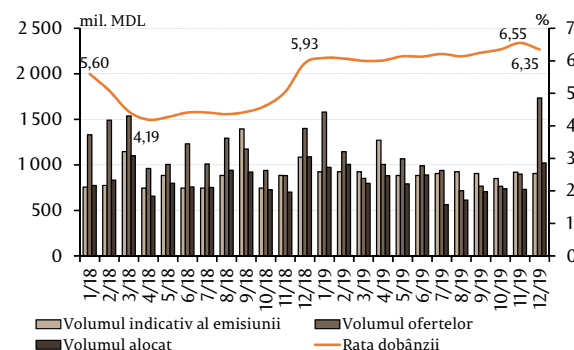
În condițiile specifice ale anului 2019, investitorii, exprimându-și aversiunea față de risc, au optat prioritar pentru VMS cu termenul de circulație până la un an (Graficul 3.22). Urmare acestui fapt s-a majorat ponderea titlurilor cu scadența la 182 și 364 zile în detrimentul obligațiunilor de stat, a căror pondere a scăzut pe toate scadențele. Astfel, scadența medie a titlurilor emise s-a diminuat de la 365 zile la 301 zile.

Graficul 3.19: Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)

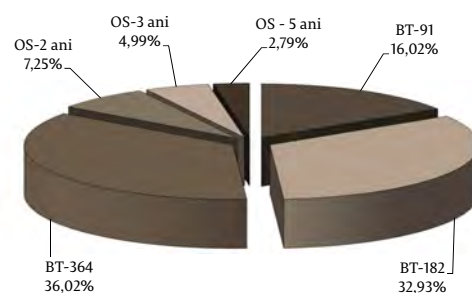
Sursa: BNM

Graficul 3.20: Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS

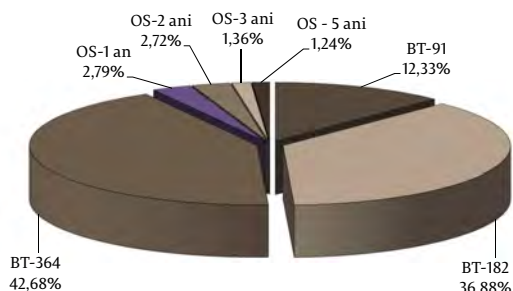
Sursa: BNM

Graficul 3.21: Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2018

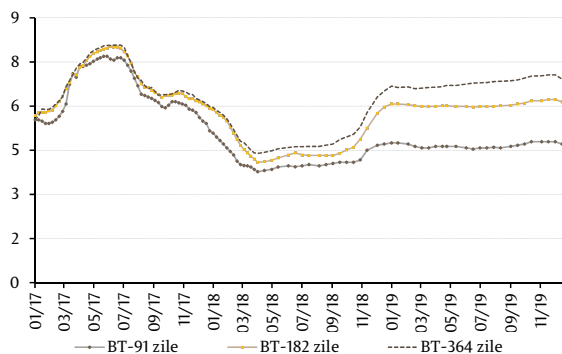
Sursa: BNM

Graficul 3.22: Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2019

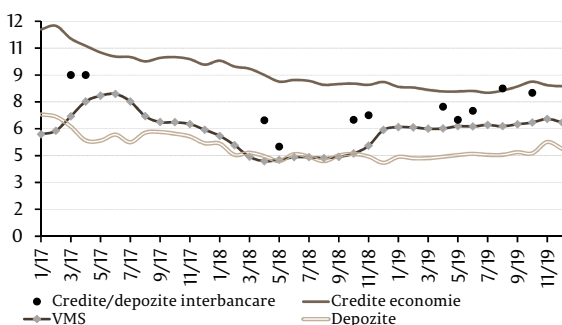
Sursa: BNM

Graficul 3.23: Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.24: Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară (%)

Sursa: BNM

Ratele dobânzilor la valorile mobiliare de stat au înregistrat în anul 2019 valori situate, preponderent, în partea inferioară a coridorului ratelor stabilit de BNM. Analiza evoluției acestor rate în profilul scadențelor denotă o distanțare a ratelor dobânzilor aferente titlurilor de 182 zile și 364 zile față de cele cu scadența la 91 zile (Graficul 3.23), fapt ce se explică atât prin majorarea de către Ministerul Finanțelor în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor la VMS cu scadențele mai lungi, cât și prin adjudecarea frecventă a acestor VMS în volume ce le depășeau pe cele anunțate pentru licitații. Astfel, pe piața primară ratele dobânzilor la titlurile de stat cu scadența până la un an au înregistrat creșteri, însă amplitudinea acestora a fost diferită în funcție de termenul de scadență, fiind mai accentuată pe termenele mai lungi.

Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în anul 2019 a înregistrat 6,19 la sută comparativ cu 4,76 la sută în anul 2018.

Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul 3.1.

În ierarhia randamentelor pe piața financiară întâietatea a fost păstrată în continuare de către dobânzile la creditele în economie. Marcate de o majorare semnificativă la finele anului 2018, ratele dobânzilor aferente VMS au urcat spre mijlocul coridorului format de ratele aferente creditelor acordate și depozitelor atrase în economie, oscilând în interiorul acestuia până la finele anului. Ecartul dintre ratele dobânzilor aferente creditelor și depozitelor s-a comprimat ușor pe parcursul anului 2019 (Graficul 3.24).

Volumul valorilor mobiliare de stat, plasate pe piața primară prin intermediul licitațiilor, aflate în circulație la 31.12.2019, a constituit 8 570,8 milioane lei la valoarea nominală (Graficul 3.25). La prețul de vânzare-cumpărare acesta a constituit 8 253,6 milioane lei, înregistrând o creștere de 340,0 milioane lei la finele anului gestionar față de finele anului precedent. Din VMS aflate în circulație la 31.12.2019, cele cu scadența reziduală până la trei luni constituiau 29,3 la sută, de la 3 la 6 luni – 27,9 la sută, de la 6 la 12 luni – 27,3 la sută, peste 1 an – 15,5 la sută.

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

Spre deosebire de anii precedenți, în anul 2019 a fost constatată o înviore a pieței secundare a VMS, aceasta înregistrând creșteri la toți indicatorii (Graficul 3.26).

Volumul total al tranzacțiilor pieței secundare a trecut peste nivelul de jumătate de miliard de lei, însumând 586,4 milioane lei, față de 116,1 milioane lei în anul precedent. Valoarea maximă lunară (123,1 milioane lei) a fost înregistrată în luna ianuarie, iar rata maximă a dobânzii – în luna noiembrie (6,77 la sută).

Randamentele titlurilor de stat cu scadența până la 1 an comercializate pe piața secundară au urmat, în linii generale, tendința pieței primare a VMS, fiind influențate doar de termenul tranzacțiilor. Rata dobânzii medie anuală s-a cifrat la 6,17 la sută (2018: 5,24 la sută), termenul mediu ponderat a constituit 245 zile (2018: 191 zile).

Cât privește structura VMS comercializate pe piața secundară, se observă interesul participanților față de titlurile cu scadență mai îndelungată (Graficele 3.27 și 3.28). În acest context, este de menționat că volumul obligațiunilor de stat (OS de 2 ani și 3 ani) tranzacționate pe piața secundară s-a majorat de la 0,5 milioane lei în anul 2018 până la 33 milioane lei în anul 2019. Termenul minim al bonurilor de trezorerie tranzacționate a fost de 43 zile, iar cota cea mai importantă a venit valorilor mobiliare cu scadența reziduală de la 183 până la 364 zile (47,5 la sută).

Evoluția indicatorilor pieței interbancare în lei moldovenești

Ratele dobânzilor de referință pe piața monetară interbancară

Curba ratelor de referință CHIBOR/CHIBID (calculate în baza cotațiilor orientative ale ratelor dobânzilor la plasarea/atragerea pe piața interbancară a mijloacelor bănești în moneda națională) a evoluat sub influența modificărilor operate asupra ratei de bază pe parcursul anului 2019 și a persistenței excesului de lichiditate pe piața monetară (Graficul 3.29).

În primul trimestru al anului, curba randamentelor CHIBOR a fost, în linii mari, stabilă, înregistrând sporadic ușoare modificări în ambele sensuri, după care aceasta, sub influența majorărilor consecutive ale ratei de bază, se plasează pe un trend crescător pe care îl urmează până aproape spre finele anului. Schimbarea sensului de evoluție a ratei de bază a BNM la mijlocul lunii decembrie a fost imediat preluat de curba randamentelor CHIBOR. Rata dobânzii CHIBOR 2W²³ înregistrată la finele anului a constituit 7,79 la sută.

²³Rata de referință calculată în baza cotațiilor băncilor contribuții pentru plasarea mijloacelor bănești în lei moldovenești la alte bănci pe un termen de 2 săptămâni.

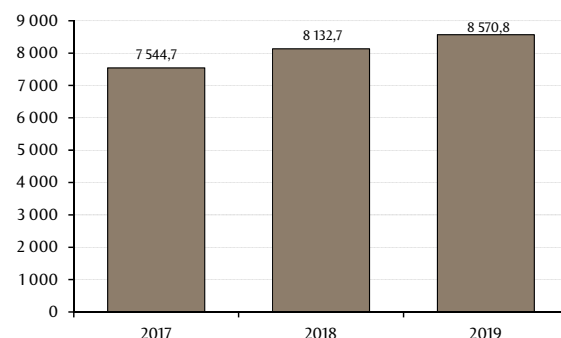
Tabelul 3.1: Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)

	2019	2018
BT 91 zile	4,65	4,19
BT 182 zile	6,05	4,73
BT 364 zile	6,79	5,07
VMS cu scadența până la un an	6,19	4,76
OS 1 an	6,71	-
OS 2 ani	6,35	5,94
OS 3 ani	6,73	6,45
OS 5 ani	7,07	6,95

Sursa: BNM

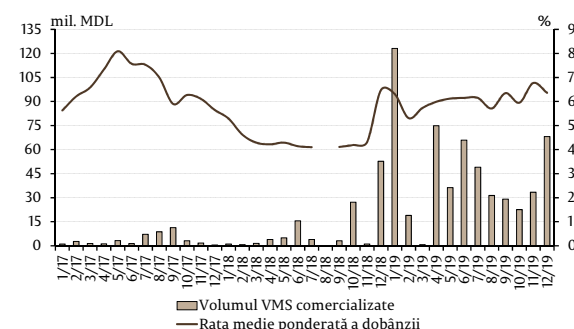
Notă: pentru obligațiunile de stat sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor.

Graficul 3.25: Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)

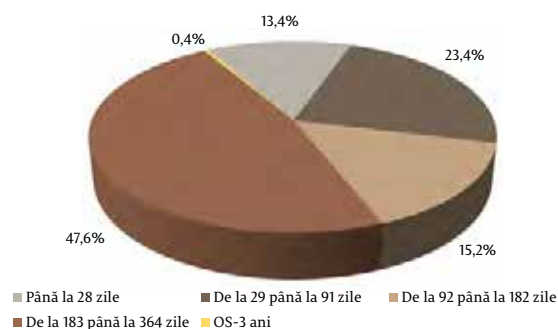
Sursa: BNM

Graficul 3.26: Dinamica indicatorilor VMS comercializate pe piața secundară

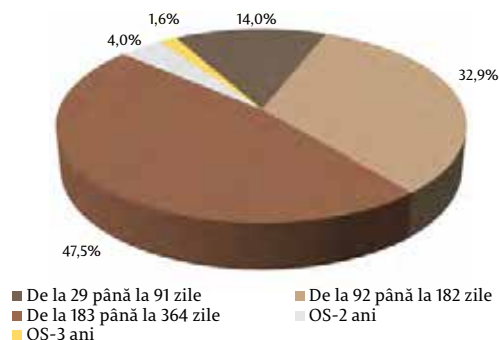
Sursa: BNM

Graficul 3.27: Structura VMS comercializate pe piața secundară, în diviziune pe scadențe, în anul 2018

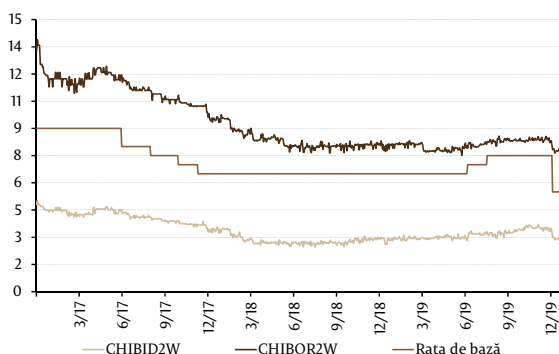
Sursa: BNM

Graficul 3.28: Structura VMS comercializate pe piața secundară, în diviziune pe scadențe, în anul 2019

Sursa: BNM

Graficul 3.29: Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)

Sursa: BNM

Piața creditelor/depozitelor interbancare în lei moldovenești

În condițiile excedentului de lichiditate în scădere atestat pe piața monetară și sterilizării integrale a acestuia de către BNM, indicatorii cantitativi ai pieței interbancare au confirmat diminuarea rolului ratelor dobânzilor la creditele/depozitele interbancare în mecanismul de transmisie monetară.

În anul gestionar au fost înregistrate tranzacții doar în unele luni de către un număr redus de participanți, toate având scadența overnight. Volumul tranzacțiilor a însumat 594,0 milioane lei, comparativ cu 402,0 milioane lei în 2018. Rata medie anuală a dobânzii s-a majorat cu 0,84 p.p., înregistrând 7,13 la sută.

3.6 Piața valutară

Evoluția pieței valutare a Republicii Moldova

În anul 2019, rulajul total al valurilor tranzacționate contra lei moldovenești pe piața internă a însumat echivalentul a 15 546,4 milioane dolari SUA, fiind în creștere cu 8,8 la sută în raport cu anul precedent (tabelul A.5).

Operațiunile prin virament au continuat să crească mai rapid decât cele în numerar al treilea an consecutiv, astfel încât în anul 2019 le-a revenit o cotă de 71,9 la sută în rulajul total al pieței valutare interne (Graficul 3.30). Acestea s-au majorat cu 10,2 la sută, preponderent ca urmare a activității agenților economici, simultan s-au intensificat conversiile prin virament realizate de persoanele fizice (+22,7 la sută). Operațiunile de schimb valutar în numerar și-au încetinit creșterea, până la 5,2 la sută, iar cca 60,0 la sută au fost efectuate prin intermediul punctelor de schimb valutar ale băncilor licențiate. Acestea au fost în scădere cu 0,6 la sută față de anul 2018, spre deosebire de creșterea de 15,4 la sută a rulajului operațiunilor de schimb valutar realizate de casele de schimb valutar.

Tranzacțiile în euro au continuat să prevaleze cu o pondere de 51,8 la sută în rulajul total al pieței valutare interne, cu toate că după creșterile înregistrate în ultimii ani, ponderea euro s-a redus cu 1,1 puncte procentuale în anul 2019 (Graficele 3.31 și 3.32). Monedei unice europene îi revine o pondere mult mai mare în structura pe monede a pieței valutare în numerar (tabelul A.6).

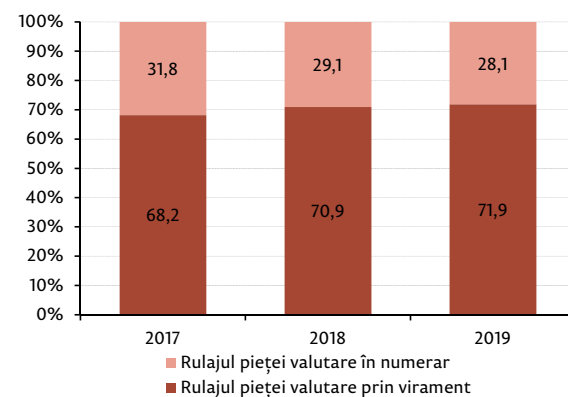
Moneda unică europeană și-a menținut poziția dominantă și în ce privește numărul de tranzacții. Circa două treimi din operațiunile de schimb valutar cu persoanele juridice nebancale au fost contra euro. De asemenea, numărul acestora a crescut cu 16,0 la sută în raport cu anul 2018 (Graficul 3.33).

Un număr mai mare de operațiuni cu euro sunt înregistrate în volume de până la echivalentul a 500 mii dolari SUA. Tranzacțiile cu sume mai mari au fost realizate, preponderent, în dolari SUA, o contribuție semnificativă având vânzările de dolari SUA către importatorii de resurse energetice (Graficele 3.34 și 3.35).

Referitor la rulajul operațiunilor de schimb valutar contra MDL efectuate de băncile licențiate, volumul acestuia a crescut cu 8,0 la sută până la 13 792,6 milioane dolari SUA. La această creștere au contribuit, în principal, conversiile realizate de bănci pe piața intrabancară cu persoanele juridice nebancale și într-o măsură mai mică, cele cu persoanele fizice. În proporție mai mare au crescut vânzările de valută realizate de bănci, atât către persoanele juridice non-bancale (+8,1 la sută), cât și către persoanele fizice²⁴ (+17,1 la sută). În structura rulajului operațiunilor de schimb valutar realizate de bănci cu clienții, în

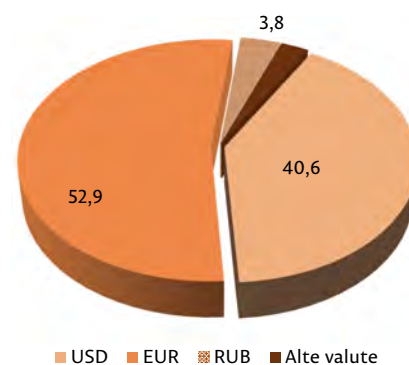
²⁴Procurările realizate de bănci de la casele de schimb valutar au constituit 174,7 milioane dolari SUA.

Graficul 3.30: Rulajul tranzacțiilor valutare contra monedă națională realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar)

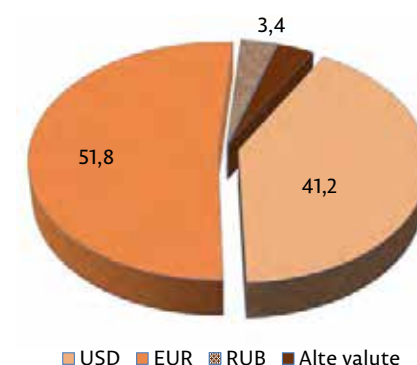
Sursa: BNM

Graficul 3.31: Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra monedă națională efectuate pe piața valutară internă în anul 2018 (%)

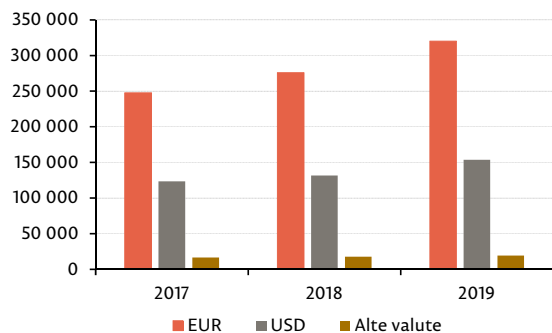
Sursa: BNM

Graficul 3.32: Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra monedă națională efectuate pe piața valutară internă în anul 2019 (%)

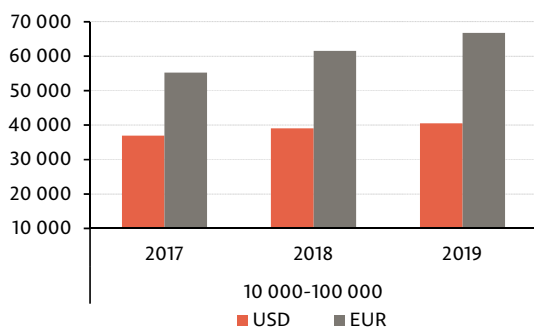
Sursa: BNM

Graficul 3.33: Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute

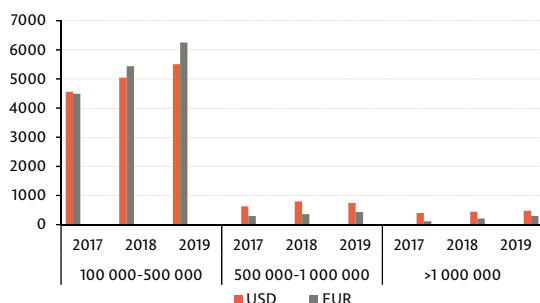
Sursa: BNM

Graficul 3.34: Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.35: Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

scăderi au fost doar procurările de valută de la persoanele fizice (-0,1 la sută).

Creșteri semnificative au fost înregistrate și pe segmentul interbancar al pieței valutare interne, atât între băncile rezidente, cât și cu cele nerezidente. Astfel, ponderea tranzacțiilor interbancare în rulajul total al băncilor licențiate a sporit până la 6,6 la sută de la 4,1 la sută în anul 2018.

Pe ansamblul anului 2019, piața valutară locală a fost relativ echilibrată, vânzările nete de valută ale băncilor către agenții economici, în volum de 2 245,7 milioane dolari SUA, au fost acoperite aproape integral prin procurările nete de valută de la persoanele fizice, casele de schimb valutar și din alte surse – 2 238,3 milioane dolari SUA. În aceste condiții, pe parcursul anului, BNM a intervenit prin vânzări nete de doar 5,0 milioane dolari SUA. Distribuția intervențiilor a fost neuniformă, întrucât BNM a intervenit și prin vânzare și prin procurare de valută în funcție de dezechilibrele mai mari între cererea și oferta de valută consemnate în diferite perioade ale anului (tabelul A.7).

Dinamica activelor și obligațiilor valutare ale băncilor licențiate

Pe parcursul anului de raportare *activele și obligațiile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate*²⁵ au crescut, iar la 31 decembrie 2019 soldurile au constituit 1 813,3 milioane dolari SUA și respectiv 1 803,8 milioane dolari SUA, cu 8,1 la sută și 6,6 la sută mai mult decât la 31 decembrie 2018. Prin excluderea diferențelor de curs²⁶, majorarea a fost mai mare – de 9,4 la sută și respectiv de 7,8 la sută. În pofida acestei dinamici, ponderea activelor și obligațiilor valutare a scăzut ușor în totalul activelor și datoriilor băncilor, până la 34,4 la sută și până la 41,8 la sută.

Activele și obligațiile valutare bilanțiere rămân a fi majoritar denuminate în euro. În anul 2019, cota acestei monede a continuat să se consolideze, revenindu-i cu 2,4 și respectiv cu 3,1 puncte procentuale mai mult față de finele anului 2018, până în proximitatea de 73,0 la sută în structura ambilor indicatori (Graficele 3.36 și 3.38).

În structura activelor pe elemente, nu s-au înregistrat modificări majore față de anul 2018, cu excepția faptului că au crescut rezervele obligatorii constituite de bănci cu 25,6 la sută, până la 260,8 milioane dolari SUA (Graficul 3.37). Această creștere s-a datorat deciziei BNM de majorare, în cea de-a doua jumătate a anului, a normei rezervelor obligatorii în valută cu 3 puncte procentuale, în condițiile în care băncile licențiate au continuat să dispună de un nivel excesiv de lichidități în valută pentru a asigura cursivitate în efectuarea decontărilor curente de către clienți.

La finele anului de raportare, soldul disponibilităților în valută ale băncilor - cu 7,3 la sută²⁷ mai mare decât la finele anului 2018 – a

²⁵ambii indicatori exclud poziția de reglare și includ activele și obligațiile atașate la cursul valutei străine

²⁶care apar de la recalcularea în dolari SUA a valurilor în care sunt denuminate activele și obligațiile valutare

²⁷cu 8,5 la sută prin excluderea diferențelor de curs

devenit comparabil cu cel al creditelor acordate în valută. Astfel, soldul lichidităților în valută ale băncilor s-a cifrat la 717,4 milioane dolari SUA (tabelele A.8 și A.9) și a constituit 39,5 la sută din totalul activelor valutare bilanțiere, atingând pe parcursul anului și ponderi mai mari (49,7 la sută).

Referitor la structura valutară a disponibilităților băncilor locale, la 31 decembrie 2019 ponderea majoritară i-a revenit monedei unice europene – 70,4 la sută, urmată de dolarul SUA – 26,7 la sută, rubla rusească – 1,2 la sută și alte valute – 1,7 la sută.

Pe parcursul anului 2019, per ansamblu, activitatea de creditare în valută a băncilor licențiate a continuat să fie relativ redusă, însă a evoluat diferit în funcție de moneda creditului. Astfel, portofoliul de credite acordate în dolari SUA (inclusiv cele acordate în lei atașate la cursul leului față de dolarul SUA) s-a restrâns cu 19,1 la sută, pe când portofoliul de credite acordate în euro (inclusiv cele acordate în lei atașate la cursul leului față de euro) s-a majorat cu 9,0 la sută. În aceste condiții, în comparație cu sfârșitul anului 2018, soldul creditelor valutare acordate (inclusiv cele atașate la cursul valutei străine) s-a majorat nesemnificativ, cu 0,4 la sută, până la 857,0 milioane dolari SUA (dintre care 96,9 milioane dolari SUA au fost atașate la cursul valutei străine). Soldul creditelor valutare acordate nu a depășit 50,4 la sută în structura activelor valutare bilanțiere, iar la finele anului de gestiune s-a cifrat la 47,4 la sută – cu 3,7 puncte procentuale mai puțin decât la finele anului 2018.

Cu referire la partea de pasiv, creșterea acestuia a fost generată de atragerea de către bănci a mijloacelor în euro (+ 11,2 la sută).

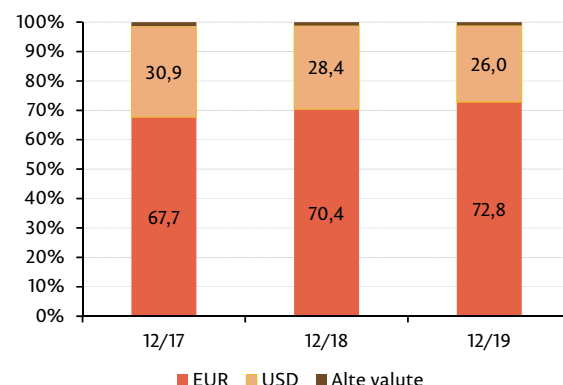
În structura obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate, 90,0 la sută au revenit celor tradiționale: depozitele la termen și la vedere²⁸ ale clienților nebankari (în continuare – conturi valutare). La finele anului 2019, soldul conturilor valutare a constituit 1 622,6 milioane dolari SUA, în creștere cu 6,8 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs – cu 8,0 la sută în raport cu sfârșitul anului 2018 (Graficul 3.39, tabelele A.10 și A.11).

În anul 2019, clienții băncilor, atât persoanele fizice, cât și juridice, au preferat să-și majoreze plasamentele în conturile la vedere, preponderent, în euro în detrimentul depozitelor la termen. Respectiv, soldul mijloacelor păstrate la vedere în conturile clienților a crescut cu 18,5 la sută, până la 948,9 milioane dolari SUA, iar soldul celor la termen a scăzut cu 6,3 la sută, până la 673,7 milioane dolari SUA.

Cu toate acestea, depozitele la termen în valută atrase de la clienții nebankari ai băncilor, majoritar de la persoanele fizice, au acoperit în proporții importante, de 88,3 la sută, creditelor acordate în valută de băncile licențiate (fără cele atașate la cursul valutei străine).

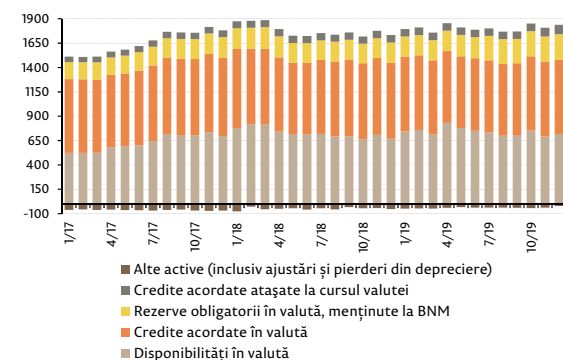
La situația din 31 decembrie 2019 față de 31 decembrie 2018, datoriile în valută ale băncilor față de persoanele fizice au rămas practic neschimbate în pondere, cifrându-se la 63,0 la sută în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere. Soldul acestora s-a majorat cu 6,2 la sută, până la 1 136 milioane dolari SUA. Soldul

Graficul 3.36: Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

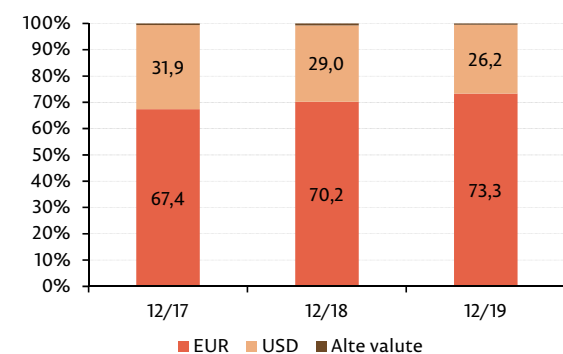
Sursa: BNM

Graficul 3.37: Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

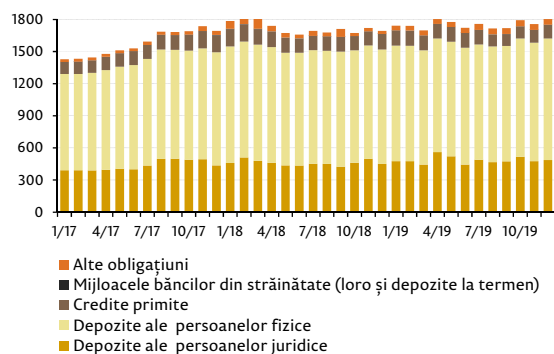
Graficul 3.38: Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

Sursa: BNM

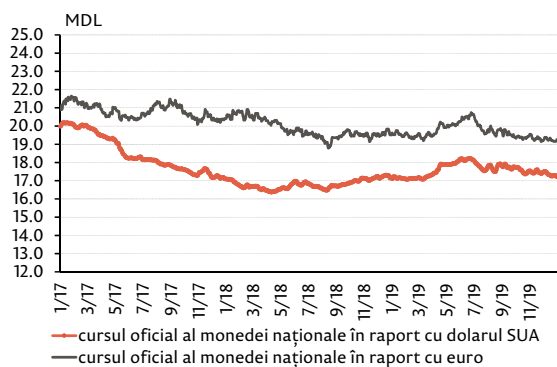
²⁸conturi curente și depozite diverse

Graficul 3.39: Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)

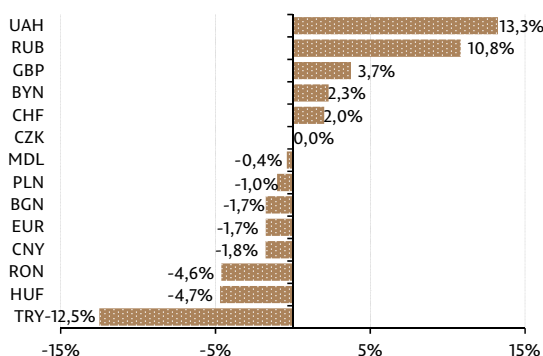
Sursa: BNM

Graficul 3.40: Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro

Sursa: BNM

Graficul 3.41: Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 31.12.19/31.12.18 (%)

Sursa: BNM

conturilor valutare ale persoanelor juridice nebancare a crescut cu 8,1 la sută, până la 487,0 milioane dolari SUA și a constituit 27,0 la sută în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate.

În anul 2019, nivelul de atragere de către bănci a creditelor în valută rămâne a fi redus, mai cu seamă a celor externe, rambursările de credite de către băncile licențiate depășind tragerile. Respectiv, soldul creditelor primite de bănci s-a redus cu 10,0 la sută (prin excluderea influenței cursului de schimb), până la 128,9 milioane dolari SUA.

La sfârșitul anului de referință, 8,1 la sută din obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate au fost în raport cu nerezidenții comparativ cu 9,8 la sută la situația din 31 decembrie 2018.

La sfârșitul anului 2019, *activele și obligațiunile condiționale în valută* au consemnat aproximativ aceleași valori – 21,3 milioane dolari SUA, reflectând angajamentele băncilor locale de a realiza, preponderent, conversii de tip valută/valută (tabelul A.12).

Pe parcursul anului 2019, sectorul bancar a înregistrat poziții valutare nete relativ echilibrate, astfel valorile acestora raportate la fondurile proprii per sector bancar nu au depășit $\pm 5,0$ la sută față de limita prudencială de 20,0 la sută. La nivel individual, băncile au înregistrat fluctuații mai mari, dar niciuna din ele nu a încălcat limitele prudenciale în această perioadă.

Evoluția cursului nominal și real efectiv

În anul 2019, moneda națională s-a depreciat în raport cu dolarul SUA cu 0,4 la sută potrivit valorilor de la finele anului și cu 4,6 la sută în valori medii, iar față de moneda unică europeană s-a apreciat cu 1,3 la sută potrivit valorilor de la finele anului și cu 0,9 la sută în valori medii (Graficul 3.40).

Cât despre dinamica în raport cu dolarul SUA a valurilor partenerilor comerciali principali, cu ponderi notabile în comerțul exterior al Republicii Moldova, în comparație cu cea a leului moldovenesc, potrivit situației de la finele anului 2019, monedele unor parteneri s-au depreciat în proporții mai mari, evoluție complet atenuată de aprecierea monedelor altor parteneri (Graficul 3.41). În acest sens, leul s-a depreciat în termeni nominali, cu 0,3 la sută, în raport cu coșul valurilor partenerilor comerciali principali ponderate la cotele acestora în comerțul exterior al Republicii Moldova (NEER). În pofida acestui fapt, în termeni reali, leul s-a apreciat cu 3,7 la sută față de coș (REER), dinamica fiind exclusiv cauzată de diferențialul pozitiv de inflație între Republica Moldova și majoritatea țărilor-partenere incluse în coș (Graficele 3.42 și 3.43).

Evoluția pieței valutare în anul 2019 a fost influențată de mai mulți factori. S-a temperat creșterea schimburilor comerciale cu străinătatea, pe fondul încetinirii creșterii economice globale, respectiv și în țările parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova. Astfel, exportul și importul de mărfuri s-au majorat

nesemnificativ, cu 2,7 la sută și 1,4 la sută, iar în consecință balanța comercială de mărfuri a rămas practic neschimbată față de cea a anului 2018. S-a temperat și ritmul de creștere a transferurilor din străinătate în favoarea persoanelor fizice până la 2,8 la sută, în speță datorită scăderii celor din Federația Rusă. A crescut fluxul de investiții străine directe în economia națională, evidențiindu-se intrările în favoarea unui singur agent economic. Totodată, plățile nete de dividende în favoarea fondatorilor străini au atins un nivel maxim istoric.

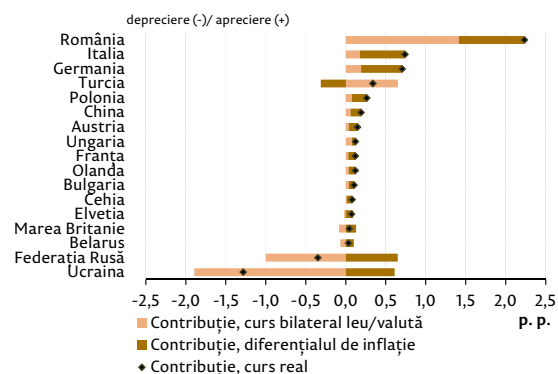
În anul de raportare, dinamica cursului leului față de dolarul SUA poate fi împărțită în două perioade. În primul semestru al anului, cursul de schimb s-a înscris pe un trend de depreciere, determinat de o insuficiență de valută în piață, iar în cel de al doilea semestru, odată cu formarea unui surplus de valută, a avut loc o corecție a cursului, acesta inversându-și traiectoria spre apreciere.

Anul 2019 a demarat cu o presiune de depreciere pe curs, cererea de valută din partea populației și agenților economici având o conotație subiectivă pe fondul incertitudinilor specifice perioadelor electorale. Totodată, cererea de valută a fost generată și de necesitățile sezoniere ale importatorilor de resurse energetice, majorarea vânzărilor de valută către aceștia fiind condiționată și de trendul de creștere temporară a prețurilor pentru carburanți pe piețele externe. Cu o cerere mai mare de valută au venit și unele companii cu capital străin care au distribuit o parte din rezultatul financiar către investitorii externi. Suplimentar, s-a restrâns oferta de valută din partea persoanelor fizice, ca urmare a evoluției negative a transferurilor din străinătate în favoarea acestora urmărită în prima jumătate a anului.

În acest sens, în semestrul I 2019, cererea netă de valută de la agenții economici s-a majorat cu 14,9 la sută, cea din partea importatorilor de resurse energetice influențând cu 1/4 creșterea cererii nete față de semestrul I 2018. Oferta netă de valută de la persoanele fizice s-a redus cu 2,5 la sută. Respectiv, pe piața valutară s-a constatat o insuficiență de valută, care a fost acoperită de BNM prin vânzări nete de valută de cca 112 milioane USD. Pe lângă acestea, BNM a realizat cu unele bănci operațiuni bilaterale de procurare de euro în sumă de 47,4 milioane euro (echivalentul a 53,8 milioane dolari SUA) în legătură cu unele proiecte mai mari de investiții externe.

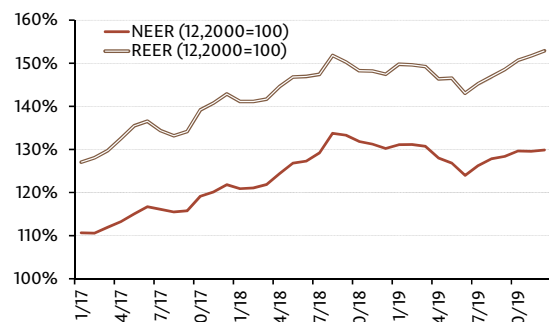
Spre deosebire de evoluțiile consemnate în primul semestru, în cea de-a doua jumătate a anului 2019, cererea netă de valută de la agenții economici s-a restrâns cu 1,5 la sută, cea din partea importatorilor de resurse energetice – cu 12,6 la sută față de semestrul II 2018. Totodată, în semestrul II 2019, indicatorul dezagregat arată o majorare mai mare a ofertei față de cererea de valută din partea agenților economici, evidențiindu-se procurările de valută realizate de bănci de la exportatorii de produse cerealiere și oleaginoase și din partea unor investitori noi din domeniul retail. Oferta netă de valută de la persoanele fizice și-a temperat scăderea până la 1,1 la sută față de semestrul II 2018 și a crescut față de semestrul anterior. În aceste condiții, pe piața valutară s-a format un surplus de valută, care a creat premise pentru intervenția BNM de procurare netă de valută de cca 59 milioane dolari SUA.

Graficul 3.42: Contribuția monedelor principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2019

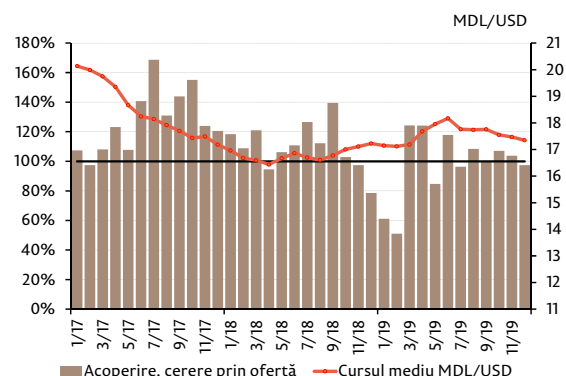
Sursa: BNM

Graficul 3.43: Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii monedelor principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 01/2017 – 12/2019

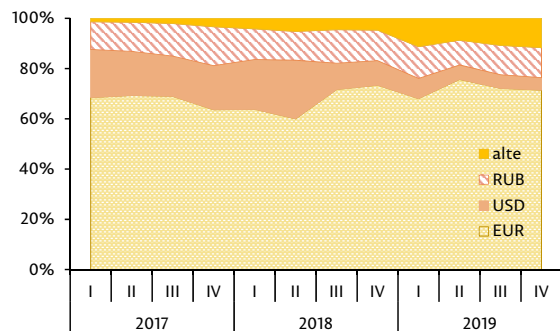
Sursa: BNM

Graficul 3.44: Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial

Sursa: BNM

Graficul 3.45: Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant)

Sursa: BNM

Pe ansamblul anului, cererea netă de valută de la agenții economici s-a cifrat la cca 2 179 milioane dolari SUA, majorându-se cu 5,3 la sută, iar oferta netă de valută de la persoanele fizice s-a cifrat la cca 2 089 milioane dolari SUA și s-a redus cu 1,8 la sută. Oferta netă de valută de la persoanele fizice a fost, preponderent, în euro, simultan s-a observat o creștere a ofertei nete în alte valute, majoritar în lire sterline (Graficul 3.45). În consecință, gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută a coborât până la 95,9 la sută în anul 2019 de la 102,8 la sută în anul 2018 (Graficul 3.44), iar pentru acoperirea acestui decalaj BNM a intervenit prin vânzare netă de 5,0 milioane dolari SUA.

Activele oficiale de rezervă

Potrivit situației de la finele anului, activele oficiale de rezervă s-au cifrat la 3 059,6 milioane dolari SUA, majorându-se cu 2,2 la sută în raport cu anul 2018, ca urmare a asistenței financiare din partea partenerilor principali de dezvoltare ai Republicii Moldova. În acest sens:

- FMI a alocat cea de-a cincea tranșă în sumă de 46,0 milioane dolari SUA (echivalentul a 33,5 milioane DST), dintre care BNM a beneficiat de 13,5 milioane DST (EFF²⁹ – 9,0 milioane DST, ECF – 4,5 milioane DST), iar restul sumei i-a revenit Ministerului Finanțelor pentru suport bugetar (EFF – 13,4 milioane DST, ECF – 6,7 milioane DST);
- Comisia Europeană a acordat, în numele UE, mijloace pentru suport bugetar, majoritar granturi în sumă de 92,8 milioane dolari SUA (echivalentul a 83,6 milioane euro), dintre care 33,2 milioane dolari SUA (echivalentul a 30 milioane euro) a constituit prima tranșă a asistenței macrofinanciare;
- Banca Europeană de Investiții a alocat credite în sumă de 51,9 milioane dolari SUA (echivalentul a 46,1 milioane euro) pentru reabilitarea drumurilor și susținerea proiectului Livada Moldovei;
- Banca Mondială, prin intermediul instituțiilor sale AID și BIRD, a acordat majoritar prin credite 15,6 milioane dolari SUA pentru susținerea proiectelor: Ameliorarea Competitivității II, reabilitarea drumurilor locale, reforma în educație, modernizarea serviciilor guvernamentale etc.;
- IFAD a continuat să finanțeze Programul Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă IFAD VI și VII prin alocarea a 6,3 milioane dolari SUA (57% în calitate de credit, partea rămasă în calitate de grant);
- Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei a debursat mijloace în sumă de 2,1 milioane dolari SUA (echivalentul a 1,9 milioane euro) pentru finanțarea proiectelor Construcția locuințelor sociale II și Asigurarea cu ambulanțe de care a beneficiat Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

La finele anului 2019, activele oficiale de rezervă au acoperit în proporții suficiente importurile, constituind 5,6 luni de import efectiv de mărfuri și servicii.

²⁹EFF – Mecanism de Finanțare Extinsă, ECF – Mecanism de Creditare Extinsă

Gestionarea rezervelor valutare

În conformitate cu art. 5, 16 și 53 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului, efectuează operațiuni valutare folosind rezervele și le menține la un nivel adecvat pentru realizarea politicii monetare și valutare a statului. Rolul rezervelor valutare este de a asigura credibilitatea și stabilitatea financiară a țării, de a onora plățile aferente obligațiilor externe ale statului și de a face față unor șocuri exogene imprevizibile.

În procesul de gestionare a rezervelor valutare, BNM asigură un grad înalt de siguranță și un nivel necesar de lichiditate a investițiilor. Politica investițională a BNM este prudentă, urmărind optimizarea profitabilității, cu condiția asigurării lichidității și siguranței investițiilor. Un element esențial al procesului de gestionare a rezervelor valutare îl constituie managementul riscului investițional, care se realizează prin impunerea unor constrângeri și limite de investiții.

În tabelul A.13 sunt prezentate principalele riscuri aferente gestionării rezervelor valutare și metodele aplicate pentru diminuarea lor.

Începând cu luna iulie 2013, în cadrul colaborării cu Banca Mondială se implementează alocarea strategică a activelor (ASA). Alocarea strategică a activelor implică o viziune de gestionare a activelor pe termen lung, orientată spre atingerea nivelului optim de rentabilitate și risc. În contextul ASA, rezervele internaționale sunt divizate în trei tranșe (curentă, de lichiditate și de investiții) pentru a asigura o realizare mai eficientă a obiectivului stabilit.

În anul 2019, economia mondială a înregistrat cel mai slab ritm de creștere (2,9 la sută) de la criza financiară globală de acum un deceniu, în pofida tuturor măsurilor monetare și fiscale întreprinse. Războiul comercial dintre SUA și China, incertitudinea cu privire la evoluția Brexit, tensiunile geopolitice și sociale, modificările climatice – principala cauză a dezastrelor naturale, au contribuit la decelerarea ritmului anual de creștere economică. Creșterea barierelor comerciale și incertitudinea asociată au avut un impact negativ asupra mediului de afaceri și a perspectivelor de evoluție la nivel global. În cazul economiilor avansate și al Chinei, aceste evoluții au accentuat și mai mult încetinirile ciclice și structurale deja în curs.

Sporirea incertitudinii asociate mediului economic a determinat o atitudine precară a mediului de afaceri vis-à-vis de cheltuielile pe termen lung, iar achizițiile de utilaje și echipamente au scăzut. Ca răspuns la cererea în scădere pentru bunurile durabile, s-a redus producția industrială, în consecință afectând comerțul global. Acești factori au contribuit semnificativ la încetinirea ritmului de creștere economică la nivel mondial.

Aceste evoluții au determinat reacții corespunzătoare ale băncilor centrale. În cursul anului 2019 mai multe bănci centrale, inclusiv Sistemul Federal de Rezerve al SUA, Banca Centrală Europeană și băncile țărilor emergente au redus dobânzile, în timp ce BCE

a reluat și achizițiile de active. Aceste politici au avut drept scop evitarea unei încetiniri și mai pronunțate. Reducerile ratelor băncilor centrale la nivel mondial au dominat pietele de capital, în special în a doua jumătate a anului, scara acestor stimulente monetare fiind cea mai largă din acest deceniu.

Spre finele anului 2019, economia mondială rămâne instabilă și puternic afectată de incertitudini, inclusiv cea privind pandemia de coronavirus care demonstrează încă o dată, cum orice avânt poate fi amenințat de evenimente neprevăzute.

Procesul de gestionare a rezervelor valutare este condiționat de evoluția economiei mondiale, de deciziile principalelor bănci centrale ale lumii, în special ale autorităților monetare din SUA, zona euro și Marea Britanie, luând în considerare importanța monedelor acestor țări în structura activelor oficiale de rezervă.

Obiectivul politicii monetare a Comitetului Federal pentru Piață Deschisă al SRF este de a ținti inflația la un nivel de 2 la sută și de a obține un nivel maxim al ratei de ocupare a forței de muncă.

După ce, pe parcursul anului 2018, activitatea economică, precum și indicatorii pieței muncii au înregistrat îmbunătățiri constante, iar rata de bază a fost majorată de 4 ori a câte 25 puncte de bază, situându-se la finele anului în coridorul de 2,25 – 2,50 la sută, în anul 2019 era anticipată o promovare în continuare a politicii monetare restrictive. Evoluțiile ulterioare au fost însă contrar așteptărilor. Pe parcursul lunii martie 2019, pentru prima după 2008, am asistat la o inversare a curbei randamentelor titlurilor emise de Trezoreria SUA, ratele pe segmentul de 10 ani fiind inferioare celor de 3 luni. La ședința Comitetului Federal pentru Piață Deschisă al SRF din 19–20 martie 2019, a fost prezentată evoluția indicatorilor macroeconomici și revizuită prognoza acestora, fiind evidențiată o scădere a ritmului de creștere a activității economice în comparație cu trimestrul IV 2018. În plus, s-a lăsat de înțeles că rata de politică monetară va rămâne, cel mai probabil, nemodificată pe parcursul anului 2019. Astfel, reacția investitorilor asociată cu incertitudinea și estimările aferente unei probabile recesiuni în SUA în decursul a 1–2 ani a cauzat o modificare anormală a curbei randamentelor, în special pe segmentele 2, 3 și 5 ani, care s-a păstrat și pe parcursul trimestrului II, pe fondul așteptărilor cu privire la o potențială diminuare a ratei de bază, agravării litigiului comercial dintre SUA și China și al datelor statistice aferente pieței muncii din SUA.

La 31 iulie 2019, SRF a diminuat rata de bază cu 25 puncte de bază, țintind intervalul 2,0–2,25 la sută, aceasta fiind prima diminuare de rate din ultimii 11 ani. Totodată, membrii Comitetului Federal pentru Piață Deschisă dădeau asigurări că nu vor urma diminuări succesive ale ratei, decizia fiind clasificată ca o ajustare (“ mid-cycle adjustment”) sau o recalibrare drept răspuns la schimbarea condițiilor pieței. În pofida celor menționate, la data de 18 septembrie 2019, rata a fost din nou diminuată cu 25 puncte de bază, până la nivelul de 1,75–2,0 la sută. Deși, SRF nu prognoza alte diminuări ale ratei nici în anul 2019, nici în anul 2020, membrii comitetului aveau păreri împărțite cu privire la acțiunile ulterioare (5 membri considerau că rata trebuia menținută la nivelul anterior de 2,0–2,25 la sută, alți

5 membri au susținut diminuarea ratei și menținerea nivelului până la finele anului 2019, pe când 7 membri optau pentru cel puțin încă o diminuare a ratei în anul 2019).

În definitiv, la data de 30 octombrie 2019 a avut loc cea de-a treia diminuare a ratei, intervalul țintit constituind 1,50–1,75 la sută. SRF și-a argumentat decizia drept acțiune potrivită de susținere a expansiunii, afirmând că, cel mai probabil, va urma o “pauză” în diminuarea ratei.

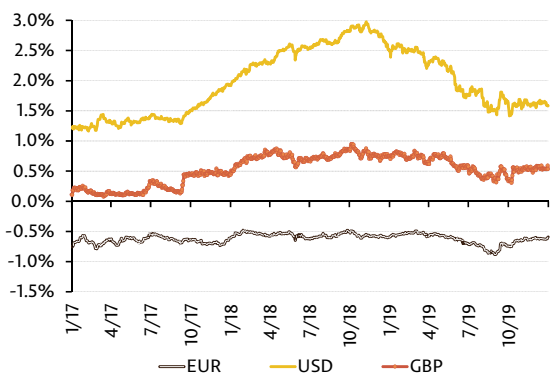
La ultima ședință a Comitetului Federal pentru Piață Deschisă al SRF din anul 2019, s-a decis menținerea ratei de refinanțare în coridorul de 1,50–1,75 la sută. Potrivit prognozelor a 13 din 17 oficiali ai SRF, ratele urmau să rămână la același nivel pe parcursul anului 2020 și să înregistreze o singură majorare în anul 2021.

Obiectivul de bază al Băncii Centrale Europene este de a menține stabilitatea prețurilor, la un nivel al ratei inflației inferior, dar apropiat de 2 la sută pe termen mediu. În vederea realizării acestui obiectiv, BCE utilizează, în calitate de instrument al politicii monetare, ratele dobânzilor, iar după criză și alte măsuri neconvenționale, al căror efect este resimțit asupra condițiilor de finanțare în economie. Prin gestionarea condițiilor de finanțare, BCE poate influența nivelul general al activității economice și poate asigura atingerea obiectivului de țintire a inflației. Pe parcursul anului 2019, BCE a menținut la nivelul de 0,0 la sută rata dobânzii la principalele operațiuni de refinanțare și de 0,25 la sută rata dobânzii la facilitățile de creditare (overnight). Totodată, la ședința de politică monetară din 11–12 septembrie 2019, a fost adoptată decizia de a reduce cu 10 puncte de bază rata dobânzii la facilitățile de depozit (overnight) de la (-0,4) la sută la (-0,5) la sută. La aceeași ședință, s-a decis și reluarea achizițiilor de active în volum de 20 miliarde de euro începând cu luna noiembrie 2019, pentru o perioadă suficientă pentru consolidarea impactului acomodativ al ratelor de politică monetară și încheierea acestora cu puțin timp înainte de a începe creșterea ratelor-cheie ale BCE. De asemenea, plățile de principal aferente titlurilor scadente procurate în cadrul programului de achiziționare a activelor vor continua să fie reinvestite o perioadă extinsă de timp pentru a menține condiții favorabile de lichiditate. Aceste decizii au fost luate urmare dinamicii nefavorabile a creșterii economice a zonei euro, determinată, în principal, de evoluțiile sectorului extern, îndeosebi a comerțului internațional. Pe parcursul anului 2019, au fost observate revizuirii descendente succesive ale perspectivei evoluției inflației, astfel, setul de măsuri a avut drept scop ancorarea și stabilizarea inflației în jurul unui nivel apropiat, dar inferior celui de 2 la sută.

În pofida tuturor acțiunilor întreprinse, rata anuală a inflației în zona euro la finele anului 2019 s-a situat la nivelul de 1,2 la sută.

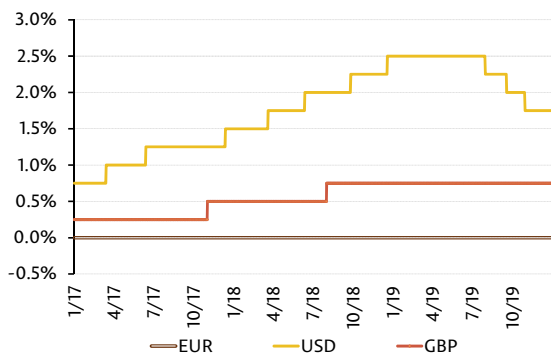
Obiectivul de bază al politicii monetare a Băncii Centrale a Angliei este, de asemenea, țintirea inflației și atingerea unui nivel al ratei inflației de 2,0 la sută, într-un mod în care ar susține creșterea economică și rata de ocupare a forței de muncă. În urma referendumului din 23 iunie 2016, când 51,9 la sută din participanți și-au exprimat acordul de a părăsi Uniunea Europeană, procesul de finalizare al Brexit-ului urma să se încheie la 29 martie

Graficul 3.46: Ratele profitabilității valorilor mobiliare guvernamentale cu scadență la 2 ani

Sursa: Bloomberg

Graficul 3.47: Ratele de politică monetară în SUA, UE, Marea Britanie

Sursa: Băncile centrale vizate

2019. Acesta, însă, a fost tergiversat, întrucât nu exista consens privind acordul de retragere, părțile fiind interesate de o ieșire cât mai amiabilă a Marii Britanii din Uniunea Europeană, fără ca relațiile comerciale și populația să fie afectate prea mult. Termenul-limită de semnare a acordului a fost extins inițial de 2 ori, după ce Parlamentul a respins acordul negociat de fostul premier al Marii Britanii. Cel de-al treilea eșec în ce privește votul în susținerea acordului modificat s-a soldat cu demisia premierului. Ulterior, noul premier, a avut nevoie de o extindere suplimentară a termenului Brexit până la 31 ianuarie 2020 pentru a reuși finalizarea procesului. Rezultatul alegerilor generale anticipate din 12 decembrie 2019 și majoritatea considerabilă a conservatorilor în Parlament au facilitat adoptarea legislației Brexit.

În aceste condiții, creșterea economică a Marii Britanii a înregistrat 1,4 la sută în 2019, ritmul de creștere situându-se aproximativ la același nivel ca în anul precedent. Totodată, incertitudinea cu privire la Brexit s-a răsfrânt asupra dinamicii ratei de schimb a lirei sterline față de dolarul SUA și euro, înregistrând o volatilitate înaltă. Pe parcursul anului 2019, perechea valutară GBP/USD a oscilat între valoarea minimă de 1,20 și maximă de 1,33, la finele anului lira sterlină înregistrând o apreciere de cca 4,0 la sută față de sfârșitul anului 2018 pe fondul dinamicii pozitive cu privire la adoptarea acordului Brexit. Potrivit valorilor de la sfârșit de an, lira sterlină s-a apreciat cu cca 6,0 la sută față de euro. Deciziile de politică monetară ale Băncii Angliei au vizat următoarele aspecte:

- menținerea ratei de bază de 0,75 la sută pe tot parcursul anului;
- menținerea, pe parcursul întregului an, la un nivel de 435,0 miliarde lire sterline al stocului procurărilor de obligațiuni guvernamentale și la un nivel de 10,0 miliarde lire sterline al stocului procurărilor de obligațiuni corporative.

Trendul evoluției acestor economii este regăsit și în dinamica randamentelor titlurilor guvernamentale (Graficul 3.46). Evoluția ratelor de politică monetară stabilite de către autoritățile monetare este prezentată în graficul 3.47.

Activele oficiale de rezervă, la 31 decembrie 2019 față de 31 decembrie 2018, s-au majorat cu 2,2 la sută, de la 2 995,2 până la 3 059,6 milioane dolari SUA.

În procesul gestionării rezervelor valutare, Banca Națională investește în instrumente sigure, utilizate și de alte bănci centrale: plasamente pe conturi corespondente (de regulă, la alte bănci centrale), plasamente la termen și valori mobiliare, care se clasifică în valori mobiliare supranaționale (emise de instituții supranaționale), guvernamentale (emise de guvernul SUA, guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene și alți emitenți guvernamentali) și non-guvernamentale (emise de agenții).

O parte din rezervele valutare sunt gestionate extern de către Banca Mondială. În conformitate cu Acordul de consultanță și management investițional între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Banca Națională a Moldovei,

din 8 decembrie 2010 (prelungit prin HCE nr.168 din 30 decembrie 2015), BIRD a devenit consultantul și mandatarul BNM pentru administrarea unei părți a activelor externe, limitate la 20 la sută din rezervele valutare. La 31 decembrie 2019, ponderea activelor gestionate extern constituia 6,7 la sută din rezervele valutare.

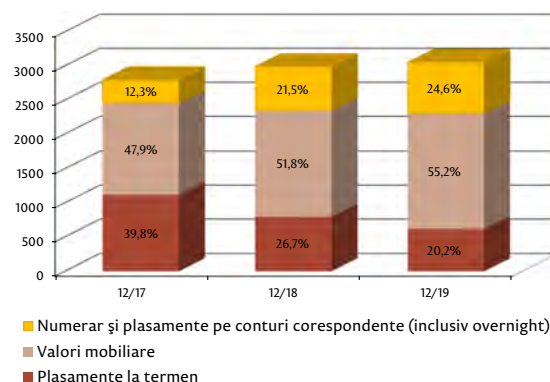
Potrivit situației din 31 decembrie 2019, 55,2 la sută din rezerve sunt investite în valori mobiliare, 20,2 la sută constituie plasamentele la termen, iar 24,6 la sută – menținute sub formă de numerar și disponibilități în conturi corespondente (Graficul 3.48).

Rentabilitatea investițiilor depinde de conjunctura pieței, de fluctuațiile ratelor de schimb și ale randamentelor instrumentelor investiționale. Evoluția economiei mondiale și perspectivele de dezvoltare a piețelor financiare au influențat deciziile investiționale și compoziția valutară a rezervelor. În acest context, cota majoritară (potrivit valorilor de la finele anului) în structura rezervelor valutare a revenit dolarului SUA – 66,4 la sută (Graficul 3.49).

Totodată, compoziția valutară a rezervelor se încadrează în limitele de deviere admisibile de +/- 10 puncte procentuale de la structura valutară normativă (Graficul 3.49), aprobată prin HCE nr. 309 din 20 decembrie 2018, în vigoare din 1 ianuarie 2019.

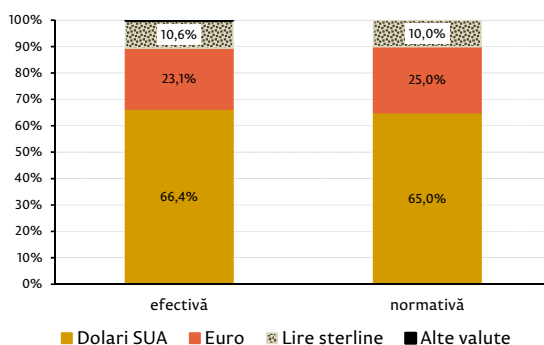
Pornind de la evoluția economiei mondiale în anul 2019, în special a SUA, UE și a Marii Britanii, conjunctura piețelor financiare și evoluția ratelor de schimb față de dolarul SUA (valuta de raportare a rezervelor), gestionarea rezervelor valutare a generat un profit de 50,8 milioane dolari SUA, la o rată medie a profitabilității de 1,71 la sută.

Graficul 3.48: Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2017-2019 (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.49: Structura rezervelor valutare la situația din 31.12.2019

Sursa: BNM

Capitolul 4

Supravegherea bancară

4.1 Evoluția sectorului bancar

Indicatorii de bază ai sistemului bancar

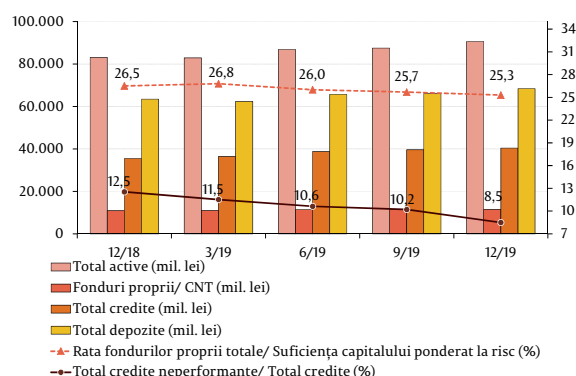
La situația din 31.12.2019 în Republica Moldova funcționau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv 5 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine.

Numărul total de subdiviziuni ale băncilor licențiate din Republica Moldova la finele anului 2019 a constituit 715, dintre care 295 filiale și 420 agenții.

În sectorul bancar activau 7 895 persoane. În medie fiecăruia angajat în sectorul bancar i-au revenit în gestiune active în valoare de 11,5 milioane lei, în creștere cu 0,9 milioane lei (8,1 la sută) comparativ cu finele anului 2018.

La finele anului 2019 situația financiară a sectorului bancar era foarte bună. Băncile erau suficient capitalizate, fondurile proprii au constituit 11 500,5 milioane lei, fiind în creștere cu 612,2 milioane lei (5,6 la sută) față de anul precedent, iar rata fondurilor proprii totale rămâne a fi la un nivel înalt, înregistrând valoarea de 25,3 la sută, fiind în scădere cu 1,2 p.p. față de 2018, normele obligatorii respectându-se de către toate băncile.

Graficul 4.1: Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019

Sursa: BNM

*Datele la situația din 31.12.2018 sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern.

Dinamica principalilor indicatori financiari este redată în graficul 4.1.

Profitul aferent exercițiului la 31.12.2019 pe sectorul bancar a constituit 2 257,5 milioane lei, majorându-se față de anul precedent cu 805,9 milioane lei (55,5 la sută). Pentru anul 2019 rentabilitatea activelor³⁰ și rentabilitatea capitalului³¹ băncilor licențiate au înregistrat valori de 2,5 la sută și respectiv 14,6 la sută, fiind în creștere față de anul precedent respectiv cu 0,8 p.p. și cu 4,3 p.p.

Activele totale au însumat 90 599,4 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului 2019 cu 7 522,9 milioane lei (9,1 la sută).

Soldul portofoliului de credite brut (prudențial) a constituit 44,6 la sută din totalul activelor sau 40 375,5 milioane lei, majorându-se pe parcursul perioadei analizate cu 4 922,7 milioane lei (13,9 la sută). Concomitent, creditele neperformante s-au micșorat cu 1 017,0 milioane lei (22,9 la sută) până la 3 428,3 milioane lei. Descreșterea a fost condiționată, în mare parte, urmare a rambursării creditelor din contul achitărilor directe și a derecunoașterii creditelor neperformante.

Soldul depozitelor a sporit pe parcursul anului 2019 cu 4 895,1 milioane lei (7,7 la sută) până la 68 357,6 milioane lei.

³⁰Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat/ media activelor

³¹Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat/ media capitalului

Fondurile proprii

La finele anului 2019, fondurile proprii ale sectorului bancar au constituit 11 500,5 milioane lei, înregistrând o creștere de 612,2 milioane lei (5,6 la sută) pe parcursul anului 2019.

Creșterea fondurilor proprii a fost determinată de reflectarea de către bănci a profiturilor eligibile după desfășurarea adunărilor generale ale acționarilor și după obținerea permisiunii BNM privind includerea în fonduri proprii a profiturilor obținute. Concomitent, s-a micșorat diferența pozitivă dintre reducerile prudențiale și reducerile IFRS cu 31,5 milioane lei și alte rezerve cu 63,0 milioane lei. Totodată, alte active necorporale s-au majorat cu 15,6 milioane lei. De asemenea, o bancă a distribuit capital sub formă de dividende în mărime totală de 221,0 milioane lei.

Structura fondurilor proprii totale este formată integral la 10 bănci din fonduri proprii de nivel 1 de bază (total pe sector – 11 374,2 milioane lei), iar o bancă (B.C. „ProCredit Bank” S.A.) dispune și de fonduri proprii de nivel 2 (împrumuturi subordonate în sumă de 126,3 milioane lei).

La finele anului, rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar a înregistrat valoarea de 25,3 la sută, fiind în micșorare cu 1,2 p.p. față de finele anului precedent. Indicatorul dat este respectat de către toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≥ 10 la sută). Totodată, băncile respectă și cerința aferentă indicatorului Rata fondurilor proprii totale, luând în considerare amortizoarele de capital. Astfel, suplimentar la cerința de fonduri proprii minime de 10 la sută, băncile sunt obligate să mențină fonduri proprii necesare pentru a îndeplini cerințele privind amortizorul de conservare a capitalului (2,5 la sută), amortizorul anticiclic de capital (0,0 la sută), amortizorul de risc sistemic (1 la sută/ 3 la sută) și, după caz, amortizorul aferent societății de importanță sistemică (0,5 la sută/ 1,0 la sută/ 1,5 la sută) (amortizorul O-SII).

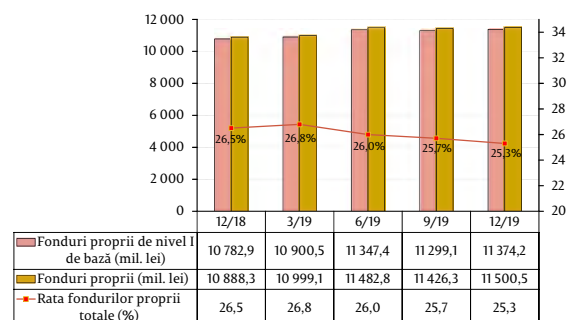
Dinamica fondurilor proprii de nivel 1 de bază/capitalului de gradul I și fondurilor proprii totale/capitalului normativ total în perioada analizată este reprezentată în graficul 4.2.

Modificarea structurii capitalului sectorului bancar din punctul de vedere al concentrării acestuia pe grupuri de bănci este redată în graficul 4.3.

Cota fondurilor proprii totale a băncilor mari și a băncilor medii în fondurile proprii totale ale sectorului bancar a constituit 71,5 la sută și corespunzător 24,1 la sută, fiind în creștere cu 1,6 p.p. și respectiv cu 2,3 p.p. comparativ cu finele anului precedent. Totodată, cota fondurilor proprii totale a băncilor mici s-a micșorat cu 3,9 p.p., constituind 4,4 la sută, ca rezultat al modificării componenței grupurilor de bănci.

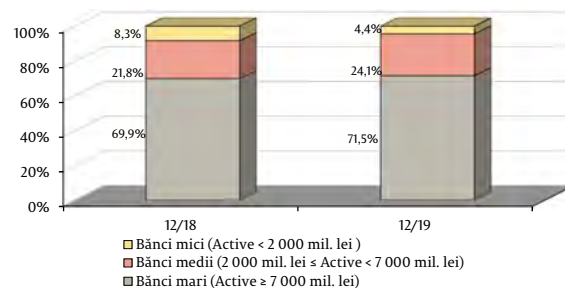
În perioada analizată s-a menținut cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31.12.2019 a constituit 87,1 la sută (Graficul 4.4), fiind în creștere cu 9,0 p.p. față de finele anului precedent ca urmare a achiziționării în luna martie de către compania „Doverie-Invest” S.A. din Bulgaria a deținerii calificate în mărime de 63,89 la sută în capitalul BC

Graficul 4.2: Dinamica fondurilor proprii/capitalului (milioane lei) și ratei fondurilor proprii totale/suficienței capitalului ponderat la risc (%) pe sector bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019

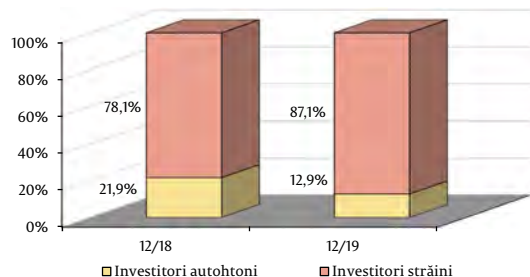
Sursa: BNM

Graficul 4.3: Dinamica concentrării fondurilor proprii totale ale sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.4: Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

„Moldindconbank” S.A., cu majorarea ulterioară a deținerii până la 77,63 la sută.

Totodată, la 10.07.2019, a fost aprobată achiziționarea de către OTP Bank Nyrt., Ungaria, a pachetului de control de acțiuni (mai mult de 50 la sută) din capitalul social al BC „MOBIASBANCA – Groupe Societe Generale” S.A. Astfel, din 26.07.2019, în contextul înregistrării dreptului de proprietate al noului acționar OTP BANK Nyrt, a fost modificată denumirea oficială a băncii în Mobiasbanca – OTP Group S.A., a fost înregistrat statutul băncii în redacție nouă și, de asemenea, noua componentă a Consiliului băncii.

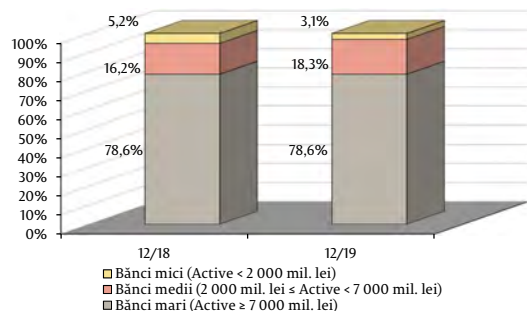
Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor Republicii Moldova sunt: bănci din Italia, Ungaria, România, precum și Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare și investitori corporativi din Germania, Olanda, Bulgaria, Austria, Grecia, Irak, Rusia, SUA.

Din numărul total al băncilor, 4 bănci dispun de capital format complet din investiții străine (dintre care 3 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine: B.C. „EXIMBANK” S.A., BCR Chișinău S.A. și B.C. „ProCredit Bank” SA) și 7 bănci – de capital format din investiții străine și autohtone.

Activele și calitatea acestora

Activele totale pe sector au constituit 90 599,4 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului precedent cu 7 522,9 milioane lei (9,1 la sută). Sursa principală de finanțare a activelor sunt datoriile, care s-au majorat cu 5 347,1 milioane lei (7,8 la sută), preponderent, din contul majorării depozitelor atrase cu 4 872,3 milioane lei (7,7 la sută). O altă sursă de finanțare a activelor este capitalul, care a crescut cu 2 175,7 milioane lei (15,3 la sută) ca urmare a obținerii în perioada de referință a profitului.

Graficul 4.5: Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2019, ponderea activelor în PIB s-a majorat cu 0,5 p.p. de la 43,2 la sută până la 43,7 la sută (Graficul 4.8).

Concentrarea activelor sectorului bancar este prezentată în graficul 4.5.

Activele sectorului bancar sunt concentrate în grupul băncilor mari (determinat astfel de către BNM). La finele anului 2019, în grupul băncilor mari intrau 4 bănci (BC "MOLDOVA - AGROINDBANK" S.A., BC "Moldindconbank" S.A., B.C. "VICTORIABANK" S.A., Mobiasbanca – OTP Group S.A.). Ponderea activelor băncilor din acest grup a constituit 78,6 la sută la 31.12.2019, fiind la același nivel față de finele anului 2018. Ponderea activelor băncilor din grupul băncilor medii s-a majorat cu 2,1 p.p. Respectiv, ponderea activelor băncilor din grupul băncilor mici s-a micșorat cu 2,1 p.p., ca rezultat al modificării componenței grupurilor de bănci.

Este de menționat că limitele poziției dominante pe piața bancară după mărimea activelor sunt respectate. Cea mai mare pondere a activelor totale ale băncii în raport cu activele totale pe sectorul bancar a revenit BC "MOLDOVA - AGROINDBANK" S.A., constituind 28,6 la sută (limita ≤ 35 la sută), fiind urmată de BC "Moldindconbank" S.A. – 20,3 la sută (Graficul 4.6).

În urma analizei concentrării sectorului bancar al Republicii Moldova, s-a calculat indicele Herfindahl-Hirschmann (valoarea căruia nu depășește 10 000), în baza cotei activelor băncii în total active pe sectorul bancar. Indicatorul dat se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor băncilor din sector. În practica internațională se folosește următoarea divizare:

- HHI sub 100 indică o piață cu concurență perfectă;
- HHI între 100 și 1 500 indică o piață neconcentrată;
- HHI între 1 500 și 2 500 indică o concentrație moderată;
- HHI peste 2 500 indică o concentrație ridicată.

Astfel, în urma calculelor efectuate, obținând $HHI=1\ 750,2$ concludem că sectorul bancar al Republicii Moldova prezintă o concentrație moderată.

În structura activelor, ponderea cea mai mare a revenit articolului din bilanț „Credite și avansuri la cost amortizat”, care a constituit 45,2 la sută (40 967,3 milioane lei), fiind în creștere cu 3,8 p.p. Ponderea investițiilor băncilor în valorile mobiliare de stat și certificatele Băncii Naționale (CBN) a constituit 13,1 la sută (11 828,2 milioane lei), fiind în scădere cu 2,1 p.p. Ponderea mijloacelor la BNM a constituit 23,1 la sută (20 940,5 milioane lei), fiind în descreștere cu 0,6 p.p. Restul activelor, care constituie 18,6 la sută (16 823,4 milioane lei), sunt menținute de către bănci în alte bănci, în numerar, imobilizări corporale, imobilizări necorporale etc. Ponderea acestora s-a micșorat cu 1,1 p.p.

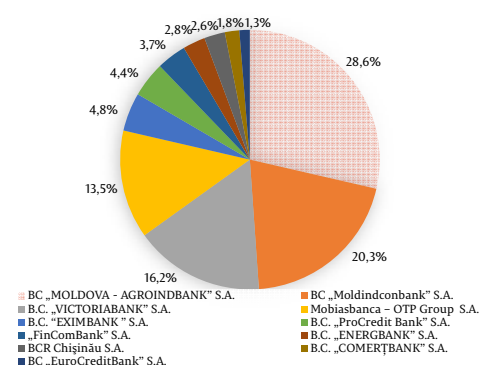
Structura activelor sectorului bancar conform principalelor componente este redată în graficul 4.7.

Portofoliul de credite brut (conform rapoartelor prudențiale) a constituit 40 375,5 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului 2019 cu 4 922,7 milioane lei (13,9 la sută). Creșterea portofoliului de credite a fost înregistrată lunar, cu excepția lunii ianuarie.

Concomitent, ponderea în PIB a portofoliului de credite brut s-a majorat cu 1,1 p.p., constituind la finele anului 19,5 la sută (Graficul 4.8). De menționat că majorarea ponderilor în PIB ale indicatorilor menționați s-a realizat pe fundalul ritmului de creștere a portofoliului de credite mai mare (13,9 la sută) față de creșterea PIB-ului (7,7 la sută).

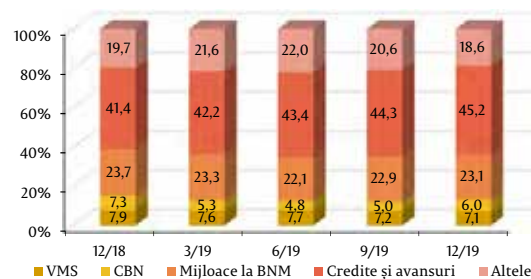
În contextul distribuirii riscurilor, ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate comerțului – 23,8 la sută (9 624,8 milioane lei), fiind urmată de

Graficul 4.6: Concentrarea activelor sectorului bancar 31.12.2019 (%)

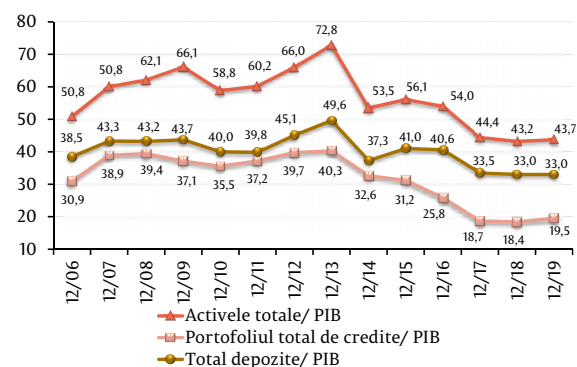
Sursa: BNM

Graficul 4.7: Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

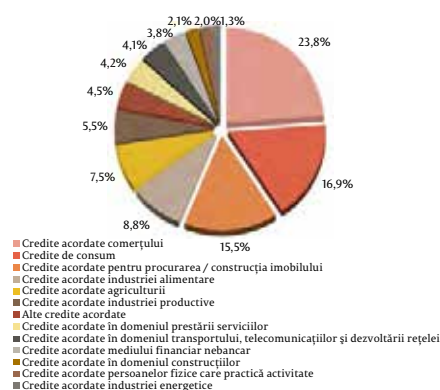
Graficul 4.8: Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)*

Sursa: BNM

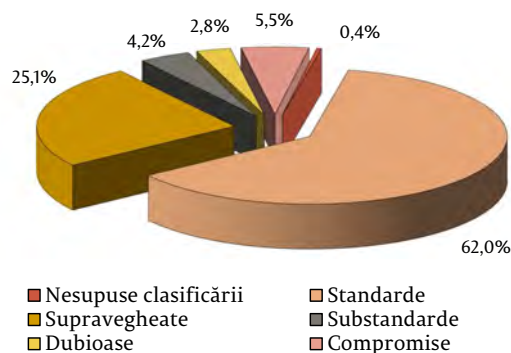
*Pentru anul 2014 din calcul au fost excluse B.C. "BANCA SOCIALĂ" S.A., Banca de Economii S.A. și B.C. "UNIBANK" S.A.

Graficul 4.9: Distribuția pe ramuri a creditelor la 31.12.2019 (%)

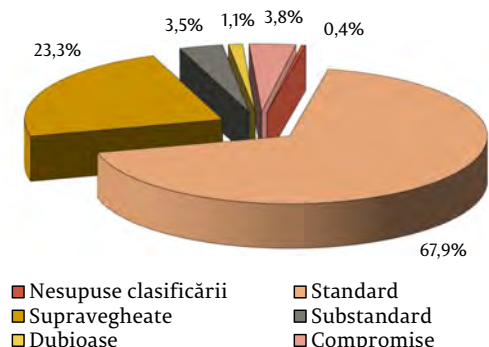
Sursa: BNM

Graficul 4.10: Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare la 31.12.2018* (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.11: Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare la 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

ponderea creditelor de consum – 16,9 la sută (6 824,8 milioane lei) și de ponderea creditelor pentru procurarea/ construcția imobilului – 15,5 la sută (6 239,1 milioane lei). Structura detaliată a portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform ramurii în care activează debitorul este reflectată în graficul 4.9.

Cea mai mare creștere în anul 2019 a fost înregistrată la creditele acordate pentru procurarea/ construcția imobilului – cu 2 295,1 milioane lei (58,2 la sută) și la creditele de consum – cu 1 698,0 milioane lei (33,1 la sută).

Pe parcursul anului 2019, creditele neperformante (substandard, dubioase și compromise) în valoare absolută s-au micșorat cu 1 017,0 milioane lei (22,9 la sută), constituind 3 428,3 milioane lei, urmare a derecunoașterii creditelor neperformante și a rambursării creditelor din contul achitărilor directe. Respectiv, ponderea creditelor neperformante în total credite s-a micșorat cu 4,0 p.p. față de finele anului 2018, constituind 8,5 la sută la 31.12.2019, iar ponderea creditelor neperformante nete³² în fondurile proprii – cu 3,0 p.p., constituind 10,0 la sută la 31.12.2019.

Ponderea reducerilor calculate pentru pierderi la credite în total credite a constituit 8,0 la sută, micșorându-se comparativ cu finele anului 2018 cu 2,9 p.p., în principal, urmare a îmbunătățirii pe parcursul anului 2019 a calității portofoliului de credite, precum și a creșterii acestuia. E de menționat că, reducerile calculate la toate activele și angajamentele condiționale la 31.12.2019 au constituit 4 766,9 milioane lei, iar reducerile pentru pierderi din deprecieri formate au constituit 2 903,4 milioane lei, diferența înregistrată – 1 863,5 milioane lei. Ponderea reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la credite (reduceri IFRS) în reducerile calculate la credite (reduceri prudentiale) pe sectorul bancar a constituit 63,5 la sută, variind de la 19,7 la sută până la 92,7 la sută.

Expunerile băncilor față de persoanele afiliate înregistrează ponderi nesemnificative în totalul creditelor – 2,5 la sută (media pe sectorul bancar). Indicatorul raportul dintre expunerilor față de persoanele afiliate și capitalul eligibil (limita pentru fiecare bancă $\leq 20,0$ la sută din capitalul eligibil) la 31.12.2019 era respectat de toate băncile (media pe sectorul bancar – 8,8 la sută).

La 31.12.2019, indicatorul aferent ponderii sumei celor mai mari zece datorii nete la portofoliul total al creditelor și angajamentelor condiționale (limita maximă pentru fiecare bancă – 30 la sută din totalul creditelor nete) a fost respectat de către toate băncile (media pe sectorul bancar – 21,2 la sută).

Totodată, doar la o bancă a fost înregistrată depășirea indicatorului sus-menționat, care nu se consideră încălcare în cazul când banca menține o cerință suplimentară de fonduri proprii privind excedentul respectiv.

Indicatorul suma totală a expunerilor nete ale băncii în lei moldovenești atașate la cursul valutei străine față de persoanele

³²Credite neperformante nete = suma supusă clasificării la credite neperformante minus reducerile la acestea

fizice, inclusiv cele care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate (limita pentru fiecare bancă ≤ 30 la sută din FP) a fost respectat de către toate băncile. Media pe sector al indicatorului nominalizat a constituit 2,9 la sută.

Raportul dintre suma totală a expunerilor nete, altele decât cele ipotecare față de persoanele fizice, atașate la cursul valutei străine din capitalul normativ total (limita pentru fiecare bancă ≤ 10 la sută din FP), de asemenea, a fost respectat de către toate băncile. Media pe sector a indicatorului nominalizat a constituit 0,5 la sută.

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezentau 518,1 milioane lei sau 1,3 la sută din totalul portofoliului de credite și 4,5 la sută din fondurile proprii totale al sectorului bancar (limita pentru fiecare bancă $\leq 10,0$ la sută).

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și FP pe sector a constituit 20,5 la sută (limita pentru fiecare bancă ≤ 50 la sută) și a fost respectat de către toate băncile.

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și a cotelor de participare în capitalul persoanelor juridice și FP pe sectorul bancar a reprezentat 23,5 la sută (limita pentru fiecare bancă ≤ 100 la sută) și, de asemenea, a fost respectat de către toate băncile.

Veniturile și evoluția profitabilității

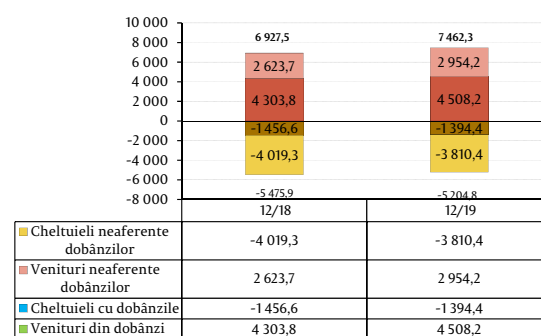
La situația din 31.12.2019, profitul aferent exercițiului pe sectorul bancar a constituit 2 257,5 milioane lei. Comparativ cu sfârșitul anului precedent, profitul s-a majorat cu 805,9 milioane lei (55,5 la sută).

Majorarea profitului, în principal, este determinată de majorarea veniturilor neaferele dobânzilor cu 12,6 la sută sau cu 330,4 milioane lei, ca urmare a majorării veniturilor din onorarii și comisioane, diferențele de curs valutar ș.a. Ponderi semnificative în veniturile neaferele dobânzilor ocupă veniturile din onorarii și comisioane – 63,9 la sută, veniturile din diferența de curs valutar – 32,1 la sută (venituri din comercializarea valutei și din reevaluarea acesteia), alte venituri din exploatare – 3,8 la sută.

Concomitent, s-au majorat și veniturile din dobânzi cu 4,7 la sută sau cu 204,4 milioane lei, ca urmare a majorării portofoliului de credite cu 13,9 la sută (4 922,7 milioane lei). Această creștere a avut loc pe fundalul descreșterii ratei medii a dobânzii la credite acordate în moneda națională pe parcursul perioadei de referință de la 8,51 la sută până la 8,10 la sută. Totodată, rata medie a dobânzii la credite acordate în valută s-a majorat de la 4,80 la sută până la 5,09 la sută.

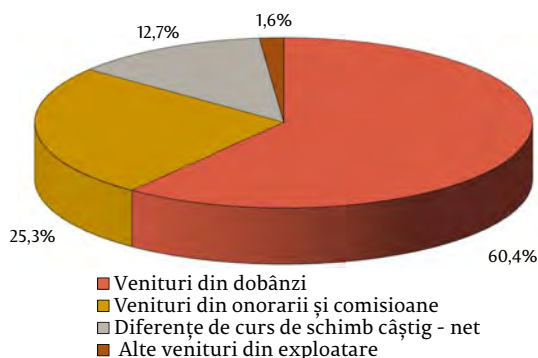
Totodată, s-au micșorat cheltuielile neaferele dobânzilor cu 5,2 la sută sau cu 208,9 milioane lei, ca urmare a derecunoașterii unor credite neperformante, îmbunătățirii calității portofoliului de credite etc.

Graficul 4.12: Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2018*-2019 (milioane lei)

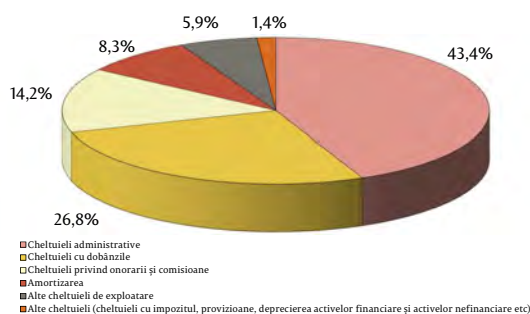
Sursa: BNM

Graficul 4.13: Structura veniturilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2019 (%)

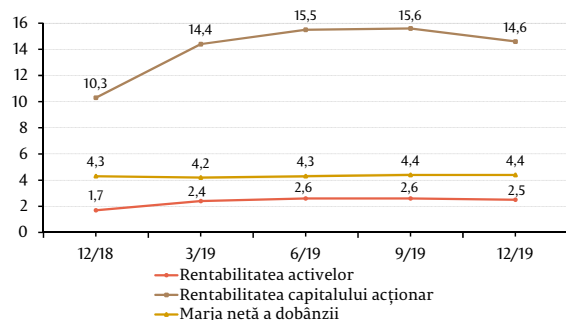
Sursa: BNM

Graficul 4.14: Structura cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2019 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.15: Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

Dinamica veniturilor și cheltuielilor băncilor este prezentată în graficul 4.12.

Veniturile totale au constituit 7 462,3 milioane lei, dintre care veniturile din dobânzi – 60,4 la sută (4 508,2 milioane lei), iar veniturile neafere dobânzilor – 39,6 la sută (2 954,1 milioane lei).

Cheltuielile totale au constituit 5 204,8 milioane lei, inclusiv cheltuielile cu dobânzile – 26,8 la sută din totalul cheltuielilor (1 394,4 milioane lei), iar cheltuielile neafere dobânzilor – 73,2 la sută din totalul cheltuielilor (3 810,4 milioane lei).

Cheltuielile cu dobânzile au descrescut cu 4,3 la sută sau cu 62,2 milioane lei, ca urmare a majorării la unele bănci a soldurilor depozitelor la vedere fără dobândă și a micșorării soldurilor depozitelor la termen cu dobândă. Concomitent, la două bănci a fost înregistrată micșorarea depozitelor și la o bancă – micșorarea altor datorii financiare.

Structura veniturilor și cheltuielilor sectorului bancar pentru anul 2019 este redată în graficele 4.13 și 4.14.

Pentru anul 2019 rentabilitatea activelor³³ și rentabilitatea capitalului³⁴ băncilor licențiate au înregistrat valori de 2,5 la sută și corespunzător 14,6 la sută, fiind în creștere respectiv cu 0,8 p.p. și 4,3 p.p. față de finele anului precedent.

Marja netă a dobânzii³⁵ a constituit 4,4 la sută la 31.12.2019, fiind în creșterea nesemnificativă cu 0,1 p.p. față de finele anului precedent.

Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018-31.12.2019 este redată în graficul 4.15.

Valoarea absolută a activelor generatoare de dobândă s-a majorat cu 7 399,7 milioane lei sau 10,8 la sută, constituind 75 792,6 milioane lei la finele anului. Ponderea semnificativă a activelor generatoare de dobândă în totalul activelor sectorului bancar, care a constituit 83,7 la sută, indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

³³Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat/ media activelor

³⁴Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat/ media capitalului acționar

³⁵Marja netă a dobânzii = venitul net aferent dobânzilor anualizat / media activelor generatoare de dobândă

Lichiditatea și respectarea cerințelor legale

Datoriile băncilor la situația din 31.12.2019 au constituit 74 190,1 milioane lei, majorându-se cu 5 347,1 milioane lei (7,8 la sută) comparativ cu 31.12.2018. Ponderea cea mai mare în totalul datoriilor este deținută de datoriile financiare evaluate la cost amortizat (depozitele clienților, alte împrumuturi, datorii subordonate) – 97,6 la sută (72 374,6 milioane lei), acestea majorându-se în valoare absolută cu 4 986,1 milioane lei (7,4 la sută) comparativ cu sfârșitul anului precedent. Depozitele clienților au constituit 68 449,7 milioane lei sau 92,3 la sută din total datorii, valoarea absolută a depozitelor clienților fiind în creștere comparativ cu 31.12.2018 cu 4 872,3 milioane lei (7,7 la sută). De asemenea, s-au majorat alte datorii (sume de tranzit și clearing, operațiuni cu carduri de plată, decontări cu salariații băncii, cu alte persoane fizice și juridice, decontări cu bugetul, decontări privind procurarea/ vânzarea valorilor mobiliare și a valutei etc.) cu 211,3 milioane lei (22,3 la sută), constituind 1 160,5 milioane lei, datoriile privind impozitele – cu 132,5 milioane lei (119,3 la sută), constituind 243,6 milioane lei, provizioanele – cu 16,5 milioane lei (4,2 la sută), alcătuind 411,3 milioane lei (se includ alte provizioane, provizioanele pentru pierderi la angajamente condiționale, provizioanele privind beneficiile angajaților băncii, provizioanele aferente imobilizărilor corporale) (Tabelul A.14).

Totodată, soldul depozitelor conform rapoartelor prudențiale a constituit 68 357,6 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31.12.2018 cu 4 895,1 milioane lei (7,7 la sută), în urma creșterii depozitelor persoanelor fizice cu 3 922,0 milioane lei (9,4 la sută) până la 45 598,9 milioane lei, depozitelor persoanelor juridice cu 970,0 milioane lei (4,5 la sută) până la 22 661,9 milioane lei și depozitelor băncilor cu 3,0 milioane lei (3,2 la sută) până la 96,8 milioane lei.

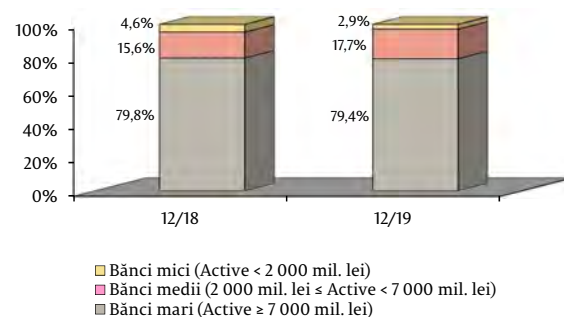
Ponderea totală a depozitelor în PIB a rămas la același nivel ca în anul precedent, constituind 33,0 la sută la 31.12.2019.

La situația din 31.12.2019, în totalul depozitelor 41,0 la sută (echivalentul a 28 009,7 milioane lei) sunt depozite în valută, a căror valoare absolută a crescut comparativ cu sfârșitul anului precedent cu 1 903,7 milioane lei (7,3 la sută), inclusiv din contul atragerii mijloacelor – cu 2 088,6 milioane lei, iar din contul reevaluării ca rezultat al fluctuației cursului de schimb valutar s-au micșorat cu 205,0 milioane lei (calculul din reevaluarea depozitelor a fost efectuat în baza EUR, USD, rublei rusești, leului românesc și hrivnei ucrainene, ponderea celorlalte valute fiind nesemnificativă). Depozitele în lei moldovenești au consemnat 59,0 la sută din totalul depozitelor sau 40 347,9 milioane lei și, de asemenea, s-au majorat cu 2 991,4 milioane lei (8,0 la sută) comparativ cu 31.12.2018.

Concentrarea datoriilor sectorului bancar este prezentată în graficul 4.16.

Ponderea datoriilor băncilor mari în totalul datoriilor sectorului bancar la 31.12.2019 constituia 79,4 la sută, fiind în scădere cu 0,4 p.p. față de 31.12.2018. Ponderea datoriilor băncilor medii s-a

Graficul 4.16: Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)

Sursa: BNM

majorat cu 2,1 p.p., alcătuind 17,7 la sută la 31.12.2019. Respectiv, ponderea datoriilor băncilor mici s-a micșorat cu 1,7, constituind 2,9 la sută în totalul datoriilor pe sector, ca urmare a modificării componenței grupurilor de bănci.

Valoarea indicatorului lichidității pe termen lung pe sectorul bancar (principiul I al lichidității, active cu termenul de rambursare mai mare de doi ani/resurse financiare cu termenul potențial de retragere mai mare de doi ani) a constituit 0,7 (media pe sector), variind de la 0,2 până la 0,8, fiind la același nivel cu finele anului precedent. Indicatorul dat se respectă de către toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≤ 1).

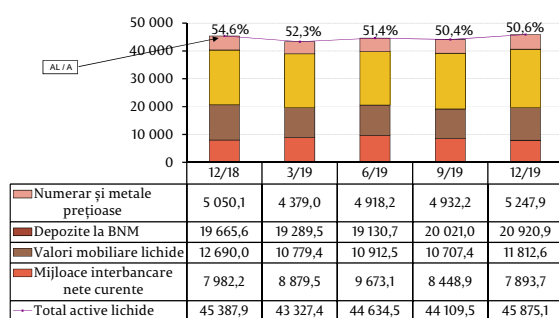
Valoarea indicatorului lichidității curente pe sector – principiul II al lichidității (active lichide, exprimate prin numerar, depozite la BNM, valori mobiliare lichide, mijloace interbancare nete cu termenul de până la o lună/total active $\times 100\%$) a constituit 50,6 la sută (media pe sector), variind de la 37,7 la sută până la 67,6 la sută, fiind în micșorare cu finele anului precedent cu 4,0 p.p. Indicatorul dat a fost respectat de către toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≥ 20 la sută).

La situația din 31.12.2019, principiul III al lichidității, care prezintă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență (limita ≥ 1) a fost respectat de către toate băncile.

Astfel, indicatorii lichidității relevă existența surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Activele lichide au înregistrat la 31.12.2019 valoarea de 45 875,1 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31.12.2018 cu 487,1 milioane lei (1,1 la sută).

Graficul 4.17: Dinamica activelor lichide (milioane lei) și a ponderii acestora în totalul activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)

Sursa: BNM

În structura activelor lichide s-au majorat depozitele la BNM – cu 1 255,3 milioane lei (6,4 la sută), precum și numerarul în casă și alte valori monetare – cu 197,8 milioane lei (3,9 la sută). Concomitent, s-au micșorat valorile mobiliare lichide – cu 877,4 milioane lei (6,9 la sută) și mijloacele interbancare nete curente cu scadența de până la 1 lună – cu 88,5 milioane lei (1,1 la sută), detaliile sunt prezentate în graficul 4.17.

În structura activelor lichide pe sectorul bancar, ponderea cea mai mare a revenit articolului depozite la BNM – 45,6 la sută, fiind urmată de ponderea valorilor mobiliare lichide – 25,7 la sută, ponderea mijloacelor interbancare nete curente – 17,2 la sută și ponderea numerarului în casă și alte valori monetare – 11,4 la sută.

Sensibilitatea la riscul de piață

Ponderea activelor bilanțiere în valută cumulate cu activele atașate la cursul valutar în totalul activelor la 31.12.2019 a constituit 34,4 la sută. Ponderea obligațiunilor bilanțiere în valută și a obligațiunilor atașate la cursul valutar în totalul activelor la aceeași

dată a alcătuit 34,3 la sută. Diferența ne semnificativă a acestor ponderi denotă faptul că riscul valutar direct este ne semnificativ.

Plasările în străinătate ale băncilor din Republica Moldova la 31.12.2019, conform datelor prezentate de bănci, au constituit 9 775,4 milioane lei, majorându-se cu 880,0 milioane lei (9,9 la sută) comparativ cu finele anului precedent și reprezintă 10,8 la sută din totalul activelor băncilor și 85,0 la sută din fondurile proprii. Cel mai mult s-au majorat plasările în Germania cu 852,6 milioane lei (22,9 la sută). Detaliile sunt prezentate în tabelul A.15.

La situația din 31.12.2019, cea mai mare pondere în total plasări pe sector a revenit Germaniei – 46,8 sută, SUA – 15,0 la sută, Franței – 13,2 la sută și Austriei – 11,0 la sută, detaliile sunt prezentate în graficul 4.18.

Conform Regulamentului cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale, băncile micșorează fondurile proprii cu mărimea reducerilor formate, luând în considerare ratingul atribuit de agențiile internaționale pe țări și pe bănci.

4.2 Activitatea de supraveghere a BNM

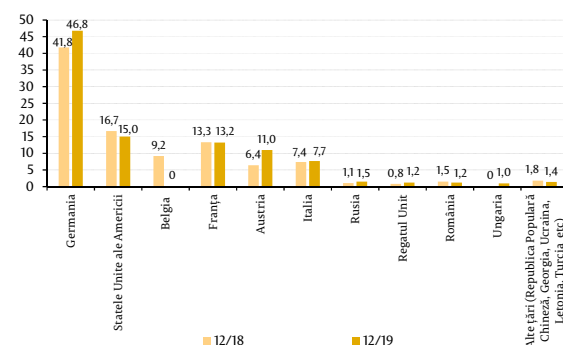
Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei (BNM) a menținut eforturile pentru asigurarea unei guvernări corporative sănătoase, transparentizarea acționariatului, atragerea potențialilor investitori și diminuarea riscurilor la care sunt expuse băncile, în vederea menținerii unui sector bancar stabil.

Domeniile principale pe care a fost axat procesul de supraveghere bancară în anul 2019, conform priorităților setate, au fost: calitatea și transparența acționarilor; guvernanta internă a băncilor, managementul riscului și procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP); activitatea de creditare, riscul de credit și expunerile față de persoanele afiliate; riscul asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor (TIC); combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Activitățile de supraveghere au fost desfășurate atât prin intermediul controalelor pe teren cât și din oficiu, cu utilizarea tuturor instrumentelor de supraveghere disponibile Băncii Naționale.

Începând cu anul 2019, BNM efectuează supravegherea băncilor în baza procesului de supraveghere și evaluare SREP, acesta fiind principalul instrument de supraveghere prudențială al BNM. În cadrul procesului SREP are loc evaluarea următoarelor aspecte: analiza modelului de afaceri; evaluarea cadrului de administrare a activității băncii și a mecanismelor de control intern; evaluarea riscurilor de capital; evaluarea riscurilor de lichiditate; evaluarea adecvării fondurilor proprii ale băncii; evaluarea adecvării resurselor de lichiditate ale băncii; evaluarea generală SREP. Urmare evaluării SREP, BNM poate aplica măsuri de supraveghere, precum și măsuri de intervenție timpurie, după caz.

Graficul 4.18: Structura plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (%)

Sursa: BNM

Controale din oficiu

Banca Națională realizează supravegherea din oficiu în baza programului anual de supraveghere prudencială. Pentru anul 2019, programul de supraveghere prudencială a inclus diverse acțiuni cu caracter curent (monitorizarea indicatorilor-cheie, analiza rapoartelor financiare prezentate de bănci, a rapoartelor auditului extern, monitorizarea planurilor de remediere ale băncilor prezentate ca urmare a controalelor pe teren), precum și acțiuni în vederea elaborării raportului SREP (evaluarea modelului de afaceri, analiza rapoartelor elaborate de către subdiviziunile de audit, inclusiv conformitatea, riscurile, evaluarea planurilor de redresare etc.).

În anul 2019, riscul de credit a rămas unul din domeniile importante ale priorităților de supraveghere. BNM a examinat, zilnic, din oficiu portofoliul de credite al fiecărei bănci în baza Registrului Riscului de Credit cu scopul supravegherii și identificării practicilor imprudente. În cazul clasificării creditelor contrar reglementărilor în vigoare, BNM a solicitat înlăturarea încălcărilor depistate.

Ca rezultat al acțiunilor de monitorizare și transparentizare realizate de către BNM, în anul 2019 au fost aplicate măsuri sancționatoare unor acționari ai B.C. „ENERGBANK” S.A. și „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A. care nu au respectat cerințele legislației corespunzătoare. Astfel, a fost constatată activitatea concertată a unor grupuri de acționari care posedau cumulativ dețineri calificate în capitalul băncilor fără a dispune de aprobarea prealabilă a Băncii Naționale, cu suspendarea de drept a exercițiului unor drepturi ale acționarilor respectivi; ulterior au fost suspendate unele drepturi ale unor acționari de dețineri calificate în capitalul social al B.C. „ENERGBANK” S.A., pentru nerespectarea de către aceștia a cerințelor privind adecvarea și soliditatea financiară stipulate în Legea privind activitatea băncilor și actele normative în vigoare.

Totodată, pe parcursul anului 2019, în structura acționariatului a trei bănci sistemice au survenit schimbări majore:

- la 22.01.2019, Comitetul executiv al BNM a acordat aprobarea prealabilă pentru achiziționarea de către „Doverie-Invest” S.A. (Bulgaria) a deținerii calificate în capitalul social al BC „Moldindconbank” S.A. în mărime de 63,89 la sută. În februarie 2019, pachetul menționat de acțiuni a fost achiziționat de către Agenția Proprietății Publice. Ulterior, în cadrul licitației pachetul de acțiuni în mărime de 63,89 la sută din capitalul social al BC „Moldindconbank” S.A. a fost vândut către „Doverie-Invest” S.A. Pe parcursul anului 2019, acționarul „Doverie-Invest” S.A. și-a majorat deținerea calificată până la 77,63 la sută, ca urmare a finalizării ofertei de preluare obligatorie a acțiunilor băncii (13,73 la sută) și achiziționării deținerii de la alți acționari ai băncii (0,01 la sută);
- la 28.02.2019, Comitetul executiv al BNM a eliberat aprobarea prealabilă pentru achiziționarea deținerii calificate în mărime de 48,37 la sută din capitalul social al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. de către grupul de persoane

constituit din „HEIM PARTNERS LIMITED” și alți 5 acționari ai băncii în baza Contractului de uzufruct încheiat. Astfel, consorțiul de investitori format din BERD, Invalda INVL și Horizon Capital prin intermediul „HEIM PARTNERS LIMITED” controlează 48,37 la sută din capitalul social al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.;

- la 10.07.2019, Comitetul executiv al BNM a aprobat achiziționarea de către OTP Bank Nyrt., Ungaria, a pachetului de control de acțiuni (mai mult de 50 la sută) din capitalul social al Mobiasbanca – OTP Group S.A. Astfel, în contextul înregistrării dreptului de proprietate al noului acționar OTP BANK Nyrt a fost modificată denumirea oficială a băncii în Mobiasbanca – OTP Group S.A., înregistrat statutul băncii în redacție nouă, înregistrată noua componență a Consiliului Băncii, precum și președintele Comitetului de Direcție – CEO.

Banca Națională va acționa în continuare în conformitate cu legislația în vigoare și cu cele mai bune practici internaționale, aplicând toate instrumentele atribuite prin lege și statut, în vederea sporirii nivelului de transparență a structurii de proprietate și asigurării unui management prudent și sănătos al băncilor licențiate.

Controale pe teren

În perioada anului 2019, la băncile licențiate au fost efectuate 7 controale pe teren, din care 2 controale complexe și 5 controale tematice. Pe parcursul anului 2019 au fost aplicate 6 sancțiuni, dintre care: avertismente față de 4 bănci și față de 2 persoane cu funcții cheie.

Deciziile de aplicare a sancțiunilor și a prescripțiilor au fost adoptate ca rezultat al constatării încălcărilor și deficiențelor, în principal, ce țin de următoarele:

- lipsa procedurilor clare privind cunoașterea proprietarilor direcți, indirecti ai acționarilor băncii, a beneficiarilor efectivi, inclusiv cunoașterea de către bancă a eventualelor activități concertate ale acestora;
- deficiențe în cadrul de administrare al băncii (nerevizuirea anuală a actelor interne ale băncii, neasigurarea efectuării auditului tuturor activităților/ operațiunilor externalizate, prezentarea la BNM a rapoartelor cu unele date eronate);
- existența altor încălcări și neajunsuri în domeniile: regimului rezervelor obligatorii și sistemului de management al securității informației.

Totodată, menționăm că în anul 2019 au fost efectuate 186 controale la unitățile de schimb valutar, dintre care 172 controale planificate și 14 controale inopinate, inclusiv 1 control planificat la punctele de schimb valutar ale hotelurilor. Ca rezultat al încălcărilor și deficiențelor constatate în cadrul controalelor pe teren efectuate la unitățile de schimb valutar, acestora le-au fost aplicate 33 sancțiuni (4 decizii de suspendare a activității, 1

decizie de retragere a licenței, 5 decizii de aplicare a amenzii, 22 sancțiuni prin emiterea avertismentelor în scris).

Deciziile cu privire la aplicarea sancțiunilor unităților de schimb valutar (altele decât băncile) au fost adoptate în urma constatării încălcărilor și deficiențelor, de bază fiind:

- raportarea cu erori/ neraportarea/ modificarea informației privind cursurile de cumpărare/ vânzare a principalelor valute stabilite de către casele de schimb valutar;
- încălcări legate de dispoziția de curs și a procedurilor interne privind modalitatea de modificare a cursurilor;
- încălcări legate de desfășurarea activității USV fără înștiințarea BNM.

Supravegherea intensivă și intervenția timpurie

Pe data de 4 aprilie 2019, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a ridicat regimul de supraveghere intensivă a BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. și a revocat măsurile prescrise în perioada supravegherii speciale. Decizia a fost luată după ce s-a constatat că banca asigură transparentizarea structurii acționariatului, urmare achiziționării a 41,09 la sută din capitalul social al băncii de către HEIM PARTNERS LIMITED, format dintr-un consorțiu internațional de investitori: BERD, Invalda INVL, Horizon Capital. În același timp, din 21.03.2019 și-a început exercitarea mandatului Consiliul BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A., în componența aleasă prin hotărârea Adunării generale ordinare anuale a acționarilor băncii din 22.11.2018. Pe data de 14 iunie 2019, BNM a aprobat cel de-al 7-lea membru al Consiliului băncii, componența acestuia devenind completă.

Referitor la BC „MOLDINDCONBANK” S.A., în anul 2019 banca a rămas sub regimul de intervenție timpurie, ca urmare a constatării activității concertate a unui grup de persoane care a achiziționat și deținea o cotă substanțială în capitalul social al băncii în mărime de 63,89 la sută, fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM, încălcând astfel prevederile Legii instituțiilor financiare. Perioada de desemnare a administratorilor temporari ai băncii a fost prelungită de două ori pe parcursul anului de referință.

La 18.01.2019, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis prelungirea cu trei luni a termenului de vânzare a acțiunilor nou-emise de către BC „Moldindconbank” S.A., ca pachet unic în mărime de 63,89 la sută din capitalul social al băncii. Ulterior, la 22.01.2019 a fost aprobată hotărârea Comitetului executiv al BNM, privind acordarea permisiunii prelabile pentru achiziționarea de către achizitorul potențial direct „Doverie-Invest” S.A. (Bulgaria) a deținerii calificate în mărime ce atinge și depășește nivelul de 50 la sută în capitalul social al băncii.

La data de 21.02.2019 a fost efectuată tranzacția de vânzare-cumpărare a pachetului unic de acțiuni nou-emise de către BC „Moldindconbank” S.A., în urma căreia Agenția

Proprietății Publice, în numele Guvernului Republicii Moldova, a achiziționat și înregistrat dreptul de proprietate asupra pachetului de acțiuni ce constituie 63,89 la sută din capitalul social al B.C. „Moldindconbank” S.A. La 18.03.2019, în cadrul licitației desfășurată pe piața reglementată a Bursei de Valori, compania „Doverie-Invest” S.A. a achiziționat pachetul de acțiuni sus-menționat la valoarea totală de 764,0 milioane lei, expus la vânzare de Agenția Proprietății Publice. Ulterior, aceasta a achiziționat încă 13,73 la sută și 0,013 la sută, actualmente deținând 77,63 la sută din totalul acțiunilor emise de BC „Moldindconbank” S.A.

Urmare desfășurării procesului de transparentizare a acționariatului bancar, Comitetul executiv al BNM la 11.01.2019 a adoptat două decizii privind „Banca de Finanțe și Comerț” S.A. și BC „ENERGBANK” S.A.

Astfel, referitor la „Banca de Finanțe și Comerț” S.A., Banca Națională a constatat că un grup de persoane acționează concertat în raport cu banca, care a achiziționat și posedă o deținere calificată (cotă substanțială) în capitalul social al băncii în mărime de 36,15 la sută, fără permisiunea prealabilă scrisă a Băncii Naționale, încălcându-se prevederile Legii privind activitatea băncilor. Ca urmare, prin efectul legii a fost suspendat exercitiul unor drepturi ale acestor acționari (drepturile de vot, de convocare și desfășurare a adunării generale a acționarilor, de a introduce chestiuni în ordinea de zi, de a propune candidați pentru membrii consiliului societății, ai organului executiv și de a primi dividende). Acționarii în cauză urmau să înstrăineze acțiunile lor în termenele prevăzute de legislație.

Referitor la B.C. „ENERGBANK” S.A., Banca Națională a constatat, de asemenea, activitatea concertată a unui grup de acționari cu deținere calificată în mărime de 52,55 la sută în capitalul băncii, fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM, devenind incidente efectele legii privind suspendarea exercitiului unor drepturi ale acționarilor. Acești acționari urmau să înstrăineze acțiunile deținute în capitalul social al BC „ENERGBANK” S.A. în termenele prevăzute de legislație.

De asemenea, ca rezultat al evaluării efectuate de către Banca Națională, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis la 11.01.2019 aplicarea măsurilor în vederea suspendării exercitării unor drepturi ale unui acționar direct de deținere calificată în mărime de 3,98 la sută în capitalul social al B.C. „ENERGBANK” S.A., pentru nerespectarea de către acesta a cerințelor privind adecvarea și soliditatea financiară, prevăzute la art. 48 din Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017. Acționarul vizat urma, în termenul prevăzut de legislație să înstrăineze acțiunile deținute în capitalul social al B.C. „ENERGBANK” S.A.

Astfel, luând în considerare mărimea pachetului de acțiuni ce depășește 50 la sută din capitalul băncii, BNM a dispus în privința B.C. „ENERGBANK” S.A. aplicarea măsurilor de intervenție timpurie în conformitate cu Legea privind redresarea și rezoluția băncilor. O parte din membrii organului de conducere al băncii, rămasă în funcție, a fost completată cu administratori temporari desemnați

de BNM în scopul asigurării unei guvernante prudente a activității băncii în perioada de soluționare a deficiențelor identificate în structura de proprietate a băncii.

Ulterior, în luna aprilie 2019, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis prelungirea cu trei luni a termenului de înstrăinare de către deținători a acțiunilor B.C. „ENERGBANK” S.A. și, respectiv, ale „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A.

În luna iulie 2019 a expirat termenul de înstrăinare a acțiunilor deținute de unii acționari ai B.C. „ENERGBANK” S.A. și ai „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A. ale căror drepturi au fost suspendate urmare a deciziilor Comitetului executiv al BNM.

Astfel, au devenit incidente prevederile art. 521 din Legea nr.202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor, în partea ce ține de procedura de anulare a acestor acțiuni, precum și de emiteri și vânzare a acțiunilor nou-emise. Prin decizia organului executiv al B.C. „ENERGBANK” S.A. și „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A. au fost anulate acțiunile cu dreptul de vot suspendat ale „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A. și o parte din acțiunile cu dreptul de vot suspendat ale B.C. „ENERGBANK” S.A., fiind emise altele noi în aceleași sume, cu expunerea ulterioară la vânzare pe piața bursieră pe un termen de trei luni.

Pentru acțiunile nou-emise care nu au fost înstrăinate în termen de trei luni au devenit incidente prevederile art. 521, alin. (15) din Legea nr.202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor, asupra expunerii spre vânzare pe piața reglementată a acțiunilor nou-emise și înscrise pe contul băncilor, ca acțiuni separate, pentru o perioadă de până la șase luni.

Băncile aflate în proces de lichidare

La situația din 31.12.2019, în proces de lichidare silită erau 5 bănci. Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a aprobat Dările de seamă privind încheierea procesului de lichidare a Băncii „Guinea” S.A. și a BCA „Întreprinzbankă”.

Cu privire la procesul de lichidare a Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A., inițiat în anul 2015, menționăm că, având ca scop recuperarea mijloacelor bănești ale acestor bănci, pe parcursul anului 2019, lichidatorii au conlucrat cu organele de urmărire penală, au întreprins măsuri organizatorice privind comercializarea activelor aflate în proprietatea și posesia băncilor și au continuat lucrul cu debitorii băncilor. Ca urmare, la sfârșitul anului 2019, erau în derulare 90 de acțiuni în instanțele de judecată, în vederea recuperării mijloacelor acordate anterior de bănci, în valoare totală de 4 244,6 milioane lei. Totodată, în gestiunea organelor de urmărire penală erau 50 de dosare penale intentate în baza sesizărilor lichidatorilor.

Ca rezultat al acțiunilor întreprinse de lichidatori pe parcursul procesului de lichidare a celor trei bănci, au fost încasate mijloace bănești în suma totală de 2 387,7 milioane lei, inclusiv în anul 2019 – 669,3 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 518,6

milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 132,9 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 17,8 milioane lei). Mijloacele obținute în cadrul procesului de lichidare a băncilor au fost utilizate pentru onorarea creanțelor aferente creditelor de urgență acordate Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A., până la numirea lichidatorilor băncilor respective. Astfel, până la data de 31.12.2019, au fost rambursate mijloace în mărime de 2 388,9 milioane lei, inclusiv în anul 2019 – 639,0 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 502,5 milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 123,5 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 13,0 milioane lei).

4.3 Evaluarea riscurilor sectorului bancar

Supravegherea macroprudențială

În vederea prevenirii acumulării de riscuri sistemice și în vederea asigurării stabilității sectorului bancar, Banca Națională a Moldovei efectuează periodic testări la stres și studii de sensibilitate, care reprezintă instrumente de supraveghere macroprudențială utilizate pentru evaluarea rezilienței sectorului bancar la potențiale șocuri. Testările la stres utilizate de Banca Națională se axează pe scenariile aferente riscului de credit, riscului de lichiditate, riscului ratei dobânzii și riscului ratei de schimb valutar, precum și combinațiile dintre acestea. Testările la stres se efectuează în baza informațiilor raportate de bănci și evaluează impactul șocurilor simulate la nivel de sector bancar, pe grupe de bănci și pe bănci individuale.

Rezultatele testărilor la stres derulate la nivelul sectorului bancar denotă că băncile din Republica Moldova sunt suficient capitalizate și capabile să facă față majorității șocurilor simulate. În același timp băncile continuu întreprind măsurile necesare pentru menținerea calității portofoliilor de credite, ceea ce le va permite diminuarea pierderilor în cazul unui scenariu de șoc advers.

În ceea ce privește riscul de lichiditate, rezultatele testării la stres confirmă nivelul înalt de lichiditate al sectorului bancar, băncile fiind capabile să reziste retragerilor de depozite la rate maxime istorice, iar deficite de lichiditate, pentru scenariile de stres test aplicate, nu au fost înregistrate.

De asemenea, în scopul evaluării potențialelor riscuri care ar putea afecta stabilitatea sectorului și a fiecărei bănci, Banca Națională efectuează studiul privind identificarea vulnerabilităților sectorului bancar. Rezultatele nu indică asupra unui nivel alarmant de vulnerabilitate atât pe sector, cât și pe bănci individuale.

În vederea captării opiniei managerilor de riscuri din cadrul băncilor, Banca Națională a Moldovei derulează un sondaj semestrial privind riscul sistemic. Conform opiniei respondenților în perioada de referință, probabilitatea materializării riscurilor-cheie în sistemul financiar, în termen scurt, a fost în diminuare.

În scopul determinării condițiilor de finanțare și a profilului de risc al sectoarelor finanțate de către băncile din Republica Moldova, BNM derulează trimestrial sondajul privind creditarea bancară. Rezultatele sondajului au indicat trendul de relaxare ușoară a standardelor de creditare și a termenelor contractelor de credit pentru persoane juridice și o relaxare ușoară dar persistentă pentru persoane fizice, pe parcursul anului 2019. Conform respondenților, principalul factor ce a influențat tendințele respective a fost presiunea concurenței. În perioada examinată, cererea pentru credite, atât din partea întreprinderilor cât și din partea populației, a menținut un trend crescător. Pe termen scurt, băncile anticipau o majorare ușoară a cererii pentru credite din partea ambelor categorii de debitori, concomitent cu o relaxare a standardelor aplicate populației și o relaxare ușoară a standardelor aplicate întreprinderilor.

Instrumente de politică macroprudențială

În vederea creșterii rezilienței băncilor la eventuale evoluții adverse, precum și în scopul realizării obiectivului strategic de consolidare a funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială, Banca Națională a Moldovei în calitate de autoritate de supraveghere aplică setul de instrumente de supraveghere macroprudențială pentru băncile din Republica Moldova.

Astfel, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a stabilit ratele amortizoarelor de capital aplicate băncilor din Republica Moldova la situația de la finele anului 2019, după cum urmează:

- Rata amortizorului de conservare a capitalului, aplicată tuturor băncilor, s-a menținut la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor.
- Rata amortizorului anticiclic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor. Rata respectivă a fost stabilită luând în considerare lipsa riscurilor sistemice ciclice legate de creșterea excesivă a creditării.
- Rata amortizorului de risc sistemic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 1,0 la sută sau 3,0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor, în funcție de structura acționariatului băncii respective.
- În vederea asigurării unei tratări adecvate a riscurilor structurale ale sectorului bancar din Republica Moldova, Banca Națională a Moldovei stabilește băncile care sunt societăți de importanță sistemică. În baza studiului dat și în conformitate cu p. 53 din Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital, Banca Națională a stabilit ratele amortizorului aferent societăților de importanță sistemică, pentru bănci identificate ca societăți de tip O-SII din Republica Moldova, după cum urmează:

1. 1,5 la sută pentru BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.,
2. 1,0 la sută pentru BC „Moldindconbank” S.A.,

3. 1,0 la sută pentru B.C. „VICTORIABANK” S.A.,
4. 0,5 la sută pentru MOBIBANCA-OTP Group S.A.

Prin urmare, la finele anului 2019 cerința privind rata fondurilor proprii pentru băncile din Republica Moldova variază între 13,5 la sută și 17,0 la sută, în funcție de structura acționariatului și de importanța sistemică a băncii.

4.4 Combaterea spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională a Moldovei asigură reglementarea și controlul modului de executare a cadrului normativ aferent domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului la nivelul băncilor, prestatorilor de servicii de plată nebankari și unităților de schimb valutar (altele decât băncile).

Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a continuat activitățile de consolidare a mecanismului de supraveghere a entităților raportoare în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului în scopul minimizării riscurilor aferente acestui domeniu, atât prin alocarea de resurse umane suplimentare, cât și prin îmbunătățirea continuă a experienței angajaților BNM în domeniul de activitate.

Totodată, Banca Națională a Moldovei a asigurat supravegherea entităților raportoare în cadrul controalelor pe teren (complexe sau tematice), precum și prin efectuarea acțiunilor de supraveghere la distanță (din oficiu). În acest scop, pentru verificarea implementării cerințelor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului de către entitățile supravegheate, au fost efectuate pe teren: 4 controale complexe și 3 controale tematice la bănci, 2 controale la prestatorii de servicii de plată nebankari și 151 controale la unitățile de schimb valutar. Pentru minimizarea riscurilor la o etapă timpurie, au fost intensificate, de asemenea, acțiunile de supraveghere *off-site*, prin sporirea numărului solicitărilor de informații, analize ale tranzacțiilor și activităților clienților entităților raportoare, în funcție de profilul de risc al instituțiilor și nivelul riscului de spălare a banilor și de finanțare a terorismului asociat clienților.

În contextul identificării unor situații de neconformitate cu prevederile legislației din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, Banca Națională a Moldovei a atenționat și a făcut recomandări, a aplicat sancțiuni și a informat Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.

Suplimentar, în perioada anului 2019, sistemul național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului a fost supus evaluării de către experții Comitetului MONEYVAL (Consiliul European), fiind întocmit astfel cel de-al 5-lea Raport de evaluare a Republicii Moldova privind implementarea standardelor internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor

și finanțării terorismului. Raportul³⁶ de evaluare este calificat drept un aspect pozitiv pentru imaginea țării, dar și pentru activitatea sistemului bancar din Republica Moldova, în special aferentă relațiilor corespondente ale băncilor licențiate cu instituțiile internaționale.

Pornind de la necesitatea identificării și evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțării terorismului, în perioada septembrie - decembrie 2019, la băncile licențiate a fost efectuat al 2-lea exercițiu de audit extern în scopul verificării și evaluării adecvării și implementării politicilor și procedurilor interne în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului pentru perioada 1 septembrie 2018 - 1 septembrie 2019. Acest exercițiu urmărește îmbunătățirea sistemului de control intern al băncilor și asigură evidențierea eventualelor vulnerabilități la nivelul unor procese sau segmente de activitate.

De asemenea, în perioada 20-22 mai 2019 și 4-6 iunie 2019, în baza curriculumului disciplinar elaborat în cadrul Centrului de Excelență în Economie și Finanțe, Centrul de formare continuă FINPractice, reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei și-au împărtășit experiența și cunoștințele acumulate prin instruirea angajaților băncilor comerciale, prestatorilor de servicii de plată nebankari și a altor participanți (profesori și studenți) în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

În același timp, pe parcursul anului, au fost desfășurate mai multe acțiuni în scopul implementării soluției IT privind transparența acționarilor și analiza la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cu suportul USAID. Astfel, au fost întocmite mai multe documente (Solicitări de informație, Caiet de sarcini, Documente de tender etc.) care au scop de a pregăti și a iniția o achiziție publică, pentru procurarea soluției informatice menționate.

În conformitate cu bunele practici în materie de supraveghere, Banca Națională a Moldovei a continuat acțiunile menite să sporească activitățile de cooperare și a derulat schimburi de informații cu Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și cu alte instituții și autorități de supraveghere din Republica Moldova și din străinătate, precum și a contribuit la îmbunătățirea cadrului național în domeniu, prin avizarea mai multor acte normative.

³⁶<https://www.coe.int/en/web/moneyval/jurisdictions/moldova>

Capitolul 5

Sistemul de plăți

5.1 Reglementarea și supravegherea sistemelor de plăți

În conformitate cu *Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, reglementarea și supravegherea infrastructurilor pieței financiare în Republica Moldova este una din atribuțiile de bază ale Băncii Naționale.

Această atribuție este realizată în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, cu recomandările, principiile, standardele din acest domeniu emise de Banca Reglementelor Internaționale, Banca Centrală Europeană, Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială.

Pe parcursul anului 2019, au avut loc mai multe schimbări normative în domeniul sistemelor de plăți. Astfel, a fost aprobat noul *Regulament cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI)*, care înglobează cerințele generale privind participarea la SAPI, desfășurarea activității în cadrul SAPI, gestiunea riscurilor aferente sistemului, suspendarea și încetarea activității în cadrul SAPI. Totodată, prin noul regulament este permisă participarea prestatorilor de servicii de plată nebankari (societăți de plată, societăți emitente de monedă electronică și furnizori de servicii poștale) în cadrul SAPI.

În contextul participării prestatorilor de servicii de plată nebankari la SAPI au fost operate modificări în *Regulamentul cu privire la transferul de credit*, fiind stabilită obligativitatea acestora de a atribui coduri IBAN conturilor utilizatorilor, cerințe de raportare a efectuării și/sau recepționării fiecărui transfer internațional prin furnizarea copiilor mesajelor de plată către Banca Națională a Moldovei (BNM).

În vederea aplicării prevederilor art. 50 alin. (6) și (7) din *Legea nr. 114/2012 privind serviciile de plată și moneda electronică* care acordă dreptul BNM de a stabili valoarea comisioanelor aplicate pentru acceptarea cardurilor de plată, precum și pentru operațiunile ce presupun utilizarea SAPI, a fost adoptată Hotărârea CE nr. 180/2019 prin care s-au stabilit limite la comisionul aplicat de către prestatori pentru acceptarea plăților cu carduri de plată destinate bugetelor componente ale bugetului public național, precum și limite la tarifele aplicate plătitorilor de către participanții SAPI pentru ordinele de plată recepționate electronic și care presupun utilizarea SAPI.

Conform Politicii de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova (aprobată prin Hotărârea Comitetului executiv nr. 299 din 27 octombrie 2016), obiectivul de bază al supravegherii efectuate

de BNM este promovarea eficienței și stabilității sistemului de plăți din țară. În contextul obiectivului de bază, supravegherii de către Banca Națională sunt supuse elementele sistemului de plăți în Republica Moldova, a căror funcționare stabilă și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară, implementarea politicii monetare și promovarea încrederii publicului în efectuarea plăților fără numerar.

În domeniul supravegherii sistemelor de plăți și de decontări, supravegherii sunt supuse:

1. Sistemele de plăți și decontări (sistemele de plăți de mare valoare și sistemele de plăți de mare volum și mică valoare);
2. Sistemele de compensări și decontări ale valorilor mobiliare;
3. Remiterile de bani;
4. Instrumentele de plată;
5. Sistemele automatizate de servire la distanță.

La exercitarea funcției de supraveghere, BNM acordă o atenție sporită sistemelor care procesează, compensează și decontează plăți de mare valoare și prezintă un risc substanțial în cazul unui eșec operațional sau de decontare. Totodată, BNM asigură atenția corespunzătoare tuturor componentelor sistemului de plăți supuse supravegherii.

5.2 Licențierea, reglementarea și supravegherea activității de prestare a serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice

Conform *Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*, BNM licențiază, reglementează și supraveghează activitatea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică.

Procesul de licențiere a prestatorilor de servicii de plată nebankari (societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică și furnizorii de servicii poștale) și cel de înregistrare a agenților de plată are loc cu respectarea unui set de cerințe, ce asigură o abordare uniformă și competitivă de acces la activitatea de prestare a serviciilor de plată și de desfășurare a acesteia pe teritoriul Republicii Moldova.

La situația din 31.12.2019, în Republica Moldova activau șapte prestatori de servicii de plată nebankari, dintre care o societate de plată, un furnizor de servicii poștale și cinci societăți emitente de monedă electronică.

Cadrul normativ elaborat de BNM în contextul activității de prestare a serviciilor de plată vine să alinieze reglementările interne de profil la regulile europene, concretizându-se în

adoptarea actelor normative necesare desfășurării activității pe piața de prestare a serviciilor de plată. Acest cadru reprezintă un sprijin esențial pentru sporirea numărului serviciilor de plată moderne și sigure, creșterea gradului de concurență pe piața serviciilor de plată datorită accesului pe piață a prestatorilor nebancari, favorizând astfel eficiența și o calitate mai bună, reducerea costurilor serviciilor, precum și atingerea unui nivel înalt de efectuare a plăților fără numerar și reducerea numerarului în circulație.

În vederea racordării la prevederile *Legii nr. 208/2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative* și în contextul implementării soluției informatice pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare, în anul 2019 a fost aprobat un nou *Regulament cu privire la activitatea prestatorilor de servicii de plată nebancari*.

Totodată, conform dispozițiilor *Legii nr. 208/2018*, în anul 2019 a fost aprobat *Regulamentul cu privire la activitatea de creditare a prestatorilor de servicii de plată nebancari*, conform căruia a fost extinsă aria de activitate a prestatorilor de servicii de plată nebancari, prin permiterea de a acorda credite utilizatorilor serviciilor acestora, doar dacă creditele respective sunt exclusiv legate de serviciile de plată și numai în cazul facilitării efectuării serviciilor de plată.

Întru perfecționarea reglementărilor pentru prestatorii de servicii de plată nebancari aferente exigențelor, condițiilor și restricțiilor privind dobândirea/majorarea participațiunilor calificate în capitalul social al acestora, detalierii criteriilor de evaluare a potențialilor achizitori de participațiuni calificate, precum și monitorizarea calității acționariatului, în anul 2019 a fost aprobat *Regulamentul cu privire la participațiuni în prestatorii de servicii de plată nebancari*.

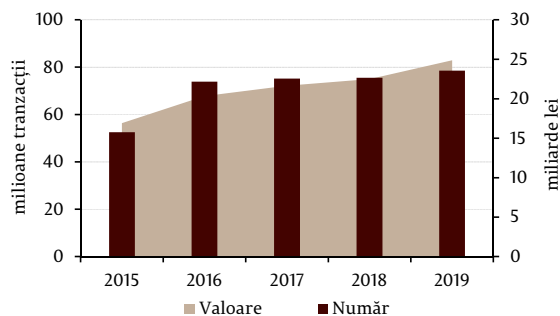
De asemenea, a fost aprobat *Regulamentul privind controalele pe teren la prestatorii de servicii de plată nebancari și criteriile de aplicare a măsurilor de remediere și a sancțiunilor*, care conține prevederi privind informarea prestatorilor cu privire la modalitatea desfășurării controalelor pe teren, drepturile și obligațiile părților, aspectele aferente întocmirii rapoartelor privind rezultatele controalelor, criteriile de aplicare a măsurilor de remediere și a sancțiunilor.

În 2019 au fost efectuate 2 **controale pe teren la băncile licențiate**, în cadrul cărora a fost supuse verificării activitatea băncilor în conformare cu legislația aferentă sistemelor de plăți.

De asemenea, a fost realizată supravegherea din oficiu a activității băncilor, prin examinarea planurilor de măsuri privind înlăturarea încălcărilor și remedierea deficiențelor constatate în cadrul controalelor anterioare.

Pe parcursul anului 2019, au fost efectuate patru controale, dintre care trei **controale** pe teren și un control din oficiu, în cadrul cărora au fost supuse verificării **activitatea prestatorilor de servicii de plată nebancari licențiați**.

Graficul 5.1: Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari

Sursa: BNM

Urmare controalelor efectuate au fost înaintate propuneri și recomandări privind acțiunile necesare a fi întreprinse în scopul înlăturării încălcărilor și neajunsurilor depistate și, după caz, au fost dispuse măsuri de remediere și aplicate sancțiuni.

De asemenea, BNM a efectuat monitorizarea din oficiu a activității desfășurate de către prestatorii de servicii de plată, inclusiv prin monitorizarea continuă a activității acestora, analiza rapoartelor trimestriale prezentate la BNM, examinarea sesizărilor (reclamațiilor) ce țin de activitatea prestatorilor de servicii de plată, examinarea informațiilor publicate pe paginile web etc.

Pe parcursul anului 2019, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari, au fost efectuate 78,5 milioane de operațiuni de plată, cu 4,0 la sută mai mult față de 2018, în valoarea totală de 24,9 miliarde lei, cu 10,6 la sută mai mult față de 2018 (Graficul 5.1).

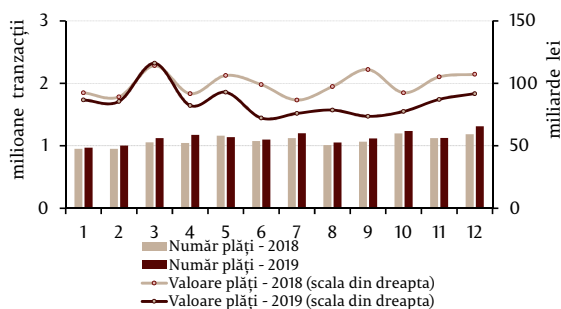
5.3 Sistemul automatizat de plăți interbankare

Sistemul automatizat de plăți interbankare (SAPI) reprezintă sistemul prin intermediul căruia sunt efectuate în mod automatizat plățile în lei moldovenești ale/prin intermediul participanților pe teritoriul Republicii Moldova. SAPI este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (sistemul CDN). Sistemul DBTR este destinat prelucrării plăților urgente și de mare valoare, iar sistemul CDN este destinat procesării plăților de mică valoare.

La finele anului 2019, în SAPI erau înregistrați 17 participanți și anume:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor, inclusiv în calitate de participant mandatat;
- Depozitarul central unic al valorilor mobiliare S.A.;
- Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar.

Graficul 5.2: Numărul și valoarea plăților procesate în SAPI

Sursa: BNM

În anul 2019, prin intermediul SAPI a fost procesat un volum total de 13,6 milioane tranzacții în valoare de 1,0 bilion lei, majorându-se ca număr cu 4,7 la sută și diminuându-se ca valoare cu 14,5 la sută comparativ cu anul 2018. Volumul mediu zilnic³⁷ al operațiunilor a constituit 53,4 mii de tranzacții în valoare de 4,0 miliarde lei. Volumul maxim al plăților decontate zilnic în SAPI a fost atins pe 24 decembrie 2019, fiind decontate 98,9 mii de plăți.

³⁷În anul 2019 au fost 254 zile operaționale.

În medie pe zi prin intermediul sistemului DBTR au fost decontate 5,3 mii de plăți, în valoare de 3,8 miliarde lei, iar prin sistemul CDN 48,1 mii plăți, în valoare de 255,0 milioane lei. Valoarea medie a unei plăți decontate în sistemul DBTR a constituit 716,2 mii lei, iar a unei plăți decontate în sistemul CDN – 5,3 mii lei.

În ceea ce privește structura plăților efectuate prin SAPI în anul 2019, se constată că tranzacțiile de plată efectuate de către participanți *în numele clienților* au fost preponderente (99,8 la sută din numărul tranzacțiilor decontate), însă valoarea totală a acestora rămâne a fi relativ scăzută (doar 33,5 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate).

Din punctul de vedere al structurii plăților efectuate *în numele clienților* de către participanții la SAPI, constatăm următoarea reprezentare:

- transferuri ordinare ale clienților – 52,7 la sută din numărul total al plăților;
- transferurile aferente plăților bugetare – 45,2 la sută;
- alte tipuri de plăți – 2,1 la sută.

Sub aspect valoric, tranzacțiile în SAPI efectuate *în numele clienților* au următoarea structură:

- transferuri ordinare ale clienților – 62,8 la sută din valoarea totală a plăților;
- transferurilor bugetare – 35,7 la sută;
- alte tipuri de plăți – 1,5 la sută.

Pe parcursul anului 2019, disponibilitatea medie a sistemului pentru participanți a constituit 99,9 la sută, ceea ce ilustrează măsura în care participanții la SAPI au avut capacitatea de a utiliza SAPI, fără incidente pe durata programului de funcționare.

5.4 Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare

Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare (DCU) este operațional din 31 iulie 2018 și este administrat (gestionat și operat) de către Depozitarul central unic de valori mobiliare.

Sistemul DCU reprezintă un sistem de decontare a valorilor mobiliare, care asigură prestarea de către Depozitarul central a serviciilor de înregistrare a valorilor mobiliare, de administrare centralizată, de decontare și, după caz, a serviciilor auxiliare. Sistemul DCU se bazează pe o tehnologie modernă de procesare directă, conectată la SAPI și oferă o infrastructură și servicii eficiente pentru decontarea tranzacțiilor cu valori mobiliare și înregistrarea drepturilor de proprietate asupra valorilor mobiliare.

La finele anului 2019, în cadrul sistemului DCU erau înregistrați 20 de participanți, dintre care:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar;
- 7 societăți de investiții.

În conformitate cu *Legea nr. 234/2016 cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare*, pe parcursul anului 2019 societățile de registru și emitenții care țineau registrul deținătorilor de valori mobiliare de sine stătător au transmis către DCU, până la 1 mai 2019, registrele deținătorilor de valori mobiliare ale băncilor și societăților de asigurare. Registrele deținătorilor de valori mobiliare ale entităților admise spre tranzacționare pe piața reglementată și în cadrul unui sistem multilateral de tranzacționare, altele decât bănci și societăți de asigurare, au fost transmise către DCU până la 15 decembrie 2019.

Servicii de înregistrare a valorilor mobiliare prestate de DCU

La finele anului 2019, în sistemul DCU erau înregistrate 240,4 milioane valori mobiliare de tip VMS și CBN la valoarea nominală de 28,9 miliarde lei.

Totodată, conform datelor prezentate de DCU la finele anului 2019, în sistemul DCU erau înregistrate 290,6 milioane valori mobiliare corporative (VMC), dintre care 288,7 milioane acțiuni ordinare și 1,9 milioane acțiuni preferențiale. Valoarea totală a VMC a constituit pentru perioada de referință 5,6 miliarde lei, dintre care 99,9 la sută din valoarea totală a VMC reprezentau acțiunile ordinare.

Servicii de decontare

Pe parcursul anului 2019, în sistemul DCU au fost decontate 6,4 mii ordine de transfer în valoare de 315,6 miliarde lei. Din luna mai 2019, în cadrul sistemului DCU au început a fi decontate tranzacții pe piața valorilor mobiliare corporative, cum ar fi: tranzacții bursiere, tranzacții OTC.

5.5 Instrumentele de plată fără numerar

Instrumentele de plată fără numerar sunt componente esențiale ale sistemului de plăți, iar Banca Națională efectuează supravegherea lor în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora.

Din ansamblul instrumentelor de plată, cele mai utilizate de către populație (persoane fizice) sunt cardurile de plată. De menționat, că BNM întreprinde măsuri relevante, de comun acord cu alte autorități și instituții naționale, în vederea promovării utilizării instrumentelor de plată fără numerar și combaterii evaziunii fiscale.

Cardurile de plată

Numărul cardurilor³⁸ aflate în circulație la finele anului 2019 a constituit 2,0 milioane unități și a înregistrat o creștere de 3,9 la sută comparativ cu finele anului 2018, atingând cel mai înalt nivel de până acum (Graficul 5.3).

Pe fundalul majorării numărului cardurilor aflate în circulație, numărul cardurilor *active*³⁹ a avut o creștere de 3,2 la sută față de finele anului 2018, iar ponderea cardurilor active din numărul total de carduri aflate în circulație nu a suferit modificări semnificative, constituind 61,0 la sută. De menționat că această rată a utilizării cardurilor este practic constantă pe parcursul ultimilor ani.

În ceea ce ține de soluția tehnică a cardurilor de plată, numărul cardurilor de proximitate (contactless) a înregistrat o creștere de 44,1 la sută față de anul 2018. Creșterea rapidă a ponderii acestor tipuri de carduri în numărul total de carduri deținute a contribuit la înlocuirea treptată a cardurilor hibride care, la rândul lor, au substituit anterior cardurile cu bandă magnetică. Astfel, în anul 2019 *cardurile contactless* dețin ponderea majoră (69,2 la sută) din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. *Cardurile hibride* (card cu microprocesor și bandă magnetică), al căror numărul a înregistrat o scădere de 33,1 la sută față de finele anului 2018, dețin o pondere de 30,4 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. *Cardurile cu bandă magnetică* dețin o cotă tot mai nesemnificativă, ajungând la nivelul de doar 0,3 la sută din numărul total de carduri aflate în circulație, chiar dacă la finele anului 2014 aceste tipuri de carduri aveau ponderea cea mai însemnată (55,1 la sută). *Cardurile virtuale* dețin o cotă modestă de doar 0,1 la sută, fără variații semnificative pe parcursul ultimilor ani.

Pe parcursul anului 2019, prin intermediul cardurilor de plată emise de prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova au fost efectuate, atât în țară, cât și peste hotare, 79,2 milioane operațiuni în valoare de 69,4 miliarde lei, în creștere față de anul 2018 cu 31,0 la sută ca număr și cu 20,0 la sută ca valoare.

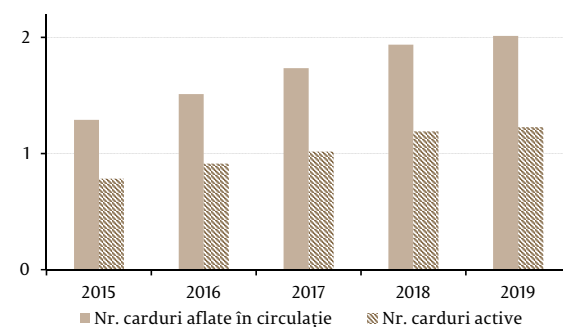
Din volumul total al operațiunilor efectuate cu cardurile emise în țară, 64,3 la sută au reprezentat plăți fără numerar, iar 35,7 la sută – retrageri de numerar. Cel mai înalt ritm de creștere a fost înregistrat la evoluția numărului plăților fără numerar, în creștere cu 51,0 la sută față de anul precedent, în timp ce numărul retragerilor de numerar s-a majorat cu 5,7 la sută față de anul 2018.

Zilnic, cu cardurile de plată emise în Republica Moldova sunt efectuate în medie 77,4 mii retrageri de numerar și circa 139,5 mii plăți fără numerar. Valoarea medie a unei retrageri de numerar a atins în anul 2019 cifra de 1 848 lei, în creștere cu 8,3 la sută față

³⁸Suport de informație standardizat și, după caz, personalizat prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare și/sau a unor alte coduri care permit identificarea sa, în funcție de tipul cardului de plată are acces la distanță la contul de plăți la care este atașat cardul de plată în vederea efectuării operațiunilor de plată.

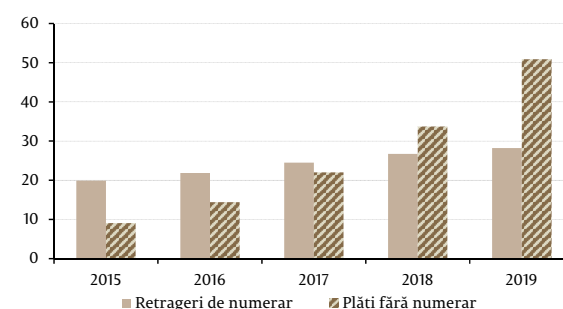
³⁹Card de plată prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de gestiune.

Graficul 5.3: Numărul cardurilor de plată aflate în circulație (milioane unități)

Sursa: BNM

Graficul 5.4: Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova (milioane operațiuni)

Sursa: BNM

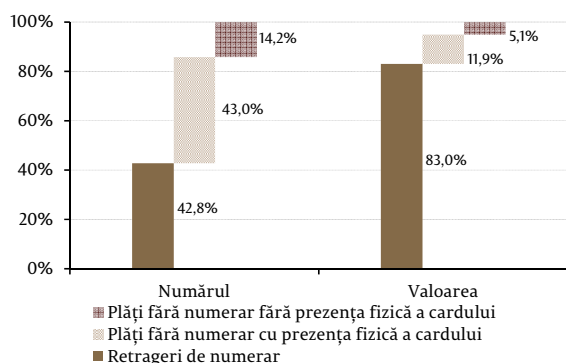
de anul 2018. Totodată, o plată fără numerar în medie a avut o valoare de 338 lei, diminuându-se cu 7,1 la sută față anul 2018.

Operațiunile domestice⁴⁰ efectuate cu cardurile de plată emise de prestatorii de servicii de plată licențiați reprezintă 82,5 la sută (65,3 milioane operațiuni) din numărul total al tranzacțiilor efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova.

Din totalul operațiunilor domestice, ponderea plăților fără numerar a constituit ca număr 57,2 la sută (47,4 la sută pentru anul 2018) și ca valoare 17,0 la sută (13,5 la sută pentru anul 2018).

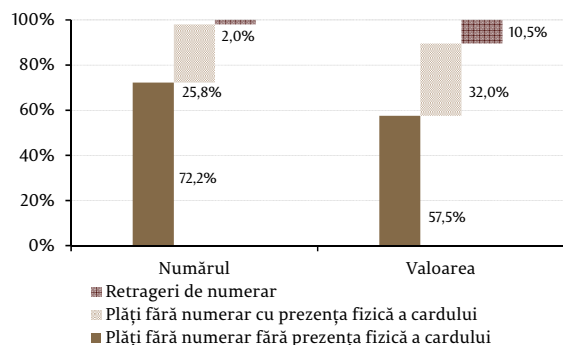
Zilnic, pe teritoriul Republicii Moldova sunt efectuate cu cardurile de plată autohtone în medie 76,6 mii retrageri de numerar și circa 102,3 mii plăți fără numerar. Valoarea medie a unei operațiuni domestice de retragere de numerar a atins în anul 2019 cifra de 1 838 lei, în creștere cu 8,4 la sută față de anul 2018. Totodată, o plată fără numerar, în medie, a avut o valoare de 282 lei, diminuându-se cu 4,5 la sută față de 2018.

Graficul 5.5: Structura operațiunilor domestice, anul 2019

Sursa: BNM

Graficul 5.6: Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova, anul 2019

Sursa: BNM

Din numărul total de operațiuni domestice, 43,0 la sută au constituit plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului și 14,2 la sută au fost efectuate fără prezența fizică a cardului (CNP) (Graficul 5.5).

Numărul de operațiuni cu carduri emise în Republica Moldova și efectuate în străinătate pe parcursul anului 2019 (13,9 milioane de operațiuni) a indicat o creștere de 36,2 la sută comparativ cu anul precedent și reprezintă o cifră de aproximativ 4,7 ori mai mică decât numărul de operațiuni efectuate domestic cu cardurile emise în Republica Moldova. Din numărul total de 13,9 milioane operațiuni efectuate peste hotare, 98,0 la sută reprezintă plăți fără numerar și sunt în creștere față de cele efectuate pe parcursul anului 2018 cu 37,0 la sută. De menționat faptul că 72,2 la sută din numărul total de operațiuni efectuate peste hotare reprezintă plăți fără numerar efectuate fără prezența fizică a cardului și 25,8 la sută sunt plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului (Graficul 5.6). Aceste cifre indică faptul că aproximativ 3 din 4 operațiuni efectuate peste hotarele țării cu cardurile emise în Republica Moldova reprezintă cumpărături online, iar creșterea volumului acestora denotă încrederea consumatorilor în utilizarea electronică a acestui instrument de plată.

În ceea ce privește evaluarea situației privind fraudele cu cardurile de plată, indicatorul de bază aplicat este ponderea valorii totale a fraudelor comise în valoarea totală a tranzacțiilor efectuate cu cardurile de plată emise de băncile licențiate locale, efectuate atât în țară, cât și în străinătate. În Republica Moldova, acest indicator a constituit 0,0068 la sută pentru anul 2019, ceea ce este sub nivelul mediei europene (0,041 la sută pentru anul 2016⁴¹).

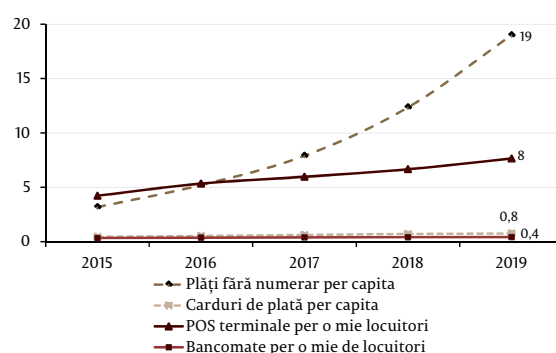
Tendințele pozitive care s-au evidențiat pe piața cardurilor din Republica Moldova pe parcursul anului 2019 au fost următoarele:

⁴⁰Operațiune de plată efectuate la un prestator acceptant din Republica Moldova cu cardurile emise de prestatorii de servicii de plată licențiați de către BNM.

⁴¹Raportul privind fraudele cu cardurile de plată, publicat de Banca Centrală Europeană în septembrie 2018 <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport201809.en.html#toc1>

- Numărul și valoarea plăților cu carduri emise în Republica Moldova efectuate la locațiile fizice ale comercianților autohtoni au înregistrat o creștere de 62,7 la sută și, respectiv, de 47,9 la sută în anul 2019 față de anul precedent;
- Numărul și valoarea plăților domestice cu cardul efectuate fără utilizarea fizică a acestuia (în cadrul platformelor de comerț electronic, sistemelor automatizate de deservire la distanță etc.) au crescut cu 41,5 la sută și, respectiv, cu 54,4 la sută în 2019 față de anul 2018;
- 69,1 la sută din operațiunile fără numerar efectuate în străinătate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova reprezintă operațiuni de plată în cadrul comerțului electronic, fapt ce denotă tendința ascendentă a acestor tipuri de operațiuni și gradul sporit de încredere a deținătorilor față de utilizarea electronică a acestui instrument de plată;
- Rețeaua de acceptare a cardurilor de plată din Republica Moldova s-a extins pe parcursul anului 2019, numărul POS terminalelor crescând cu 2,3 mii de unități față de anul precedent (20 517 POS terminale la finele anului 2019);
- Ponderea cardurilor *contactless* aflate în circulație a înregistrat o creștere accentuată, de la 49,9 la sută la finele anului 2018 la 69,2 la sută la finele anului 2019, datorită înlocuirii treptate a cardurilor *hibride* cu cele *contactless*.

Graficul 5.7: Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova

Sursa: BNM

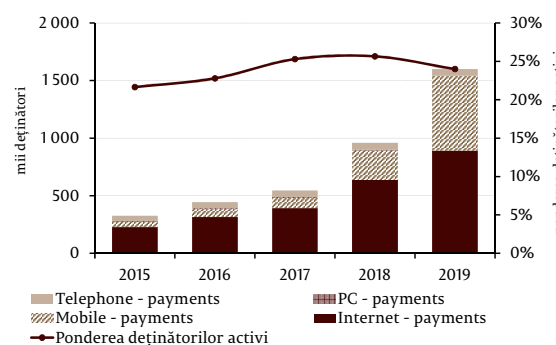
Sistemele automatizate de deservire la distanță

Sistemele automatizate de deservire la distanță (SADD) reprezintă soluții informatice și/sau echipamente, puse la dispoziția deținătorilor de către prestatorii de servicii de plată, ce permit acestora prin intermediul unei aplicații informatice, a unei metode de autentificare și al unui mijloc de comunicație să aibă acces de la distanță la mijloacele aflate în contul de plăți în scopul: obținerii de informații privind starea contului de plăți și a tranzacțiilor realizate, efectuării tranzacțiilor în numele și la ordinul deținătorului din contul mijloacelor aflate în contul de plăți.

Numărul total al deținătorilor SADD a constituit 1 600,2 mii deținători la finele anului 2019, majorându-se cu 66,6 la sută față de anul 2018. Numărul deținătorilor activi⁴², de asemenea, a consemnat o tendință de creștere de 57,6 la sută, ajungând la cifra de 384,2 mii, ceea ce denotă interesul și încrederea tot mai mare a clienților prestatorilor de servicii de plată de a utiliza SADD. Din totalul deținătorilor SADD, cei activi dețin o pondere de 24,0 la sută (Graficul 5.8).

Distribuția deținătorilor SADD după tipul sistemelor utilizate relevă că 55,7 la sută dintre ei sunt înregistrați în sistemele *internet-payments* (cu 10,6 p.p. mai puțin față de finele anului 2018); 40,6 la sută din numărul lor total sunt deținători de *mobile-payments* (cu 14,1 p.p. mai mult față de finele anului 2018); 3,6 la sută din numărul total de deținători utilizează *telephone-payments* (cu 2,5 p.p. mai puțin față de finele anului 2018) și doar 0,1 la

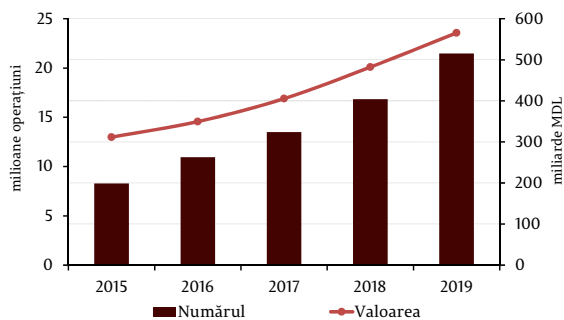
Graficul 5.8: Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor, finele anilor 2015-2019

Sursa: BNM

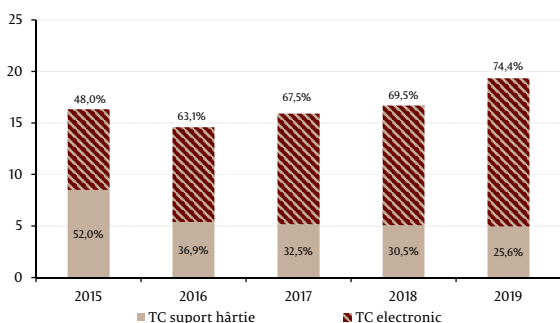
⁴²Deținător SADD care a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei gestionare printr-un sistem de deservire bancară la distanță.

Graficul 5.9: Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD

Sursa: BNM

Graficul 5.10: Numărul operațiunilor efectuate de transfer de credit (milioane operațiuni)

Sursa: BNM

sută utilizează *PC-payments* (deținători ai *PC-payments* sunt doar persoane juridice), această cotă diminuându-se cu 1,0 p.p. față de finele anului 2018.

În anul 2019, prin intermediul SADD, au fost efectuate 21,5 milioane tranzacții, cu 27,5 la sută mai multe față de 2018. Creșterea numărului operațiunilor prin intermediul SADD poate fi argumentată prin faptul că clienții prestatorilor de servicii de plată se orientează, tot mai des, să achite diverse servicii/bunuri prin intermediul SADD, datorită comodității pe care le oferă, dar și a cheltuielilor mai mici pe care le suportă achitând de la distanță.

Valoarea tuturor tranzacțiilor efectuate prin intermediul SADD de către persoanele fizice și juridice a însumat 565,6 miliarde lei pe parcursul anului 2019, fiind în creștere cu 17,3 la sută față de anul precedent, ceea ce semnifică o majorare a încrederii clienților de a efectua tranzacții prin intermediul SADD (Graficul 5.9). Circa 98,1 la sută din valoarea operațiunilor efectuate prin SADD au fost efectuate de către persoanele juridice.

Transferul de credit

Din numărul total de operațiuni de plată efectuate prin intermediul transferului de credit inițiate de clienții băncilor (19,3 milioane operațiuni), 74,4 la sută au fost inițiate în format electronic prin intermediul SADD. Pe parcursul ultimilor 5 ani se înregistrează o îmbunătățire a acestui indicator, de la 48,0 la sută pentru anul 2015 la 74,4 la sută pentru anul 2019, ceea ce semnifică o majorare a gradului de digitalizare a serviciilor de plată în Republica Moldova. De asemenea, în termeni relativi, numărul transferurilor de credit inițiate electronic a crescut comparativ cu anul precedent cu 24,0 la sută, iar numărul celor pe suport hârtie a înregistrat o diminuare de 2,8 la sută față de 2018. Totodată, valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul transferului de credit inițiate de clienții băncilor a atins cifra de 502,8 miliarde lei, dintre care 69,8 la sută au fost efectuate în format electronic, iar 30,2 la sută pe suport hârtie.

Debitarea directă

Pe parcursul anului 2019, prin intermediul debitării directe, au fost efectuate 130,7 mii tranzacții în sumă totală de 67,1 milioane lei, majorându-se ca număr cu 28,7 la sută și ca valoare cu 57,9 la sută. Numărul total al utilizatorilor acestui instrument a constituit la finele anului 2019 circa 8,4 mii, de două ori mai mult comparativ cu anul precedent.

Capitolul 6

Activitatea de emisie a numerarului

În anul 2019, valoarea numerarului aflat în circulație și-a continuat trendul ascendent, cu un ritm de creștere (+ 8,9 la sută, până la o valoare de 25 856,3 milioane lei) mai mic cu 4,0 p.p. față de cel înregistrat în 2018.

6.1 Evoluția numerarului (bancnote și monede în circulație)

Bancnotele în circulație, la sfârșitul anului 2019, din punct de vedere valoric, au constituit 25 677,9 milioane lei, cu 8,8 la sută mai mult față de finele anului anterior. Evoluția valorică a bancnotelor în circulația monetară este prezentată în graficul 6.1.

La finele anului 2019 se aflau în circulație circa 284,5 milioane bancnote, cu 0,2 la sută mai mult decât la sfârșitul anului 2018. Evoluția bancnotelor în circulația monetară, din punct de vedere cantitativ, pe fiecare valoare nominală, este reprezentată în graficul 6.2. Majorarea cantitativă a bancnotelor în circulație a fost determinată de creșterea mai însemnată a cantității bancnotelor cu valoarea nominală de 100 lei, 500 lei și 1000 lei.

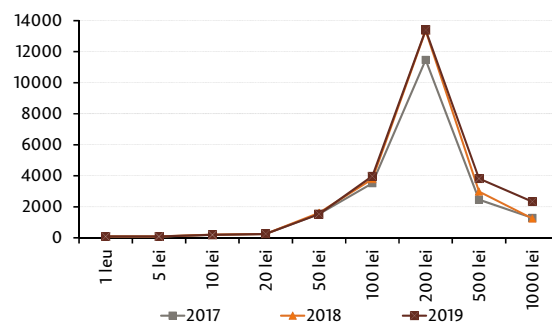
Bancnotele cu valoarea nominală de 1 leu au constituit în continuare o pondere majoră, de 30,8 la sută, în numărul total de bancnote aflate în circulație, urmată de bancnotele cu valoarea nominală de 200 lei, cu o pondere de 23,6 la sută, și de 100 lei, cu o pondere de 14,0 la sută. Similar anilor precedenți, cea mai mică pondere în numărul total de bancnote în circulație a revenit bancnotelor cu valoarea nominală de 1000 lei (0,8 la sută).

Conform structurii pe valori nominale, la sfârșitul perioadei de raportare, cantitatea bancnotelor în circulație constituia circa: pentru 1 leu – 87,6 milioane bancnote, 5 lei – 17,8 milioane bancnote, 10 lei – 19,4 milioane bancnote, 20 lei – 12,5 milioane bancnote, 50 lei – 30,6 milioane bancnote, 100 lei – 39,7 milioane bancnote, 200 lei – 67,0 milioane bancnote, 500 lei – 7,6 milioane bancnote și 1000 lei – 2,3 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor aflate în circulație la finele anului 2019 este reprezentată cantitativ și valoric în graficul 6.3.

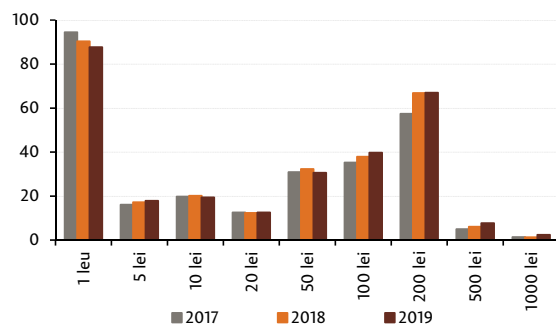
La sfârșitul anului 2019, în circulație se aflau 865,5 milioane monede metalice divizionare, care au constituit 125,2 milioane lei, iar valoarea cantitativă și cea valorică fiind cu 3,8 la sută mai mare comparativ cu aceste valori la finele anului 2018. Evoluția

Graficul 6.1: Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

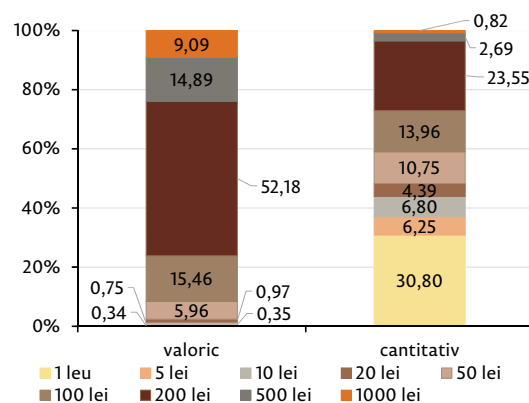
Sursa: BNM

Graficul 6.2: Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)

Sursa: BNM

Graficul 6.3: Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2019

Sursa: BNM

monedelor în circulația monetară pe valori nominale este prezentată, din punct de vedere valoric și cantitativ, în graficul 6.4 și, respectiv, în graficul 6.5.

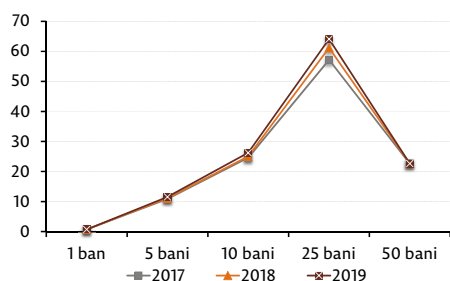
Creșterea cantitativă a monedelor metalice divizionare în circulație rezultă din majorarea preponderentă a numărului monedelor cu valoarea nominală de 5 bani, 10 bani și 25 bani. Conform structurii pe valori nominale din punct de vedere cantitativ, la sfârșitul perioadei de referință, monedele de 1 ban dețineau o pondere de 8,2 la sută, 5 bani – 26,7 la sută, 10 bani – 30,3 la sută, 25 bani – 29,6 la sută și 50 bani – 5,2 la sută, iar din punct de vedere valoric, respectiv 0,6 la sută, 9,2 la sută, 20,9 la sută, 51,2 la sută și 18,1 la sută.

Structura pe valori nominale a monedelor metalice divizionare aflate în circulație la sfârșitul anului 2019 este reprezentată cantitativ și valoric în graficul 6.6.

La sfârșitul anului 2019, în circulație se aflau 23,0 milioane monede metalice lei, de 2,7 ori mai multe comparativ cu anului 2018 (creștere cu 174,0 la sută), valoarea acestora constituind 37,2 milioane lei - de 3,5 ori mai mare față de finele anului anterior (creștere cu 251,8 la sută). Evoluția în circulația monetară a monedelor lei pe valori nominale este prezentată, din punct de vedere valoric și cantitativ, în graficul 6.7 și, respectiv, graficul 6.8.

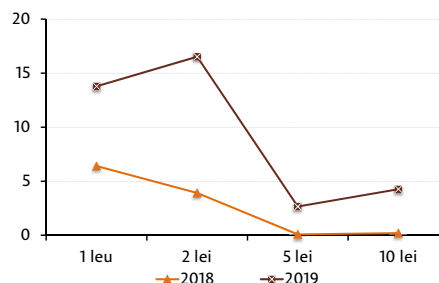
Conform structurii pe valori nominale din punct de vedere cantitativ, la sfârșitul perioadei de referință, monedele de 1 leu dețineau o pondere de 59,9 la sută, 2 lei – 35,9 la sută, 5 lei – 2,3 la sută și 10 lei, inclusiv cele cu caracter comemorativ – 1,9 la sută, iar din punct de vedere valoric, respectiv, 37,0 la sută, 44,4 la sută, 7,1 la sută și 11,5 la sută. Structura pe valori nominale a monedelor metalice lei aflate în circulație la finele anului 2019 este reprezentată cantitativ și valoric în graficul 6.9.

Graficul 6.4: Evoluția monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

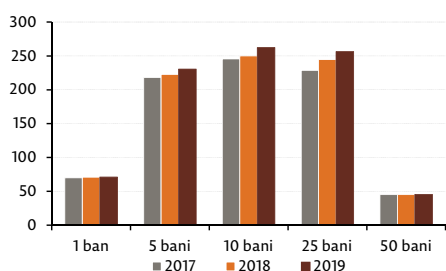
Sursa: BNM

Graficul 6.7: Evoluția monedelor LEI în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

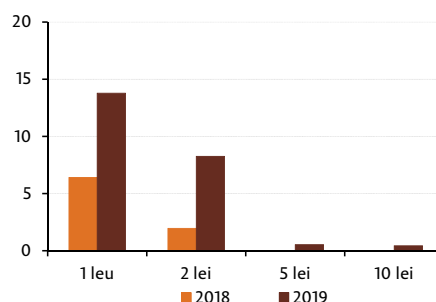
Sursa: BNM

Graficul 6.5: Evoluția monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)

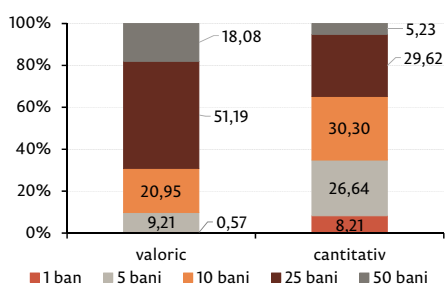
Sursa: BNM

Graficul 6.8: Evoluția monedelor LEI în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)

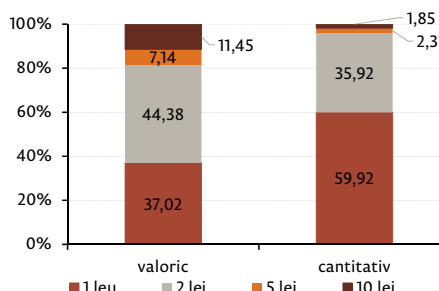
Sursa: BNM

Graficul 6.6: Structura pe valori nominale a monedelor divizionare în circulație la finele anului 2019

Sursa: BNM

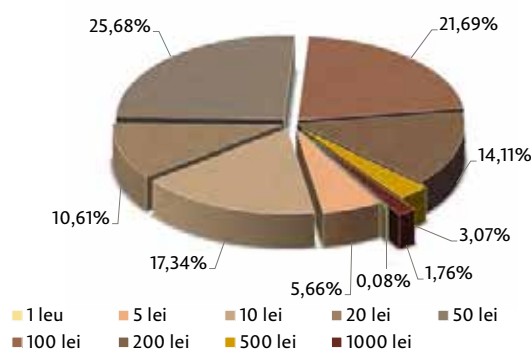
Graficul 6.9: Structura pe valori nominale a monedelor LEI în circulație la finele anului 2019

Sursa: BNM

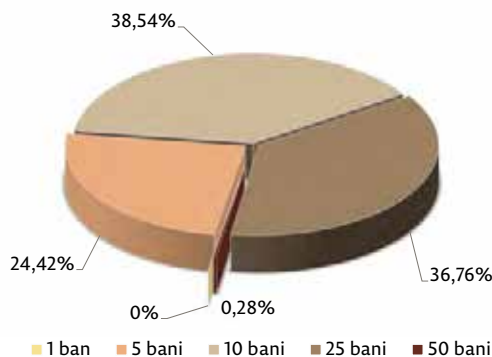
6.2 Emisiunea, retragerea și procesarea numerarului

Graficul 6.10: Bancnote emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ

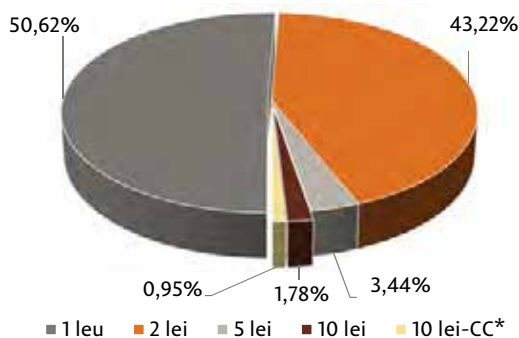
Sursa: BNM

Graficul 6.11: Monede metalice divizionare emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

Graficul 6.12: Monede metalice LEI emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM
*cu caracter comemorativ

Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație numerar, în valoare totală de 6 674,2 milioane lei, cu circa 2,1 la sută mai puțin comparativ cu anul 2018.

Bancnotele emise în anul 2019, din punct de vedere valoric, au însumat 6 642,4 milioane lei (din care 5 244,7 milioane lei constituie bancnote modernizate), cu circa 2,4 la sută mai puțin în comparație cu anul 2018, iar din punct de vedere cantitativ – 66,5 milioane bancnote, cu circa 14,6 la sută mai puțin decât în anul 2018.

Micșorarea cantitativă a bancnotelor emise în circulație în anul 2019 a fost determinată de diminuarea numărului bancnotelor cu valoarea nominală de 1 leu, 5 lei, 10 lei, 50 lei și 200 lei. Conform structurii pe valori nominale din punct de vedere cantitativ, bancnotele puse în circulație au constituit: 1 leu – 0,05 milioane bancnote, 5 lei – 3,7 milioane bancnote, 10 lei – 11,5 milioane bancnote, 20 lei – 7,1 milioane bancnote, 50 lei – 17,1 milioane bancnote, 100 lei – 14,4 milioane bancnote, 200 lei – 9,4 milioane bancnote, 500 lei – 2,0 milioane bancnote și 1000 lei – 1,2 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor puse în circulație este prezentată din punct de vedere cantitativ în graficul 6.10.

Monedele metalice divizionare emise în anul 2019, din punct de vedere valoric, însumau 4,6 milioane lei, cu circa 2,6 la sută mai puțin comparativ cu anul 2018, iar din punct de vedere cantitativ – 31,8 milioane monede, cu circa 22,3 la sută mai mult față de anul 2018.

Din punct de vedere cantitativ, monedele divizionare emise în anul 2019, conform structurii pe valori nominale, au constituit: pentru 5 bani – 7,8 milioane monede, 10 bani – 12,3 milioane monede, 25 bani – 11,7 milioane monede și 50 bani – 0,09 milioane monede. Ponderea pe fiecare valoare nominală a monedelor divizionare emise este prezentată în graficul 6.11.

Monedele metalice cu valoarea nominală de 1 leu, 2 lei, 5 lei și 10 lei, inclusiv cele cu caracter comemorativ, emise în anul 2019 au constituit 27,2 milioane lei din punct de vedere valoric, iar din punct de vedere cantitativ – 15,0 milioane monede.

Structura cantitativă pe valori nominale a monedelor metalice lei emise în anul 2019 este: pentru 1 leu – 7,6 milioane monede, 2 lei – 6,5 milioane monede, 5 lei – 0,5 milioane lei, 10 lei – 0,3 milioane lei, iar pentru monede cu caracter comemorativ – 0,1 milioane monede. Ponderea cantității monedelor lei emise în anul 2019 pe fiecare valoare nominală este prezentată în graficul 6.12.

Începând cu data de 16 august 2019, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație ca mijloc de plată pe teritoriul Republicii Moldova

o monedă metalică de circulație cu caracter comemorativ cu valoarea nominală de 10 lei, dedicată împlinirii a 30 de ani de la adoptarea legilor despre limba de stat și grafia latină (emisia 2019). Moneda de circulație cu caracter comemorativ circulă în paralel cu bancnotele și monedele metalice cu aceeași valoare nominală.

Pe parcursul anului 2019, prin intermediul depunerilor efectuate de către băncile licențiate, Banca Națională a Moldovei a retras din circulație bancnote în sumă totală de 4 570,9 milioane lei (cu 11,6 la sută mai mult față de anul 2018), ceea ce a constituit cantitativ 65,9 milioane bancnote (cu circa 0,4 la sută mai puțin față de anul 2018). Ponderea cantitativă și valorică a bancnotelor pe valori nominale retrase din circulație este prezentată în graficul 6.13 și, respectiv, graficul 6.14.

Banca Națională a Moldovei s-a preocupat constant de menținerea calității bancnotelor aflate în circulație, în corespundere cu criteriile stabilite de BNM, respectiv în anul 2019 în cadrul băncii centrale au fost procesate 68,6 milioane bancnote, prin verificare atât din punctul de vedere al autenticității, cât și al calității. Urmare procesării, circa 40,6 milioane bancnote au fost sortate ca fiind necorespunzătoare circulației.

Contrafacerea de monedă națională

Pe parcursul anului 2019, în sistemul bancar au fost înregistrate 2,5 mii bancnote lei contrafăcute sau false, cu circa 24,7 la sută mai puțin față de anul 2018. Raportat la numărul bancnotelor autentice aflate în circulație la finele perioadei de referință, care constituia 285 milioane bancnote, numărul bancnotelor falsificate se menține la un nivel foarte scăzut și reprezintă 0,0009 la sută sau circa 9 bancnote falsificate la 1 milion bancnote autentice aflate în circulație.

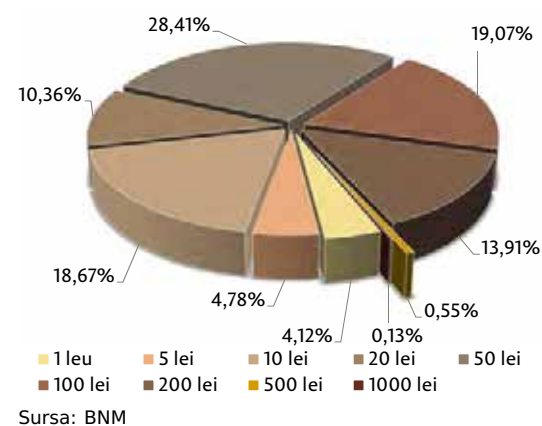
Cele mai multe falsuri au fost înregistrate în cazul bancnotei cu valoarea nominală de 100 lei, 2,1 mii bucăți. Pe locul al doilea s-a situat bancnota cu valoarea nominală de 20 lei, cu un număr de 249 falsuri, urmată de bancnota de 200 lei cu 48 falsuri, bancnota de 50 lei, cu 41 falsuri și bancnota de 1000 lei, cu 21 falsuri.

Ca bază de comparație, în anul 2018, numărul contrafacerilor de monedă națională a totalizat 3,3 mii bancnote, iar cel mai mare număr de falsuri au fost înregistrate pentru bancnotele de 100 lei, totalizând 2,7 mii bancnote, 20 lei – 296 bancnote, 200 lei – 217 bancnote, 50 lei – 53 bancnote, 1 000 lei – 22 bancnote.

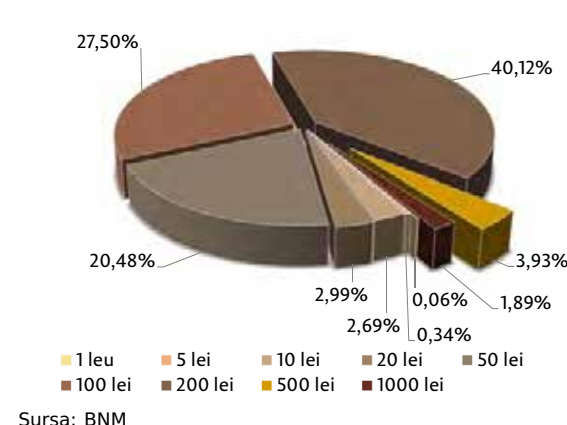
Ponderea bancnotelor false pe valori nominale, identificate în cursul anilor 2019 și 2018 este prezentată în graficul 6.15 și, respectiv, în graficul 6.16.

În scopul combaterii falsificării însemnelor monetare, Banca Națională a Moldovei recomandă în continuare publicului să studieze elementele de siguranță ale bancnotelor descrise pe pagina web a BNM⁴³ și la efectuarea plăților zilnice în numerar să fie vigilent în privința fenomenului contrafacerii, verificând autenticitatea bancnotelor și monedelor, iar în cazul unor

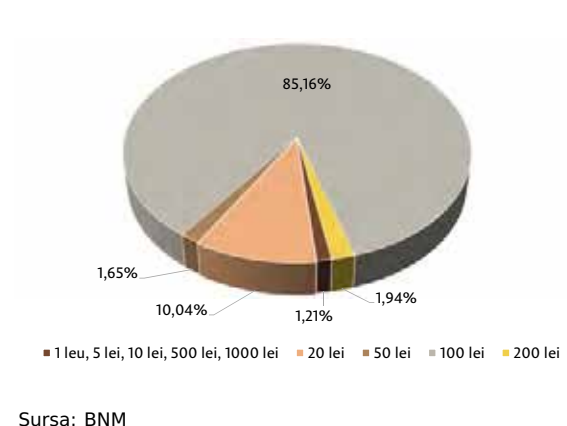
Graficul 6.13: Bancnote retrase din circulație în anul 2019 din punct de vedere cantitativ

Graficul 6.14: Bancnote retrase din circulație în anul 2019 din punct de vedere valoric

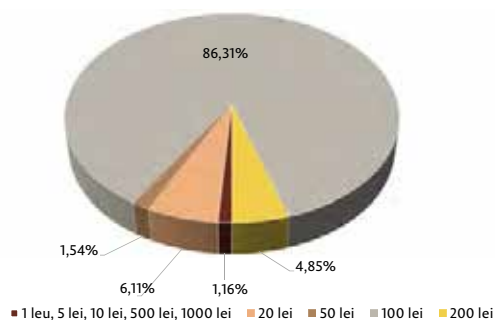

Graficul 6.15: Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2019 din punct de vedere cantitativ

⁴³<http://www.bnm.md/ro/content/elementele-de-siguranta-pe-leul-moldovenesc>

Graficul 6.16: Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2018 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

suspiciuni asupra acestora, să informeze imediat Ministerul Afacerilor Interne.

În același timp, BNM cooperează în mod regulat cu Ministerul Afacerilor Interne în ceea ce privește retragerea din circulație a bancnotelor false, descurajarea și menținerea fenomenului contrafacerii la un nivel cât mai scăzut și asigură informarea operativă a mediului bancar despre metodele de constatare și extragere din circulație a falsurilor.

6.3 Emisiunea numismatică

În temeiul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548/1995, Banca Națională a Moldovei a lansat în anul 2019 o nouă emisiune numismatică de 14 monede jubiliare și comemorative cu diverse tematici, dintre care o monedă din aur, 11 monede din argint și 2 monede din tombac argintat. Tirajele au fost diferențiate, în funcție de tematica și metalul din care au fost confecționate monedele, respectiv, au fost emise 150 monede din aur, 3,3 mii monede din argint și 600 monede din tombac argintat.

Tabelul A. 17 include detalii cu privire la monedele jubiliare și comemorative aferente emisiei anului 2019.

Capitolul 7

Cadrul legal de reglementare

7.1 Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci

Pe parcursul anului 2019, întru aplicarea prevederilor Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor, Banca Națională a Moldovei:

- A aprobat *Regulamentul cu privire la expunerile mari* care transpune prevederile cadrului european de domeniu. Regulamentul stabilește cerințe privind calculul valorii expunerii, limitele maxime admisibile ale riscului de concentrare a expunerilor băncii față de un client sau un grup de clienți aflați în legătură, ale concentrărilor în portofoliul de expuneri, precum și cerințe aferente monitorizării, administrării și raportării expunerilor mari. Elementele noi ale regulamentului sunt: definirea capitalului pe care se bazează limitele; metodele de calculare a valorii expunerii; determinarea expunerilor exceptate de la aplicarea limitelor stabilite prin regulament; tratamentul tehnicilor de diminuare a riscului de credit la calcularea valorii expunerii, precum și metodologia de identificare a grupului de clienți aflați în legătură.

În vederea asigurării capacității băncii de a identifica și administra expunerile mari, aceasta are obligația de a dispune de reglementări interne, de proceduri administrative și contabile riguroase și de mecanisme adecvate de control intern care să îi permită să identifice, să administreze, să monitorizeze, să raporteze și să înregistreze expunerile mari față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură.

Prevederile regulamentului contribuie la limitarea concentrării riscului de credit și, prin urmare, la minimizarea pierderilor maxime pe care o bancă ar putea să le suporte în cazul în care contrapartea sau grupul de clienți aflați în legătură ar putea întâmpina dificultăți la onorarea obligațiilor în calitate de debitor.

Noile cerințe aferente expunerilor mari au condus la necesitatea operării modificărilor la *Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere*, ceea ce contribuie la raportarea uniformă și oportună de către bănci a informației cu privire la expunerile față de un client sau un grup de clienți aflați în legătură și, respectiv, la îmbunătățirea supravegherii riscurilor de concentrare a expunerilor băncii.

- A modificat *Regulamentul privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate*. Modificările și ajustările propuse s-au axat, în special, pe următoarele aspecte:
 - determinarea valorii expunerilor față de persoanele afiliate similar celor prevăzute în Regulamentul cu privire la expunerile mari;
 - aducerea în concordanță a termenilor și a prevederilor în contextul Legii nr.202/2017 și al Regulamentului cu privire la expuneri mari;
 - perfecționarea procesului de prezumare a anumitor persoane ca afiliate băncii;
 - reexaminarea și perfecționarea caracteristicilor utilizate de către Banca Națională pentru identificarea persoanelor care au relații sau efectuează tranzacții cu banca și/sau cu afiliații acesteia, urmare a practicii de supraveghere;
 - stabilirea cerințelor minime cu privire la reglementările interne și practicile de gestionare a riscurilor asociate tranzacțiilor cu persoane afiliate băncii.
- A aprobat modificări la *Regulamentul cu privire la poziția valutară deschisă*, generate de substituirea termenilor utilizați conform IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare” cu cei utilizați conform prevederilor IFRS 9 „Instrumente financiare”, și anume ce ține de clasificarea instrumentelor financiare și modificarea dispozițiilor de depreciere aferente contabilizării pierderilor așteptate. Respectiv, au fost actualizate noțiunile utilizate conform prevederilor Regulamentului cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital și altor acte normative în vigoare.
- A aprobat modificări la *Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii*, care a avut drept scop modificarea modalității de calcul al indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență (Principiul III), prin determinarea excedentului de lichiditate. Drept urmare, aprobarea Regulamentului cu privire la lichiditatea băncii a permis o raportare ajustată conform cerințelor stabilite de cadrul legal aferent menținerii unui nivel adecvat de lichiditate.
- A aprobat *Regulamentul cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor*, care stabilește modul de deschidere și de închidere a sucursalelor și a oficiilor secundare ale băncilor din Republica Moldova. Aprobarea Regulamentului cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor asigură crearea cadrului normativ secundar aferent deschiderii sucursalelor pe teritoriul altor state și simplifică procesul de deschidere și închidere a sucursalelor și oficiilor secundare din țară, fapt ce influențează pozitiv extinderea băncilor în teritoriu.
- A aprobat *Regulamentul privind licențierea băncii și a sucursalei băncii din alt stat*. Regulamentul se bazează pe noile prevederi ale Legii nr.202/2017 care impun cerințe privind accesul la activitatea băncilor, inclusiv licențierea băncilor și regimul sucursalelor băncilor din alte state.
- A aprobat modificări la *lista jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență*. Lista a fost completată cu 16 jurisdicții. Scopul modificărilor

este neadmiterea achiziționării/dobândirii directe sau indirecte a deținerilor într-o bancă din Republica Moldova de către persoanele rezidente în jurisdicțiile ce nu implementează standardele internaționale de transparență, precum și neadmiterea înființării pe teritoriul Republicii Moldova a sucursalelor băncilor din jurisdicțiile respective.

Banca Națională a Moldovei continuă elaborarea actelor normative întru executarea Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor va contribui la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru deponenți și clienți, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

7.2 Reglementarea valutară

În anul 2019, Banca Națională a Moldovei a promovat un șir de acte normative (inclusiv de modificare) ce vizează domeniul valutar, care au drept scop îmbunătățirea cadrului legal aferent domeniului valutar, în particular cu privire la unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie din /în Republica Moldova de către bănci, precum și cu privire la aspectele ce vizează activitatea unităților de schimb valutar.

- A fost aprobat *Regulamentul privind unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie de către bănci*, care substituie actul normativ vechi, și anume Instrucțiunea cu privire la introducerea/scoaterea numerarului în/din Republica Moldova de către bănci. Regulamentul are drept scop perfecționarea cadrului normativ al Băncii Naționale a Moldovei aferent exportului și importului de numerar din /în Republica Moldova de către bănci, urmare modificărilor operate la Legea nr.62/2008 privind reglementarea valutară care vizează liberalizarea unor operațiuni valutare, precum și a deciziei Băncii Naționale și a Serviciului Vamal de reglementare separată a aspectelor ce țin de domeniul de competență a fiecărei autorități aferente exportului/importului de numerar de către bănci.

Printre cele mai importante prevederi ale Regulamentului evidențiem următoarele:

- stabilirea condițiilor ce țin de exportul și importul din/în Republica Moldova de numerar în moneda națională și în valută și cecurilor de călătorie în valută de către băncile rezidente și băncile nerezidente;
- reglementarea operațiunilor de export/import de numerar ale băncilor licențiate efectuate în scopul testării

dispozitivelor automate de procesare a monedelor și bancnotelor în moneda națională;

- stabilirea criteriilor cărora trebuie să corespundă persoanele juridice nerezidente specializate cu care banca licențiată ar putea stabili raporturi contractuale care vizează importul/exportul numerarului în/din Republica Moldova (de exemplu, persoana juridică nerezidentă specializată să aibă o reputație care nu a fost compromisă);
- reglementarea modului de eliberare de către Banca Națională a autorizațiilor pentru exportul/importul de numerar în moneda națională;
- stabilirea obligației băncii de a întreprinde măsuri pentru asigurarea securității procesului aferent exportului/importului de numerar și cecuri de călătorie.

- În vederea ajustării unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei în contextul modificărilor operate în legislația Republicii Moldova, cum ar fi Legea nr.62/2008 privind reglementarea valutară (eliminarea obligației băncilor licențiate să aplice mașini de casă și control la efectuarea operațiunilor de schimb valutar prin intermediul birourilor sale de schimb valutar), în alte acte normative care vizează activitatea unităților de schimb valutar (cum ar fi Hotărârea Guvernului nr.141/2019 cu privire la aplicarea echipamentelor de casă și de control la efectuarea decontărilor etc), au fost promovate amendamente la *Regulamentul cu privire la activitatea unităților de schimb valutar* și la *Regulamentul privind licențierea, controlul și sancționarea unităților de schimb valutar*.

În particular, din actele normative menționate au fost excluse prevederile referitoare la aplicarea de către băncile licențiate a mașinilor de casă și control la efectuarea operațiunilor de schimb valutar în numerar cu persoane fizice prin intermediul birourilor de schimb valutar.

Totodată, amendamentele operate la *Regulamentul cu privire la activitatea unităților de schimb valutar* vizează stabilirea obligației băncii licențiate de a înregistra în sistemul informațional al acesteia operațiunile de schimb valutar în numerar efectuate prin intermediul birourilor de schimb valutar, precum și de a elibera clienților care efectuează operațiuni de schimb valutar în numerar a unui document ce confirmă operațiunea în cauză, și anume a bonului de schimb valutar.

Printre cele mai importante modificări la *Regulamentul privind licențierea, controlul și sancționarea unităților de schimb valutar* menționăm:

- precizările aferente prezentării anuale a unui singur cazier judiciar în original, în cazul în care una și aceeași persoană exercită funcția de administrator sau de adjunct al administratorului și concomitent funcția de contabil-șef și/sau persoana în cauză are calitatea de asociat/acționar al unei case de schimb valutar sau al mai multor case de schimb valutar;
- excluderea unor prevederi care vizează cerințele minime față de încăperile caselor de schimb valutar, acestea fiind obiectul de reglementare al actelor normative ale Guvernului Republicii Moldova.

Capitolul 8

Relații internaționale

8.1 Colaborarea internațională

Fondul Monetar Internațional (FMI)⁴⁴

Pe parcursul anului 2019, cooperarea dintre Republica Moldova și FMI s-a dezvoltat, în principal, în contextul implementării Programului susținut de FMI prin mecanismele de finanțare EFF (Mecanismul de finanțare extinsă⁴⁵) și ECF (Mecanismul extins de creditare⁴⁶), care a fost aprobat de către Consiliul de Directori Executivi al FMI la 7 noiembrie 2016 inițial pe un termen de 3 ani, cu o extindere ulterioară până în martie 2020, cu scopul de a susține agenda de reforme economice și financiare ale statului.

Agenda Programului susținut de FMI în anul 2019 a continuat să se focalizeze pe reformele în sectorul financiar-bancar, gestiunea prudentă a finanțelor publice și îmbunătățirea cadrului de funcționare în sectorul energetic. Astfel, în sectorul bancar Programul a vizat activități de fortificare a guvernantei corporative și sporire a transparenței acționarilor, de îmbunătățire a gestionării riscurilor și soluționare a aspectelor ce țin de creditarea persoanelor afiliate și de operaționalizare a activității Depozitarului central unic al valorilor mobiliare.

Dialogul cu Fondul Monetar Internațional, în anul 2019, a avut loc, inclusiv, în cadrul vizitelor de lucru ale experților FMI în Republica Moldova.

Prima vizită de lucru a reprezentanților FMI a avut loc în perioada 25-29 martie 2019 și s-a desfășurat în afara ciclului standard de evaluări cu scopul de a evalua progresele realizate în contextul menținerii stabilității macroeconomice și bugetar-fiscale. Astfel de vizite de lucru în afara ciclului standard de evaluări de program fac parte din practica uzuală a FMI când este vorba de țările ce au programe susținute de FMI.

Cea de-a doua vizită a experților FMI a avut loc în perioada 26 iunie-10 iulie 2019 și s-a efectuat în contextul celei de-a IV-a și a V-a evaluări ale Programului de finanțare susținut de FMI aferente nivelului de implementare a condiționalităților asumate prin

⁴⁴<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-fondul-monetar-international-fmi>

⁴⁵Mecanismul de finanțare extinsă (EFF) prevede o rată anuală a dobânzii egală cu rata de bază a dobânzii pentru DST, un termen de rambursare de 10 ani și o perioadă de grație de patru ani și jumătate.

⁴⁶Mecanismului extins de creditare (ECF) prevede o rată a dobânzii egală cu zero până la finele anului 2018, o perioadă de grație de cinci ani și jumătate și un termen de rambursare de 10 ani. Două treimi din suma creditului este acordată în baza ECF.

intermediul acestui Program. În cadrul acestei vizite, reprezentanții FMI au remarcat faptul că angajamentele Programului se realizează, în linii mari, în parametri conveniți, cu implicarea pleneră a autorităților, precum și faptul că autoritățile au realizat cu fermitate măsurile necesare pentru a elimina devierile de la programul susținut de FMI și a atinge obiectivele privind asigurarea stabilității macroeconomice și avansarea reformelor. Totodată, au fost apreciate pozitiv progresele semnificative în implementarea agendei de reforme în sectorul financiar, ducerea la bun sfârșit a măsurilor importante pentru asigurarea transparenței acționariatului și a conformării exigențelor de rigoare în sectorul bancar, îmbunătățirea cadrelor de supraveghere și reglementare, eliminarea expunerilor mari ale băncilor față de părțile lor afiliate și consolidarea mecanismelor de asigurare a stabilității financiare. Urmare a finalizării celei de-a patra și a cincea evaluări a Programului, în anul 2019, Republica Moldova a obținut acces la suma de 33,6 milioane DST (circa 46,0 milioane dolari SUA), care reprezintă ce-a de-a cincea debursare în cadrul Programului actual ECF/EFF în valoare totală de 129,4 milioane DST (circa 178,7 milioane dolari SUA sau 75 la sută din cota Republicii Moldova la FMI).

Cea de-a treia vizită de lucru a experților FMI a avut loc în perioada 2-8 octombrie 2019 și scopul misiunii a fost examinarea măsurilor și reformelor menite să contribuie la realizarea pachetului de politici bugetar-fiscale pentru anul 2020.

În contextul aranjamentelor financiare, pe parcursul anului 2019, BNM a recepționat din partea FMI o sumă de 9 milioane DST (12,3 milioane dolari SUA), oferite prin intermediul mecanismului de finanțare EFF, și o sumă de 4,5 milioane DST (6,14 milioane dolari SUA), oferite prin intermediul mecanismului de finanțare ECF, pentru consolidarea rezervelor internaționale ale Republicii Moldova.

Conform deciziei aprobate de Consiliul de Directori Executivi al FMI din 7 noiembrie 2016 cu privire la aranjamentele financiare, BNM până la sfârșitul anului 2019 a beneficiat de 44,4 milioane DST în contextul facilității de finanțare extinsă și 4,5 milioane DST în contextul facilității de creditare extinsă, ceea ce reprezintă echivalentul sumelor aprobate.

În anul 2019 plățile totale aferente deservirii creditelor acordate BNM de către FMI au constituit 42,1 milioane DST (echivalentul a 58,3 milioane dolari SUA), dintre care plățile pentru suma principală a creditului au constituit 40 milioane DST (echivalentul a 55,3 milioane dolari SUA), iar plățile pentru dobânzile la credite au constituit 2,1 milioane DST (echivalentul a 2,9 milioane dolari SUA).

La data de 31 decembrie 2019 soldul angajamentelor financiare față de FMI, de care a beneficiat BNM, a constituit: EFF – 93,7 milioane DST (129,87 milioane dolari SUA), iar ECF – 36,83 (51,02 milioane dolari SUA).

Totodată, este de remarcat că în anul 2019, BNM a beneficiat de asistență din partea FMI în vederea perfecționării cadrului de aplicare a politicii monetare și de stabilitate financiară, precum și în alte arii specifice băncii centrale.

Uniunea Europeană (UE)⁴⁷

În scopul realizării angajamentelor prevăzute în Acordul de Asociere, în anul 2019 BNM a continuat să implementeze măsurile care revin în sarcina sa, reflectate în Planul național de acțiuni privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE (PNAAA) pentru anii 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1472 din 30 decembrie 2016. Astfel, în contextul PNAAA, BNM s-a angajat să contribuie la implementarea acestuia printr-un șir de acțiuni, precum: alinierea legislației privind banca centrală cu cele mai bune practici ale UE, consolidarea capacității BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare, dezvoltarea și consolidarea cerințelor aferente guvernării și gestionării riscului bancar, transpunerea și implementarea legislației UE din domeniul serviciilor financiar-bancare etc.

Este de menționat că pentru realizarea angajamentelor din Acordul de Asociere, BNM beneficiază de suport tehnic din partea UE prin instrumentele acesteia de asistență.

Totodată, în contextul activităților Guvernului de coordonare și monitorizarea la nivel național a procesului de integrare europeană, BNM pe parcursul anului 2019 a participat la ședințele Comisiei Guvernamentale pentru Integrare Europeană. În cadrul acestor ședințe au fost puse în discuție evoluțiile înregistrate în realizarea PNAAA pentru anii 2017-2019, precum și în pregătirea pentru reuniunile periodice cu partenerii europeni.

În vederea asigurării unei comunicări eficiente dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind progresele înregistrate aferente realizării angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere, reprezentanții BNM pe parcursul anului 2019 au participat la reuniunea organismelor instituționale de cooperare – Comitetul de Asociere în Configurația Comerț (4 octombrie 2019). În cadrul acestei reuniuni au fost discutate o serie de subiecte ce țin de evoluția indicatorilor macroeconomici, situația curentă în domeniul supravegherii macroprudențiale și a consolidării sistemului bancar, precum și în domeniul reglementării și supravegherii bancare, progresele aferente reformelor din sectorul bancar, măsurile în domeniul prevenirii practicilor frauduloase în sectorul bancar, progrese în implementarea Acordului de Asociere, etc.

De asemenea, în anul 2019 BNM a cooperat cu reprezentanții Comisiei Europene, Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare (DG ECFIN) în cadrul vizitelor din octombrie privind evaluarea progresului înregistrat în realizarea condiționalităților prevăzute în Memorandumul de înțelegere între Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asistența macrofinanciară destinată Republicii Moldova. În acest sens, este de menționat că în trimestrul IV 2019, Republica Moldova a primit prima tranșă în cadrul programului de asistență macrofinanciară în sumă de 29,9

⁴⁷Relațiile de colaborare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE) se dezvoltă în baza Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles, pe data de 27 iunie 2014, în vigoare din 1 iulie 2016 (fiind aplicat cu titlu provizoriu începând cu 1 septembrie 2014).

milioane EUR (componenta de împrumut – 19,9 milioane EUR și componenta de grant – 10 milioane EUR).

Una dintre prioritățile de bază ale BNM în implementarea Acordului de Asocieră este cooperarea strânsă cu băncile centrale din UE. Astfel, în ianuarie 2019 BNM a aderat la Memorandumul de cooperare încheiat între Autoritatea Bancară Europeană (ABE) și autoritățile de supraveghere bancară din unele țări ale Europei de Sud-Est. Astfel, Republica Moldova este prima țară din cadrul Parteneriatului Estic care a aderat la acest memorandum. Această realizare a fost posibilă după ce în anul 2018 ABE a evaluat pozitiv regimul de confidențialitate aplicat de Republica Moldova în domeniul supravegherii bancare.

Banca Mondială

În anul 2019, BNM a menținut dialogul cu Banca Mondială, în cadrul căruia au fost prezentate acestei instituții toată informația necesară pentru evaluarea justă și obiectivă a situației din sistemul financiar autohton, în vederea luării deciziilor de continuare a acordării finanțării în diferite domenii prioritare pentru Republica Moldova.

În același timp, este de menționat că Banca Mondială organizează periodic instruirii pentru reprezentanții BNM în cadrul cărora sunt prezentate inovațiile, tehnicile și metodele de gestionare a rezervelor valutare, precum și de estimare și diminuare a riscurilor investiționale asociate acestui proces.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)⁴⁸

BERD rămâne a fi unul dintre partenerii de dezvoltare de importanță deosebită pentru Republica Moldova, care contribuie la dezvoltarea atât a sectorului privat prin proiecte de finanțare și de consultanță, cât și a dialogului privind politicile menite să sporească transparența sectorului bancar.

În contextul implementării Strategiei de țară a BERD pentru anii 2017-2022, BNM conlucrează cu BERD la restructurarea și sporirea rezilienței sectorului bancar autohton.

Prezența BERD în calitate de acționar în sectorul bancar contribuie la îmbunătățirea guvernancei corporative, ceea ce completează eforturile BNM de admitere în sector doar a acționarilor de calitate, care corespund în totalitate criteriilor de onorabilitate și profesionalism.

Astfel, pe parcursul anului 2019, BNM a colaborat cu reprezentanții BERD prin asigurarea unui dialog continuu privind situația macroeconomică și evoluția sistemului bancar în ansamblu.

⁴⁸<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-banca-europeana-pentru-reconstructie-si-dezvoltare-berd>

Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (EACHA)⁴⁹

Pe parcursul anului 2019, BNM a continuat conlucrarea cu EACHA, prin schimbul de informații și experiență în domeniul activității caselor de procesare a plăților. În perioada 21 – 22 mai 2019, reprezentanții BNM au participat la forumul anual „EACHA Payments Forum 2019” și la ședința plenară EACHA. În cadrul evenimentelor, au fost discutate aspecte legate de rolul mecanismului de compensare și decontare într-un mediu financiar în schimbare, detalii aferente dezvoltării plăților instant în spațiul european, convergența între plățile instant și cardurile de plată, aspecte ale legislației europene, inclusiv particularități ale Directivei 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne europene (PSD2), experiența țărilor nordice în carul proiectului P27, precum și alte subiecte conexe. Participarea la aceste evenimente a avut loc în contextul realizării obiectivelor strategice ale BNM și anume, aderarea sectorului bancar la zona SEPA și implementarea plăților instant.

Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (IORWG)⁵⁰

În anul 2019, BNM a continuat să participe în cadrul activităților desfășurate de IORWG, prin oferirea de răspunsuri la solicitările și studiile inițiate de grup. Totodată, BNM a fost membru al Grupului de experți pentru a 14-a Conferință anuală din mai 2019, organizată de banca centrală a Republicii Chile, pe următoarele tematici:

- Funcția de gestionare a riscurilor în băncile centrale;
- Autorități monetare și de supraveghere;
- Repozitoriul riscurilor.

⁴⁹Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (EACHA) este o organizație non-profit al administratorilor sistemelor de compensare și centrelor de procesare a plăților din Uniunea Europeană (UE) și Spațiul Economic European (SEE). În cadrul EACHA sunt organizate mai multe grupuri de lucru din industria plăților pentru a fi abordate aspecte precum interoperabilitatea în cadrul spațiului unic european de plăți (SEPA). În prezent, EACHA este formată din 27 de membri din 23 de țări diferite, dintre care 20 sunt din zona UE (Germania, Franța, Austria, Italia, Suedia ș.a.), iar 2 din zona SEE (Norvegia, Elveția). Banca Națională a Moldovei, în calitate de administrator al Sistemului Automatizat de Plăți Interbancare (SAPI), a devenit membru EACHA în anul 2014.)

⁵⁰Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (International Operational Risk Working Group – IORWG) este un grup de lucru destinat băncilor centrale și autorităților monetare și de supraveghere, care are drept scop schimbul de experiență, inovarea cadrului metodologic și partajarea celor mai bune practici între băncile centrale în domeniul gestiunii riscului operațional. Banca Națională a Moldovei a devenit membru al IORWG în anul 2015.

Centrul de Excelență în Finanțe (CEF)⁵¹

În anul 2019, BNM a găzduit ședința anuală a CEF. Evenimentul a reunit oficiali de rang înalt ai băncilor centrale și ministerelor de finanțe ai țărilor-membre: Albania, Bulgaria, Macedonia de Nord, Republica Moldova, Muntenegru, România și Slovenia. Întrunirea a fost organizată cu ocazia transmiterii de către Republica Moldova a președinției CEF către un alt membru al acestei organizații internaționale – Muntenegru, după un an de exercitare a împuternicirilor respective.

Organizația Internațională a Francofoniei (OIF)⁵²

În anul 2019, în perioada 15-20 octombrie 2019, BNM a găzduit cea de-a 12-a Conferință a responsabililor de audit intern ai băncilor centrale din țările francofone.

Desfășurarea la Chișinău a unei conferințe internaționale cu participarea țărilor francofone a contribuit la consolidarea statutului Republicii Moldova de membru OIF, iar BNM i-a conferit un plus de imagine și vizibilitate. Experiența pe diverse subiecte actuale din domeniul auditului bancar, care a fost împărtășită de participanții din 15 state, a contribuit la îmbogățirea cunoștințelor și dezvoltarea competențelor în domeniu ale angajaților BNM.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE)⁵³

În anul 2019, BNM, în calitatea sa de membru al BSCEE, a continuat conlucrarea cu membrii BSCEE, prin schimbul de informații și experiență în domeniul supravegherii și reglementării bancare. Astfel, în perioada 21-24 mai 2019, de către BSCEE a fost organizată o conferință anuală, în cadrul căreia au fost puse

⁵¹CEF este o organizație internațională cu misiunea de a sprijini implementarea reformelor în domeniile finanțelor publice și financiar-bancar în Europa de Sud-Est prin activități de instruire. CEF a fost înființată în anul 2001 în cadrul Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est de către guvernul Slovaciei, la inițiativa Ministerului de Finanțe din Slovenia și în strânsă cooperare cu alte ministere de finanțe ale fostelor țări iugoslave și Albania. În anul 2015, CEF a devenit o organizație internațională după 14 ani de succes în calitate de instituție regională.

⁵²Organizația Internațională a Francofoniei este o organizație internațională care, pornind de la afinitatea pentru limba franceză, reunește state și guverne de pe cinci continente: 53 de state și guverne cu statutul de membru cu drepturi depline, 2 cu statutul de membru asociat și 13 cu statutul de observator. Nucleul interguvernamental al Francofoniei a fost creat la 20 martie 1970, odată cu înființarea Agenției de Cooperare Culturală și Tehnică (ACCT). ACCT, ale cărei titlatură și portofoliu au evoluat pe parcurs, a devenit „Agenția Interguvernamentală a Francofoniei” (AIF) în 1999. Pentru o mai bună vizibilitate și coerență pe scena internațională, din ianuarie 2006, AIF s-a transformat în „Organizația Internațională a Francofoniei” (OIF), ca singur organism interguvernamental al Francofoniei. Republica Moldova a devenit membră a OIF în anul 1996.

⁵³Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE) este o organizație regională, fără personalitate juridică, care promovează cooperarea dintre instituțiile de supraveghere bancară ale țărilor din Europa Centrală și de Est. Banca Națională a Moldovei a devenit membră a BSCEE în anul 1996, în urma semnării Acordului privind regulile de organizare și dirijare ale Grupului BSCEE.

în discuție temele „Provocările supravegherii bancare în era digitală” și „O viziune integră asupra riscurilor prudențiale și a spălării banilor”.

Merită a fi remarcat că, reprezentanții BNM participă cu regularitate la evenimentele organizate de către BSCEE, care oferă posibilitatea de a comunica cu autoritățile de reglementare și supraveghere din alte state.

Cooperarea cu alte bănci centrale și autorități de supraveghere bancară din alte state

În cadrul exercitării funcției de licențiere bancară, în anul 2019, BNM a colaborat cu autorități de supraveghere bancară din alte state (Letonia, Lituania, România, Turcia, Bosnia și Herțegovina, Ungaria, Armenia, Ucraina, Bulgaria, Slovenia, Albania, Croația și Federația Rusă) realizând un schimb reciproc de informații, necesare în procesul de evaluare a calității de onorabilitate și profesionalism a persoanelor ce au desfășurat o activitate autorizată și supravegheată de aceste autorități.

De asemenea, este de remarcat că în anul 2019, BNM a inițiat și a desfășurat negocieri cu Banca Centrală Europeană, Banca Națională a României și banca centrală a Ungariei în vederea încheierii acordurilor de cooperare bilaterală.

Cooperarea tehnică cu organismele internaționale și băncile centrale ale altor state

Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență tehnică din partea mai multor parteneri externi de dezvoltare cu scopul de a consolida capacitățile sale interne în diverse domenii de activitate specifice unei bănci centrale.

Prin urmare, pentru realizarea obiectivului strategic, perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare, BNM a continuat să beneficieze de asistența Fondului Monetar Internațional. În acest sens, pe parcursul anului 2019, experții FMI au efectuat o serie de misiuni la sediul BNM, cu următoarele tematici:

- *Îmbunătățirea cadrului de țintire a inflației*, desfășurat în perioada 16 ianuarie – 07 februarie 2019;
- *Consolidarea operațiunilor monetare și valutare în cadrul regimului de țintire a inflației*, desfășurat în perioada 20 martie – 03 aprilie 2019;
- *Evaluarea suficienței capitalului și a independenței financiare a BNM în scopul consolidării operațiunilor monetare și valutare în cadrul regimului de țintire a inflației*, desfășurat în perioada 24 aprilie – 03 mai 2019 .

Recomandările oferite de către experți urmare a acestor misiuni contribuie la eficientizarea implementării politicii monetare și operațiunilor valutare în regimul de țintire a inflației, precum și la consolidarea independenței financiare pe termen lung a BNM.

În scopul îmbunătățirii capacității și eficientizării îndeplinirii funcției BNM de a produce și furniza publicații și materiale analitice care cuprind date statistice naționale, BNM, de asemenea, a beneficiat pe parcursul anului 2018 – 2019 de asistență tehnică din partea FMI.

Astfel, în perioada 2018 – 2019, experții FMI au efectuat o serie de vizite de lucru în Republica Moldova pentru a acorda suport BNM în vederea dezvoltării unui indicator agregat al dinamicii prețurilor bunurilor imobile rezidențiale din Republica Moldova. Urmare a acestor misiuni a fost dezvoltat Indicatorul de Preț a Bunurilor Imobile Rezidențiale experimental, precum și au fost oferite recomandări tehnice cu caracter opțional în vederea îmbunătățirii calității datelor cu privire la piața imobiliară din Republica Moldova.

Totodată, cu suportul FMI, BNM a revizuit indicatorii de soliditate financiară. Recomandările formulate în cadrul asistenței au permis BNM să îmbunătățească calitatea indicatorilor de soliditate financiară raportate către FMI, precum și să reconsidere sursa de date disponibile pentru asigurarea coerenței indicatorilor cu Ghidul de Compilare al FMI.

În anul 2019, BNM a continuat să beneficieze de asistența unui înalt consilier pentru sectorul financiar în contextul noului Program al Misiunii Uniunii Europene (UE) de consiliere în politici publice pentru Republica Moldova, pentru anii 2019 – 2021. Înaltul consilier UE pentru sectorul financiar oferă consultanță BNM în domeniul supravegherii bancare și implementării supravegherii bazate pe risc, al comunicării eficiente, precum și pentru facilitarea cooperării cu diverse autorități locale și internaționale.

În același timp, în cadrul aceluiași Program, BNM, începând cu 01 octombrie 2019, beneficiază de asistența unui expert UE pe termen mediu pentru supraveghere bancară din partea Băncii Naționale a României (BNR), în vederea consolidării cunoștințelor supraveghetorilor bancari cu privire la aplicarea în mod eficient a unei supravegheri bazate pe riscuri și pe raționamentul profesionist, utilizând Procesul de Supraveghere și Evaluare (SREP). Datorită suportului acordat de către expert este îmbunătățită structura și conținutul rapoartelor SREP a tuturor băncilor din Republica Moldova.

Prin intermediul Instrumentului de asistență tehnică și schimb de informații al Comisiei Europene (TAIEX)⁵⁴, în anul 2019, BNM a beneficiat de următoarea asistență în domeniile de supraveghere bancară, stabilitate financiară, combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și managementul numerarului, după cum urmează:

⁵⁴TAIEX este un instrument de asistență tehnică și schimb de informații al Comisiei Europene care are scopul de a sprijini autoritățile beneficiare în procesul de armonizare a legislației naționale la legislația UE. Asistența TAIEX este oferită autorităților publice beneficiare pe un termen scurt (până la 5 zile) sub formă de ateliere de lucru, misiuni ale experților din UE la instituțiile beneficiare sau vizite de studiu ale reprezentanților din autoritățile beneficiare la autoritățile din statele UE.

- Misiunea experților Băncii Naționale a României privind *supravegherea și evaluarea riscului operațional*, organizată în perioada 8 – 12 aprilie 2019;
- Misiunea experților Băncii centrale a Lituaniei privind *evaluarea riscului de piață și a riscului de rată a dobânzii înafara portofoliului de tranzacționare*, organizată în perioada 22 – 26 aprilie 2019;
- Misiunea experților Băncii centrale a Lituaniei privind *supravegherea și evaluarea riscurilor de credit și de contrapartidă*, organizată în perioada 20 – 24 mai 2019;
- Misiunea experților Băncii Naționale a României privind *procesul de supraveghere și evaluare (SREP) a capitalului (aspecte cantitative)*, organizat în perioada 3 – 7 iunie 2019;
- Vizita de studiu la Banca Națională a Poloniei la tema: *exercițiu de testare la stres top-down a sistemului bancar în scopuri macroprudențiale*, organizat în perioada 16 – 18 august 2019;
- Vizita de studiu la Banca centrală a Belgiei la tema: *instrumente de politică macroprudențială*, organizat în perioada 19 – 21 septembrie 2019;
- Vizita de studiu la Banca centrală a Cehiei la tema: *sistemul de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și standardele UE în acest domeniu*, organizat în perioada 17 – 18 iunie 2019;
- Misiunea experților Băncii centrale a Letoniei privind *elaborarea unui model eficient pentru sistemul național împotriva contrafacerii banilor*, organizat în perioada 20 – 22 mai 2019.

Asistența UE acordată prin intermediul instrumentului TAIEX a contribuit semnificativ la consolidarea cunoștințelor colaboratorilor BNM în ceea ce privește apropierea, aplicarea și respectarea legislației UE, precum și pentru realizarea schimbului de bune practici cu instituții cu atribuții similare din țările UE.

La data de 13 decembrie 2018, a fost lansat proiectului Twinning „Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”. Perioada de implementare a proiectului este de 3 ani, iar beneficiarii proiectului sunt aproximativ 15 instituții publice din Republica Moldova cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv Banca Națională a Moldovei.

Grație suportului oferit de Uniunea Europeană prin intermediul proiectului Twinning menționat, BNM consolidează și dezvoltă mecanismul de supraveghere al entităților raportoare, având în vedere noile cerințe ale actelor normative, inclusiv prin implementarea unor proceduri interne robuste, evaluarea riscurilor la care se expun entitățile, prin instruirea continuă și informarea privind noile tendințe și tipologii aferente domeniului.

Proiectul comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Controlul corupției prin aplicarea legii și prevenire” (CLEP),

implementat în perioada 1 iunie 2017 – 31 mai 2020, sprijină eforturile instituțiilor din Republica Moldova, inclusiv BNM, în reformarea cadrului de reglementare în domeniul luptei cu corupția, conform standardelor europene și internaționale și în revitalizarea cooperării naționale și internaționale a sistemelor specializate de aplicare a legii și de prevenire.

În acest context, pe parcursul anul 2019, reprezentanții BNM au participat la două seminare organizate în cadrul Proiectului CLEP:

- *Cursul de formare a formatorilor pentru ofițerii de conformitate din cadrul băncilor*, organizat în perioada 27 – 29 mai 2019 și
- *Seminarul privind elaborarea Rapoartelor de tranzacții/activități suspecte (RTS) de spălare a banilor*, organizat în perioada 24 – 25 iunie 2019.

Seminarele date au contribuit la acumularea de cunoștințe și utilizarea acestora în practică în cadrul activității de supraveghere desfășurată de către BNM pe domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

Unul din principalii parteneri de dezvoltare ai BNM rămâne a fi Banca Mondială. În anul 2019, cu suportul reprezentanților Centrului consultativ pentru sectorul financiar al Băncii Mondiale (FinSAC), BNM a definitivat procedura de calcul a contribuțiilor la fondul de rezoluție, precum și a elaborat raportul studiului de fezabilitate privind necesitatea și posibilitatea implementării cerinței minime de fonduri proprii și datorii eligibile conform abordării Directivei 2014/59/UE de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții. În baza acestor documente, BNM a inițiat procesul de modificare a Legii privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232 din 03.10.2016, dar și urmează să elaboreze reglementări de stabilire a cuantumului datorii care provin din instrumente financiare derivate elaborate.

Totodată, începând cu semestrul II al anului 2019 și până în decembrie 2020, experții FinSAC acordă suport BNM în cadrul proiectului de asistență tehnică privind redresarea și supravegherea bancară. Perfecționarea cunoștințelor reprezentanților BNM vizavi de conținutul Planurilor de redresare a băncilor, precum și analiza acestora reprezintă obiectivul principal al asistenței. Astfel, în anul 2019, au fost revizuite și formulate recomandări pentru îmbunătățirea tuturor Planurilor de redresare a băncilor din Republica Moldova, acestea urmând a fi ajustate și completate pe parcursul anului 2020.

Procesul de achiziție și implementare a soluției tehnice de detectare și monitorizare operațională pentru transparența acționarilor și prevenirea și combaterea spălării banilor constituie un domeniu de interes sporit pentru BNM. Astfel, urmare a suportului oferit prin intermediul programului Fondului pentru Buna Guvernare (Good Governance Fund), finanțat de către Guvernul Marii Britanii, în elaborarea documentelor aferente achiziționării soluției tehnice respective, procesul de achiziție și

implementare a fost continuat în cadrul proiectului de asistență tehnică a Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), implementat în perioada 09 septembrie 2019 – 09 august 2022. Experții contractați de către USAID urmează să asiste BNM pe parcursul implementării soluției, precum și în perioada incipientă de utilizare a acesteia.

Experții Oficiului de Asistență Tehnică (OTA) al Trezoreriei Statelor Unite ale Americii, în anul 2019, au oferit consultanță reprezentanților BNM în ceea ce privește perfecționarea cadrului de rezoluție bancară, buna funcționare a Comitetului Național de Stabilitate Financiară, precum și revizuirea și perfecționarea proiectului Raportului de stabilitate financiară pentru anul 2018, care a fost pentru prima dată publicat la data de 26 noiembrie 2019.

Pe parcursul anului 2019, BNM a intensificat cooperarea tehnică bilaterală cu alte bănci centrale în vederea preluării celor mai bune practici în ariile de activitate, precum și pentru a acorda suport instituțiilor cu atribuții similare din alte țări.

Un partener constant de cooperare tehnică a BNM este Banca Națională a României (BNR). Astfel, pe parcursul perioadei de raportare, BNM, în vederea îmbunătățirii activității și structurii Departamentului Raportări și Statistică din cadrul instituției, s-a familiarizat cu activitatea Direcției Statistică a BNR, în cadrul vizitei de o zi la sediul acesteia. Totodată, Departamentul Sisteme de Plăți a beneficiat de suportul BNR în procesul de elaborare a proiectului actului normativ de transpunere în legislația națională a prevederilor Directivei (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (PSD2).

În procesul de implementare a noului cadru de supraveghere bancară microprudențială bazat pe standardele UE și principiile Basel III, BNM, în perioada 13 – 16 mai 2019, a găzduit o misiune a experților băncii centrale a Regatului Țărilor de Jos. Cunoștințele acumulate în cadrul acestei misiunii au contribuit la dezvoltarea abilităților analitice și practice a supraveghetorilor de a identifica și evalua guvernanta internă ținând cont de structura corporativă adecvată și transparentă a băncilor, precum și a modelelor de afaceri ale băncilor prin prisma viabilității și sustenabilității acestora.

Practica de supraveghere și monitorizare a activității depozităreilor centrale de valori mobiliare a constituit subiectul de discuții în cadrul vizitei reprezentanților BNM la Banca centrală a Belgiei, organizată în data de 17 septembrie 2019. Informația obținută în cadrul vizitei de la reprezentanții Băncii centrale a Belgiei, precum: exemple de abordări și metode de monitorizare și supraveghere a depozităreilor centrale, cadrul normativ din UE etc., va servi drept referință pentru elaborarea cadrului normativ intern al BNM în acest domeniu.

Pe parcursul anului 2019, reprezentanții BNM au avut ocazia să preia cele mai bune practici de la banca centrală a Germaniei, în următoarele domenii: managementul riscului schimbului valutar și implementarea politicii monetare; consolidarea funcției de Resurse Umane; și coordonarea și evaluarea asistenței tehnice în

cadrul unei bănci centrale. Împărtășirea experienței experților băncii centrale a Germaniei a contribuit la consolidarea cunoștințelor reprezentanților BNM, precum și la definitivarea actelor normative interne ce se referă la creditarea de urgență și coordonarea asistenței tehnice de care beneficiază BNM.

În aceeași ordine de idei, reprezentanții BNM, pe parcursul perioadei de raportare, au avut ocazia să se familiarizeze cu experiența băncii centrale a Georgiei în ceea ce privește metoda de calcul a unui set de coeficienți de ajustare a mărfurilor din prețuri CIF în prețuri FOB, fortificând astfel, producerea statisticilor în domeniul bunurilor și serviciilor.

Totodată, în perioada 27 – 28 noiembrie 2019, doi reprezentanți ai BNM au efectuat o vizită de studiu la Centrul de casă și procesare a numerarului (CCPN) al băncii centrale a Georgiei. Vizita a avut drept scop familiarizarea cu experiența BNG ce ține de instituirea și activitatea CCPN și anume: infrastructura și partea operațională a acestuia.

Urmare a semnării în 2018 a Memorandumului de Înțelegere între Banca Națională a Moldovei și Banca Centrală a Republicii Turcia, instituțiile au aprofundat relațiile de cooperare și au consolidat schimbul de informații în domeniul său de activitate. În acest context, în anul 2019, reprezentanții BNM au efectuat o vizită de studiu la sediul Băncii Centrale a Republicii Turcia pentru a se familiariza cu experiența acestei instituții privind organizarea funcției de relații externe și a mecanismului de asistență tehnică externă, comunicarea externă și activitățile de educație financiară, precum și organizarea evenimentelor internaționale și a activităților de protocol în cadrul unei bănci centrale.

Adițional, la inițiativa Băncii Centrale a Republicii Turcia a fost organizat cel de-al treilea Forum al băncilor centrale intitulat „Auditul intern - tendințe și provocări”, la care au fost invitați inclusiv și reprezentanții BNM. Forumul a avut drept scop să reunească reprezentanți ai băncilor centrale din Europa de Est, Balcanii și regiunea Mării Negre pentru a-și împărtăși experiența în domeniul auditului intern, cu un accent special pe auditul tehnologiilor informaționale.

În vederea familiarizării cu practica băncii centrale a Lituaniei în domeniul financiar-contabil, în perioada 12 – 14 noiembrie 2019, reprezentanții BNM au efectuat o vizită de documentare la sediul băncii centrale a Lituaniei. Materialele furnizate în timpul misiunii, precum și experiența acumulată va servi la îmbunătățirea activității subdiviziunii BNM cu competențe în acest domeniu, proces derulat pe parcursul anilor 2020-2021.

Banca Națională a Moldovei participă în mod constant la procesul de promovare a educației financiare la nivel național, alături de alte instituții relevante. În acest sens, începând cu anul 2018, autoritățile din Republica Moldova, alături de cele din alte țări (Bulgaria, Croația, Georgia, Macedonia de Nord, Muntenegru și România) beneficiază de expertiza tehnică a platformei Money Wise din Regatul Țărilor de Jos, în contextul Proiectului cincinal (2018-2022) de asistență tehnică în domeniul educației financiare din cadrul Programului de circumscripție al Ministerului Finanțelor

al Regatului Țărilor de Jos, condus de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) și rețeaua sa internațională privind educația financiară (INFE).

În anul 2019, experții OECD, în baza chestionarelor de evaluare a educației financiare în Republica Moldova, completate de către reprezentanți ai autorităților publice din Republica Moldova, băncilor licențiate, sectorului nebanca și ai societății civile au elaborat Raportul preliminar privind Cartografierea educației financiare în Republica Moldova.

În același timp, BNM și Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPFI) cu suportul experților contractați prin intermediul proiectului Programului Fondului pentru Buna Guvernare, implementat pe parcursul perioadei 01 octombrie 2019 – 15 februarie 2020, au elaborat o serie de materiale informative, care reflectă cele mai importante concepte și produse financiare cum ar fi: inflația, dobânda anuală efectivă, creditul de consum, leasing-ul auto, asigurarea etc.

În anul 2019, la solicitarea partenerilor externi, Banca Națională a Moldovei a acordat asistență tehnică externă altor bănci centrale, prin împărtășirea experienței și practicilor sale în diverse domenii de activitate specifice unei bănci centrale.

Astfel, BNM și-a împărtășit experiența în domeniul statisticii conturilor internaționale colegilor de la banca centrală a Botswanei în cadrul unei vizite a reprezentanților acestor instituții la BNM. În cadrul vizitei s-au purtat discuții privind diverse aspecte moderne de elaborare și utilizare a statisticilor, precum: tranziția la standardul internațional MBP6, metodele de colectare, prelucrare și diseminare a datelor, identificarea și extinderea surselor acestora și tehnologiile informaționale aplicate în acest domeniu.

Totodată, în perioada 15 – 16 octombrie 2019, la Banca Națională a Moldovei s-a desfășurat Atelierul de lucru cu genericul „Experiența Băncii Naționale a Moldovei în implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (SIRF) în sectorul bancar”, eveniment organizat de comun cu Banca Mondială. Scopul atelierului a fost de a împărtăși experiența BNM reprezentanților Băncii Naționale a Republicii Belarus despre tranziția sectorului bancar din Republica Moldova la SIRF, cu focusarea pe aspectele ce se referă la contabilitate, supraveghere bancară, statistici, metodologie contabilă și IT.

Capitolul 9

Cadrul instituțional și de organizare

9.1 Guvernarea corporativă a Băncii Naționale

Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei asigură autoritatea legală și cadrul de guvernare al Băncii Naționale.

Structura guvernării corporative cuprinde organele de conducere, comitetele ce acordă suport organelor de conducere și nivelurile de control extern și intern. Această structură este completată de cadrul de conformitate și etică, ce cuprinde Codul de conduită al salariaților BNM, Politica antifraudă a Băncii Naționale a Moldovei, Politica de securitate informațională, precum și accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM.

Organele de conducere ale Băncii Naționale

Guvernatorul

Guvernatorul Băncii Naționale este numit de Parlament la propunerea președintelui Parlamentului.

În conformitate cu *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*, guvernatorul este responsabil de formularea inițiativelor în domeniul politicii monetare și valutare pentru a fi prezentate Comitetului executiv, precum și executarea lor. De asemenea, guvernatorul organizează și conduce activitatea băncii și o reprezintă în relațiile cu orice persoană juridică sau fizică atât în Republica Moldova, cât și în afara ei.

Consiliul de supraveghere

Consiliul de supraveghere este constituit din 7 membri numiți de Parlament pentru un mandat de 7 ani, inclusiv 3 membri aparțin structurii executive a Băncii Naționale: guvernatorul, primviceguvernatorul, un viceguvernator și 4 membri non-salariați ai BNM. Președintele Consiliului de supraveghere este guvernatorul BNM.

În exercitarea competențelor atribuite prin lege, Consiliul de supraveghere (i) aprobă raportul anual și situațiile financiare anuale; (ii) adoptă standardele sistemului de control intern, verifică și evaluează în mod continuu funcționarea sistemului de control intern; (iii) adoptă normele de etică profesională; (iv) determină fondul de salarizare al Băncii Naționale, nivelul salarizării membrilor Comitetului executiv și cuantumul indemnizațiilor lunare ale membrilor Consiliului de supraveghere care nu sunt și membri ai Comitetului executiv; (v) aprobă devizul

de cheltuieli și alocațiile pentru investiții ale Băncii Naționale și monitorizează executarea acestora; (vi) selectează, pe bază de licitație, organizația de audit extern; (vii) stabilește modul de creare și funcționare a comitetelor Băncii Naționale; (viii) stabilește valoarea nominală, designul bancnotelor și al monedelor metalice, modul de punere în circulație și condițiile de retragere a lor din circulație.

Pentru executarea atribuțiilor sale pe parcursul anului 2019 au fost convocate 12 ședințe ale Consiliului de supraveghere, la care s-au adoptat 49 hotărâri, cu următoarea tematică:

- Aprobarea Raportului Comitetului de audit al Băncii Naționale a Moldovei privind activitatea de monitorizare în anul 2018.
- Aprobarea Raportului privind activitatea de audit intern în anul 2018.
- Aprobarea Planului de audit intern pentru anul 2020.
- S-a luat act de Planul de măsuri privind implementarea recomandărilor și propunerilor Departamentului audit intern și ale Comitetului de audit.
- Aprobarea rapoartelor privind executarea devizului de cheltuieli și a alocațiilor pentru investiții ale Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea Situațiilor financiare ale Băncii Naționale a Moldovei pentru anul încheiat la 31 decembrie 2018.
- Aprobarea fondului de salarizare al Băncii Naționale, inclusiv al membrilor Comitetului executiv și a sumei indemnizațiilor lunare ale membrilor Consiliului de supraveghere care nu sunt și membri ai Comitetului executiv
- Aprobarea Devizului de cheltuieli și a Alocațiilor pentru investițiile Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2020.
- S-a luat act de rapoartele semestriale asupra nivelului de implementare a proiectelor Băncii Naționale a Moldovei în anul 2019.
- Aprobarea Raportului anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2018.
- Aprobarea Raportului Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei privind activitatea de supraveghere desfășurată în anul 2018.
- Aprobarea programului de activitate orientativ al Consiliului de supraveghere pentru anul 2020.
- Aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea designelor grafice și a valorilor nominale ale monedelor comemorative și jubiliare, emisia 2019.
- Punerea în circulație a monedei metalice de circulație cu caracter comemorativ, emisia 2019.

- Punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede jubiliare și comemorative.
- Aprobarea Regulamentului de activitate al Comitetului de risc al Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea Regulamentului cu privire la funcționarea Departamentului audit intern al Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea modificării Regulamentului privind atribuțiile, competențele și modul de funcționare a Comitetului de investiții al Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea și modificarea actelor interne ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2019 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova trei hotărâri ale Consiliului de supraveghere (conform anexei A.18).

În activitatea sa, Consiliul de supraveghere a colaborat permanent cu reprezentanții partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova și ai altor instituții financiar-bancare pe subiecte de interes comun. Consiliul de supraveghere a promovat transparența decizională și a efectuat monitorizarea activităților BNM cu referire la atribuțiile legale.

Comitetul executiv

Comitetul executiv este compus din 5 membri numiți de Parlament: guvernatorul, prim-viceguvernatorul și trei viceguvernatori. Președintele Comitetului executiv este guvernatorul Băncii Naționale.

Potrivit Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, principalele atribuții ale Comitetului executiv sunt: (i) stabilește politica monetară în stat; (ii) stabilește politica valutară în stat și regimul cursului de schimb al monedei naționale; (iii) decide asupra modului de eliberare a licențelor, autorizațiilor, permisiunilor, aprobărilor ce urmează a fi eliberate de Banca Națională; (iv) examinează rezultatele controalelor efectuate la entitățile supravegheate de Banca Națională și adoptă hotărârile aferente acestora; (v) hotărăște asupra emiterii creanțelor Băncii Naționale, volumului și condițiilor de emiterie a lor; (vi) adoptă actele normative ale Băncii Naționale; (vii) asigură implementarea hotărârilor Consiliului de supraveghere; (viii) planifică și organizează activitatea curentă a Băncii Naționale.

Pentru executarea atribuțiilor sale pe parcursul anului 2019 au fost convocate 93 ședințe ale Comitetului executiv, la care s-au examinat și s-au aprobat 356 hotărâri.

Hotărârile menționate au vizat următoarele domenii:

- Politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei.
- Reglementarea și supravegherea bancară.

- Supravegherea, reglementarea infrastructurilor pieței financiare, și supravegherea, reglementarea, licențierea activității de prestare a serviciilor de plată și a activității de emiteră a monedei electronice.
- Eliberare a licențelor, autorizațiilor, permisiunilor, aprobărilor care conform cadrului legal sunt eliberate de Banca Națională.
- Prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.
- Emisiunea monetară.
- Stabilitatea financiară.
- Supravegherea procesului de lichidare a băncilor.
- Gestiunea rezervelor valutare.
- Conturile internaționale.
- Aprobarea și modificarea actelor interne ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2019 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 50 de hotărâri ale Comitetului executiv (conform anexei A.18 și A.19).

Comitetul executiv a promovat în continuu aplicarea instrumentelor și măsurilor de politică monetară pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor; asigurarea economiei cu moneda națională și promovarea credibilității monedei naționale; reglementarea și supravegherea activității instituțiilor financiare, precum și eficiența, siguranța, accesibilitatea și caracterul inovator al plăților.

Structura organelor de conducere:

Octavian ARMAȘU

Guvernator, președinte al Consiliului de supraveghere (CS) și al Comitetului executiv (CE)

Vladimir MUNTEANU

Prim-viceguvernator, vicepreședinte al CS și al CE

Cristina HAREA

Viceguvernator, membru al CS și al CE

Ion STURZU

Viceguvernator, membru al CE

Aureliu CINCILEI

Viceguvernator, membru al CE

Dumitru URSU

membru al CS

Alexandru PELIN

membru al CS

Valeriu IAȘAN
membru al CS

Vadim ENICOV
membru al CS

Comitetul de audit

Comitetul de audit este compus din 3 membri ai Consiliului de supraveghere care nu sunt salariați ai Băncii Naționale. Comitetul de audit a fost creat prin Hotărârea Consiliului de supraveghere nr. 9 din 05.10.2016 „Cu privire la crearea Comitetului de audit al Băncii Naționale a Moldovei”, în următoarea componență nominală: a) Valeriu IAȘAN, președinte al Comitetului de audit; b) Alexandru PELIN, membru al Comitetului de audit; c) Vadim ENICOV, membru al Comitetului de audit. Membrii Comitetului de audit se aprobă pe perioada activității lor în funcția de membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei. La data expirării calității de membru al Consiliului de supraveghere va expira și calitatea de membru al Comitetului de audit.

Comitetul de audit are următoarele atribuții legale:

- a) monitorizează procesul de raportare financiară a Băncii Naționale;
- b) monitorizează eficiența sistemului de control intern și de management al riscurilor;
- c) monitorizează și direcționează funcția de audit intern;
- d) monitorizează independența și activitatea auditului extern.

Activitatea de monitorizare a fost desfășurată în componență deplină, în conformitate cu Regulamentul de funcționare al Comitetului de audit, aprobat de Consiliul de supraveghere. Pe parcursul anului 2019 Comitetul de audit a întreprins un șir de măsuri și acțiuni practice, fiind întrunit în paisprezece ședințe ordinare, în care a examinat 21 chestiuni. Tematicile de bază ale ședințelor Comitetului au fost:

- Coordonarea Planurilor de activitate ale Departamentului de Audit Intern al BNM și Examinarea Rapoartelor de activitate;
- Examinarea și coordonarea proiectului Regulamentului cu privire la Departamentul Audit Intern al BNM;
- Evaluarea rezultatelor activității Controlorului general pentru anul 2019;
- Examinarea împreună cu reprezentanții auditului extern a Situațiilor financiare și conformarea lor cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară;
- Examinarea procedurilor de monitorizare și de control al expunerilor la risc și al aspectelor referitoare la conformitate, care ar putea avea un impact semnificativ asupra Situațiilor financiare ale BNM.

Pe parcursul perioadei de raportare Comitetul de audit a elaborat și prezentat CS al BNM un șir de recomandări pentru îmbunătățirea și dezvoltarea proceselor de activitate și eficientizarea activității Băncii Naționale, inclusiv privind procesul de raportare financiară al Băncii Naționale; sistemul de control intern și management al riscurilor; implementarea unui sistem integrat de gestiune a riscurilor; independența funcției de audit intern în BNM; automatizarea proceselor de audit cât și a procesului de planificare, gestionare și raportare al activității de audit; implementarea recomandărilor DAI; eficientizarea activității Departamentului audit intern; activitatea auditului extern.

Alte comitete ale Băncii Naționale a Moldovei

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNM funcționează Comitetul de investiții și Comitetul de risc. Aceste comitete permanente au regulamente proprii de funcționare prin care sunt detaliate scopul, componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

Comitetul de investiții

Comitetul de investiții este instituit în scopul de a asista Comitetul executiv al BNM în vederea revizuirii politicilor și strategiilor investiționale aferente gestionării rezervelor valutare ale statului. Comitetul de investiții este format din 10 membri, salariați ai BNM, inclusiv 2 membri ai Comitetului executiv, unul din aceștia fiind președintele comitetului.

Ședințele Comitetului de investiții sunt convocate, de regulă, lunar, iar în cazul unor subiecte de importanță majoră sunt organizate ședințe extraordinare. Comitetul de investiții s-a întrunit în anul 2019 în 11 ședințe ordinare. În cadrul fiecărei ședințe s-a discutat despre performanța portofoliului de investiții pentru luna anterioară de raportare, evoluția și prognozele aferente pieței valutare interne și piețelor financiare internaționale, evoluția ratingurilor contrapărților autorizate și riscurile aferente portofoliului de investiții. Totodată, la necesitate, au fost examinate și incluse noi contrapărți în lista contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. De asemenea, periodic, au fost puse în discuție aspecte ce țin de strategia investițională pe termen scurt și mediu aferentă alocării strategice a activelor.

Comitetul de risc

În 2019 a fost instituit Comitetul de risc ca parte a liniei a doua de apărare, pentru asistarea Comitetului executiv în vederea asigurării supravegherii directe obiective asupra managementului sistemului de gestiune a riscurilor operaționale în Banca Națională. Comitetul de risc este format din 8 membri cu drept de vot, inclusiv un membru al Comitetului executiv – președintele comitetului.

Comitetul de risc se reunește trimestrial în ședințe ordinare, iar la necesitate sau la solicitarea Guvernatorului sau a oricărui membru al Comitetului executiv se poate convoca ad-hoc.

În 2019, urmare inițierii procedurii de autoevaluare a riscurilor operaționale pe procesele de activitate, a fost organizată o ședință

a Comitetului de risc, unde au fost raportate primele rezultate ale autoevaluării riscurilor operaționale pe procesele de activitate ale BNM conform planului aprobat, propunerile măsurilor de tratare pentru strategia de răspuns la riscurile reziduale medii, precum și profilul de risc pe procesele evaluate. Totodată, în 2019 membrii Comitetului de risc au coordonat actele interne elaborate pentru implementarea cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale ale Băncii Naționale a Moldovei.

Nivelurile de control extern și intern

Control extern

Controlul extern al Băncii Naționale se efectuează prin *auditul extern* anual al situațiilor financiare, conturilor și registrelor, realizat de o companie de audit cu renume și experiență recunoscută în domeniul auditului băncilor centrale. Totodată, controlul extern este realizat și prin auditul public extern cu privire la legalitatea și regularitatea devizelor de cheltuieli și alocațiilor pentru investiții, realizat de Curtea de Conturi, limitându-se, conform *Legii nr. 548-XIII din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, la examinarea eficienței operaționale a deciziilor luate de conducerea Băncii Naționale, cu excepția celor ce țin de implementarea politicii monetare și valutare a Băncii Naționale și de gestionarea rezervelor valutare ale statului.

Control intern

Banca Națională aliniază guvernarea sistemului de control intern și gestiunea riscurilor operaționale la standardele internaționale COSO⁵⁵, ISO 31000⁵⁶, la bunele practici în domeniu (inclusiv ale Grupului Internațional de Lucru privind Riscul Operațional în Băncile Centrale (*International Operational Risk Working Group (IORWG)*), Banca Națională fiind membru al acestuia).

Odată cu aprobarea *Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în Banca Națională a Moldovei*, Consiliul de supraveghere a stabilit apetitul/toleranța la risc în Banca Națională.

Controlul intern, precum și gestiunea riscurilor în cadrul BNM sunt instituite conform celor **trei linii de apărare**.

Prima linie de apărare gestionează riscurile și este *reprezentată de subdiviziunile BNM*, care sunt și "proprietarii" riscurilor. Șefii subdiviziunilor (managerii de linie) poartă responsabilitate pentru identificarea și gestionarea riscurilor inerente proceselor de activitate și sistemelor informatice ale căror proprietari sunt, stabilind corespunzător activitățile de control în procesul de gestiune a riscurilor. Pentru riscurile operaționale, în 2019 a fost aplicată metodologia nouă de evaluare a acestora, conform căreia

⁵⁵The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Comitetul Organizațiilor Sponsorizatoare ale Comisiei Treadway).

⁵⁶ISO 31000 – Risk Management – Guidelines, International Organization for Standardization (Ghidul managementul riscului, Organizația Internațională de Standardizare).

fiecare subdiviziune structurală a Băncii Naționale efectuează *procedura de autoevaluare a riscurilor operaționale*, cu identificarea și evaluarea riscurilor pe procese de activitate, precum și stabilirea măsurilor de control pentru a menține riscurile în zona de toleranță, cu raportarea rezultatelor către funcția de gestiune a riscurilor operaționale. Subdiviziunile aplică zilnic un set de proceduri de control pentru procesele de activitate și sistemele pe care le gestionează, asigurând eficacitatea și eficiența acestora.

Linia a doua de apărare constă în organizarea procesului, asigurarea cadrului metodologic, coordonarea și supravegherea independentă a procesului de control intern și gestiune a riscurilor. Funcțiile celei de-a doua linii de apărare includ mecanisme și procese specifice de monitorizare în vederea exercitării unui control intern și sistem adecvat de gestiune a riscurilor financiare și operaționale. Linia a doua de apărare este reprezentată de structurile cu *funcții dedicate gestiunii riscurilor* financiare și operaționale, *Comitetul de investiții și Comitetul de risc*. La nivelul acestei linii este elaborat cadrul metodologic pentru desfășurarea unui proces eficient de gestiune a riscurilor în BNM: cadrul intern privind modul de efectuare și control al operațiunilor în valută, gestiunea riscurilor operaționale pe procese de activitate, asigurarea continuității activității și securității informației, standardele, politicile și planurile de răspuns la incidentele, care perturbă sau amenință funcțiile operaționale din Banca Națională. La nivelul Băncii Naționale există un sistem de gestiune a incidentelor, unde se ține evidența incidentelor, inclusiv a măsurilor întreprinse și a responsabililor de realizarea acestora.

Funcția de gestiune a riscurilor operaționale a asigurat, în anul 2019, elaborarea metodologiei interne suport pentru implementarea cadrului de gestiune a riscurilor operaționale, necesară pentru desfășurarea procedurii de autoevaluare a riscurilor operaționale și de scanare a riscului operațional în Banca Națională a Moldovei. Totodată, a efectuat instruirii interne, a organizat și coordonat procedura de autoevaluare a riscurilor operaționale pe procese.

Linia a treia de apărare oferă o asigurare independentă și obiectivă și este reprezentată de auditul intern. Auditul intern oferă organelor de conducere și managerilor de linie o asigurare rezonabilă independentă privind adecvarea și eficacitatea guvernantei, gestiunii riscurilor și controalelor interne, inclusiv modul în care prima și a doua linie de apărare ating obiectivele de gestiune a riscurilor. De menționat că, în 2019 a fost revizuit cadrul normativ intern privind funcționarea auditului intern, care este aprobat la nivelul Consiliului de supraveghere, racordându-l la elementele obligatorii ale Cadrului Internațional de Practici Profesionale (IPPF)⁵⁷, elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA).

Controlul intern în cadrul BNM funcționează, de asemenea, printr-un șir de reglementări aprobate de organele de conducere și asigură administrarea resurselor într-un mod eficace pentru realizarea misiunii și obiectivelor strategice ale BNM.

⁵⁷International Professional Practices Framework

Cadrul de conformitate și etică

Codul de conduită al salariaților Băncii Naționale

În Banca Națională funcționează Codul de conduită al salariaților BNM, care stabilește cerințe către toți angajații să respecte cele mai înalte standarde de etică profesională. În acest scop, Codul de conduită abordează etica personală și profesională a salariaților Băncii Naționale, inclusiv comportamentul legat de conflicte de interese, confidențialitate, securitatea și gestiunea informațiilor.

Politica antifraudă

Politica antifraudă a Băncii Naționale promovează conștientizarea și gestiunea riscului de fraudă.

Aceasta are drept scop de a identifica ariile de activitate supuse riscului de fraudă și de a implementa măsuri adecvate de control la toate nivelurile Băncii Naționale, care vor contribui la prevenirea și detectarea fraudelor, monitorizarea riscului de fraudă și promovarea conduitei organizaționale consecvente. Politica antifraudă stabilește, de asemenea, condițiile de desfășurare a investigațiilor în materie de prevenire și examinare a suspiciunilor de fraudă.

Implementarea politicii antifraudă, instruirea personalului cu privire la riscul de fraudă și gestiunea acestuia, raportarea suspiciunilor de fraudă - toate acestea stabilesc și dezvoltă *cultura antifraudă*, ce descurajează potențialii autori și întăresc angajamentul personalului Băncii Naționale în combaterea fraudei. Responsabilitatea întregului personal al Băncii Naționale are o contribuție majoră la crearea unui mediu propice pentru sporirea gradului de conștientizare a riscului și a consecințelor de fraudă.

Organele de conducere ale Băncii Naționale promovează o politică de toleranță zero referitoare la fraudă și corupție.

Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională are instituite norme interne, aliniate la standardele internaționale, privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în cadrul operațiunilor efectuate. Scopul acestor norme este neadmiterea implicării Băncii Naționale în operațiuni sau activități cu risc de spălare a banilor și finanțare a terorismului, precum și stabilirea cerințelor privind organizarea, aplicarea și controlul respectării de către subdiviziunile băncii a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

În acest context, pe parcursul anului 2019, au fost întreprinse mai multe acțiuni menite să consolideze conformarea băncii cu cerințele de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, și anume, actualizarea procedurilor interne în domeniu, instruirea personalului implicat în aplicarea cerințelor de cunoaștere a clienților, conlucrarea cu subdiviziunile responsabile în vederea determinării riscurilor și a suspiciunilor aferente tranzacțiilor și relației cu clienții, sesizarea autorităților

competente în scopul determinării caracterului suspect la acordarea permisiunilor și înregistrării notificărilor aferente împrumuturilor externe ș.a. De asemenea, a fost fortificat sistemul de conlucrare și raportare internă în scopul asigurării centralizării activităților BNM de combatere a spălării banilor și a finanțării actelor de terorism, inclusiv prin informarea în timp optim a membrului Comitetului executiv, care coordonează activitatea dată, despre riscurile identificate, precum și recomandările de minimizare relevante. Pentru operațiunile cu risc înalt raportarea se face către Comitetul executiv.

Politica de securitate a informației

Politica de securitate a informației Băncii Naționale stabilește contextul organizațional de nivel general care să asigure atingerea obiectivelor cu privire la asigurarea securității informației și securității cibernetice în cadrul BNM.

Membrii Consiliului de supraveghere și membrii Comitetului executiv, precum și orice salariat al Băncii Naționale sunt obligați să asigure securitatea informației aflate în posesie și la care au acces oricare ar fi forma ei. Totodată, sunt stabilite și divizate clar responsabilitățile în procesul de asigurare a securității informației, în partea ce ține de gestiunea informației, monitorizarea utilizării și distribuirii informației, raportarea incidentelor de securitate a informației, precum și modul de investigare a acestora.

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile Băncii Naționale asigură un grad sporit de transparență, respectând în același timp independența și confidențialitatea anumitor aspecte legate de îndeplinirea atribuțiilor Băncii Naționale. Publicarea diverselor date și analize legate de atribuțiile Băncii Naționale, precum și promovarea unui caracter deschis al relației cu grupurile-țintă sunt aspecte de importanță majoră în comunicarea externă a băncii.

Banca Națională acordă o atenție sporită conexiunii inverse în schema de comunicare. Astfel, prin transmiterea regulată și frecventă a mesajelor, Banca Națională oferă explicațiile de rigoare asupra activității sale și a funcționării sectorului bancar. Funcționarea bazei de date interactive pe pagina web a Băncii Naționale asigură accesul publicului la informație, date și analize elaborate și are drept scop oferirea de informații corecte, actuale, clare și transparente pentru formarea unei opinii publice asupra deciziilor Băncii Naționale, dar și pentru efectuarea diverselor studii și cercetări.

9.2 Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei

Anul 2019 este al doilea an de implementare a Planului strategic al Băncii Naționale intrat în vigoare în anul 2018 cu o durată de implementare de trei ani.

Elementele fundamentale ale Planului strategic 2018-2020 al BNM se referă la *misiune, viziune, valori și obiective strategice*.

Misiunea Băncii Naționale a Moldovei

Obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină dezvoltarea economică a țării.

Viziunea Băncii Naționale a Moldovei

Banca Națională a Moldovei este o instituție proactivă, performantă și credibilă, ghidată de practici de bună guvernare.

Valorile Băncii Naționale a Moldovei

Credibilitate – politici, reforme, comunicare și atitudine care inspiră încredere și siguranță publicului și piețelor.

Responsabilitate – preocupare continuă aferentă impactului economic și social al lucrului efectuat și al deciziilor luate.

Fiabilitate – resurse umane, proceduri interne și tehnologii informaționale care mențin siguranța și diligența funcționării instituției.

Profesionalism – competență, integritate, sârguință, asumarea deciziilor, perfecționare continuă.

Cooperare – muncă în echipă pentru realizarea obiectivelor comune ale băncii.

Obiectivele strategice setate pentru anii 2018-2020 derivă din domeniile de activitate de bază, iar ultimul obiectiv se referă la domeniul de suport și guvernanță:

1. Perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare;
2. Consolidarea funcției de stabilitate financiară și gestiune macroprudențială;
3. Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc;
4. Sporirea calității monedei naționale și a nivelului de utilizare a plăților fără numerar;
5. Consolidarea capacității și a eficienței instituționale.

Pe parcursul anului 2019, au fost înregistrate realizări în vederea implementării reformelor în cele cinci domenii-cheie trasate în Planul strategic 2018-2020 și anume: politică monetară și piețe financiare, stabilitate financiară, supravegherea băncilor, sisteme de plăți și operațiuni cu numerar, guvernanță și suport. Realizările se referă la obiectivele strategice din Planul strategic 2018-2020, unele dintre cele mai importante fiind incluse în următorul tabel:

Obiectiv strategic	Realizări majore înregistrate pe parcursul anului 2019, aferente implementării Planului strategic 2018 - 2020
Perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instituirea Grupului de lucru de evaluare a situației macroeconomice curente al Băncii Naționale a Moldovei. ▪ Aprobarea Calendarului ciclului de politică monetară și a Fluxului informațional în procesul formulării și comunicării politicii monetare. ▪ Aprobarea Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii în redacție nouă, din necesitatea stabilirii unui cadru care permite utilizarea de instrumente noi pe viitor, în condițiile în care în sectorul bancar se atestă un exces de lichiditate atât în moneda națională, cât și în valute, precum și în vederea flexibilizării modului de menținere a rezervelor obligatorii în USD și în EUR. ▪ Aprobarea Regulamentului cu privire la procedurile de intervenție ale Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară internă, în vederea consolidării cadrului intern privind intervențiile BNM pe piața valutară internă.
Consolidarea funcției de stabilitate financiară și gestiune macroprudențială	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publicarea Raportului de stabilitate financiară pentru anul 2018. ▪ * Inițierea funcționării Comitetului Național de Stabilitate Financiară și emiterea primelor recomandări. ▪ Semnarea Acordului de colaborare între Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei cu privire la rezoluția bancară. ▪ * Încheierea Acordului de cooperare între Banca Națională a Moldovei și Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar. ▪ Adoptarea Legii nr. 114/2019 cu privire la modificarea unor acte legislative, în contextul dezvoltării cadrului legal privind asistența de lichiditate în situații de urgență și aprobarea Regulamentului cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență. ▪ Consolidarea instrumentelor macroprudențiale prin aprobarea modificărilor la Metodologia de stabilire a amortizoarelor de capital ale băncilor, cu scopul îmbunătățirii cadrului de aplicare a amortizorului aferent societății de importanță sistemică (O-SII). ▪ Încheierea procesului de lichidare a două bănci: "Guinea" S.A. și BCA "Întreprinzbankă".
Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Punerea în aplicare a Legii privind activitatea băncilor, care transpune cadrul normativ al Uniunii Europene aliniat reglementărilor internaționale Basel III și aprobarea de către Comitetul executiv al BNM a unui șir de reglementări subordonate legii aferente cerințelor privind capitalul, expunerile mari, lichiditatea, cadrul de administrare a activității băncilor, gestionarea riscurilor etc. Punerea în aplicare a noului cadru normativ are drept scop consolidarea sistemului bancar autohton și ca rezultat protejarea intereselor deponenților. ▪ Consolidarea cadrului extern de supraveghere prin aprobarea Metodologiei de supraveghere și evaluare a activității băncilor (SREP). ▪ Consolidarea cadrului intern de supraveghere bancară al BNM prin aprobarea Procedurii interne aferente desfășurării atribuției de supraveghere bancară, a procedurilor specifice privind evaluarea riscurilor în cadrul controlului pe teren și a Metodologiei pentru evaluarea adecvării capitalului, bazate pe cele mai bune practici europene. ▪ Inițierea utilizării Sistemului informatic al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la licențiere, autorizare și notificare pentru transmiterea de către bănci a reglementărilor interne, precum și stocarea în format electronic a acestora; notificarea BNM de către bănci privind deschiderea/închiderea sucursalelor și oficiilor secundare ale băncilor; prezentarea demersurilor/notificărilor aferente sistemelor de plăți cu carduri de plată, sistemelor de remiteri de bani sau sistemelor automatizate de deservire la distanță. ▪ Adoptarea de către Comitetul MONEYVAL (Consiliul Europei) a Raportului de evaluare a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului a Republicii Moldova în cadrul celei de a 5-ea runde de evaluare, urmare evaluării plenitudinii și eficienței implementării recomandărilor Grupului de Acțiune Financiară

	<p>Internațională (FATF-GAFI) în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aderarea Băncii Naționale a Moldovei la Memorandumul de cooperare încheiat între Autoritatea Bancară Europeană și autoritățile de supraveghere bancară din unele țări ale Europei de Sud-Est.
<p>Sporirea calității monedei naționale și a nivelului de utilizare a plăților fără numerar</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semnarea acceptanței generale în cadrul proiectului cu privire la implementarea soluției informatice DEPO/X aferente Depozitarului central unic al valorilor mobiliare. ▪ Aprobarea și actualizarea actelor normative în vederea consolidării cadrului de reglementare a activității prestatorilor serviciilor de plată nebankari. ▪ Consolidarea cadrului de supraveghere a prestatorilor de servicii de plată nebankari prin aprobarea Regulamentului privind controalele pe teren la prestatorii de servicii de plată nebankari și criteriile de aplicare a măsurilor de remediere și a sancțiunilor. ▪ Reglementarea comisioanelor aplicate pentru operațiunile efectuate printr-un card de plată sau dispozitiv asemănător și pentru operațiunile ce presupun utilizarea Sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI). ▪ Elaborarea proiectului de modificare a Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, conform Directivei privind serviciile de plată 2 (PSD2) în baza Planului de transpunere aprobat, cu transmiterea acestuia în adresa Ministerului Finanțelor/ Cancelariei de Stat, pentru parcurgerea următoarelor etape de promovare. ▪ Punerea în circulație a unei monede de 10 lei cu caracter comemorativ dedicată împlinirii a 30 ani de la adoptarea legilor despre limba de stat și grafia latină și a unui set de monede cu valoarea nominală de 1, 2, 5 și 10 lei, sub formă de pliant, care promovează cultura, tradițiile și istoria Republicii Moldova. ▪ Punerea în circulație a 14 monede jubiliare și comemorative, printre care și lansarea a două serii noi: Seria „Domni ai Țării Moldovei” și Seria „Poveștile copilăriei”.
<p>Consolidarea capacității și a eficienței instituționale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Implementarea unei noi abordări în gestiunea riscurilor operaționale în BNM. Instituirea Comitetului de risc. ▪ Dezvoltarea cadrului de guvernanză și consolidarea procesului de gestiune a asistenței tehnice externe acordate BNM de către partenerii externi de dezvoltare. ▪ Dezvoltarea cadrului de guvernanză în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) și de securitate cibernetică (implementarea fluxurilor electronice; sporirea calității și securității serviciilor TIC). ▪ Sporirea gradului de automatizare a proceselor BNM. ▪ Consolidarea sistemului de gestiune a resurselor umane prin dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale angajaților, dezvoltarea instruirilor interne, promovarea responsabilității sociale.

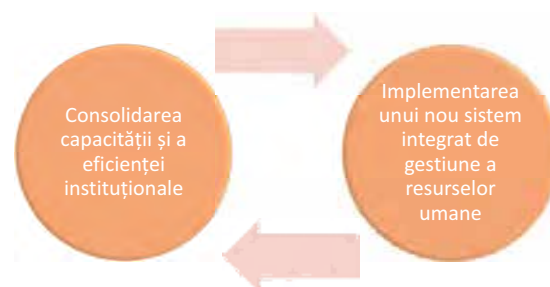
**Notă: Realizarea se referă la obiective complementare – obiective, a căror realizare depinde de anumiți factori exogeni și/sau (într-o anumită măsură) țin de competența altor autorități la nivel național sau internațional. Atingerea obiectivelor complementare conduce la maximizarea beneficiilor implementării Planului strategic.*

9.3 Management și organizare

Conform Planului strategic al Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2018-2020, din totalul celor 5 obiective strategice, unul este conex domeniului de resurse umane, și anume:

Consolidarea capacității și a eficienței instituționale, ce presupune eficientizarea activității operaționale a BNM prin modernizarea instituțională și consolidarea capacităților interne în vederea realizării atribuțiilor de bază. Unul din obiectivele operaționale care derivă din cel strategic este implementarea unui nou sistem integrat de gestiune a resurselor umane.

Respectiv, prioritățile-cheie în managementul și dezvoltarea resurselor umane, în anul 2019, au fost axate anume pe aceste domenii, măsurile întreprinse fiind detaliate în continuare.

Evoluții organizatorice

În anul 2019, au avut loc modificări ale structurii organizatorice a Băncii Naționale a Moldovei, menite să contribuie la realizarea obiectivelor strategice ale băncii și a atribuțiilor sale de bază, dar și la sporirea eficienței acesteia prin diminuarea nivelurilor ierarhice. În același timp, aceste modificări au drept scop creșterea capacității BNM de a se adapta la schimbările mediului economic prin redefinirea responsabilităților, restructurarea activităților, precum și consolidarea capacității instituționale pe termen lung.

Astfel, a fost optimizată funcția de audit intern, prin aplatizarea structurii organizatorice, dar și centralizarea funcției de audit operațional. În același timp, mai multe funcții de execuție au fost adaptate la necesitățile curente ale subdiviziunilor, fără impact asupra numărului total de unități de personal.

Ca rezultat, comparativ cu anul 2018, se atestă o ușoară diminuare a numărului de posturi manageriale ale băncii cu circa 1 la sută, domeniul de control fiind de 4,7 executori la un manager, în ușoară creștere cu 0,2 unități față de anul 2018. Este de menționat că raportul dintre numărul de unități aferente atribuțiilor de bază ale BNM față de numărul de unități aferente ariei de suport și guvernanta în 2019 a rămas similar cu cel din 2018, fiind de 54 la sută la 46 la sută.

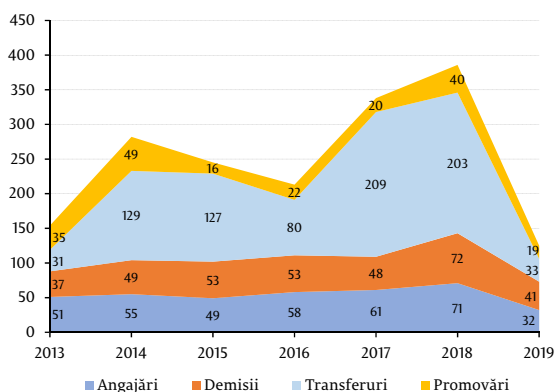
Optimizările realizate pe parcursul anului 2019 au avut un impact pozitiv asupra valorificării eficiente a resurselor de personal ale băncii, fiind pus accentul pe consolidarea atribuțiilor de bancă centrală, extinse în anul 2018, cum ar fi cele de reglementare, supraveghere, rezoluție bancară, stabilitate financiară, combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, etc.

9.4 Managementul resurselor umane

Optimizarea sistemului de salarizare

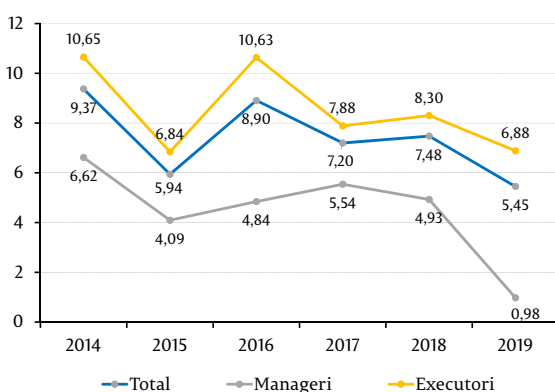
Anul 2019 se caracterizează prin stabilizarea noului sistem de salarizare, implementat în anul 2018 ca parte a unui proiect de implementare a unui sistem integrat de management al resurselor umane realizat cu ajutorul unei companii de consultanță cu experiență internațională în domeniu. Acesta prevede stabilirea unei relații directe între valoarea postului și nivelul de salarizare, precum și asigurarea unei echități interne și competitivități externe a salariului, ce comportă următoarele beneficii: alinierea salarizării la piața de referință; echitatea internă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare); competitivitate externă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare cu piața de referință); angajator atractiv (sporirea atractivității BNM în calitate de angajator pe piața muncii); reguli clare (sistemul prevede reguli clare de promovare în trepte de salarizare); îmbunătățirea climatului organizațional.

Graficul 9.1: Procese management resurse umane

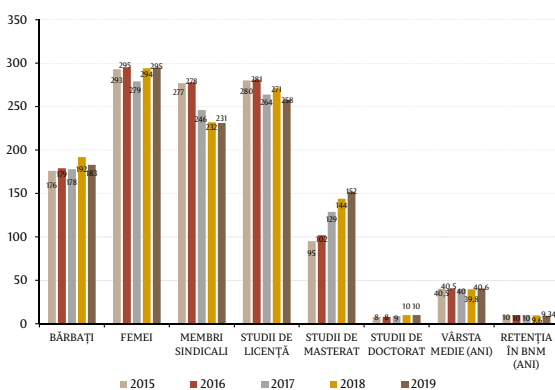
Sursa: BNM

Graficul 9.2: Fluctuația voluntară a personalului BNM

Sursa: BNM

Graficul 9.3: Informații generale privind angajații BNM

Sursa: BNM

Implementarea noului sistem de salarizare și alte măsuri aferente implementării sistemului integrat de gestiune a resurselor umane în BNM au adus la stabilizarea proceselor de resurse umane în 2019.

Informație statistică

În anul 2019, fluctuația voluntară de personal a fost de 5,45 la sută, fiind în descreștere comparativ cu anul 2018 când aceasta a înregistrat un nivel de 7,48 la sută. Fluctuația manifestă o tendință descrescătoare, în mare parte, datorită implementării noului sistem de salarizare, astfel la un an de la implementare (iulie 2019) fluctuația totală fiind în diminuare cu circa 3,0 la sută. Analizând fluctuația voluntară pe nivele ierarhice, pentru funcțiile manageriale în anul 2019 aceasta a fost minoră, constituind 0,98 la sută, în diminuare semnificativă față de anul 2018, când această rată a înregistrat valoarea de 4,93 la sută. Fluctuația voluntară pentru funcțiile de execuție a constituit în anul 2019 6,88 la sută, în diminuare față de anul 2018, când aceasta a constituit 8,3 la sută. Menționăm că fluctuația voluntară cuprinde doar persoanele demisionate din proprie inițiativă, din calcul fiind excluse persoanele angajate sezonier și cei plecați din alte motive (pensionare, încetarea contractului de muncă, reducerea statelor de personal ș.a.). Adicional, pentru o relevanță sporită, pentru anul 2019 și, pentru comparabilitate, au fost ajustate și datele pentru anii precedenți, demisiile angajaților într-un anumit an, ale căror contracte de muncă au fost suspendate în anii anteriori, au fost considerate drept demisii ale anului în care și-au suspendat contractul de muncă.

Vârsta medie a angajaților băncii la 31 decembrie 2019 era de 40 de ani și 6 luni. Aproape două treimi sunt femeile (61,72 la sută) și mai mult de o treime (38,28 la sută) sunt bărbați. Menționăm și faptul că femeile sunt reprezentate cu o rată de 43,48 la sută în componența posturilor de conducere, inclusiv a Comitetului executiv.

Perfecționarea profesională

Dezvoltare profesională

Pe parcursul anului 2019, în vederea asigurării dezvoltării competențelor și creșterii capitalului uman al BNM, 366 dintre angajați au beneficiat de diverse forme de perfecționare, selectate conform necesităților individuale de dezvoltare profesională, furnizate de partenerii de dezvoltare, precum și prin asigurarea transferului intern de cunoștințe.

Transferul de cunoștințe pe intern a fost efectuat prin organizarea seminarelor, prezentărilor realizate de către experți din cadrul BNM sau invitați externi, reprezentanți ai partenerilor de dezvoltare și alte organizații de domeniu. Cele mai multe instruirii la care au participat angajații BNM au fost cu durata de la 3 la 7 zile.

Angajații BNM au participat la instruirii pe diverse domenii, care au fost găzduite de țări precum România, Italia, Austria, Turcia, Olanda, Germania, Franța, Polonia, SUA, Marea Britanie, țările CSI, dar și la instruirii desfășurate în Republica Moldova.

Managementul performanței

Sistemul de management al performanței reprezintă un instrument aplicat de Banca Națională a Moldovei începând cu anul 2016 pentru a spori eficiența activității angajaților. Astfel, în urma evaluării rezultatelor activității angajaților pentru anul 2019, s-a constatat o evoluție în creștere comparativ cu anii 2017 și 2018 a nivelului de performanță al angajaților BNM.

Cultura corporativă

Pe parcursul anului au fost organizate evenimente menite să contribuie la consolidarea culturii corporative și retenția angajaților, cum ar fi: organizarea activităților sportive și încurajarea angajaților să participe în acțiuni de binefacere desfășurate în cadrul “Târgului de Paște”, “Târgului de Toamnă”, “Târgului de Iarnă”, “Caravanei de Crăciun”, care au contribuit la responsabilizarea socială a salariaților și la educarea spiritului civic. Suplimentar, în contextul campaniei *Un arbore pentru dăinuirea noastră*, BNM a contribuit la înverzirea orașului, prin plantarea copacilor, pentru a avea un oraș mai verde și un aer mai curat.

Având în vedere că BNM încurajează și calitățile personale ale angajaților, în acest scop a fost organizat un concurs de nominalizare a colegilor, care conform părerii angajaților au calități deosebite. Totodată, au fost apreciate persoanele ce au obținut pe parcursul anului performanțe, ce nu țin neapărat de atribuțiile de serviciu, cum ar fi acordarea asistenței tehnice altor bănci centrale, transferul intern de cunoștințe, performanțe sportive deosebite, etc.

Recrutare

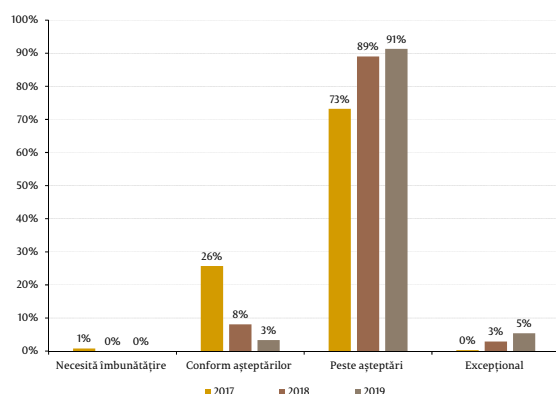
Procesul de recrutare în Banca Națională a Moldovei este caracterizat printr-un efort continuu de atragere a candidaților

Graficul 9.4: Principalele domenii de instruire la care au participat salariații

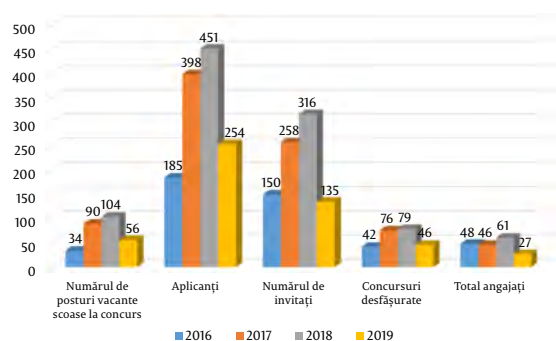
Sursa: BNM

Graficul 9.5: Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM

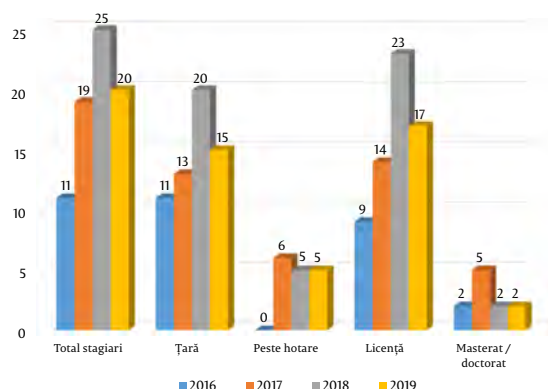
Sursa: BNM

Graficul 9.6: Evoluția procesului de recrutare în BNM

Sursa: BNM

Graficul 9.7: Stagii de practică a studenților în BNM

Sursa: BNM

pentru participarea în cadrul concursurilor de ocupare a funcțiilor vacante ale BNM. Considerând specificul posturilor vacante ale băncii, caracterizate prin cerințe sporite privind nivelul de studii, complexitate și expertiză, dar și deficitul de forță de muncă calificată pe piața muncii din Republica Moldova, BNM aplică măsuri diversificate de atragere a candidaților. Astfel, a fost intensificată utilizarea rețelelor de socializare pentru promovarea posturilor vacante ale băncii, dar și a paginilor web de profil. Pentru selectarea grupului-țintă de candidați, BNM a participat la Târguri de Carieră și vizite în cadrul Universităților cu scop informativ referitor la posturile vacante și la posibilitățile de stagiu în cadrul BNM.

Anul 2019 este caracterizat prin diminuarea indicatorilor ce țin de procesul de recrutare, accentul fiind pus în special pe retenția salariaților angajați în cadrul BNM.

Menționăm că Banca Națională a Moldovei susține încadrarea și dezvoltarea profesională a tinerilor specialiști. Astfel, în anul 2019, la capitolul angajării proaspeților absolvenți avem o rată de 18,51 la sută din totalul nou-angajaților.

Stagii de practică

Pentru contribuția la dezvoltarea profesională a specialiștilor cu profil bancar, și nu doar, BNM este deschisă pentru a accepta studenți la practică din instituțiile de învățământ superior din țară și de peste hotare. În acest sens, BNM a participat și la Târgul locurilor de practică, organizat de o instituție de învățământ superior, pentru a oferi informația necesară studenților interesați. În același timp, remarcăm un interes continuu al studenților pentru stagiu în BNM, fiind înregistrați și studenți de peste hotarele țării. Mai mult ca atât, în anul 2019 au fost angajați în cadrul BNM doi stagiași, urmare participării la concurs pentru un post vacant.

9.5 Auditul intern

Scopul general al activității DAI este de a da asigurări și oferi servicii de consiliere independente și obiective, menite să aducă o valoare adăugată și să contribuie la îmbunătățirea activităților BNM. Misiunea auditului intern este de a spori și proteja valorile BNM prin oferirea unor asigurări obiective bazate pe risc, consiliere și abordare de perspectivă. Auditul intern ajută BNM în îndeplinirea obiectivelor sale printr-o abordare sistematică și disciplinată în cadrul evaluării și îmbunătățirii eficacității proceselor de guvernare, management al riscurilor și proceselor de control.

DAI se conduce în activitatea sa de elementele obligatorii ale Cadrului Internațional de Practici Profesionale (IPPF)⁵⁸ elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA) inclusiv Principiile de bază ale practicii profesionale în domeniul auditului intern, Codul de etică al Institutului Auditorilor Interni (în continuare Cod de etică), Standardele internaționale aferente practicii profesionale în domeniul auditului intern și Definiția auditului intern (în

⁵⁸International Professional Practices Framework

continuare Standarde IIA). DAI activează în baza cadrului normativ⁵⁹, alineat la *Îndrumarul auxiliar "Statutul model al activității de audit intern" elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA)*⁶⁰. Reieșind din bunele practici din domeniu, independența AI este realizată prin subordonarea funcțională Consiliului de supraveghere al BNM/Comitetului de audit (CA), și subordonarea administrativă Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2019, activitatea de audit a derulat conform planului de audit aprobat, care a fost elaborat aplicând abordarea bazată pe risc, și a priorităților trasate. DAI în activitatea sa nu a întâmpinat limitări în expunerea opiniei independente. Directorul DAI a raportat cu regularitate rezultatele activității de audit, organelor de conducere ale BNM: Comitetului de audit și Consiliului de supraveghere.

Planul anual de audit intern pentru anul 2019 a fost realizat în proporție de 100,0 la sută⁶¹. Departamentul Audit Intern a realizat misiuni de asigurare, avizări ale situațiilor financiare și executării bugetului BNM, activități de verificare și monitorizare asupra ariilor cu risc sporit.

S-au realizat audite de tip financiar/al conformității/operational (60,0 la sută), audit de performanță (13,0 la sută), misiuni de audit TI (20,0 la sută) și audit integrat⁶² (7,0 la sută). Prin activitățile de audit au fost acoperite 75,0 la sută din procesele evaluate de către DAI ca fiind cu risc rezidual înalt și 16,0 la sută cu risc mediu. În anul 2019 responsabilii DAI au participat cu rol de consultant tehnico-analitic, monitorizare și consiliere în cadrul a 3 proiecte majore ale BNM.

Conform Standardelor de Calificare⁶³ programul de asigurare și îmbunătățire a calității are rolul de a asigura o evaluare a conformității activității de audit intern cu Standardele IIA, precum și evaluarea aplicării Codului de Etică. Evaluarea externă a funcției de AI, precedată de autoevaluarea internă, este realizată o dată la 5 ani, și s-a desfășurat în 2015, următoarea evaluare fiind planificată a fi realizată în 2020-2021. Ca urmare a evaluării, funcția AI a obținut calificativul „Conformare generală”, care reprezintă cel mai înalt grad atribuit de conformare.

Pe parcursul anului 2019 s-a derulat procesul de autoevaluare a funcției de audit intern, acesta reprezentând un element al Programului de Asigurare și Îmbunătățire a Calității. Perioada supusă evaluării a fost 2018-2019. De asemenea, realizarea autoevaluării permite pregătirea suportului informațional pentru evaluarea externă a calității activității de audit intern, în conformitate cu Standardele Internaționale pentru Practica Profesională a Auditului Intern, prevăzută de a fi desfășurată în anul 2020. În baza autoevaluării realizate, gradul de conformare a activității de audit intern cu Standardele Internaționale pentru

⁵⁹Regulament cu privire la funcționarea Departamentului Audit Intern al Băncii Naționale a Moldovei, aprobat prin HCS al BNM nr. 32 din 12.12.2019

⁶⁰Supplemental Guidance "Model Internal Audit Activity Charter" Institute of Internal Auditors, martie 2017

⁶¹Au fost utilizate 13,0 la sută din bugetul timpului disponibil pentru anul 2020

⁶²Audit financiar/operational/de conformare și TI

⁶³Standardul IIA – 1300 "Programul de asigurare și îmbunătățire a calității"; Standardul IIA – 1311 "Evaluare internă"; Standardul IIA – 1311 "Evaluare externă"

Practica Profesională a Auditului Intern și Codul de Etică al Institutului Auditorilor Interni este „Conformare generală”, ceea ce înseamnă că structurile, politicile și procedurile relevante ale activității, precum și procesele prin care sunt aplicate acestea, corespund cerințelor standardului individual sau elementelor ale Codului de Etică sub toate aspectele semnificative.

9.6 Tehnologia informației

Activitățile-cheie în domeniul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (în continuare TIC) s-au axat pe implementarea strategiei TIC, care prevede circa 21 de inițiative, ce vizează 6 obiective strategice pentru dezvoltarea TIC a BNM. Urmând planul detaliat de acțiuni aprobat în acest scop, pe parcursul anului 2019 au fost solicitate circa 15 din cele 21 de inițiative strategice. În continuare ne propunem să descriem cele mai importante din realizările obținute.

Pe lângă proiectele majore la nivel de BNM, care sunt descrise într-un capitol separat, vom remarca câteva din inițiativele de transformare digitală a instituției, cum ar fi: implementarea fluxurilor electronice de interacțiune cu serviciul e-factura, extinderea numărului și surselor de documente care sunt arhivate electronic în BNM, inițierea proiectului de modernizare a sistemului intern de gestiune electronică a documentelor etc.

Totodată, au fost inițiate un număr de proiecte cu scopul de consolidare a securității informației și capacității de protecție cibernetică a BNM. Spre exemplu, aceste proiecte vizează consolidarea măsurilor de protecție la nivelul sistemului pentru transferuri internaționale prin rețeaua SWIFT, îmbunătățirea nivelului de protecție prin autentificarea multifactorială la nivelul Sistemului Informațional al BNM, maximizarea nivelului de securitate în relațiile BNM cu terțele părți ce deservește sistemele informatice ale instituției.

De asemenea, pentru a răspunde necesităților de dezvoltare ale instituției, au fost derulate câteva proiecte importante de consolidare a infrastructurii TIC a BNM, care au adus îmbunătățiri importante pe partea de capabilități de performanță și reziliență, care sunt imperative pentru a putea garanta calitatea, securitatea și continuitatea prestării serviciilor TIC, critice pentru sectorul financiar al țării.

Capitolul 10

Analiza situației financiare pentru anul 2019

10.1 Considerații generale

În conformitate cu *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei* nr.548/1995, (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.297-300, art.554), obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Atribuțiile de bază ale Băncii Naționale sunt prevăzute în *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În conformitate cu prevederile legale, operațiunile Băncii Naționale a Moldovei sunt efectuate în scopul promovării și susținerii politicii monetare și valutare în stat, asigurării stabilității sistemului bancar, emisiunii monedei naționale, gestionării rezervelor valutare ale statului, prestării serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice etc. Respectiv, maximizarea profitului din activitatea Băncii Naționale a Moldovei nu constituie un scop în sine și nu poate servi drept impediment la realizarea obiectivului și atribuțiilor de bază.

10.2 Profitul disponibil pentru distribuire

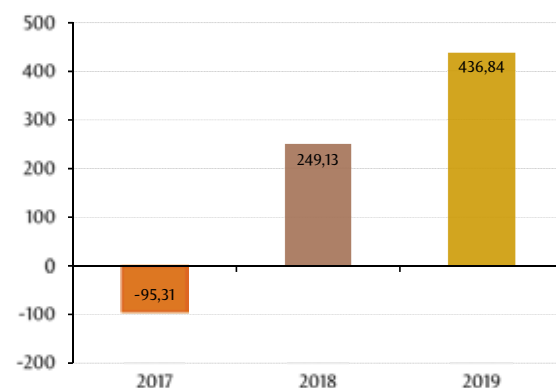
Rezultatul financiar al Băncii Naționale a Moldovei depinde nemijlocit de necesitatea efectuării operațiunilor monetare și valutare, în vederea atingerii obiectivului fundamental și îndeplinirii atribuțiilor de bază ale băncii. Evoluția profitului disponibil pentru distribuire, pe parcursul anilor 2017-2019, este reflectată în graficul 10.1.

Conform situației financiare, la data de 31 decembrie 2019, Banca Națională a înregistrat un profit disponibil pentru distribuire în mărime de **436,84 milioane lei** (2018: **249,13 milioane lei**), care a fost distribuit pentru majorarea fondului general de rezervă în vederea completării acestuia până la nivelul de 2/3 din capitalul statutar.

Principalii factori care au influențat semnificativ rezultatul anului 2019 au fost:

- **Majorarea veniturilor din gestionarea rezervelor valutare cu circa 164,61 milioane lei**, grație efectului cumulativ al majorării rentabilității rezervelor valutare medii de la 1,57 la sută în 2018 până la 1,71 la sută în 2019, precum și deprecierei monedei naționale față de valutele de

Graficul 10.1: Evoluția profitului disponibil pentru distribuire/pierderi totale (milioane lei)

Sursa: BNM

referință, în special dolarul SUA, rata oficială medie de schimb fiind în anul 2019 de 17,58 lei pentru 1 dolar SUA, comparativ cu 16,80 lei pentru 1 dolar SUA în anul 2018. Totodată, pe parcursul anului 2019 s-a înregistrat majorarea volumul mediu anual al rezervelor internaționale cu circa 3,46 milioane dolari SUA (de la 2 927,74 milioane dolari SUA, anul 2018 până la 2 931,20 milioane dolari SUA, anul 2019).

- **Diminuarea cheltuielilor de sterilizare prin CBN cu circa 164 milioane lei**, care se explică prin scăderea lichidității excesive, implicit a soldului mediu al CBN, urmare a creșterii volumului rezervelor obligatorii drept consecință a intensificării procesului de creditare și a atragerii de depozite în moneda națională. Respectiv, efectul acestor economii a fost parțial compensat de majorarea cheltuielilor de remunerare a rezervelor obligatorii cu circa 88 milioane lei.

Impactul implementării politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul anului 2019, Banca Națională a Moldovei a continuat să utilizeze instrumente de absorbție a excesului de lichiditate. Cheltuielile de la operațiunile de sterilizare efectuate prin emiterea de certificate ale Băncii Naționale a Moldovei s-au diminuat, constituind circa 380 milioane lei în anul 2019 față de circa 544 milioane lei în anul 2018, ca urmare a diminuării soldului certificatelor emise pentru sterilizarea lichidităților. În anul 2019, soldul mediu zilnic al certificatelor emise de BNM a constituit 5 500,1 milioane lei, comparativ cu 8 402,94 milioane lei în 2018. Efectul diminuării soldului instrumentelor a fost parțial compensat de majorarea ratelor certificatelor de la 6,5 la sută în anul 2018 până la 6,88 la sută dobânda medie în anul 2019. Astfel, efectul net al acestor doi factori a fost diminuarea cheltuielilor de la operațiunile de sterilizare cu circa 164 milioane lei în anul 2019.

Efectul acestor economii a fost parțial compensat de majorarea cheltuielilor de remunerare a rezervelor obligatorii cu circa 88 milioane lei, ca urmare a majorării normei rezervelor obligatorii atrase în lei în septembrie 2018 la 42,5 la sută (de la 40,0 la sută) și a majorărilor succesive ale ratei de remunerare a rezervelor obligatorii atrase în lei din anul 2019 (de la 3,5 la sută la 4,0 la sută, din 19 iunie 2019, de la 4,0 la sută la 4,5 la sută din 31 iulie 2019). Totodată, începând cu 11 decembrie 2019, rata de remunerare a rezervelor obligatorii atrase în lei s-a diminuat de la 4,5 la sută la 2,5 la sută, având efect de atenuare a ritmului de creștere a acestor cheltuieli.

Ratele de remunerare aferente mijloacelor atrase în valute liber convertibile au variat de la 0,36 la sută la 0,01 la sută (2018: interval de variație de la 0,31 la sută la 0,47 la sută).

Ansamblul instrumentelor de politică monetară aplicate de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2019 și activitățile ce țin de relațiile cu Guvernul au generat o pierdere netă de (216,39) milioane lei, mai mică cu circa 85 milioane lei față de pierderile din anul 2018 (tabelul A.20).

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare ale statului asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Activele oficiale de rezervă ale statului, deținute de BNM, s-au majorat la situația din 31 decembrie 2019 față de 31 decembrie 2018 cu 2,15 la sută sau cu circa 64,44 milioane dolari SUA (de la 2 995,19 milioane dolari SUA până la 3 059,63 milioane dolari SUA), fiind investite preponderent în instrumente în dolari SUA, euro și lire sterline. Totodată, pe parcursul anului 2019 s-a înregistrat majorarea volumului mediu anual al rezervelor internaționale cu circa 3,46 milioane dolari SUA (de la 2 927,74 milioane dolari SUA până la 2 931,20 milioane dolari SUA).

Veniturile nete aferente gestionării rezervelor valutare și altor operațiuni valutare au constituit 942,92 milioane lei, majorându-se cu circa 166,89 milioane lei față de anul precedent, când acestea au constituit 776,03 milioane lei. Această majorare a fost determinată în mare parte de:

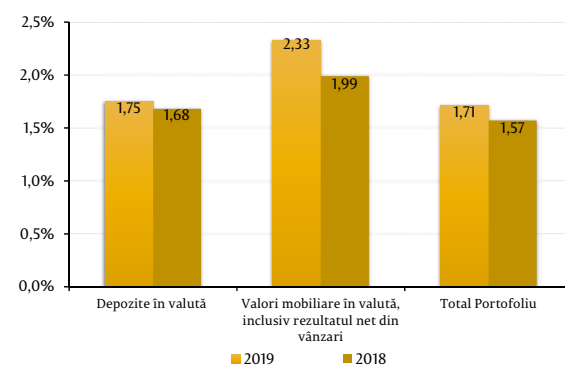
- Înregistrarea unor venituri mai mari din dobânzi la valorile mobiliare în valută evaluate la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global cu circa 144 milioane lei, comparativ cu anul 2018, urmare a suplinirii portofoliului valorilor mobiliare în dolari SUA gestionat intern și a investiției mijloacelor financiare aferente valorilor mobiliare scadente (portofoliul gestionat intern și extern) în titluri cu randamente mai înalte (rebalansarea portofoliului) în primele 7 luni ale anului 2019. Ulterior diminuării ratei de referință, diminuarea randamentelor titlurilor emise de Trezoreria SUA a fost compensată de majorarea ponderii investițiilor în spread-uri (VMVS supranaționale și emise de agenții), care au avut randamente superioare.
- Înregistrarea unor venituri din vânzări de valută mai mari decât în perioada comparativă (plus 41 milioane lei), luând în considerare intervențiile de vânzare din anul 2019 în mărime de 222,24 milioane dolari SUA, comparativ cu 115 milioane dolari SUA în anul 2018, cumulând și efectul deprecierei mai pronunțate a monedei naționale față de dolarul SUA în anul 2019, comparativ cu anul 2018.

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei este prezentat în tabelul A.21.

Rata medie a profitabilității aferentă gestionării rezervelor valutare pentru anul 2019 s-a majorat cu 0,14 p.p. până la 1,71 la sută (2018: 1,57 la sută), preponderent influențată de realizarea unui profit din gestionarea valorilor mobiliare în valută superior celui din anul precedent (Graficul 10.2).

În conformitate cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu prevederile *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, criteriile principale pentru selectarea activelor de rezervă sunt siguranța sumelor de bază și lichiditatea. Astfel, doar după

Graficul 10.2: Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2019 în comparație cu anul 2018 (p.p.)

Sursa: BNM

asigurarea acestor două criterii, este luată în calcul profitabilitatea instrumentelor în care sunt investite rezervele valutare ale statului.

Evoluția cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de valutele în care sunt deținute rezervele valutare a avut un impact ne semnificativ asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei (și anume, în anul 2019 a fost înregistrată deprecierea cursului USD/MDL în mărime de 0,39 la sută, față de 0,25 la sută din anul 2018)(tabelul A.22).

Astfel, la finele anului 2019, urmare deprecierei leului moldovenesc față de unele valute componente ale stocurilor valutare și anume: față de GBP cu 4,3 la sută, au fost înregistrate venituri nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de circa 141,44 milioane lei. La finele anului 2018, pierderile nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare au constituit 247,90 milioane lei.

10.3 Capital și rezerve

Activitățile desfășurate de către Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2019, în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază, se răsfrâng asupra structurii bilanțului băncii, fapt reflectat în tabelul A.23.

Situația capitalului și a rezervelor este prezentată în tabelul A.24.

În conformitate cu art.19 din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, capitalul băncii include capitalul statutar, conturile de rezervă create în conformitate cu prevederile art. 66 și conturile de rezervă ale veniturilor nerealizate. Capitalul statutar include capitalul autorizat și fondul general de rezervă, este dinamic și se formează din profitul anului disponibil pentru distribuție, din veniturile obținute conform articolului 64 alineatul (3) și/sau din contribuțiile Guvernului Republicii Moldova, până când mărimea acestuia va atinge 10 la sută din totalul obligațiilor monetare ale Băncii Naționale. Fondul general de rezervă poate fi utilizat în exclusivitate pentru acoperirea pierderilor realizate conform rezultatului exercițiului la finele anului financiar, în cazul în care se înregistrează un rezultat negativ.

Astfel, la 31 decembrie 2019, fondul general de rezervă a fost majorat cu 327 339 mii lei, până la 2 024 947 mii lei. Corespunzător, s-a majorat și capitalul autorizat care, la finele exercițiului financiar, a atins suma de 1 012 473 mii lei.

La situația din 31 decembrie 2019, nivelul capitalului statutar în totalul obligațiilor monetare constituie circa 5,79 la sută (la 31 decembrie 2018: 5,21 la sută).

Totodată, la 2 aprilie 2020 au intrat în vigoare modificările la art.19 și art.20 din Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională, privind modul de alocare a profitului disponibil pentru distribuție.

Considerând că modificările din 2 aprilie 2020 la *Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională* se aplică și asupra rezultatului financiar înregistrat la 31 decembrie 2019, la aceeași data nivelul capitalului fiind mai mare de 4,0 la sută din obligațiunile monetare ale băncii, banca a realocat, în anul 2020, 50,0 la sută din profitul disponibil pentru distribuire în bugetul de stat, înregistrând obligațiunea financiară și ajustând capitalul statutar astfel încât capitalul autorizat să constituie 1/3, iar fondul general de rezervă 2/3 din totalul capitalului statutar ajustat.

Capitolul 11

Activitatea de cercetare

În anul 2019, activitatea de cercetare din cadrul Băncii Naționale a Moldovei a fost axată primordial pe suportul teoretic și practic al altor subdiviziuni. Pe lângă activitățile planificate, fundamentarea deciziilor și a proceselor a creat premise pozitive pentru creșterea numărului de solicitări din partea subdiviziunilor privind furnizarea cercetărilor, studiilor și/sau a analizelor care în mare parte au avut un caracter inopinat. Suportul la fundamentarea procesului decizional este principalul rol al subdiviziunii de cercetări economice și aplicate.

Pe parcursul anului 2019, Departamentul cercetări economice și aplicate a analizat efectul de liberalizare a anumitor operațiuni valutare de capital asupra situației economice a Republicii Moldova, în perspectivă pe termen scurt, de până la un an, și pe termen mediu, de până la 5 ani. În același timp, pe parcursul anului a fost efectuat și studiul privind impactul în urma liberalizării totale și/sau parțiale a operațiunilor valutare de capital asupra sectorului financiar.

De asemenea, în anul 2019, a fost făcut un studiu privind evaluarea impactului fluctuației ratei de schimb asupra exportului de bunuri și servicii. Totodată, au fost realizate câteva studii interne privind norma rezervelor obligatorii sub diferite aspecte. Studiile susmenționate au fost efectuate conform necesităților interne pentru atingerea obiectivelor de bază.

Având în vedere evoluțiile recente și tendințele mondiale privind dezvoltarea metodelor și a mijloacelor de plată alternative pe baza tehnologiilor noi, Departamentul cercetări economice și aplicate a realizat pe parcursul anului de raportare câteva studii privind riscurile multifinanțării (crowdfunding), precum și experiența de achitare a salariului prin așa-numitele criptomonede. Necesitatea acestor studii a fost impusă de tendința ascendentă a popularității mijloacelor alternative de plată bazate pe tehnologiile noi.

Complexitatea sarcinilor de bază ale Băncii Naționale a Moldovei impun crearea unor fundamentări teoretice și practice ale deciziilor, în acest context necesitatea analizelor și studiilor este inevitabilă pentru atingerea obiectivelor și scopurilor propuse.

Capitolul 12

Comunicarea externă

Banca Națională își desfășoară în continuare comunicarea externă, conform Strategiei sale de comunicare și misiunii sale de a promova și a menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și de a sprijini dezvoltarea economică a țării. Astfel, banca centrală manifestă deschidere către public și optează pentru un caracter explicit optim și transparent al comunicării sale, pe care o adresează diverselor grupuri-țintă. Informarea oportună a cetățenilor este orientată spre ancorarea așteptărilor inflaționiste în proximitatea țintei urmărite de Banca Națională și spre sporirea credibilității sectorului financiar-bancar.

Pentru o acoperire informațională mai extinsă, BNM a utilizat mai multe canale de informare a publicului larg, între care s-au remarcat pagina-web oficială a BNM, mass-media, rețelele de socializare, organizarea evenimentelor publice ș.a. Astfel, pe parcursul anului 2019, au fost înregistrați 212 abonați la newsletter-ul paginii web a BNM, au fost publicate 2 526 rapoarte statistice, au fost transmise către jurnaliști peste 340 de comunicate, au fost prezentate peste 700 de răspunsuri la solicitările acestora. De asemenea, au fost organizate 10 transmisiuni live de la diverse evenimente precum prezentarea Raportului asupra inflației (4), conferința internațională „Dezvoltarea instrumentelor financiare în Republica Moldova” ș.a. De menționat în acest context, organizarea de către Banca Națională a evenimentului: „Moneda comemorativă și jubiliară – valoare și continuitate”, care a depășit abordarea financiar-bancară și a comportat un mesaj de promovare a patrimoniului cultural-istoric național.

Astfel, Banca Națională își exprimă atașamentul față de valorile împărtășite de cetățeni, publicând informații referitor la activitatea sectorului financiar-bancar, dar și cu atingerea subiectelor de interes general.

Pagina oficială a Băncii Naționale, care redă caracterul instituțional și subiectul financiar-bancar, preponderent, pentru grupuri-țintă profesionale în domeniu, în anul 2019 a prezentat un interes informațional mai extins pentru cetățeni.

Banca Națională a dezvoltat în continuare comunicarea prin intermediul multimedia și rețelele de socializare (Facebook, Youtube, Twitter, LinkedIn). În acest scop s-a practicat un stil mai accesibil pentru redarea unei informații simplificate și atingerea unui efect extins de acoperire în rândul publicului neinițiat în subiectul financiar-bancar. Totodată, aceste canale de informare sunt importante pentru toate grupurile-țintă, ceea ce permite difuzarea mesajelor băncii centrale către destinatarii care utilizează multimedia și rețelele de socializare mai des decât pagina oficială a BNM. La fel, redirectionarea de pe rețelele de

Tabelul 12.1: Indicatorii de măsurare a navigabilității pe pagina web

	Anul 2019	Anul 2018
Numărul de utilizatori ai paginii www.bnm.md	584 605	505 738
De câte ori s-a intrat pe www.bnm.md (nr. sesiuni)	2 235 312	2 087 457
Câți utilizatori noi au intrat, din total utilizatori de pe site	547 329	470 590

Sursa: BNM, calcule BNM

socializare către pagina web a BNM reflectă interesul în creștere al publicului pentru informația băncii centrale. În special, acesta vizează subiectul investitorilor europeni din sectorul financiar-bancar de la noi (2 167 redirectionări), interviul cumulativ al guvernatorului Băncii Naționale pentru reprezentanții mai multor instituții mass-media (1 370 redirectionări), monedele comemorative și jubiliare (675 redirectionări) ș.a.

Astfel, Banca Națională realizează o comunicare externă fermă, structurată pe grupuri-țintă și bazată pe principii de comunicare instituționale moderne. Prin comunicarea sa, BNM își manifestă în continuare deschiderea către public pentru informarea transparentă și eficientă a acestuia în cadrul desfășurării activității sale de bancă centrală.

Capitolul 13

Responsabilitatea socială

Banca Națională își asumă angajamentul de a contribui la dezvoltarea comunității prin manifestări de atitudine socială care să inspire încredere și siguranță publicului și piețelor. Totodată, în procesul de luare a deciziilor, BNM consideră impactul economic, dar și cel social drept un reper important al performanței.

Gestiunea resurselor umane

Implicarea și motivația angajaților joacă un rol important în succesul pe termen lung al Băncii Naționale și în atingerea obiectivelor sale.

Obținerea unui grad înalt de implicare a angajaților și crearea unei culturi organizaționale adecvate sunt condițiile prioritare ale performanței. Astfel, banca centrală gestionează, sprijină și recompensează angajații atunci când este necesar, în mod corect și eficient.

Ocuparea forței de muncă

În 2019, la Banca Națională au fost depuse **241** de CV-uri. Ca urmare, au fost angajate **36** de persoane, dintre care **6** aveau experiență de muncă sau au făcut studii peste hotarele țării, acest fapt contribuind și la reintegrarea cetățenilor Republicii Moldova în țara de origine.

Contribuția socială

Banca Națională contribuie la dezvoltarea comunității în general și susține educația. **17** studenți au beneficiat de stagiul de practică în cadrul BNM, inclusiv **6** persoane care își desfășoară studiile peste hotare. Astfel, banca centrală îi sprijină pe viitorii specialiști, creându-le posibilitatea de a reveni acasă și de a obține un loc de muncă în țară.

Între acțiunile întreprinse în acest sens se numără, la fel, târgurile stagiilor de practică și de cariere. În acest sens, se realizează instruirii la nivelul cerințelor băncii centrale și recrutări eficiente ale potențialilor angajați bancari. Prin activitățile desfășurate Banca Națională deschide accesul tinerilor la formarea profesională în domeniul financiar-bancar și, respectiv, edificarea unei cariere.

Parteneriate universitare

A fost semnat acordul de parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova. În cadrul respectiv, se va coopera în vederea organizării studiilor și schimbului de cunoștințe pentru a pregăti și perfecționa specialiști în domeniul bancar. Acorduri similare au fost încheiate anterior cu Academia de Studii Economice a Moldovei și Universitatea Tehnică a Moldovei.

Activități caritabile

Au fost organizate trei târguri caritabile pentru a acorda suport financiar angajaților BNM și copiilor angajaților ce suferă de boli incurabile. Totodată, au fost desfășurate evenimente de educație culturală și divertisment, menite să încălzească sufletele a **47** de copii rămași fără părinți și din familii socialmente vulnerabile din s. Bulboaca, r. Anenii Noi. De asemenea, Banca Națională a fost alături de elevii de la Școala auxiliară nr. 7 și de la Centrul Comunitar pentru Copii și Tineri cu Dizabilități, pentru care a organizat două vizite în sala sa de expoziții și prezentari la subiectul financiar.

Un arbore pentru dănuirea noastră

Acesta a fost genericul campaniei de înverzire a orașului, la care au participat și angajații Băncii Naționale, alături de alte instituții. Astfel, plantarea a circa **170** de copaci va aduce chișinăuienilor bucuria de a avea un oraș mai verde și cu un aer mai curat.

Orășelul integrității

Sute de elevi și studenți din capitală au vizitat la sfârșitul anului „Orășelul integrității”, amenajat la Palatul Republicii cu ocazia desfășurării conferinței naționale anticorupție. Banca Națională a participat la eveniment cu o expoziție de monede comemorative și jubiliare din colecția sa, exprimându-și atașamentul la valoarea integrității ca temei important pentru dezvoltarea societății noastre.

Banca Națională va manifesta și în continuare responsabilitate socială, aderând la activitățile de susținere a membrilor societății, orientate spre deschidere, eficiență și dezvoltare.

Capitolul 14

Educație financiară

Educația financiară reprezintă un domeniu de interes general ce se extinde cu fiecare an tot mai mult la diverse niveluri ale societății. Banca Națională a continuat și în anul 2019 activitățile de educație financiară destinate în special elevilor și studenților, optând astfel pentru un efect optim de propagare a cunoștințelor la subiectul respectiv.

În acest context, Banca Națională a desfășurat un șir de proiecte adresate grupurilor-țintă considerate în funcție de categoriile de vârstă. Astfel, în perioada 25-29 martie 2019, BNM, în mod tradițional, a aderat la Săptămâna Internațională a Educației Financiare, coordonată la nivel global de organizația Child and Youth Finance International. În această perioadă, BNM a primit în vizită 2000 de elevi de toate vârstele, precum și studenți din mun. Chișinău și raioanele Republicii Moldova. Aceștia au beneficiat de prezentări ale specialiștilor BNM la subiectul financiar-bancar și au văzut sala de expoziții a BNM.

De asemenea, în cadrul acestei campanii, experții BNM au susținut prelegeri la diverse teme din domeniul financiar-bancar la instituții de învățământ, cum ar fi: Universitatea de Stat din Moldova, Colegiul Național de Comerț al ASEM, Universitatea de Stat din Cahul „B.P. Hașdeu”, Colegiul Financiar Bancar, Institutul Internațional de Management IMI-NOVA, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Universitatea Tehnică din Moldova ș.a.

Pe 29 martie 2019, în cadrul unei conferințe, BNM în parteneriat cu Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” a lansat proiectul de educație financiară „Învață! Dă sens banilor”. În acest sens, a fost semnat și un acord de parteneriat. Proiectul are drept scop ridicarea nivelului de cunoștințe al populației în ceea ce privește gestionarea veniturilor personale, pentru „a da sens banilor”. În mod special, este destinat tinerilor, dar ține cont și de nevoile altor categorii de populație care interacționează activ cu sistemul financiar.

În urma lansării proiectului, au fost desfășurate dezbateri cu implicarea grupurilor-țintă din Chișinău, Cahul, Bălți, Ungheni, Comrat.

La sesiunile de informare organizate, în perioada aprilie-iunie 2019, în cadrul proiectului „Învață! Dă sens banilor” au participat peste 400 de elevi și studenți. În cadrul întrunirilor, a fost testat nivelul de cunoaștere, în rândul acestora, a domeniului financiar-bancar. Sesiunile au inclus și două concursuri la acest subiect, câștigătorii fiind premiați cu seturi de monetărie.

Un proiect pe care Banca Națională îl desfășoară în fiecare an la 4 iunie – ziua fondării BNM – este Ziua ușilor deschise, care are drept scop promovarea activităților băncii centrale. Vizitatori de diferite

vârste au posibilitatea să vadă colecția de monede comemorative și jubiliare emise de Banca Națională, să ia cunoștință de istoricul leului moldovenesc, semnele de siguranță ale bancnotelor ș.a.

Banca Națională organizează lecții de educație financiară atât la sediul său, cât și în cadrul instituțiilor de învățământ. De exemplu, în luna septembrie, BNM a primit în vizită un grup de studenți – membri ai Asociației Studenților la Drept din Europa (ELSA – European Law Students' Association) și de la ASEM. Subiectul lecției desfășurate a fost „Cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțarea terorismului în activitatea băncilor”, care a fost pregătită la solicitarea studenților. În această ordine de idei se înscriu și instruirile pentru persoanele fizice și entitățile raportoare interesate, în incinta Centrului de Excelență în Economie și Finanțe, în cadrul Memorandumului de înțelegere în vederea formării specialiștilor în domeniul financiar-bancar, încheiat în anul 2017 între Comisia Națională a Pieței Financiare, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Centrul de Excelență în Economie și Finanțe.

La fel, în prima zi de școală, reprezentanți ai BNM și „Expert-Grup” au ținut o lecție de educație financiară în cadrul proiectului „Învață! Dă sens banilor” în fața elevilor claselor a IX-a de la liceul Academiei de Științe a Moldovei.

De asemenea, societatea civilă manifestă interes pentru activitățile de educație financiară organizate de Banca Națională cu ocazia Zilei Internaționale a Economisirii. În anul 2019, evenimentul respectiv s-a desfășurat în perioada 4-8 noiembrie sub genericul „Drumul banului”, în comun cu Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” și băncile licentiate, în cadrul proiectului „Învață. Dă sens banilor” menționat mai sus. La eveniment au participat peste 600 de elevi și studenți.

La capitolul educație financiară, anul 2019 a fost marcat și de semnarea unui acord de parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova. Părțile vor coopera în vederea organizării studiilor și schimbului de cunoștințe pentru a pregăti și perfecționa specialiști în domeniul bancar.

Aceste și alte activități de educație financiară inițiate și desfășurate de Banca Națională vin să confirme opțiunea băncii centrale pentru susținerea societății civile în ridicarea nivelului de cunoștințe la acest subiect, cu finalitatea incluziunii financiare.

Listă de figuri

1.1	Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2018 și 2019 (%)*	9
1.2	Evoluția indicelui USDX în contextul politicii monetare a SRF	10
1.3	Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor internaționale (%)	11
2.1	Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.)	14
2.2	Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.) pe parcursul anului 2019	14
2.3	Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.) pe parcursul anului 2019	14
2.4	Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.)	15
2.5	Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% , f.a.p.)	15
2.6	Evoluția venitului disponibil al populației (% , f.a.p.) și contribuțiile componentelor (p.p.)	15
2.7	Rata anuală a formării brute de capital (%) și contribuția componentelor (p.p.)	16
2.8	Rata anuală a investițiilor în active imobilizate (%) și contribuția după sursele de finanțare (p.p.)	16
2.9	Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (p.p.)	16
2.10	Evoluția producției industriale (% , f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)	17
2.11	Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% , f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)	17
2.12	Evoluția în termeni reali a comerțului intern (% , f.a.p.)	17
2.13	Evoluția comerțului cu ridicata (% , f.a.p.), prețuri curente	18
2.14	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)	19
2.15	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)	19
2.16	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.)	19
2.17	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)	19
2.18	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)	19
2.19	Populația economic activă și populația ocupată	19
2.20	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.) pe parcursul anului 2019	20
2.21	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.) pe parcursul anului 2019	20

2.22	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.) pe parcursul anului 2019	20
2.23	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.) pe parcursul anului 2019	20
2.24	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.) pe parcursul anului 2019	20
2.25	Populația economic activă și populația ocupată pe parcursul anului 2019	20
2.26	Evoluția ratei de activitate și a ratei de ocupare a populației (%)	21
2.27	Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului (%)	21
2.28	Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% , f.a.p.)	21
2.29	Salariul mediu real (% , f.a.p.)	22
2.30	Rata anuală a IPC (%)	23
2.31	Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)	23
2.32	Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)	23
2.33	Contribuția subcomponentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)	24
2.34	Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.)	24
2.35	Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)	25
2.36	Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili (%)	25
2.37	Rata anuală a prețurilor în industrie (%)	26
2.38	Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acesteia clasificată după principalele ramuri (p.p.)	26
2.39	Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)	26
2.40	Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)	27
2.41	Indicatorii bugetului public național	28
2.42	Contul curent – componente principale	30
2.43	Exportul de bunuri, structura pe zone geografice (%)	30
2.44	Importul de bunuri, structura pe zone geografice, prețuri CIF (%)	31
2.45	Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)	31
2.46	Exportul și importul de servicii (milioane USD)	31
2.47	Veniturile primare, pe componente (milioane USD)	32
2.48	Veniturile secundare, pe componente (milioane USD)	32
2.49	Distribuția geografică a remiterilor personale (milioane USD)	32

2.50	Contul financiar după categorii funcționale (milioane USD)	33
2.51	Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)	33
2.52	Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD) . . .	35
2.53	Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD) .	35
2.54	Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc* la sfârșit de perioadă (milioane USD)	35
2.55	Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2019, pe activități economice (conform CAEM 2), %	36
2.56	Datoria de stat ca pondere în PIB (%)	37
2.57	Datoria externă brută în dinamică	38
2.58	Structura datoriei externe pe scadențe, la sfârșitul perioadei (milioane USD)	38
2.59	Structura datoriei externe pe termen scurt pe tipuri de angajamente, la 31.12.2019	38
3.1	Prognoza IPC publicată în Raportul asupra inflației nr.4, 2019 (%)	41
3.2	Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)	42
3.3	Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor overnight și a ratei medii a dobânzii	43
3.4	Evoluția mijloacelor atrase în MDL, a rezervelor obligatorii în MDL și a normei rezervelor obligatorii în anii 2017-2019	43
3.5	Evoluția rezervelor obligatorii în dolari SUA și euro în anii 2017-2019	44
3.6	Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anii 2018-2019	44
3.7	Evoluția componentelor masei monetare M2 (% creștere față de luna similară a anului precedent)	45
3.8	Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% creștere față de luna similară a anului precedent)	45
3.9	Soldul creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)	46
3.10	Dinamica componentelor soldului creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)	46
3.11	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în MDL	46
3.12	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută	47
3.13	Dinamica componentelor soldului depozitelor atrase (% creștere față de luna similară a anului precedent)	47
3.14	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL	48
3.15	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculate în MDL	48

3.16	Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)	49
3.17	Evoluția marjei bancare la operațiunile noi în moneda națională și în valută (p.p.)	49
3.18	Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor (%)	49
3.19	Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)	51
3.20	Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS	51
3.21	Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2018	51
3.22	Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2019	52
3.23	Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an (%)	52
3.24	Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară (%)	52
3.25	Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)	53
3.26	Dinamica indicatorilor VMS comercializate pe piața secundară	53
3.27	Structura VMS comercializate pe piața secundară, în diviziune pe scadențe, în anul 2018 .	54
3.28	Structura VMS comercializate pe piața secundară, în diviziune pe scadențe, în anul 2019 .	54
3.29	Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)	54
3.30	Rulajul tranzacțiilor valutare contra monedă națională realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar)	55
3.31	Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra monedă națională efectuate pe piața valutară internă în anul 2018 (%)	55
3.32	Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra monedă națională efectuate pe piața valutară internă în anul 2019 (%)	55
3.33	Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute	56
3.34	Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)	56
3.35	Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA) .	56
3.36	Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	57
3.37	Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA)	57
3.38	Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	57
3.39	Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)	58
3.40	Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro	58
3.41	Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 31.12.19/31.12.18 (%)	58

3.42 Contribuția monedelor principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2019	59
3.43 Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii monedelor principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 01/2017 – 12/2019	59
3.44 Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial	59
3.45 Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant)	60
3.46 Ratele profitabilității valorilor mobiliare guvernamentale cu scadență la 2 ani	64
3.47 Ratele de politică monetară în SUA, UE, Marea Britanie	64
3.48 Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2017-2019 (milioane dolari SUA)	65
3.49 Structura rezervelor valutare la situația din 31.12.2019	65
4.1 Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019	66
4.2 Dinamica fondurilor proprii/capitalului (milioane lei) și ratei fondurilor proprii totale/suficienței capitalului ponderat la risc (%) pe sector bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019	67
4.3 Dinamica concentrării fondurilor proprii totale ale sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	67
4.4 Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	68
4.5 Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	68
4.6 Concentrarea activelor sectorului bancar 31.12.2019 (%)	69
4.7 Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	69
4.8 Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)*	69
4.9 Distribuția pe ramuri a creditelor la 31.12.2019 (%)	70
4.10 Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare la 31.12.2018* (%)	70
4.11 Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare la 31.12.2019 (%)	70
4.12 Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2018*-2019 (milioane lei)	71
4.13 Structura veniturilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2019 (%)	72
4.14 Structura cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2019 (%)	72

4.15	Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	72
4.16	Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2018* - 31.12.2019 (%)	73
4.17	Dinamica activelor lichide (milioane lei) și a ponderii acestora în totalul activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)	74
4.18	Structura plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (%)	75
5.1	Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari	88
5.2	Numărul și valoarea plăților procesate în SAPI	88
5.3	Numărul cardurilor de plată aflate în circulație (milioane unități)	91
5.4	Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova (milioane operațiuni)	91
5.5	Structura operațiunilor domestice, anul 2019	92
5.6	Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova, anul 2019	92
5.7	Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova	93
5.8	Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor, finele anilor 2015-2019	93
5.9	Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD	94
5.10	Numărul operațiunilor efectuate de transfer de credit (milioane operațiuni)	94
6.1	Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	95
6.2	Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)	95
6.3	Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2019	95
6.4	Evoluția monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	97
6.5	Evoluția monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)	97
6.6	Structura pe valori nominale a monedelor divizionare în circulație la finele anului 2019	97
6.7	Evoluția monedelor LEI în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	97
6.8	Evoluția monedelor LEI în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)	97
6.9	Structura pe valori nominale a monedelor LEI în circulație la finele anului 2019	97
6.10	Bancnote emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ	98

6.11 Monede metalice divizionare emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ	98
6.12 Monede metalice LEI emise în cursul anului 2019 din punct de vedere cantitativ	98
6.13 Bancnote retrase din circulație în anul 2019 din punct de vedere cantitativ	99
6.14 Bancnote retrase din circulație în anul 2019 din punct de vedere valoric	99
6.15 Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2019 din punct de vedere cantitativ	99
6.16 Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2018 din punct de vedere cantitativ	100
9.1 Procese management resurse umane	132
9.2 Fluctuația voluntară a personalului BNM	132
9.3 Informații generale privind angajații BNM	132
9.4 Principalele domenii de instruire la care au participat salariații	133
9.5 Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM	133
9.6 Evoluția procesului de recrutare în BNM	133
9.7 Stagii de practică a studenților în BNM	134
10.1 Evoluția profitului disponibil pentru distribuire/pierderi totale (milioane lei)	137
10.2 Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2019 în comparație cu anul 2018 (p.p.)	139

Listă de tabele

1.1	Aprecierea (-)/deprecierea (+) valurilor în anul 2019 %*	10
1.2	Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și ale principalilor parteneri de comerț în anul 2019 (%)	12
3.1	Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)	53
12.1	Indicatorii de măsurare a navigabilității pe pagina web	143
A.1	Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) - agregate principale (milioane USD)	158
A.2	Împrumuturi externe (pasive), pe sectoare instituționale, valorificări și rambursări (milioane USD)	159
A.3	Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova, la sfârșit de perioadă (milioane USD)	159
A.4	Datoria externă brută (MBP6) la sfârșitul perioadei, pe sectoare instituționale și pe scadențe (originale) (milioane USD)	160
A.5	Operațiunile pe piața valutară internă contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)	160
A.6	Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra MDL pe piața valutară internă	161
A.7	Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra MDL realizate de băncile licențiate, sortate după data tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)	161
A.8	Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	162
A.9	Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	162
A.10	Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	163
A.11	Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor licențiate (milioane dolari SUA)	163
A.12	Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	163
A.13	Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional	164
A.14	Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018 - 31.12.2019	165
A.15	Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)	166
A.16	Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare	166
A.17	Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative - emisia 2019	167

A.18	Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2019	168
A.19	Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2019 (continuare)	169
A.20	Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova	170
A.21	Rezultatul net obținut în urma gestionării rezervelor valutare deținute de Banca Națională a Moldovei	170
A.22	Evoluția cursului oficial de schimb	170
A.23	Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)	171
A.24	Capital și rezerve	171

Anexa A

Anexe

Tabelul A.1: Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) - agregate principale (milioane USD)

	2018	2019	2019	2019	2019	2018	2019
	IV	I*	II*	III*	IV		
CONTUL CURENT	-376,08	-238,83	-322,57	-384,45	-213,45	-1 211,37	-1 159,30
Bunuri	-910,91	-701,70	-882,01	-866,05	-863,01	-3 294,00	-3 312,77
Servicii	91,94	94,86	96,30	84,18	77,49	361,62	352,83
Venituri primare	155,24	99,29	178,87	103,67	194,48	548,56	576,31
Venituri secundare	287,65	268,72	284,27	293,75	377,59	1 172,45	1 224,33
CONTUL DE CAPITAL	-9,18	-12,65	-11,75	-17,16	-10,52	-35,94	-52,08
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-385,26	-251,48	-334,32	-401,61	-223,97	-1 247,31	-1 211,38
CONTUL FINANCIAR	-348,48	-291,84	-358,86	-348,28	-206,96	-1 185,40	-1 205,94
Investiții directe, net	-116,27	-118,73	-273,82	-92,44	-61,08	-269,63	-546,07
Investiții de portofoliu, net	2,60	0,06	4,34	-0,03	0,28	3,60	4,65
Derivative financiare, net	0,71	-1,50	0,31	0,42	0,01	1,09	-0,76
Alte investiții, net	-238,28	4,81	-178,99	-321,29	-228,78	-1 155,99	-724,25
Active de rezervă	2,76	-176,48	89,30	65,06	82,61	235,53	60,49
Erori și omisiuni nete	36,78	-40,36	-24,54	53,33	17,01	61,91	5,44
				% la PIB**			
CONTUL CURENT	-12,5	-9,9	-11,6	-10,6	-6,8	-10,6	-9,7
Bunuri	-30,2	-29,2	-31,8	-23,9	-27,4	-28,8	-27,7
Servicii	3,0	4,0	3,5	2,3	2,5	3,2	3,0
Venituri primare	5,1	4,1	6,5	2,9	6,2	4,8	4,8
Venituri secundare	9,5	11,2	10,3	8,1	12,0	10,2	10,2
CONTUL DE CAPITAL	-0,3	-0,5	-0,4	-0,5	-0,3	-0,3	-0,4
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-12,8	-10,5	-12,1	-11,1	-7,1	-10,9	-10,1
CONTUL FINANCIAR	-11,6	-12,2	-12,9	-9,6	-6,6	-10,4	-10,1
Investiții directe, net	-3,9	-4,9	-9,9	-2,6	-1,9	-2,4	-4,6
Investiții de portofoliu și derivative financiare, net	0,1	-0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Alte investiții, net	-7,9	0,2	-6,5	-8,9	-7,3	-10,1	-6,1
Active de rezervă	0,1	-7,3	3,2	1,8	2,6	2,1	0,5

*date revizuite

** SCN 2008

Sursa: BNM

Tabelul A.2: Împrumuturi externe (pasive), pe sectoare instituționale, valorificări și rambursări (milioane USD)

	2018		2019		2019		2019		2019	
	IV		I*		II*		III*		IV	
	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.
Împrumuturi	160,18	114,37	73,81	119,39	147,78	105,14	156,96	152,12	140,02	83,02
Banca centrală	-	10,77	-	17,15	-	10,73	18,48	16,92	-	10,58
termen lung	-	10,77	-	17,15	-	10,73	18,48	16,92	-	10,58
Administrația publică	41,57	14,45	4,08	46,92	65,89	12,32	37,83	50,57	41,46	15,69
termen lung	41,57	14,45	4,08	46,92	65,89	12,32	37,83	50,57	41,46	15,69
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	20,39	5,53	2,49	9,24	6,23	8,55	5,01	31,66	20,04	5,86
termen scurt	0,57	-	-	-	-	-	-	-	-	-
termen lung	19,82	5,53	2,49	9,24	6,23	8,55	5,01	31,66	20,04	5,86
Societăți nefinanciare, GP și IFSLSGP	70,69	63,63	38,74	31,81	49,13	60,98	57,42	33,87	54,33	28,15
termen scurt	11,59	17,36	0,91	2,06	1,05	1,26	0,75	0,66	0,45	0,83
termen lung	59,1	46,27	37,83	29,75	48,08	59,72	56,67	33,21	53,88	27,32
Alte societăți financiare	27,53	19,99	28,5	14,27	26,53	12,56	38,22	19,1	24,19	22,74
termen scurt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
termen lung	27,53	19,99	28,5	14,27	26,53	12,56	38,22	19,1	24,19	22,74

Notă: GP – gospodăriile populației;

IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

* date revizuite

Sursa: BNM

Tabelul A.3: Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova, la sfârșit de perioadă (milioane USD)

	31.12.2017	31.12.2018	31.03.2019*	30.06.2019*	30.09.2019*	31.12.2019
Poziția investițională internațională (netă)	-3 238,78	-4 198,10	-4 346,36	-4 524,96	-4 862,00	-5 084,65
Active	5 717,88	5 544,18	5 439,16	5 405,15	5 200,08	5 315,89
<i>Investiții directe</i>	258,47	299,93	305,89	324,34	333,95	346,68
Participații și acțiuni	188,17	221,76	230,76	238,84	246,03	257,85
Instrumente de natura datoriei	70,30	78,17	75,13	85,50	87,92	88,83
<i>Investiții de portofoliu și derivate financiare</i>	8,97	10,65	10,71	15,09	15,09	15,20
<i>Alte investiții</i>	2 647,18	2 238,42	2 298,27	2 152,01	1 909,04	1 894,38
Alte participații la capital	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56
Numerar și depozite	1 843,51	1 349,73	1 424,94	1 308,61	1 109,96	1 097,96
Împrumuturi	106,07	107,00	107,03	116,54	117,93	118,52
Credite comerciale și avansuri	688,02	772,11	756,72	717,28	671,57	668,32
Alte creanțe	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02
<i>Active de rezervă</i>	2 803,26	2 995,18	2 824,29	2 913,71	2 942,00	3 059,63
Pasive	8 956,66	9 742,28	9 785,52	9 930,11	10 062,08	10 400,54
<i>Investiții directe</i>	3 719,17	4 161,29	4 294,08	4 480,05	4 674,31	4 836,36
Participații și acțiuni	1 873,62	2 224,64	2 354,58	2 551,16	2 710,07	2 824,80
Instrumente de natura datoriei	1 845,55	1 936,65	1 939,50	1 928,89	1 964,24	2 011,56
<i>Investiții de portofoliu și derivate financiare</i>	109,43	53,27	55,13	41,62	36,94	30,20
<i>Alte investiții</i>	5 128,06	5 527,72	5 436,31	5 408,44	5 350,83	5 533,98
Numerar și depozite	165,33	140,24	130,61	134,45	125,45	134,61
Împrumuturi	3 390,94	3 417,00	3 345,76	3 405,38	3 345,41	3 438,49
Credite comerciale și avansuri	1 256,56	1 668,45	1 710,20	1 619,63	1 632,18	1 707,69
Alte angajamente-altele	147,99	138,80	86,34	85,34	87,20	90,41
Alocări de DST	167,24	163,23	163,40	163,64	160,59	162,78

*date revizuite

Sursa: BNM

Tabelul A.4: Datoria externă brută (MBP6) la sfârșitul perioadei, pe sectoare instituționale și pe scadențe (originale) (milioane USD)

	31.12.2017	31.12.2018	31.03.2019*	30.06.2019*	30.09.2019*	31.12.2019
Administrația publică	1 722,55	1 706,36	1 656,51	1 721,47	1 665,90	1 717,96
Pe termen scurt	0,88	0,24	0,24	0,16	0,19	0,02
Pe termen lung	1 721,67	1 706,12	1 656,27	1 721,31	1 665,71	1 717,94
din care datoria UAT**	21,00	17,12	16,16	15,58	14,16	13,86
Banca centrală	264,29	217,80	200,97	190,52	188,64	180,51
Pe termen lung	264,29	217,80	200,97	190,52	188,64	180,51
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	425,32	385,60	316,57	320,16	284,53	312,92
Pe termen scurt	257,87	228,73	167,58	172,44	166,34	179,01
Pe termen lung	167,45	156,87	148,99	147,72	118,19	133,91
Alte sectoare	2 721,01	3 218,19	3 262,50	3 176,45	3 211,96	3 322,62
Pe termen scurt	1 355,15	1 743,17	1 781,41	1 691,46	1 702,30	1 775,10
Pe termen lung	1 365,86	1 475,02	1 481,09	1 484,99	1 509,66	1 547,52
<i>Alte societăți financiare</i>	<i>132,87</i>	<i>169,80</i>	<i>184,09</i>	<i>197,05</i>	<i>216,14</i>	<i>218,30</i>
Pe termen scurt	4,94	6,70	6,76	5,74	5,70	6,40
Pe termen lung	127,93	163,10	177,33	191,31	210,44	211,90
<i>Societăți nefinanciare</i>	<i>2 555,22</i>	<i>3 016,20</i>	<i>3 045,91</i>	<i>2 941,63</i>	<i>2 956,75</i>	<i>3 065,25</i>
Pe termen scurt	1 349,68	1 736,30	1 774,48	1 685,55	1 696,35	1 768,45
Pe termen lung	1 205,54	1 279,90	1 271,43	1 256,08	1 260,40	1 296,80
din care datoria corporațiilor publice	12,80	14,73	15,77	15,42	18,16	20,68
<i>Gospodăriile populației și IFSLSGP***</i>	<i>32,92</i>	<i>32,19</i>	<i>32,50</i>	<i>37,77</i>	<i>39,07</i>	<i>39,07</i>
Pe termen scurt	0,53	0,17	0,17	0,17	0,25	0,25
Pe termen lung	32,39	32,02	32,33	37,60	38,82	38,82
Investiții directe: creditare intragrup	1 841,36	1 936,65	1 939,50	1 928,89	1 964,24	2 011,56
Pe termen scurt	146,63	195,84	201,34	191,47	194,04	205,68
Pe termen lung	1 694,73	1 740,81	1 738,16	1 737,42	1 770,20	1 805,88
TOTAL	6 974,53	7 464,60	7 376,05	7 337,49	7 315,27	7 545,57

*date revzuite

**UAT – unități administrativ-teritoriale

***IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

Sursa: BNM

Tabelul A.5: Operațiunile pe piața valutară internă contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Tranzacțiile băncilor licențiate pe piața valutară contra MDL, în structură pe surse (inclusiv operațiuni cu instrumente financiare derivate)								Case de schimb valutar (numerar)	Piața valutară internă			
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	persoane fizice de numerar	persoane fizice și case de schimb valutar virament	diverse	total		virament	numerar	total	
	Rulaj												
2018	596,5	451,4	67,7	7 686,8	2 635,2	485,6	3 120,8	849,0	12 772,2	1 519,1	10 137,0	4 154,3	14 291,3
2019	439,4	782,6	128,8	8 297,3	2 618,4	595,8	3 214,2	930,3	13 792,6	1 753,8	11 174,2	4 372,2	15 546,4
2019/2018, %	-26,3	73,4	90,3	7,9	-0,6	22,7	3,0	9,6	8,0	15,4	10,2	5,2	8,8
	Cumpărări												
2018	167,0	225,7	51,1	2 808,7	2 280,6	279,0	2 559,6	569,5	6 381,6	823,8	4 101,0	3 104,4	7 205,4
2019	222,2	391,3	81,2	3 025,8	2 239,6	317,2	2 556,8	617,8	6 895,1	971,9	4 655,5	3 211,5	7 867,0
2019/2018, %	33,1	73,4	58,9	7,7	-1,8	13,7	-0,1	8,5	8,0	18,0	13,5	3,4	9,2
	Vânzări												
2018	429,5	225,7	16,6	4 878,1	354,6	206,6	561,2	279,5	6 390,6	695,3	6 036,0	1 049,9	7 085,9
2019	217,2	391,3	47,6	5 271,5	378,8	278,6	657,4	312,5	6 897,5	781,9	6 518,7	1 160,7	7 679,4
2019/2018, %	-49,4	73,4	186,7	8,1	6,8	34,8	17,1	11,8	7,9	12,5	8,0	10,6	8,4

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei străine contra lei moldovenești efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.6: Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra MDL pe piața valutară internă

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară internă	
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări
2018	<i>Pondere, %</i>					
USD	45,0	52,0	18,7	22,6	33,6	47,7
EUR	52,0	44,7	66,2	64,7	58,1	47,7
RUB	1,6	2,6	8,8	3,9	4,7	2,8
Alte valute	1,5	0,6	6,3	8,9	3,5	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2019	<i>Pondere, %</i>					
USD	49,9	51,5	13,6	24,4	35,1	47,7
EUR	47,2	44,9	68,2	64,3	55,7	47,7
RUB	1,6	2,6	7,9	2,9	4,2	2,8
Alte valute	1,3	1,0	10,4	8,4	5,0	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.7: Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra MDL realizate de băncile licențiate, sortate după data tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Soldul net						TOTAL
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	persoane fizice (inclusiv case de schimb valutar)	diverse	
Trimestrul I	-97,8	0,0	11,4	-411,2	427,8	68,6	-1,2
Trimestrul II	-41,1	0,0	6,4	-549,5	510,1	82,1	8,0
Trimestrul III	-129,8	0,0	24,3	-548,7	587,0	82,3	15,1
Trimestrul IV	6,2	0,0	-7,6	-560,0	473,5	57,0	-30,9
2018	-262,5	0,0	34,5	-2 069,4	1 998,4	290,0	-9,0
Trimestrul I	118,1	0,0	15,9	-526,7	349,8	48,1	5,2
Trimestrul II	-54,3	0,0	27,3	-598,3	555,1	76,8	6,6
Trimestrul III	-32,8	0,0	-26,0	-606,7	549,7	98,7	-17,1
Trimestrul IV	-26,0	0,0	16,4	-514,0	444,8	81,7	2,9
2019	5,0	0,0	33,6	-2 245,7	1 899,4	305,3	-2,4

Sursa: BNM

Tabelul A.8: Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2018			Sold la 31.12.2019			31.12.2019/31.12.2018, %
	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2019
Credite acordate în valută, inclusiv:	771,2	780,3	46,5	763,3	42,1	-1,0	-2,2
<i>EUR</i>	518,9	528,0	31,5	559,3	30,8	7,8	5,9
<i>USD</i>	252,3	252,3	15,0	204,0	11,3	-19,1	-19,1
Disponibilități în valută, inclusiv:	661,2	668,7	39,9	717,4	39,5	8,5	7,3
<i>EUR</i>	477,8	486,1	29,0	505,2	27,9	5,7	3,9
<i>USD</i>	163,1	163,1	9,7	191,5	10,6	17,4	17,4
<i>Alte valute</i>	20,3	19,5	1,2	20,7	1,0	2,0	6,2
Rezerve obligatorii în valută	205,1	207,6	12,4	260,8	14,4	27,2	25,6
Alte active în valută (1+2+3), inclusiv:	-52,0	-52,8	-3,2	-21,8	-1,2	-58,1	-58,7
1. Conturi "Nostro" deschise în băncile din RM	2,6	2,6	0,2	3,3	0,2	26,9	26,9
2. Alte active	45,4	45,7	2,7	41,9	2,3	-7,7	-8,3
3. Ajustări și reduceri pentru pierderi din depreciere	-100,0	-101,1	-6,0	-67,0	-3,7	-32,9	-33,6
Active atașate la cursul valutei	71,9	73,0	4,4	93,6	5,2	30,2	28,2
Total active valutare bilanțiere	1 657,4	1 676,8	100,0	1 813,3	100,0	9,4	8,1

Sursa: BNM

Tabelul A.9: Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2018	Pondere %	Sold la 31.12.2019	Pondere %	31.12.2019/ 31.12.2018, %
Conturi „Nostro” deschise în străinătate	373,4	55,8	365,6	51,0	-2,1
Numerar în valută	142,2	21,3	136,6	19,0	-3,9
Plasări în străinătate	111,8	16,7	163,2	22,7	46,0
Mijloace plasate overnight	38,8	5,8	39,2	5,5	0,8
Valori mobiliare în valută	2,5	0,4	12,8	1,8	5,2 ori
Total	668,7	100,0	717,4	100,0	7,3

Sursa: BNM

Tabelul A.10: Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2018			Sold la 31.12.2019		31.12.2019/31.12.2018, %	
	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv	pondere %	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv
Total conturi curente și de depozit ale clienților nebancaari, inclusiv:	1 502,1	1 519,8	89,8	1 622,6	90,0	8,0	6,8
- rezidenți	1 435,5	1 452,5	85,8	1 562,7	86,6	8,9	7,6
- nerezidenți	66,6	67,3	4,0	59,8	3,3	-10,2	-11,1
Depozite la termen	710,1	718,8	42,5	673,7	37,3	-5,1	-6,3
Conturi curente	577,6	583,9	34,5	672,8	37,3	16,5	15,2
Depozite la vedere	214,4	217,1	12,8	276,1	15,3	28,8	27,2
Credite primite	143,2	145,1	8,6	128,9	7,1	-10,0	-11,2
Conturi „LORO” și depozite la termen ale băncilor străine	0,2	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Alte obligațiuni în valută	27,2	27,4	1,6	52,1	2,9	91,5	90,1
Total obligațiuni valutare bilanțiere	1 672,7	1 692,5	100,0	1 803,8	100,0	7,8	6,6

Sursa: BNM

Tabelul A.11: Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor licențiate (milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2018			Sold la 31.12.2019		31.12.2019/31.12.2018, %	
	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv	pondere %	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2019	curs efectiv
EUR	1 043,0	1 061,3	69,8	1 166,0	71,9	11,8	9,9
USD	447,0	447,0	29,4	447,7	27,6	0,2	0,2
RUB	5,2	4,6	0,3	3,5	0,2	-32,7	-23,9
Alte valute	6,8	6,9	0,5	5,4	0,3	-20,6	-21,7
Total	1 502,0	1 519,8	100,0	1 622,6	100,0	8,0	6,8

Sursa: BNM

Tabelul A.12: Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2018	Pondere %	Sold la 31.12.2019	Pondere %	31.12.2019/ 31.12.2018, %
Active condiționale în valută					
Cumpărări curente	6,0	72,3	15,3	71,8	2,6 ori
Cumpărări la termen	2,3	27,7	6,0	28,2	2,6 ori
Alte active condiționale	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Total active condiționale	8,3	100,0	21,3	100,0	2,6 ori
Obligațiuni condiționale în valută					
Vânzări curente	6,0	71,4	15,3	71,8	2,6 ori
Vânzări la termen	2,2	26,2	6,0	28,2	2,7 ori
Alte obligațiuni condiționale	0,2	2,4	0,0	0,0	-100,0
Total obligațiuni condiționale	8,4	100,0	21,3	100,0	2,5 ori
Active condiționale minus Obligațiuni condiționale	-0,1		0,0		
(Active condiționale minus Obligațiuni condiționale)/ fonduri proprii (%)	-0,02		0,00		

Sursa: BNM

Tabelul A.13: Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional

Riscuri	Metode de diminuare
Riscul de credit	<ul style="list-style-type: none"> * Investirea în contrapărți sigure, cu bonitate înaltă, stabilită de agențiile internaționale de rating Standard&Poor's, Moody's și Fitch Ratings (se aplică ratingul mediu al cotațiilor celor trei agenții, estimat în baza a cel puțin două cotații). * Stabilirea unui rating minim admisibil al contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. * Stabilirea limitelor în funcție de: tipul, durata și ratingul instrumentelor investiționale. * Monitorizarea zilnică a respectării limitelor de investiții. * Cuantificarea riscului de credit, utilizând probabilitățile de default estimate de către agenția de rating Standard&Poor's, pentru fiecare tip de rating și în funcție de scadența reziduală a instrumentelor financiare * Calculul lunar al pierderilor din credit preconizate în conformitate cu SIRF 9.
Riscul de piață	<ul style="list-style-type: none"> * Monitorizarea zilnică a riscului de piață se efectuează prin evaluarea la prețul de piață a veniturilor/pierderilor nerealizate de la fluctuația ratelor de schimb și din modificarea prețurilor la valorile mobiliare. * Riscul de piață aferent portofoliului de valori mobiliare investiționale este evaluat în baza metodologiei valorii expuse la risc (VaR și CVaR), care estimează potențialele pierderi financiare, în baza unor parametri setați și a asumărilor cu privire la evoluțiile adverse ale pieței. * Monitorizarea riscului ratei dobânzii și determinarea sensibilității prețului valorilor mobiliare din portofoliile de investiții la modificarea ratelor dobânzii este realizată aplicând PV01. * Stabilirea de către Comitetul executiv al BNM a compoziției valutare normative a portofoliului de investiții care urmărește acoperirea riscului valutar și optimizarea portofoliului printr-o corespundere adecvată a compoziției valutare a activelor și pasivelor, precum și printr-un orizont investițional acceptabil pentru asigurarea continuității deservirii obligațiilor externe curente și implementării politicilor monetare și valutare ale statului. Structura valutară normativă se determină în baza unei analize ample a compoziției valutare a comerțului de mărfuri și servicii, a datoriei externe și a valutei în care se efectuează intervențiile, etc. Compoziția valutară a rezervelor poate devia în limita de +/-10 p.p de la structura valutară normativă. * Stabilirea de către Comitetul de investiții al BNM a structurii valutare a fiecărui subportofoliu și devierile admisibile. * Respectarea compoziției valutare normative și a structurii valutare a fiecărui subportofoliu în limitele de deviere admisibile.
Riscul de lichiditate	<ul style="list-style-type: none"> * Asigurarea lichidității prin cota substanțială a depunerilor la vedere și investițiile în valori mobiliare cu lichiditate înaltă și nivel redus de risc. * În cazul subportofoliilor de investiții indexate, monitorizarea zilnică a riscului de lichiditate se efectuează și prin aplicarea unor benchmark-uri în funcție de tipul instrumentului și de valută. Benchmark-urile sunt indici de piață, recunoscuți și utilizați pe plan mondial la evaluarea comparativă a performanței și a riscurilor aferente portofoliilor de investiții. * Politica investițională a BNM permite gestionarea activă a rezervelor, cu devieri limitate de instrumente și de durată față de benchmark.

Sursa: BNM

Tabelul A.14: Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2018 - 31.12.2019

Denumirea articolului	31.12.2018	31.12.2019	Dinamica	
			mil. lei	%
Datorii financiare deținute în vederea tranzacționării	-0,6	0,1	0,7	116,7
Datorii financiare desemnate la valoarea justă prin profit sau pierdere	0,0	0,0	0,0	0,0
Datorii financiare evaluate la cost amortizat, inclusiv:				
<i>depozite</i>	67 388,5	72 374,6	4 986,1	7,4
<i>alte datorii financiare</i>	63 577,4	68 449,7	4 872,3	7,7
Provizioane	3 811,1	3 924,9	113,8	3,0
Datorii privind impozitele	394,8	411,3	16,5	4,2
Alte datorii	111,1	243,6	132,5	119,3
Datorii incluse în grupurile de cedare clasificate drept deținute pentru vânzare	949,2	1 160,5	211,3	22,3
	0,0	0,0	0,0	0,0
Total datorii	68 843,0	74 190,1	5 347,1	7,8

Sursa: BNM

Tabelul A.15: Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)

Denumirea țării	31.12.2019		31.12.2018		Dinamica 31.12.2019/ 31.12.2018	
	mil. lei	ponderea (%)	mil. lei	ponderea (%)	mil. lei	(%)
Germania	4 573,8	46,8	3 721,1	41,8	852,6	22,9
Statele Unite ale Americii	1 467,2	15,0	1 490,0	16,7	-22,8	-1,5
Franța	1 291,1	13,2	1 180,9	13,3	110,3	9,3
Austria	1 072,3	11,0	573,7	6,4	498,6	86,9
Italia	756,3	7,7	655,1	7,4	101,2	15,5
Rusia	143,4	1,5	101,2	1,1	42,2	41,6
Regatul Unit	122,1	1,2	70,7	0,8	51,4	72,7
România	116,9	1,2	137,8	1,5	-20,9	-15,2
Ungaria	96,3	1,0	-	-	96,3	100,0
Singapore	81,7	0,8	68,3	0,8	13,4	19,6
Kazahstan	27,0	0,3	-	-	27,0	100,0
Belarus	20,1	0,2	-	-	20,1	100,0
Republica Irlanda	-	-	68,6	0,8	-68,6	-100,0
Belgia	-	-	818,7	9,2	-818,7	-100,0
Alte țări (Republica Populară Chineză, Georgia, Ucraina, Letonia, Turcia etc)	7,2	0,1	9,4	0,1	-2,2	-23,0
Total pe țări	9 775,4	100,0	8 895,4	100,0	880,0	9,9

Sursa: BNM

Tabelul A.16: Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare

Sistemul	Anul	Numărul (mii plăți)		Valoarea (mil. lei)		Valoarea medie pe tranzacție (mii lei)
		Total	Media zilnică	Total	Media zilnică	
SAPI	2018	12 949,1	50,9	1 193 213,4	4 697,7	92,1
	2019	13 562,6	53,4	1 020 601,4	4 018,1	75,3
Inclusiv						
SDBTR	2018	1 193,5	4,7	1 133 030,2	4 460,7	949,3
	2019	1 334,7	5,3	955 840,0	3 763,1	716,2
SCDN	2018	11 755,6	46,3	60 183,2	236,9	5,1
	2019	12 227,9	48,1	64 761,4	255,0	5,3

Sursa: BNM

Tabelul A.17: Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative - emisia 2019

Denumirea monedei	Valoarea nominală	Metal	Greutate (gr)	Diametru (mm)	Tiraj (ex.)
Seria „Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” din mun. Chișinău”					
Alecu Russo – 200 de ani de la naștere	100 lei	Aur 999,9/1000	7,8	24,0	150
	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	250
Seria „Personalități”					
Glebus Sainciuc – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	300
Serghei Lunchevici - 85 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	300
Gheorghe Vrabie - 80 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	300
Mihai Volontir – 85 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	300
Seria „Lăcașuri sfinte”					
200 de ani de la întemeierea Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Chișinău	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Femei celebre”					
Zenaida Pally – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Domnica Darienco – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Cartea Roșie a Republicii Moldova”					
Ghiocel bogat (Leucojum aestivum L.)	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	350
Seria „Domni ai Țării Moldovei”					
Bogdan Întemeietorul	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Poveștile copilăriei”					
Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana	20 lei	Tombac Argintat	20,0	30,0	300
Capra cu trei iezi	20 lei	Tombac Argintat	20,0	30,0	300
Seria „Altele”					
25 de ani de la înființarea Curții de Conturi a Republicii Moldova	100 lei	Argint 999/1000	31,1	37,0	300

Sursa: BNM

Tabelul A.18: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2019

Hotărârile Consiliului de supraveghere					
Nr. d/o	Nr. HCS	Data aprobării	Titlul HCS	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	21	31.07.2019	Cu privire la punerea în circulație a monedei metalice de circulație cu caracter comemorativ, emisia 2019	256-259/1418	16.08.2019
2	31	18.11.2019	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede jubiliare și comemorative	352-359/2023	29.11.2019
3	48	26.12.2019	Pentru modificarea Hotărârii Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei nr.2/2015 cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată a unor bancnote modernizate	7-13/50	17.01.2020
Hotărârile Comitetului executiv					
Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	18	17.01.2019	Cu privire la modificarea instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale, aprobate prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 279/2011	24-28/222	25.01.2019
2	33	30.01.2019	Cu privire la cerințele privind depunerea, recepționarea, evidența și păstrarea cererilor cu privire la declararea voluntară a mijloacelor bănești și privind aplicarea prevederilor legislației din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	30-37/276	01.02.2019
3	39	31.01.2019	Cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	38-47/317	08.02.2019
4	41	06.02.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	49-58/361	15.02.2019
5	47	13.02.2019	Cu privire la modificarea Hotărârii nr. 142 din 2 iunie 2017 cu privire la desemnarea sistemelor care intră sub incidența prevederilor Legii nr. 183 din 22 iulie 2016 cu privire la caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și de decontare a instrumentelor financiare	59-65/405	22.02.2019
6	72	14.03.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	101-107/538	22.03.2019
7	83	22.03.2019	Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor FINREP la nivel consolidat	119-131/667	05.04.2019
8	89	28.03.2019	Cu privire la stabilirea băncilor care sunt societăți de importanță sistemică din Republica Moldova și a amortizoarelor de capital ale băncilor	119-131/668	05.04.2019
9	109	05.04.2019	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la expunerile mari	139-147/704	19.04.2019
10	110	05.04.2019	Cu privire la modificarea Regulamentului privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.240/2013	139-147/705	19.04.2019
11	117	18.04.2019	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	148-158/756	26.04.2019
12	118	18.04.2019	Cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la poziția valutară deschisă a băncii	148-158/757	26.04.2019
13	119	18.04.2019	Cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la raportarea informației aferente balanței de plăți	148-158/758	26.04.2019
14	126	25.04.2019	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	159-161/791	03.05.2019
15	133	25.04.2019	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	159-161/792	03.05.2019
16	137	07.05.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	167-170/846	17.05.2019
17	138	07.05.2019	Cu privire la abrogarea Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.28/ 2010 „Cu privire la ratele aplicate la efectuarea plății pentru menținerea rezervelor obligatorii”	171-177/900	24.05.2019
18	139	07.05.2019	Cu privire la ratele dobânzii pentru remunerarea rezervelor obligatorii	171-177/901	24.05.2019
19	142	14.05.2019	Cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la lichiditatea băncii	171-177/902	24.05.2019
20	145	17.05.2019	Cu privire la stabilirea amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	171-177/903	24.05.2019
21	147	17.05.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor	171-177/904	24.05.2019
22	158	05.06.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea de creditare a prestatorilor de servicii de plată nebancați	203-207/1077	21.06.2019
23	159	05.06.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la participațiunii în prestatorii de servicii de plată nebancați	203-207/1078	21.06.2019
24	165	14.06.2019	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie de către bănci	203-207/1079	21.06.2019
25	170	19.06.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	209-216/1139	28.06.2019

Sursa: BNM

Tabelul A.19: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2019 (continuare)

Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
26	176	27.06.2019	Cu privire la aprobarea Dării de seamă privind încheierea procesului de lichidare a Băncii „Guinea” S.A. în proces de lichidare	218-222/1198	05.07.2019
27	177	27.06.2019	Cu privire la aprobarea Dării de seamă privind încheierea procesului de lichidare a BCA „Întreprinz bancă” în proces de lichidare	218-222/1199	05.07.2019
28	179	27.06.2019	Privind aprobarea Regulamentului cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare, modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	223-229/1270	12.07.2019
29	180	27.06.2019	Privind comisioanele aplicate pentru operațiunile de plată efectuate printr-un card de plată sau printr-un dispozitiv asemănător, ale comisioanelor aplicate de către prestatorii de servicii de plată pentru operațiunile de plată ce presupun utilizarea sistemului automatizat de plăți interbancare și ale comisioanelor percepute de Banca Națională a Moldovei pentru plățile procesate în sistemul automatizat de plăți interbancare	223-229/1271	12.07.2019
30	194	18.07.2019	Pentru modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	244-245/1345	27.07.2019
31	204	25.07.2019	Privind modificarea Listei jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.91/2013	250-255/1385	09.08.2019
32	208	31.07.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	250-255/1386	09.08.2019
33	210	08.08.2019	Cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	256-259/1419	16.08.2019
34	211	08.08.2019	Cu privire la aprobarea și modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	261-268/1449	23.08.2019
35	217	16.08.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea prestatorilor de servicii de plată nebankari	269-272/1460	30.08.2019
36	221	22.08.2019	Pentru abrogarea Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.153/1997 privind aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova	274-278/1486	06.09.2019
37	233	11.09.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	290-294/1578	20.09.2019
38	235	19.09.2019	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	302/1667	30.09.2019
39	245	26.09.2019	Pentru aprobarea Instrucțiunii privind modul de prezentare a rapoartelor în formă electronică la Banca Națională a Moldovei	315-319/1822	25.10.2019
40	246	26.09.2019	Pentru modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	315-319/1823	25.10.2019
41	262	24.10.2019	Pentru abrogarea Hotărârii Consiliului de administrație al BNM nr.208/2005 privind notificarea Băncii Naționale a Moldovei referitor la deschiderea de către băncile străine a reprezentanțelor pe teritoriul Republicii Moldova	329-336/1882	08.11.2019
42	268	30.10.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	329-336/1883	08.11.2019
43	270	31.10.2019	Cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	329-336/1884	08.11.2019
44	302	28.11.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii	360-366/2048	06.12.2019
45	324	11.12.2019	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	380-387/2122	20.12.2019
46	326	11.12.2019	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind controalele pe teren la prestatorii de servicii de plată nebankari și criteriile de aplicare a măsurilor de remediere și a sancțiunilor	1-2/8	03.01.2020
47	328	13.12.2019	Pentru aprobarea Regulamentului privind licențierea băncii și a sucursalei băncii din alt stat	7-13/51	17.01.2020
48	333	18.12.2019	Pentru modificarea Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr.139/2019 „Cu privire la ratele dobânzii pentru remunerarea rezervelor obligatorii”	388-392/2150	27.12.2019
49	343	19.12.2019	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență	7-13/52	17.01.2020
50	356	30.12.2019	Cu privire la menținerea ratei amortizorului de risc sistemic	1-2/9	03.01.2020

Sursa: BNM

Tabelul A.20: Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova

	2019	2018	Diferența 2019/2018	Diferența absolută
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Depozite overnight	(10 577)	(20 216)	(47,68)	9 639
Rezerve obligatorii	(530 155)	(442 522)	19,80	(87 633)
Conturi și depozite ale Ministerului Finanțelor	(73 234)	(115 671)	(36,69)	42 436
Operațiuni de piață monetară	(380 437)	(544 104)	(30,08)	163 667
Activitatea de creditare și deținerea portofoliului de VMS	778 011	821 470	(5,29)	(43 460)
Rezultat net	(216 392)	(301 042)	(28,12)	84 650

Sursa: BNM

Tabelul A.21: Rezultatul net obținut în urma gestionării rezervelor valutare deținute de Banca Națională a Moldovei

	2019	2018	Diferența 2019/2018	Diferența absolută
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Valori mobiliare în valută	707 743	504 750	40,22	202 993
Depozite	186 418	273 998	(31,96)	(87 580)
Diferențe de curs valutar	59 564	7 220	725,00	52 344
Comisioane și taxe	(10 808)	(9 936)	8,78	(872)
Rezultat net	942 918	776 032	21,50	166 886

Sursa: BNM

Tabelul A.22: Evoluția cursului oficial de schimb

	2019		2018	
	mediu pe perioadă	la finele anului	mediu pe perioadă	la finele anului
USD/MDL	17,5751	17,2093	16,8031	17,1427
EUR/MDL	19,6741	19,2605	19,8442	19,5212
GBP/MDL	22,4205	22,5811	22,4380	21,6511
XDR/MDL	24,2786	23,7975	23,7875	23,7710
XAU/MDL	786,0086	835,8027	685,5073	695,1387

Sursa: BNM

Tabelul A.23: Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)

	2019		2018	
	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %
ACTIVE	100.00	-	100.00	-
Active externe	78,64	1,71	77,99	1,57
Valori mobiliare de stat	21,13	6,22/1,40/5,30	21,75	5,08/1,40/5,30
Credite acordate (pe termen scurt/mediu)	0,03	-	0,03	-
Alte active	0,21	-	0,23	-
PASIVE	100.00	-	100.00	-
Moneda națională în circulație	35,81	-	33,39	-
Disponibilități ale Guvernului, inclusiv:	10,93	-	13,06	-
<i>la vedere, MDL</i>	5,02	1,69	5,59	1,60
<i>la termen, MDL</i>	0,36	6,60	0,86	7,15
<i>la vedere, VLC</i>	5,56	-	6,61	-
Disponibilități ale băncilor, inclusiv:	29,04	-	27,72	-
<i>conturi LORO, inclusiv:</i>	22,78	-	22,48	-
<i>rezerve obligatorii în MDL remunerate</i>	-	3,86	-	3,50
<i>rezerve obligatorii în VLC remunerate</i>	6,22	0,12	5,01	0,35
<i>depozite overnight</i>	0,00	3,66	0,18	3,50
Certificatele BNM (plasate)	7,48	6,88	8,86	6,50
Credite primite de la FMI (EFF)	4,31	2,00	5,26	1,94
Alte obligațiuni	6,01	-	6,22	-
Capital și rezerve	6,40	-	5,49	-

Sursa: BNM

Tabelul A.24: Capital și rezerve

	31 decembrie 2019	31 decembrie 2018
	mii lei	mii lei
Capital autorizat	1 012 474	902 970
Fondul general de rezervă	2 024 947	1 697 608
Total capital statutar	3 037 421	2 600 578
Rezerva veniturilor nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	1 372 304	1 230 866
Rezerva veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	178 427	178 427
Alte rezerve	34 605	986
Total capital și rezerve	4 622 757	4 010 857

Sursa: BNM